

Szoigblán nuszulottu

Nyt. sz.: 0462/1986.

* TITKOS-

sz. pld. 227

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

27/0766

4 03 13

3

* Titkoszó alól feloldatva
MHHTPCST 16/1883 22. sz. d. d.
alapszám (HK/18)
33. 10. 26. Magyar f. i.

XIX. ÉVFOLYAM
1986. 3. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

15/265

86/3

27/0766

~~TITKOS~~

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

(MN Harcászati Szabályzat [ho.-e.] 47. pont.)

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1986

3

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 példányban

Egy példány: 88 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Grézló Imre ezredes
Szerkesztőség: Bp. XIII., Dózsa György út 49 a, MN HTP Torzs
Felelős szerkesztő: Toth József ezredes
Felelős kiadó: Pártos János ezredes

PÁLVÁZATI FELHÍVÁSI

A személyi állomány életkörülményeinek javítása érdekében állandó feladataink, a meglevő tartalékaink mobilizálása

Az MN hadtápjá rendeltetésénél, feladatánál fogva sokoldalú tevékenységet fejt ki, hatást gyakorol a személyi állomány életkörülményeire. Ebből adódik, hogy fontos politikai küldetés is a feladatainak eredményes teljesítése, mert ez alapvetően kihat a személyi állomány hangulatára, egészségi állapotára, tevékenységére. Ennek tudatában a hadtápj személyi állományának úgy kell dolgozni, hogy feladatait minden nap száz százalékosan elvégezze, mert azzal, hogy jó érzézetet biztosítottunk, tiszta ruhát adtunk a katonának, meggyógyítottuk őket, még nem biztos, hogy holnap is így lesz. Csak akkor mennek jól az „ügyek”, ha nap mint nap teljes helytállással dolgozunk, megújítva és korszerűsítve munkastílusunkat.

Amikor a tartalékaink mobilizálásával, a gazdasági tevékenység hatékonyságával foglalkozunk, szükséges ennek értelmezéséről néhány szót szóljunk.

Mivel a hadtápj tevékenységének célja alapvetően kettős irányultságú: meg kell oldani a csapatok felkészítésével és HKSZ-szel kapcsolatos hadtájbiztosítási feladatokat, és gondoskodni kell a személyi állomány ellátásáról.

Ha ez így van, akkor a hatékonyságot is kettős módon kell értelmezni. Az első esetben a cél: a lehető legkisebb ráfordítással maximális eredmények elérése, azaz, az alaprendeltetésből fakadó feladatok végrehajtására való felkészültség biztosítása. A második esetben akkor, amikor a személyi állomány ellátásával foglalkozunk, az alapvető cél: maximális hatékonysággal használjuk fel a katonák ellátására biztosított javakat, normákat. Ez esetben nincs helye és értelme az olyan takarékoságnak, amikor a katonák koszos, szakadt ruhában járnak, de a raktárban jó ruháinkat félve őrizzük stb. vagy olyan minőségű ételt készítünk, amelyet a katonák kiöntenek.

E kérdéssel kapcsolatosan az MN vezetése egyértelmű követelményeket támaszt és biztosítja azokat a szükséges feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a katonatömegeket a feladataikhoz méltóan tudjuk ellátni.

Ennek a gondoskodásnak azonban párosulni kell a helyi kezdeményezésekkel, mert nem egyszer bebizonyosodott, hogy ott, ahol a „jó gazda” módján dolgoznak, jelentősen javíthatják a katonák, tiszták, tisztbelyettesek életkörülményeit, hangulatát.

Azzal a céllal fordulunk most Önökhöz olvasókhöz, jól dolgozó szakemberekhez, parancsnokokhoz, pártpolitikai munkásokhoz, hogy tapasztalataik közreadásával segítsék a jó módszerek általánosítását, a személyi állomány szemléletének formálását. Járuljanak hozzá a személyi állomány mozgósításához, tartalékaink széles körű feltárása és mobilizálása, a személyi állományról történő gondoskodás fejlesztése érdekében.

Tervünk az, hogy 1988. szeptember 29-ig folytatjuk e módszerek kampányszerű általánosítását és összefoglaló cikkel zárjuk a vitát. A legjobb, leghasznosíthatóbb cikkeket külön díjazzuk öt-, három- és kétezer forinttal.

Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy
az MN Hadtáp Tudományos Tanács
elnöke

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A baráti hadseregek hadműveleti és csapathadtápjának helyzete, korszerűsítésük néhány tendenciája

Pártos János ezredes

Korszerű háborúban a harctevékenységek sikeres megvívásának nagy jelentőségű, esetenként döntő tényezője a hadtápbiztosítás. Ezért fontos, valamennyi helyzetben és időszakban értékelni, hogy az egyes hadseregek és ezek közös tevékenységét magában hordozó koalíció, esetünkben a Varsói Szerződés baráti hadseregei szövetségének helyzete, feltételei mennyiben felelnek meg az adott időszak mind szigorúbbá váló követelményeinek.

Az utóbbi időszakban e témában magas szintű tanácskozások, konzultációk kerültek sorra azzal a közös céllal, hogy a konkrét helyzetből, követelményekből és lehetőségek közül kiindulva arra tekintsenek, melyek azok a tennivalók, amelyek a hadtápbiztosítás hatékonyságának, megbízhatóságának növelésére irányuljanak. *Jelen cikk e tanácskozások néhány fontosabb gondolatával foglalkozik, amelyek tükrében egyes kérdések megítélésénél számba veszi néphadseregünk hadtápjának helyzetét, további tennivalóit is.*

Az említett tanácskozások, konzultációk keretében megállapítást nyert, hogy a fegyveres harc eszközeiben bekövetkezett rohamos fejlődés és az egymással szemben álló hadseregek korszerű fegyverekkel történő ellátottsága a jövő háborúk harctevékenységei, a hadműveletek vezetése jellegére, formáira és módszereire vonatkozó nézetek és koncepciók változását vonják maguk után. Mindezzel egyenes összefüggésben vannak a fegyveres erők hadtápjá további fejlesztésének, korszerűsítésének és felkészítésének feladatai, a korszerű háborúban a hadtápbiztosítás helyzetének és szerepének felértékelődése is.

A csapatok haditechnikával történt tömeges feltöltöttsége a csapatok hadtápjára egy sor bonyolult komplex feladatot hárít, sok közülük elsődleges jelentőségű. *Ilyenek:* a csapatok rakéta hajtóanyaggal történő ellátása, a közutak, szállítóeszközök technikai kiszolgálása nagy mélységben történő nagyméretű rombolások viszonyai között; a mennyiségében és az anyag-eszközféleségeik széles nómenklatúrájában nagymértékben megnőtt szállítási feladatok szervezése és végrehajtása; a hadseregrepülő, hadműveleti manővercsoportok, légideszantok hadtápbiztosításának megszervezése; az egészségügyi biztosítás tömeges veszteségek esetén történő gyors végrehajtása; a hadtáp megbízható védelme, hogy csak néhány fontosat emeljek ki. Ezenkívül említhető még számos egyéb feladat is.

A hadtápbiztosítás növekvő mennyiségi mutatóit, bonyolultságát olyan meggyőző adatok is jellemezhetik *mint az például,* hogy az utolsó 10 évben a front lőszerjavadalmazása több mint 40%-kal, az üzemanyag-javadalmazás 75%-kal nőtt, a front és hadsereg

anyagigénye 5-6 évenként 20-25%-kal növekszik, egy front támadó hadművelet szállítási igénye elérheti az 500-600 ezer tonnát, a hadsereg hadműveletét meghaladhatja a 35 ezer tonnát is, az egészségügyi veszteség - tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén - a csapatok létszámának 30-40%-át is elérheti.

Annak érdekében, hogy e nagyvolumenű és bonyolult feladatoknak sikeresen eleget tegyen a hadtápnak szilárd és rugalmas biztosítási rendszerrel kell rendelkezni, amelyet a harctevékenységek jellegének változásával, a biztosítandó csapatok szükségleteivel összhangban folyamatosan kell továbbfejleszteni.

Lényeges körülmény, hogy a NATO is nagy figyelmet fordít a hadtáp háborúra történő felkészítésére, és a harctevékenységek folytatása, valamint a háború kimenetele szempontjából nagy, szinte döntő fontosságot tulajdonítanak a minden oldalú és folyamatos hadtápbiztosításnak. Nagy figyelmet fordítanak olyan egységes hadtápbiztosítási rendszer kialakítására, amelyben a katonai és polgári szervek tevékenysége a hadtápbiztosítás valamennyi szférájában egyeztetetten az erők és eszközök koncentrált felhasználásával valósul meg.

A NATO-országokban az európai hadszíntéren e célból bonyolult hadtáp apparátust hoztak létre, amely nemzeti tervező tanácsokat, bizottságokat, munkacsoportokat és végrehajtó szerveket foglal magába. Az európai hadszíntéren - többek között- egységes üzemanyag-ellátó rendszert, egy sor technikai eszköznél közös katonai termelést hoztak létre. Számos, korszerű hadtáptechnikai eszközzel növelték csapataik hadrafoghatóságát. A hadtáp fejlesztésére, korszerűsítésére, harcckészültségének vezetésére távlati terveket dolgoztak ki. Ugyancsak fejlesztési tervet fogadtak el a katonai gazdaság fejlesztésére, a fegyverzeti és technikai eszközök egységesítésére és modernizálására, az anyagi tartalékok növelésére, valamint a közlekedési utak fejlesztésére.

E tervekben fontos teret kaptak a hadszíntér hadműveleti előkészítésére, koalíciós keretben működő csapataik béke és háborús feladatokat egyaránt szolgáló hadtápvezetés tökéletesítésére, a vezetési pontok életképességének növelésére és a hadtáp híradás megbízhatóságának javítására irányuló rendszabályok. Nagy figyelmet fordítanak a komplex hadtápbiztosítás meghatározott kérdéseinek a gyakorlatok során történő konkrét felmérésére a hadszíntéren, figyelembe véve a tengerentúlról történő szállítások megszervezését is.

E rövid elemzés is meggyőzően bizonyítja azokat a jelentős és nagyvolumenű erőfeszítéseket, amelyeket a NATO-ban a hadtáp háborúra történő felkészítése érdekében végeznek.

Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy a VSZ-országok hadseregeinek vezetése tevékenységében nagy figyelmet fordít az ellenség felkészülésére és ennek megfelelő rendszabályokat fogantatnak a koalíciós csoportosításokban részt vevő csapatok hadtápjai harcckészültségének fokozására, arra a képességére, hogy szakterületén biztosítsa az ellenség agressziójának visszaverését akkor is, ha az váratlanul történik. Ezzel összefüggésben mind koalíciós keretben, mind nemzeti vonatkozásban az egyes baráti hadseregeknek az utóbbi időben a hadtáp komplex fejlesztésére számos konkrét intézkedés született.

Olyan feladatok megoldásáról van szó, mint:

- a hadtáp harc- és mozgósítási képességének növelése;
- a koalíciós seregtestek, csapatok hadtápjának szervezeti korszerűsítése, felkészítésének további tökéletesítése;

- a csapatok hadtápbiztosítása megszervezésének egységes metodikája;
- a harctevékenységek megvívásához szükséges anyagi ~~taralékok~~ létrehozása;
- és számos egyéb hadtáp-rendszabály, amelyek mindegyike a hadműveletek előkészítésére, és végrehajtására vonatkozó korszerű elvek által indított.

A különböző szintű és illetőségű intézkedések alapján a baráti hadseregek erőfeszítései nyomán csapataik hadtápját általában olyan helyzet jellemzi, hogy alkalmasak a korszerű háborúban tőlük várható tevékenység előkészítésére, folytatására.

Ami a hadtáperőket és -eszközöket illeti, a baráti hadseregekben általában megfelelő mennyiségű hadtáperő került létrehozásra, amely a hadtápbiztosítás valamennyi funkcionális és ágazati feladatának végrehajtására megbízhatóan elegendő. Ezt áttekinthető megállapítható, hogy jelenleg egy fronthadtáp általában 200-250, egy hadsereghadtáp 25-30 szervezetből áll. Ez a viszonylag nagy szám bonyolulttá teszi a vezetést és további munkát igényel a nagyobb szervezetek létrehozása irányában.

Ezt figyelembe véve már eddig is számos jelentős hadtápkorszerűsítés valósult meg.

Így a korábbi hadsereg- és frontbázisok helyett összefegyvernemi szervezet jellegű anyagi biztosítási dandárok, a csapathadtápban anyagi biztosítási zászlóaljok, századok kerültek létrehozásra, amelyek – amint azt a létrejöttük utáni idő gyakorlatai és tudományos kutató munkája bizonyította –, jobban vezethetők, mozgékonyabbak és önállóbbak a korábbi szervezeteknél.

Létrehozásuk növelte a szállítási lehetőségeket és segítséget nyújtott számos komplex hadtápbiztosítási feladat megoldásához, elősegítette az általuk biztosított seregtestek, magasabbegységek, egységek önállóságát a hadtápbiztosítás vonatkozásában.

A Magyar Néphadseregben folyó hadtáp korszerűsítési tevékenység során a csapatok hadtápbiztosítása fejlődött. *Néphadseregünk képes a nagy manőverező, gyors lefolyású harctevékenységet folytató csapatok megbízható hadtápbiztosítására.*

A bevezetőben említett magas szintű tanácskozások, valamint a VSZ-tagállamok hadseregei hadtápterkezeletein megfogalmazott ajánlások alapján, a Magyar Néphadsereg hadtápvezetése – a baráti hadseregek hadtápbiztosításával összefüggésben elfogadott elvekből kiindulva – felismerte, hogy növekednek a hadtáp feladatai, ugyanakkor csökken a feladatok végrehajtására rendelkezésre álló idő, bonyolulttá válnak a végrehajtás körülményei.

Mindezek alapján kerültek korszerűsítésre az elmúlt időszakban néphadseregünk háborús hadtápbiztosítási szervezetei.

Ennek kapcsán a csapathadtápban a csapatok korszerűsítésével összhangban a hadtápbiztosítás feltételei oly módon javultak, hogy a teljesítménynövelést azonos időegység alatt nem a létszámemelés, hanem a nagyteljesítményű hadtáptechnika, a terepjáróképesség fokozása és a termelési, kiszolgálási folyamatok gépesítése és automatizálása segítette elő.

Ennek bizonyítására olyan példák említhetők, mint:

- a gyakorlatok tapasztalatai alapján az anyagi eszközök közepes napi szállítása korszerű hadműveletben a hadseregtagozatban elérheti az 5-6 ezer tonnát, a fronttagozatban a 20-30 ezer tonnát;

- ezt a nagy mennyiségű anyagi eszközt a csapatok részére szükséges megosztásban, komplettírozva kell málházni, bonyolult körülmények között kell eljuttatni a csapatokhoz és ott időben kell kirakni.

Érthető, hogy e feladatot a munka széles körű gépesítése, a konténeres szállítás és egyéb nagy hatékonyságú gépi eszközök felhasználása nélkül a hadtáp tagozataiban időben végrehajtani szinte lehetetlen.

A különböző hadtápfórumokon elhangzott véleménycsere azt állapította meg, hogy bár valamennyi baráti hadseregben a hadtáp technikai feltöltöttség javítására nagy erőfeszítéseket tesznek, a tárgyilagosság annak bevallását igényli, hogy még nem teljes mértékben felel meg a hadtáp gépesítettsége a követelményeknek, ezért ez a hadtápbiztosítás általános rendszerének gyenge láncszemét képezi.

Ismert tény, hogy néphadseregünk hadtápját is hasonló gondok terhelik. A VSZ-en belüli szabványosításra, egységesítésre való törekvések ellenére nem mindenütt kellő ütemű az előrelépés, így olyan eszközökből is saját fejlesztés kerülhet előtérbe, amelyeket más baráti országoknál már kifejlesztettek, működtetnek, és ami jelenleg még nem a leggazdaságosabb megoldás.

Mindemellett úgy értékelhető, hogy néphadseregünk hadtápjánál az elmúlt időszakban jelentős - a korábbi időszakot meghaladó mértékű és minőségű - technikai feltöltöttség növelés és technikai korszerűsödés valósult meg.

A hadtáp készenlétét érintve az általános megítélés szerint bonyolítja a dolgot, hogy az összes hadtápszervezetet egészen véve békében csak a csapatok mindennapi tevékenységét biztosító - nem jelentős mennyiségű - szervezet áll rendelkezésre és a hadtápnak túlnyomó része csak háborús időszakra, mozgósítás után jön létre.

Az általános elvárásoknak megfelelően a baráti hadseregek hadtápjainak mozgósítási készenléte összességében ugyan megközelíti az általa biztosított csapatokét, azonban látni kell ugyanakkor, hogy az úgynevezett „M” idők alapvetően a mozgósítás végrehajtását, a hadtápcsapatok létrehozását jelentik és nem mindenben biztosítják összekovácsolásukat, ezért csak fenntartással lehet azonnali és főleg minőségi alkalmazásukra számítani.

Ezzel összefüggésben kerül előtérbe a mozgósításra kerülő hadtápalegységek, -egységek, -intézetek szakállománya előzetes felkészítésének szükségessége annak érdekében, hogy a feladatok végrehajtását - időt nem veszítve - azonnal megkezdhessék. *Ez gondot okozott a korábbi időszakokban is és ez máig is fennmaradt.*

E fontos probléma megoldásában a baráti hadseregekben egy sor komplex rendszabályt léptettek életbe, valósítottak meg. Ezek közül különösen a rendszeresen végrehajtott hadművelési hadtáp parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok a figyelemre méltóak, mint követendő példák. Ilyenek például az NDK nemzeti néphadseregnél végrehajtott „TESZTAT”, a Csehszlovák Néphadsereg „FÁTRA”, a Lengyel Néphadsereg „BÁZA” gyakorlata és a Szovjet Fegyveres Erőknél lefolytatott számos komplex hadtápgyakorlat, amelyek zöme a hadtápcsapatok részleges vagy teljes mozgósításával valósult meg.

E felsorolásba illeszkednek be *néphadseregünkönél lefolytatott hadtáp-rendszergyakorlatok is*, mivel a Magyar Néphadsereg vezetése a hadtápbiztosítás fontosságára való tekintettel megfelelő figyelmet fordít a parancsnokok és törzsek hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatai teljesítésére való felkészítésére. Nagy gonddal készülnek fel feladataikra a hadtáptörzsek, az alapvető fontosságú hadtápalegységek, csapatok hadtáp tartalékos állománya, természetesen megfelelő differenciáltsággal.

Így kiképzéseken, gyakorlatokon rendszeresen tanulmányozásra és gyakorlásra kerülnek a csapatok hadtápbiztosításának elvi és gyakorlati kérdései, a csapatok tömeges feltöltésének módszerei és új követelményként az automatizált hadtápvezetés megszervezése, megvalósítása, a hadtápbiztosítási rendszer működése folyamatos fenntartásának módszerei az ellenség nagypontosságú csapásmérő fegyverei alkalmazásának viszonyai között. A gyakorlatok kiemelt kérdése a koalíciós keretek között végrehajtásra kerülő hadműveletek hadtápbiztosítása is.

Néphadseregünk hadtápfelkészítési rendszerében kiemelt helyet foglalnak el a hadtápvezetés gyakorlatok, amelyek egy-egy biztosítási ágazat teljes vertikumát dolgozzák fel a hadtápbiztosítás általános rendszerén belül. Ilyen az elmúlt időszakban végrehajtott anyagi biztosítási rendszergyakorlat, a polgári szervezetet is bevonó ORION egészségügyi biztosítási rendszergyakorlat, amelyeken a hadtápszervezetek a csapathadtáptól a központhadtápig, valamennyi tagozatot átfogóan, differenciált résztvevőkkel vettek részt.

Különösen hatékonyak bizonyult az 1985-ben, koalíciós jelleggel, katonai és polgári szervek bevonásával végrehajtott TRANZIT közlekedési rendszergyakorlat, ahol szovjet közlekedési törzsek, hídépítő csapatok, a Magyar Népköztársaság Honvédelmi és Közlekedési Minisztériuma alárendeltségében levő közlekedési csapatok és szervezetek hajtottak végre törzsvezetési gyakorlatot és végeztek valós közlekedési biztosítási, hadszíntér építési feladatokat.

A pozitív tapasztalatokat, az ezidáig megjelent irányelveket, utasításokat figyelembe véve, néphadseregünkben a következő időszakban is nagy súlyt helyeznek az ágazatonkénti komplex hadtápbiztosítási feladatok megoldására, ennek érdekében a hadtápszakgyakorlatok levezetésére a felső szinttől az alegységekig. *A nagyobb hatékonyság biztosítását célozzák a gyakorlatokon a tudományos kutatás eszközei is, amelyek a hadtápbiztosítás korszerűsítésének egyes kiemelt kérdéseit dolgozzák fel.*

Mintegy összefogva a felkészítés témáját, úgy ítéltető meg, hogy a hadtápvigyakorlatok eredményeként összességében javult a felkészültség színvonala és lehetségessé vált több, a hadtápbiztosítás egészét, vagy egyes részterületei fejlesztését érintő feladat pontosítása. Az eredményesség mellett az is megállapítható, hogy egy sor területen további erőfeszítések szükségesek. *Ezek közül néhányat említek:*

- a gondok egy része abból adódhat, hogy a parancsnokok az összefegyvernemi gyakorlatok tervezésénél és vezetésénél figyelmüket zömében a hadművelati tervezésre fordítják, a hadműveletek hadtápbiztosítása - különösen az anyagi biztosítás és szállítás az a tényező, amelytől a hadművelet sikere igen nagy mértékben függ -, bizonyos fokig háttérbe szorul;

- az is kedvezőtlen jelenség, hogy a hadtápv vezető szervek a gyakorlatokon általában figyelmük nagyobb részét az írásbeliségre, a tervek, direktívák kidolgozására fordítják, melynek következtében a szükségesnél lényegesen kevesebb idő marad a gyakorlati tevékenységek, a hadtápv napi munkájának konkrét szervezésére, vezetésére;

- nem mindenütt fordítanak gondot egy-egy fő területen a feladatok több tagozatot érintő végigvitelére. Ennek alapvető okául többségében a rendelkezésre álló létszám és technika alacsony mennyiségi szintje hozható fel. Így a hadtápv gyakorlati felkészítésének rendszere nem mindenben teljes és esetenként nem lehet kellően hatékony. Például az anyagi eszközök raktáráktól csapatokig történő szállításának - mint a hadművelet és harc anyagi biztosításának alapját képező fontos területnek - elemzése azt mutatja -, és a téma bonyolultságát fokozza, hogy az anyagok a szükséges anyagfajtánként és mérték-

ben kell, hogy szétosztásra kerüljenek, megfeleljenek valamennyi szállítási tagozatban az adott csapat fegyverzetének és technikájának. Az is a bonyolultságot jelzi, hogy a jelenleg még kevés számú gépesítéssel nagy volumenű fel-, át- és lerakodási munkát kell elvégezni. Végül nehézséget okoz a szállítóeszközök célszerű felhasználásának és a szállítmányok irányításának feladata is.

Mindezekből adódóan a hadtápfelkészítés gyakorlati kérdéseinek tökéletesítése kellő figyelmet követel.

A hadtápfelkészítésnek kiemelt fontosságú részét képezik azok a munkák, amelyek az érintett népgazdasági szervekkel összhangban közös fogalomként, hadszíntér-előkészítési feladatként kerülnek regisztrálásra. Különösen jelentősnek ítéltető a fejlődés az állandó üzemanyag-csővezeték-hálózat kifejlesztése terén. Nagy teljesítményű szivattyúkkal felszerelve magas fokú életképességgel a csővezetékes szállítás korszerű viszonyok között alkalmas arra, hogy nagy távolságra levő csapatok részére biztosítsa az utánszállítást, emellett megbízható tárolóeszközül is szolgáljon.

A csővezetékes szállítási lehetőségeket nagyra értékelik és fejlesztik a VSZ valószínű ellenségei is. Az európai hadszíntereken 11,5 ezer km katonai állandó csővezetékekkel rendelkeznek. Ezekben, valamint stacioner raktáraikban nem kevesebb, mint 2,5 millió m³ üzemanyagot tárolnak. Mindez lehetővé teszi az üzemanyagnak a hadestraktárákig, illetve a repülőterekig történő szállítását.

A baráti országok hadseregeinél nagy figyelmet fordítanak a csővezetékes szállítás lehetőségeinek fejlesztésére. Ennek keretében az állandó állami csővezeték-hálózat jelentős részét figyelembe veszik katonai szállításokra azzal a céllal, hogy főleg háború esetén felhasználhatók legyenek a csapatok részére történő üzemanyag-szállításra is.

Hasonló célból feltétlenül szükséges a munka folytatása a nagy üzemanyagbázisok és üzemanyagraktárak, a repülőterek közötti csőhálózat, valamint - a tábori üzemanyag-csővezetékhez való kapcsolás érdekében - lefejtő kutak kiépítésében.

Néphadseregünkben is jelentőségének megfelelő gondot fordítunk a hadszíntér-előkészítés hadtápfelkészítési feladatainak előkészítésére és végrehajtására. Ennek keretében mind a népgazdasági tároló raktárak egy részénél, mind saját raktárainknál megteremtettük a gyors, tömeges anyagkiadás, ezzel a csapás alóli kivonás feltételeit.

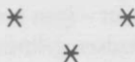
Mind az EFEF-en belül, mind az egyes nemzeti parancsnokságoknál - különösen az utóbbi időben - a hadtápbiztosítás korszerűsítése és továbbfejlesztése kérdéseiben, egységes nézetek kialakítása érdekében széles körű tevékenység és véleménycseré alakult ki.

E célok elérése érdekében rendszeresen tartanak tanácskozásokat mind általános hadtápfelkészítési, mind pedig szakági fórumokon. Nagy teret szentelnek a két- és több oldalú konzultációknak is.

Emellett az egyes fontosabb hadtápbiztosítási kérdések együttes gyakorlatokon és törzsgyakorlásokon kerülnek feldolgozásra.

Ezek, valamint egyéb együttes hadtáprendezyények, értekezletek és más rendszabályok alapján egy sor hadtápbiztosítást, egészségügyi és közlekedési biztosítást szabályozó alapokmány, módszertani útmutató és egyéb dokumentum került kidolgozásra, kiadásra. Ezek a nézetek közeledését, a koalíciós hadművelet hadtápfeladatai kidolgozásának egységes szemléletét jelentős mértékben segítették elő.

Mindezek mellett számos hadtápbiztosítási kérdés megoldása további korszerűsítést, továbbfejlesztést igényel. A hadtápbiztosítás növekvő feladatai és a végrehajtásokra rendelkezésre álló idő csökkenése megköveteli a vezetés korszerűsítését, ezen belül az elektronikus számítógépek, az automatizált hadtápvezetési rendszer bevezetését, széles körű elterjesztését követeli meg.

Az eddig leírtakból következően az állapítható meg, hogy a VSZ baráti hadseregeinél a hadtápbiztosítással szemben támasztott követelmények alapvetően teljesülnek, a biztosítás színvonala a seregtettek, csapatok színvonalával egységes összhangot képez. A fejlődés főbb irányait az elkövetkező időszakban a fegyveres erők fejlődésével, a fennálló gondok csökkentésére irányuló törekvésekkel összhangban a következők jellemezzhetik:

A korszerű háborúban lefolytatásra kerülő hadműveletek jellegének bonyolultsága, a hadtáp növekvő feladata, az időtényező beszűkülése a hadtáp munkájával szemben mind keményebb követelményeket támaszt. Ezért a baráti országok fegyveres erői vezetésének figyelme a következő időszakban a hadtápbiztosítás teljes rendszerének, a csapatok tevékenységének jellegével összehangolt korszerűsítésére irányul, figyelembe véve, hogy a hadtáp fejlesztésében a mai napig elért eredmény már akár a legközelebbi időszakban is elégtelennek mutatkozhat. *Indokolt így ennélfogva, hogy a koalíciós csapatok hadtápjának mozgékonyasága és kapacitásnövelése érdekében megvalósítsák, illetve közelítsék:*

- a hadtápszervezetek további korszerűsítését alapvető formációi összefegyvernemi elvek szerinti átszervezésével, zászlóalj, ezred, dandár típusú szervezetek létrehozásával, amelyek önállóak, jól vezethetők és alkalmasak rendeltetésüknek megfelelő komplex feladatok teljes mértékű végrehajtására;

- a hadtápszervezetek termelékeny, koalíciós keretek között szabványosított és csereszabatos hadtáp technikával történő ellátását;

- a koalíciós csapatok hadtáp magasabbegységei, egységei, intézetei és vezetési szervei szervezeti felépítésének közelítését, speciális helyzetük és nemzeti sajátosságaik figyelembevételével;

- a népgazdaság bázisán olyan csapatszervezetű szállító szervezetek létrehozását, amelyek megfelelő technikai felszereléssel vannak ellátva és működésüket, vezetésüket „M” útján a polgári életből biztosított magas szintű technikai képzettségű szakemberek látják el. E módszerrel - megfelelő döntések birtokában, jó előkészítéssel - közúti komendáns, javító és egyéb szervezetek is biztosíthatók. Lényege e módszernek, hogy szervezetük feleljen meg az adott katonai szervezeti struktúrának. Hasonló módszerek jelentősen csökkentik az „M” időt és növelik a csapatok felkészültségét;

- a tartalékosok megbízható és gyorsabb kiértékelésével, a mozgósítás rejtett végrehajtásának és vezetésének további tökéletesítésével javuljon tovább a hadtáp mozgósításának folyamata;

- a hadtápbiztosítás mindenkori helyzetének, korszerűsítésének figyelembevételével fontos teendő a tartalékos hadtáp állomány szisztematikus elméleti és gyakorlati felkészítése;

- a lehetőségek szintjén továbbra is fokozott figyelmet igényel az ország területének, mint a hadszíntér részének hadtáp vonatkozású előkészítése.

Valamennyi szinten és helyen pontosításra, kedvezőbb megoldásra váró feladat az anyagok célszerű elhelyezése, széttelepítése és az anyagok fedése, megóvása. E feladat - különösen gazdasági vonatkozásai miatt - igen bonyolult, ezért kutatni kell az optimális megoldásokat a különböző baráti hadseregeknél, a konkrét helyzetet messzemenően figyelembe véve.

A hadtáp anyagi bázisa létrehozásának, szervezeti korszerűsítésének és technikai feltöltöttségének kérdései mellett a magas fokú harcckészültség fenntartásának fontos tényezője képezi a hadtáp-magasabbegységek, -egységek, -intézetek és vezető szervek felkészítése, a hadtápbiztosítás komplex rendszerében várható feladataik ellátására, figyelembe véve, hogy e területen még számos, elméletileg és gyakorlatilag nem teljes mélységben kidolgozott kérdéssel találkozhatunk. *Melyek ezek?*

- a hadtápszervek felkészítésének olyan rendszere, amely biztosítaná a csapatok rendeltetésszerű alkalmazásának hadtápbiztosítását korszerű hadműveletekben;

- a hadtápbiztosítás valamennyi ágazati feladatának gyakorlati kidolgozása a komplex megvalósítás szigorú rendszerében front, illetve hadsereg méretben, különösen nagy súlyt helyezve az anyagi eszközök szállítására és az egészségügyi biztosításra;

- egy sor - a koalíciós csapatcsoporthozások hadtápbiztosításának megszervezésére vonatkozó - alapvető okmány kidolgozása és pontosítása. *Ilyenek:* az egységes tervezés módszertana, vezetésgépesítési eszközökkel feldolgozott vezetői és együttműködési okmányminták és egyéb dokumentumok.

Az itt jelzett és egyéb - a hadtápbiztosítás korszerűsítésével összefüggő - kérdések kidolgozását különösen a hadtápszervezetek „béke” feltöltöttsége indokolja, ezért van nagy jelentősége a gyakorlatok időbeni és szisztematikus előkészítésének.

A kiképzési rendezvények tervezése során feltétlenül indokolt a szükséges parancsnokok figyelmének fokozottabb ráirányítása a hadtápbiztosítási feladatok tervezésére, irányítására és az ebben való aktív részvételre, a hadtáp lehetőségeinek elemzése, különösen a szállítás biztosítása terén és a gyakorlatok során az optimális elhatározások kialakításában.

A mind tökéletesebb megoldásokra való törekvés jegyében alapvető fontosságú kérdésként fogható fel az egyes különösen fontos kérdésben a gyakorlatokon tudományos kutatási módszerek alkalmazása, amelyek kidomborítják a gyenge pontokat a hadtápfelkészítés rendszerében és segítenek a megoldások hatékony útjainak felkutatásában.

A baráti hadseregeknél jelzett hadtápfeladatok, a hadtáppal kapcsolatban felvetett gondok, problémák csökkentésére vonatkozó igény és iránymutatás néphadseregünk hadtápját szinte kivétel nélkül érintik.

Azt is elmondhatjuk ugyanakkor, hogy a hadtápbiztosítás korszerűsítésére, jobbítására irányuló törekvések, a következő időszakra konkrétan megfogalmazott tervek egybeesnek néphadseregünk hadtápjának általános törekvéseivel és egy sor kérdésben,

mint például a hadtáp szervezeti felépítése, a készletek növelésére irányuló erőfeszítéseink, a hadszíntér-előkészítés és a hadtáp felkészítése terén eddigi eredményeink is számottevőek és a fő kérdésekben a jövőbe nézve irányelveink, terveink konkrét okmányokra támaszkodhatnak.

A leírtakból az is kicseng végső konklúzióként, hogy a hadtápbiztosítás kiemelt fontosságú feladataira a baráti hadseregeknél egyaránt nagy figyelmet fordítanak, amely a közös problémákból, közös feladatokból táplálkozik. Néphadseregünk hadtápjánál az általános és konkrét tapasztalatokra támaszkodva, minden rendelkezésre álló erőt és eszközt arra kell fordítani, hogy e nemes feladat, a csapatok hadtápbiztosítása minden esetben a követelmények szintjén valósuljon meg.

A minőség kérdései a fegyveres erők és testületek gazdasági jellegű (kiszolgáló, szolgáltató) tevékenységeiben

(II. rész)

Dr. Kazinczi István ny. alezredes, a hadtudományok doktora

A fontosabb minőségjavító eljárások

A minőségjavító eljárásokat, módszereket célszerű munkarendszer keretei között vizsgálni. Munkarendszeren (a fegyveres erők és testületek vonatkozásában is) valamely kötelek keretében működő olyan átfogó rendszert értelmezhetünk, amely - az érintett munkafolyamatokat közvetve - az alakulat egészének méreteiben törekszik a munkavégzés minőségének befolyásolására oly módon, hogy ehhez főként (az egyént és a kollektívát egyaránt befolyásoló) tömegszervezési eljárásokat, módszereket használ fel.

Ha a különböző munkamódszereket (azok módszereit, alapelveit és gyakorlatát) együttesen vizsgáljuk, egyértelművé válik, hogy a kiemelten kezelt emberi tényező értéke és szerepe - a munkahelyi kereteken túl - elválaszthatatlanul kötődik az egyes országok társadalmi-gazdasági viszonyaihoz, a munkavégzés és munkamorál történelmi fejlődéséhez. Különösen jól érzékelhetők a különbségek, ha a tőkés és szocialista viszonyok között kialakult rendszereket hasonlítjuk össze, hiszen a munkavégzés célja és értelme a két társadalmi rendszerben - az ember szempontjából - különböző. A munkarendszerek más része viszont már eredetük szerint is különböző. (20) A következőkben tekintsük (vázlatosan) át az egyes - a szerző által fontosabbnak ítélt - munka és minőségbiztosítási rendszerek sajátosságait.

1. *A szaratovi rendszert* (21, 22, 23) először a Szovjetunióban alkalmazták. Arra van alapozva, hogy a dolgozók tudatában vannak az általuk végzett munka felelősségének és a munkához kommunista módon állnak hozzá. A rendszer kialakítását megelőző elemzések során olyan következtetéseket vontak le, hogy a termelési folyamat hibái és a veszteségek a „hibák láncolata” következményeként keletkeznek. A szaratovi rendszerben hibásnak minősül minden olyan munka, amely eltér a termelés előírt minőségi normáitól.

A rendszer funkcionálása során az a dolgozó, aki hat hónapon át hibamentesen dolgozik - itt értelemszerűen nem abszolút hibátlanságról van szó (ez lehetetlen, illetve gazdaságtalan), hanem a vállalati érdek alapján meghatározott, konkrét hibák elkerülésé-

ról -, az igazgatótól jogot kap saját munkájának ellenőrzésére, az általa előállított termék márkázására, minősítésére. Az ellenőrzéssel megbízott szervezet pedig csak esetenként alkalmaz kontrollt.

Ez a rendszer beépítette a munkavégzés minőségének ellenőrzését a tevékenységekbe, folyamatokba. Alkalmazásánál bármely szellemi és fizikai munkavégzés során előforduló hiba a helytelen munkamorálra, a fegyelmezetlenségre, a szakmai ismeret és tudás hiányára vezethető vissza. Ebből következik, hogy a hibák megszüntetése is csak műszaki-gazdasági, szervezési és nevelési (oktatási) elemekből álló intézkedések sorozata révén lehetséges.

Ezt a rendszert a minőségszabályozás olyan kezdeti fajtájának kell tekinteni, amelybe a minőségi paraméterek közé eleve beépítették az emberi tényezőt is (bár ez utóbbi a vezetőkre vonatkozóan hiányos volt). Mint kísérletet mindenképpen úttörőnek kell tekinteni, melynek továbbfejlesztett változata az ún. Ivovi módszer. Ami nem más, mint a termékminőség irányításának komplex rendszere, átfogva a termelés egész folyamatát, meghatározva a minőségszabályozás funkcióit.

2. A „nulla hiba” módszer, - amelyet először „zero defects” (ZD) elnevezéssel az Amerikai Egyesült Államokban alkalmaztak (24, 25) - lényege, hogy mind az egyén, mind pedig a szervezet tekintetében egyaránt az ún. nulla hiba állapotot, vagyis gyakorlatilag a hibátlan munkát kívánják elérni, megközelíteni. Következésképpen a módszer alkalmazása folyamán hibának számít minden olyan tevékenység, amely akadályozza a nulla hiba állapot elérését, megteremtését, illetve költségnövekedést vagy határidő elcsúszást okoz.

A módszer alkalmazásának feltétele hogy az érintett szervezet dolgozóinak szemléletét, tudatát - e módszer alapfogolatainak megértése és átvétele érdekében - „átformálják”. Ennek keretében a legfőbb törekvés, hogy meggyőzzék a dolgozókat a módszer helyességéről, a „nulla hiba” állapot megvalósíthatóságáról. Az adott szerv dolgozóinak megnyerését „láncreakció” elv alapján végzik, a legfőbb vezetőnél (igazgatónál) kezdik és minden vezetőnek feladatává teszik a beosztottak meggyőzését, illetve a módszer alkalmazását. Az igazgatónak külön e célra beállított függetlenített segítője van, aki a módszer bevezetésének és alkalmazásának feladataival, problémaival foglalkozik.

A ZD módszer gyakorlati megvalósítása során: egyrészt minden egyes dolgozó a saját munkaterületén maximálisan törekszik az ún. „nulla hiba” állapot elérésére és fenntartására; másrészt lehetősége van arra, hogy az e célra rendszeresített nyomtatványon az általa tapasztalt hibákat, veszteségeket és egyéb hiányosságokat a szervezet vezetőségének tudomására hozza annak érdekében, hogy azok okainak feltárását, illetve a hiba megszüntetését a vezetés elvégezhesse. A módszer alkalmazásában élenjáró dolgozókat jutalmaznak és népszerűsítik.

A ZD módszer - amellet, hogy látványos sikereket hozott- alapvető hátránya: feltételezi ütőképes minőségbiztosítási rendszer meglétét, amely országosan, de legalább az adott szervezetnél (vállalatnál) funkcionál. A ZD módszer alkalmazása az emberi tényezők csatasorba állításával minőségi többletet produkált. Nem volt azonban alkalmas arra, hogy betöltse a hiányzó minőségbiztosítási rendszer funkcióját. (20)

3. QSS (Qualitätssicherung System): minőségbiztosítási rendszer tulajdonképpen egy központosított állami „minőségbiztosítás”, amely az NDK-ban funkcionál. A kutatástól a késztermék kibocsátásig a termelési (szolgáltatási) tevékenység minden periódusában szabályozottan biztosítja a tervezett minőségű termék (szolgáltatás) előállítását.

A QSS rendszer a világgiazi követelményeknek megfelelő minőségű termékek (szolgáltatások) előállítását tűzi ki célul. Ennek érdekében a rendszert alkalmazó szervezetek számára előre meghatározzák azokat a feltételeket és feladatokat, valamint a minőségsszabályozásnak mindazon módszereit, amelyek segítségével a minőség elérésére irányuló célkitűzések megvalósíthatók. Ezek költségeit előre tervezik. Végeredményben minőségsszabályozással érik el azokat a célokat, amelyeket a minőségssbiztosítási rendszer alkalmazása során határoztak el.

Ez a rendszer tulajdonképpen a vezetéstudomány, a modern szervezéstudomány és a műszaki-gazdasági tudományok legújabb eredményeinek felhasználásával biztosítja az AOF (Alles Ohne Fehler = mindent hiba nélkül) alapelv érvényesülését. Ugyanis a rendszerben hibának számít minden olyan tevékenység, amely a kitűzött minőségi, gazdasági színvonal elérését nehezíti.

A QSS minőségssbiztosítási rendszer csak akkor funkcionálhat eredményesen, ha az adott szervezeti egység egészére kiterjed. Éppen ezért a minőségssbiztosítási rendszer irányítását a felső szintű állami vezeték, az ASMW (Mérésügyi és Áruvizsgálati Hivatal) végzi. A rendszer alkalmazása műszaki és adminisztratív hálózat kiépítését igényli, amit a MEO-ba (minőségellenőrző osztály) építenek be. Viszont a szervezeti egységek (vállalatok) MEO szervei és vezetői állami, hatósági irányítás alatt állnak. A vezetőket az ASMW igazgatója nevezi ki, és csak neki tartoznak felelősséggel. (Hasonlóan a Magyar Néphadsereg KÜM - katonai üzemi megbízottak - helyzetéhez).

A QSS rendszerben a minőséget elsősorban a termelési folyamatban ellenőrzik. A MEO a termelőfolyamat valamennyi szakaszában ellenőrzi az állami minőségsspolitika érvényesülését. Felelős a technológiai fegyelem, a szabványok betartásáért és a tervcélok minőségi realizálásáért. A minőségssellenőrzés már a termelés ún. bemenő szakaszában kezdődik (a beérkező nyersanyagok, félkészgyártmányok stb. minőségssének ellenőrzésével). A gyártás folyamán technológiai fegyelem betartása a fő feladat. A végellenőrzés pedig azt vizsgálja, hogy a termék (szolgáltatás) megfelel-e a mintáknál, illetve a szerződésekben megállapított (előírt) paramétereknek. Ha a MEO bárhol az állami minőségi előírások megsértését, vagy a szerződésnek meg nem felelő gyártmányok előállítását észleli, jogában áll felszólítani az üzemet a termelés megszakítására, illetve elrendelheti az érintett termékek kiszállításának felfüggesztését.

Érdemes megemlíteni, hogy a kiváló minőségű termékek Q jelzést kapnak. Ezek mennyiségét előre tervezik és ha a tervezett mennyiség az év végére nem készül el, a vállalatot egészében úgy értékelik, hogy tervét nem teljesítette. A Q jelzésű termékért pótnyereség jár, azt a vállalat 2%-kal magasabban értékesítheti. A második kategóriájú termék (megfelel az előírásoknak; gyártásuk hatékony; eléri a nemzetközi átlagszintet) jele háromszögben arab egyes szám. Amennyiben a tervet az adott szervezet nem teljesítette, az ASMW javaslata alapján: nyereségelvonást eszközölhetnek (ami 100%-ig is terjedhet), vagy mérsékelik a termelői árat (ha csökkent használati értéket állapítanak meg).

A QSS tapasztalatait összefoglalva megállapítható: (1) alkalmazása révén az NDK vállalatai előretörték az exportpiacokon és belföldön is megnőtt a jó minőségű termékek és szolgáltatások száma; (2) mindez bizonyítja a minőségssbiztosítási rendszer kimagasló eredményeit az NDK ipari szférájában; (3) az NDK-ban a minőségssbiztosítási

rendszert egy munkarendszer (AOF) kereteiből kiindulva építették fel (később az AOF rendszert leállították); (4) sokan az NDK-ban az AOF rendszer újbóli bevezetését és a QSS-sel történő együttes alkalmazását tartják célravezetőnek. (20, 26)

4. *A japán módszer* (27, 28, 29, 30) lényegében egy munka- (az amerikai ZD) rendszer és egy minőségellenőrző rendszer, a TQC (Total Quality Control = Totális Minőségellenőrzés) adaptálása és ötvözése a japán viszonyokra. E rendszer alkalmazása elsősorban a jó minőségű, alacsony költségű termékekre irányuló vállalati célkitűzések megvalósítását szolgálja, a szervezet teljes keresztmetszetét átfogó minőségbiztosítással.

A japán megoldásban a minőségbiztosítási rendszer rendkívül fontos elemévé nőtte ki magát a „minőségi kör” mozgalom. Ennek lényege, hogy a dolgozókat szervezetten (a minőségi körökbe tömörítve) bevonják a minőségellenőrzésébe, valamint ráhangolják őket (kellő oktatással) a minőségtudatos cselekvésre. Ez azt jelenti, hogy az adott szervezet minden dolgozója magáévá teszi a japán minőségfilozófiát, *amelynek a minőségi köröket érintő fontosabb tételei*: (1) a minőségbiztosítás megoldása a dolgozókkal; (2) a termelékenység folyamatos növelése; (3) a bekerülési költségek maximális csökkentése. Kezdetben csupán azt érték el a minőségi körök működtetésével, hogy a minőségbiztosítás feladatait a termelő munkában résztvevőkkel oldották meg (külön MEO apparátus beállítása nélkül) olyképpen, hogy minden egyes munkatársnak a „tervezni-cselekedni-ellenőrizni” alapelv szerint kellett végezni a munkáját. A dolgozók tömeges bevonása a minőségellenőrzésbe, (és nem utolsósorban a beléjük helyezett bizalom) azt eredményezte, hogy számos japán iparágban a termékek (szolgáltatások) minőségének ugrásszerű növekedése mellett, olyan fontos feladatok megoldása terén is fronttáttörésszerű eredményeket mutathatnak fel, mint a termelékenységek növelése és a költségek csökkentése.

Többek megítélése szerint (27, 28, 29) *a japán eredmények két fontos összefüggésre vezethetők vissza*: (1) annak felismerése, hogy a minőség megvalósítása mindent átfogó (totális) kérdés, ezért a figyelmet nem csupán a termékekre (szolgáltatásra), hanem a feladatot megoldó szervezeti egység (vállalat) egészére kell összpontosítani; (2) arra, hogy a munkarendszerek jelentős többletet hoznak, amennyiben az egyén, illetve a csoport közösségként van megszervezve. Pl. a minőségi körök kialakításához alaposan megvizsgálták a szocialista országok brigádmozgalmainak szervezési megoldásait és hasznosították is a tapasztalatokat. Munkájuk jó példa lehet arra, hogy miként lehet mások módszereit felhasználni.

5. *A magyar DH (dolgozz hibátlanul munkarendszer)* (20, 31, 32), amely ezideig nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Így hazánkban jelenleg nincs átfogó minőséget serkentő munkarendszer. (A szerző azt is vitatja, hogy ami a minőségbiztosítás területén hazánkban napjainkban történik, azt funkcionáló minőségbiztosítási rendszernek nevezhetjük.)

A DH rendszer vajúadásának számos (a hazai viszonyokat jellemző) oka van. Egyik ilyen, hogy az alkalmazás, adaptálás során – tényleges helyzetelemzés elvégzése nélkül – megkísérelték a külföldi eljárások másolását. Holott a mintaként szolgáló munkarendszerekről gazdag tapasztalatok álltak rendelkezésünkre, amit a külföldi partnerek időben biztosítottak. A sikertelenség következő oka, hogy a DH rendszert valamelyik másik vállalati rendszerrel (pl. MEO-val, szervezéssel stb.) azonosították, melynek következtében az új DH rendszer párhuzamos tevékenységként mutatkozott. *Így jogosan merült fel a*

kérdés: vajon a kettő közül melyikre van szükség? A válasz egyértelmű volt, mert minden esetben a meglevő szervezet mellett döntöttek és mellőzték a DH rendszert. Az eredménytelenség talán legfontosabb oka az volt, hogy hiányzott az a gazdasági kényszer, amely a jó minőségű munkát és ennek egyenes következményeként egy megbízható minőségbiztosítási rendszer kiépítését kikényszeríthette volna. Jelentős oknak minősíthető a DH mozgalom sikertelensége terén, hogy a mozgalmat sokan kampányfeladatnak, vagyis „divat” feladatnak tekintették. Voltak nézetek, amely szerint a DH mozgalmat csak a termelés (ott is a tömeggyártás) területén lehetséges alkalmazni. Mások szerint a DH mozgalom csak a szocialista brigádok ügye, csak az ő feladatuk jó minőségű termék (szolgáltatás) előállítása. (20) Ennyit a hazai minőséget segítő munkarendszer bevezetésére irányuló próbálkozásról.

Ugyanakkor azt is meg kell mondanunk, hogy széleskörűen funkcionáló hazai minőségbiztosítási rendszerről - bár előírásai szabványban (33) is rögzítve vannak - sem beszélhetünk. Csupán sóvárogva tekintünk az NDK-ban működő QSS minőségbiztosítási rendszerre és méginkább a rendszer alkalmazása következtében elért minőségi eredményekre. Mindent összevetve úgy vélem, elérkezett az ideje annak, hogy hazánkban a minőség javítása terén lényegeset kell lépünk előre. A nyitott gazdaság, a külső és belső gazdasági kényszer, a struktúraváltás, a termelékenység fokozása, a bekezdési költségek csökkentése, vagyis a versenyképesség, illetve a fizetőképesség fenntartása a minőség terén is az eddigieknél számottevőbb erőfeszítéseket követel. Az erőfeszítések koncentrálása érdekében célszerű számba venni a minőség frontján kialakult helyzetet, a világban végbemenő tendenciákat, azok tapasztalatait, és rögzíteni szükséges azokat a következtetéseket, melyek megjelölik a jelenlegi helyzetből kivezető utat.

Hogyan tovább?

Egyértelműen megállapítható, hogy hazánkban lényeges lemaradás van a minőség terén mind a termelő munkában, mind a szolgáltatások területén. Ennek jellemző bizonyítéka, hogy hazánkban nincs széles területen funkcionáló minőségbiztosítási rendszer. (Bár meg kell jegyezni azt, hogy a Magyar Szabványügyi Hivatal a MI 18781-78. sz. Műszaki Irányelveiben lefektette a minőség szabályozás irányelveit és meghatározta rendszerének elemeit. Tehát előírás van, csak meg kellene valósítani.)

A fegyveres erőknél és testületeknél (lévén ezek is a társadalom részei) hasonló a helyzet a minőség terén néhány sajátos pozitív irányú megoldástól eltekintve. A fegyveres erők illetékes szervei az érintett vállalatokkal karöltve ugyanis bebizonyították, hogy hazánkban is lehet (világgpiacon is értékesíthető) minőséget produkálni. Példa erre egyes haditechnikai termékek előállítása.

Van azonban keresnivalójuk a minőség terén a fegyveres erők szolgáltató és kiszolgáló szerveinek is. Minőségileg nagyszámban lehet a személyi állomány kiszolgálására irányuló tevékenységeket (pl. ételmezés, munkakörülmények, egészségügy, stb.). Olyan belső tartalékok vannak a szállítási tevékenységben is, melyek feltárása és kihasználása további minőségben realizálható. Ugyancsak kívánivalót von maga után az üzemeltetési, a karbantartási és javítási tevékenység szervezése, illetve bonyolítása, a minőség itt is vár magára. Mint a példák alátámasztják a fegyveres erők és testületek kiszolgáló tevékenységében sincs minden

rendben a minőség terén. Következésképpen nem hibázunk nagyot, ha a népgazdaság egészére vonatkozó minőségfokozást elősegítő elemzés megállapításait, következtetéseit a fegyveres erőkre és testületekre vonatkozóan is feldolgozzuk és kellő adaptációval alkalmazzuk azokat.

Következtetésként rögzíthető:

- (1) hazánkban nincs átfogóan funkcionáló minőségbiztosítási rendszer, ami megalapozhatná a magas szintű minőség megteremtésére és folyamatos fenntartására irányuló törekvéseket;

- (2) ugyancsak hiányoznak hazánkban a minőség javítását elősegítő mozgalmak (pl. dolgozz hibátlanul, minőségi körök stb.), így a minőség fokozására irányuló törekvéseknek nincs tömegbázisa.

Következésképpen: kellő megalapozottság hiányában a minőség javítására irányuló törekvések és más kezdeményezések eredményessége igen csekély. Úgy tűnik, a jelenlegi helyzetben alkalmazott módszerek és eljárások mellett a minőség javításában ugrásszerű eredményekkel nem számolhatunk. *Márpedig mind a népgazdaságnak, mind a fegyveres erőknek és testületeknek rövid időn belüli ugrásszerű változásra van szüksége a minőség területén!*

Ennek megoldásaként mutatkozhatnak:

- (1) *egy az egész népgazdaságot széleskörűen átfogó minőségbiztosítási rendszer kialakítása és működtetése;*

- (2) *néhány, a minőség javítását elősegítő tömegmozgalom hazai viszonyokra kellő alapos sággal történő adaptálása, rövid idő alatt való bevezetése és céltudatos irányítása.*

1-hez: A fegyveres erők és testületek tevékenységére minden kétséget kizáróan alkalmazható lehetne egy a népgazdaságban széleskörűen használt minőségbiztosítási rendszer. Tehát egy minőségbiztosítási rendszer adaptálása és alkalmazása túlmutat a kiszolgáló tevékenységek szféráin. Azokat alkalmazni lehet (és kell!?) az alap és a biztosító tevékenységekben is.

2-höz: A minőség javítását elősegítő tömegmozgalmak közül a „dolgozz hibátlanul” mozgalom és a „minőségi körök” kiszélesítése a fegyveres erők és testületek vonatkozásában is létjogosultsággal bír. Alkalmazásuk során a fegyveres erők és testületek tevékenységében mindenképpen célszerűnek tűnik, ha a következő feltételek meg lesznek teremtve: (1) a népgazdaságban meggyökerezik a DH mozgalom, amihez az IPM (Ipari Minisztérium) mellett működő DH iroda hatékony segítséget nyújthat; kellő differenciálással adaptálásra kerül a „minőségi kör” mozgalom; (3) kidolgozásra kerülnek majd a testületek sajátosságait figyelembe vevő alkalmazási módszerek, eljárások. Ezek megvalósítása olyan lökést adhat a minőségjavítást elősegítő tömegmozgalmak fegyveres erőknél történő meghonosítása érdekében, amely mind az alap és a biztosító, mind a kiszolgáló-szolgáltató tevékenységekben eredményesen gyümölcsözhet.

Világosan kell látnunk - amikor a fegyveres erők kiszolgáló-szolgáltató tevékenységére vonatkozóan a minőség javítására irányuló lehetőségeket elemezzük -, hogy a probléma összetett és így megoldásának lépcsői, szakaszai feltételei lehetnek. *Ilyenek:*

- (1) ahhoz, hogy a fegyveres erőknel és testületeknel a minőségjavítására, fokozására irányuló törekvés a holtpontról kimozdulhasson, a népgazdaság szféráiban is e területet érintő gyökeres, pozitív irányú változásnak kell kibontakoznia;

- (2) ahhoz, hogy a fegyveres erők és testületek kiszolgáló, szolgáltató tevékenységében a minőség javítása terén előreléphessünk, javítani célszerű a minőséget az alap és biztosító tevékenységekben, főként a vezetési tevékenység területén;

- (3) ahhoz, hogy a fegyveres erők kiszolgáló-szolgáltató tevékenységében a minőségbiztosítási rendszer(eket) és a minőségjavítást elősegítő tömegmozgalm(ak)at alkalmazni lehessen, célszerű időben elvégezni az adaptációs munkát, így testre szabva rendelkezésükre bocsátani a felhasználható eljárásokat az érintett kötelelékeknek.

A minőségjavító munka mind a népgazdaságban, mind a fegyveres erőknél és testületeknél máris késésben van. Éppen ezért a fegyveres erőknél és testületeknél célszerű lenne megtenni azokat a lépéseket, melyek a probléma (a minőség gyökeres javítása) megoldását elősegíthetik. Ezek a teljesség igénye nélkül - elsősorban a gazdasági területekre kiterjedően - a következők lehetnek:

(1) A tudományos kutatómunka módszereivel (tudományos igényességgel) célszerű lenne feldolgozni:

- a minőségbiztosítási rendszerek, valamint

- a minőség javítását elősegítő tömegmozgalmak jelenlegi helyzetét, elemezni az elért elméleti és gyakorlati eredményeket, és azokból következtetéseket levonni a hazai, valamint a fegyveres erők és testületek tevékenységeiben történő alkalmazás lehetőségeire.

(2) Célszerű lenne kidolgozni a minőségbiztosítási rendszerek és minőségjavító eljárások adaptációját a fegyveres erők és testületek (sajátosságait figyelembe vevő) alap, biztosító és kiszolgáló-szolgáltató tevékenységeire.

(3) Célrányosnak tűnik megteremteni a minőségjavításra irányuló törekvések gazdait, amelyek a fegyveres erőknél és testületeknél az ún. „minőségi irodák” lehetnének. A minőségi iroda vagy hivatal kutató és szervező szakembereket foglalna magába, akik az adott fegyveres testület vonatkozásában végeznék a minőségjavító eljárások adaptálásának és alkalmazásának elvi és gyakorlati megvalósítását, elterjesztését.

A szerző szerény véleménye, hogy amennyiben a fegyveres erőknél és testületeknél (azok gazdasági tevékenységeiben) a minőség javítása terén sikerül számottevő eredményeket elérni, az pozitívan fog kihatni a népgazdaság területén kibontakozóban levő minőségjavítási törekvésekre. Már csupán ezért az eredményért is érdemes foglalkozni a minőség javításával a fegyveres erőknél és testületeknél.

IRODALOMJEGYZÉK

(az I. és II. Részhez)

- 1 Iparstatisztikai évkönyvek 1980, 1981, 1982.
- 2 A minőség szabályozásban használt általános fogalmak meghatározása. Magyar Szabványügyi Hivatal kiadása, Budapest, 1978. Műszaki irányelvek MSZ 18776-78.
- 3 Dr. Szöllősi János: A munka minőségének megítélése az iparban. Vezetéstudomány, 1984. 10. szám, 15-19. old.
- 4 Stüing J.: A minőség fogalmának értékelése. Schweizerische Bauzeitung, 1971. 44. szám (németül).

- 5 *Juran J. M.*: Minőségtervezés-szabályozás-ellenőrzés. Műszaki Kiadó, Budapest, 1966.
- 6 *Juran J. M.*: A japán és a nyugati termékek minőségének különbözősége. *Journal of the Electronic Industry*, 1979. 3. szám (angolul).
- 7 *Dr. Szöllösi János*. Kutatás-fejlesztés a hazai textiliparban. *Textilipari Tervgazdaság*, 1981. 5. szám.
- 8 *Butler J. S.*: Termékfelelősség az USA-ban. *Reinsurance*, 1977. 3. szám (angolul).
- 9 *Sütő Kálmán*: Minőség, gazdaságosság, érdekelttség. (Előadás az országos minőségügyi anketon). Szabvány Kiadó, Budapest, 1980.
- 10 *Komlósy Enikő*: Az ipar termékszerkezete. *Figyelő*, 1981. 44. szám.
- 11 *Dobó Andor*: A termékminősítés egy új rendszeréről. *Vezetéstudomány*, 1983. 8. szám.
- 12 *Varga György*: Rejtett gyárak *Figyelő*, 1982. 48. szám.
- 13 *Nagy Ernő*: Minőségsszabályozás a KGST-ben *Figyelő*, 1983. 2. szám.
- 14 *Prockl László*: A minőségsszabályozási rendszer továbbfejlesztése. *Minőség és megbízhatóság*, 1982. 2. szám.
- 15 *Dobó Andor-Szajcz Sándor*: Hasonlóságelmélet alkalmazása. *Minőség és megbízhatóság*. 1982. 1. szám.
- 16 *Dobó Andor*: A termékek tulajdonságainak számszerű jellemzése. *Minőség és megbízhatóság*. 1975. 5. szám.
- 17 *Cook, W. D.-Seiford, L. M.*: Elsőbbségi osztályozás és egyhangúság létrehozás. *Management Sci.* 1978. 16. szám (angolul).
- 18 *Dobó Andor*: A Titius-Bode szabályról. *Fizikai Szemle*, 1984. 1. szám.
- 19 *Dobó Andor-Szajcz Sándor*: Hasonlóság elmélet alkalmazása. Sorozat 0-7. füzet. *Podinform MTV* kiadása, Budapest, 1981-82.
- 20 *Ruzicska György*: A minőségjavító eljárásokról. *Vezetéstudomány*, 1984. 2. szám.
- 21 *Gönci Lajos*: A hibamentes munka szarlatovi rendszere. Szabványosítás, 1968. 8. sz.
- 22 *Dubovikov, B. A.*: A minőség tudományos irányításának alapelvei. *Ekonomika* Kiadó, Moszkva, 1966 (oroszul).
- 23 *Szorin, J. M.*: Szarlatovi rendszer világviszonylatban. *Sztandartü i Kácsesztvo*, 1969. 4. szám (oroszul)
- 24 *Halfin, J. F.*: Zero Defects rendszer visszatekintés *Industriál Quality Control*, 1966, 12. szám, 669-682. old. (angolul).
- 25 Szerkesztőségi cikk (szerző ismeretlen): „Zero Defects” minőségellenőrzési módszer. *Schweizerische Mechaniker Zeitschrift*, 1970. 6. szám, 114. old. (németül).
- 26 *Neugebauer, P.*: A hibamentes munkamódszer alkalmazásának modellje. *Elektric*, 1970. 12. szám, 458-459. old. (németül).
- 27 *Brinkmann, E. P.*: A japán mintájú minőségi körök motivációs célokra való alkalmazása. *Management Heute-Horzbürger Hefte*, 1982. 9. szám, 7-11. old. (németül).
- 28 *Atbos, A. G.-Pascale, R. T.*: A japán vezetés művészete. *Mc Crzaw Hill* Kiadó, USA, 1982. 366. old. (angolul).
- 29 *Aepli, A. P.*: Mi rejlik a minőségi körök mítosza mögött? *Management Zeitschrift-Industrielle Organization*, 1982. 10. szám, 375-377. old. (németül).

- 30 *Pittmann János*: A japán munka termelékenysége és ami mögötte van. Vezetés, szerkesztés, 1985. 2. szám, 86-88. old.
- 31 A Dolgozz Hibátlanul munkarendszer módszertana. NIM IGÜSZI kiadása, Budapest, 1974.
- 32 A Dolgozz Hibátlanul munkarendszer ismertetése. (1971-ben megtartott országos értekezlet jegyzőkönyve) KG TMTI Kiadás, Budapest, 1972.
- 33 MI 18781-78 sz. szabványban rögzített „Műszaki Irányelvek”. Magyar Szabványügyi Hivatal kiadása, Budapest, 1978.

POLITIKAI MUNKA A HADTÁPBAN

A központhadtáp katonai szervezetek sorállománya körében folyó közművelődési munka néhány tapasztalata, feladataink

Kovács Károly alezredes

AZ MNHF-ség különböző szintű párttestületei és politikai szervei a közművelődés sajátos nevelő funkciójának jelentőségét szem előtt tartva rendszeresen áttekintik a pártpolitikai munka e fontos területének helyzetét, megfelelő gyakorisággal. Megvonják a végzett munka általános tapasztalatainak mérlegét és kialakítják a feladatokat is.

Az MSZMP MNHF-i VB legutóbb 1986. július 14-én tárgyalta a témát a Politikai osztály előterjesztésében. Az előterjesztés jól tükrözte azokat a kedvező és kedvezőtlen változásokat, melyek a közművelődés terén az MSZMP MNHF-i PB 1982. évi ülése óta bekövetkeztek a szervezetek fejlesztése, valamint a személyi és tárgyi feltételek vonatkozásában. A dokumentum alaposan számba vette azokat a sajátosságokat is, melyek a közművelődés lehetőségei és feltételei oldaláról sajátosan jellemzik a központhadtáp katonai szervezeteit. A téma tárgyalása során kellő hangsúlyt kaptak azok a módosulások is, melyek a szervezeteinkhez bevonuló fiatalok társadalmi helyzetében végbementek és hatással vannak a közművelődési munka színvonalára és eredményességére. Jelentőségének megfelelően esett szó anyagi, technikai és pénzügyi feltételekről is. A párttestület mindezek birtokában elvégezte a közművelődés helyzetének ismételt értékelését újrarendelte és meghatározta a továbbfejlődést biztosító tennivalókat is.

✱

Hogy miért éppen a sorállomány helyzetét vizsgálta a VB, annak több oka is van. Közülük talán a legkézenfekvőbb az a körülmény, hogy a közművelődés legnagyobb szervezett bázisa, közművelődési alapszolgáltatásuk biztosítása a szolgálati eljárások és politikai szervek feladata továbbá többségük olyan helyzetben van, hogy e munkában való részvételüket rendszeresen biztosítani a napi feladatok sokszínűsége miatt nagyon nehéz még az egynemű szervezeti elemek viszonyai között is.

A sorállomány körében folyó közművelődési munka célja, követelményei, eszköz- és normarendszere párthatározatokban, miniszteri parancsban, az előjáró politikai szervek intézkedéseiben és terveiben meghatározottak. A felsorolt dokumentumok megfelelő eligazodást nyújtanak a hosszabbtávú tennivalókhöz éppúgy, mint a napi feladatok végrehajtásához.

E dokumentumokra alapozva állapította meg a VB, hogy a központhadtápnál a sorállomány körében folyó közművelődési tevékenység a politikai munka szerves részeként valósul meg.

Jelentősége a sorállomány eszmei nevelésében, világnézetének alakításában, szocialista tudatának megszilárdításában az elmúlt évek folyamán nem csökkent, sőt bizonyos hatások és jelenségek következtében növekedett. Ilyen jelenségként és hatástényezőként fogható fel a társadalmunk szellemi életében meglevő ideológiai sokszínűség és vele párosuló gondolkodásmód sokfélesége, a követésre felkínált életforma és életvitel tarkasága.

Színvonalasabb közművelődési munka szükséges szervezeteinkben a fiatalokat érintő bizonyos hátrányok kiküszöbölésére is. A hátrányok forrása, hogy a szolgálatra bevonult fiatalok egy jelentős hányada a szükségesnél kevesebb időt tölt el művelődéssel és igényes szórakozással. Okai többfélék.

Hatnak a pályakezds, a családalapítás gondjai, a szociális háttér nehézségei. Nem lebecsülendő az antiszociális magatartáshoz vezető káros szenvedélyek megléte a fiatalok egy részénél és az ezekkel párosuló életmód, nevelési deficitet produkáló szerepe sem. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az igényesebb közművelődési szolgáltatások árai jelentős növekedésének hatására a tehetősebb családok gyermekeinek kivételével ma kevesebb fiatal képes e szolgáltatásokat folyamatosan igénybe venni, hatásrendszere alatt élni és dolgozni.

Mindezek hatására nem szabad csodálkozni azon, hogy a 70-es évek első feléhez viszonyítva a bevonuló fiatalok körében kevesebb az öntevékeny előadó és alkotó mozgalomba bekapcsolódók száma, kevesebb a kultúraktivista, ma hatékonyabb és kitaróbb felvilágosító és mozgósító munkával lehet csak elérni a közösségi és egyéni művelődés szükségletrendszerének erősítését, a kínáló lehetőségek kihasználását, a szervezetek által nyújtott alapszolgáltatások igénybevételét.

Az eddig elmondottak is egyértelműsítik, hogy ma nehezebb a közművelődési munkában a megszokott eredményeket produkálni, vagy azt még tovább javítani. Ez még akkor is igaz, ha a kedvezőtlen jelenségek a szolgálatot teljesítő fiatalok csak egy részénél tapasztalhatók és azok egy része is csak átmeneti jelenségként fogható fel.

A központhadtáp katonai szervezetekben a közművelődési munkához szükséges *feltételek és körülmények* az elmúlt években valamelyest javultak. Ennek a munkának a szervezettsége és szakmai irányítottsága a polgári életnél jobb színvonalon biztosított. Ez a helyzet biztosítja annak potenciális lehetőségét, hogy a sorkatonai szolgálat ideje alatt a fiatalok közművelődési ismeret- és igény szintje nivellálódik, a többség rendszeresen igénybe veszi a szervezetek által nyújtott közművelődési alapszolgáltatásokat, a művelődés közösségi és egyéni lehetőségeit. A fiatalok jelentős hányada szervezeteinkben válik rendszeres olvasóvá, színházlátogatóvá, itt szereti meg a filmet, itt lesz a tv értékes műsorainak rendszeres nézője, kiállítások, tárlatok, múzeumok látogatója.

A rendszeres és pozitív közművelődési munka hatása érezhetően megmutatkozik a fiatalok többsége honvédelmi szemléletének alakulásában, gondolkodásuk, magatartásuk formálásában, esztétikai ismeretek gyarapodásában.

A közművelődési munka MNHF-ség szintű szakmai irányítását végtelenül bonyolulttá teszi az a tény, hogy rendkívül eltérőek az egyes szervezetek és azokon belül még a

különböző funkcionális feladatokat ellátó alegységek lehetőségei és feltételei is. A nagyfokú differenciáltságot elsősorban az az esélyegyenlőtlenség hozta létre, mely a főváros és általában a vidék lehetőségében, a közművelődési szakemberek meglétében vagy hiányában és e munka objektumigényeinek kielégítettségében nyilvánul meg. A különbségek természetesen nem jelentették és nem jelenthetik azt, hogy a hátrányos helyzetű szervezetek lemondtak volna a felzárkózás lehetőségéről, a folyamatos és tervszerű közművelődési ráhatás megvalósításáról és biztosításáról. Velük szemben akkor vagyunk viszont igazságosak, ha munkájukat nem más szervezetekhez hasonlítjuk az értékelő munka során, hanem azt vesszük számba, hogy saját lehetőségeikkel miként élnek, azokat hogy használják ki.

Fontos előrelépésnek tartjuk, hogy a sorállománnyal rendelkező szervezetek parancsnokai, egyszemélyi vezetői túlnyomó többségének vezetői tevékenységébe beépült a közművelődéssel való fokozottabb törekvés. A kedvező szemléletváltozást elősegítették a párthatározatok szabta magas szintű követelmények, a miniszteri parancs szemléletformáló hatása, a politikai szervek szakszerű segítő és irányító munkája, valamint a hatékony anyagi és pénzügyi megalapozottság. A vezetők többsége kedvező hozzáállásának árnyékában mindig meghúzódik néhány vezető, akiknek tudatában nem eléggé rendezettek az értékrendek és nincs helyén munkájukban a közösségi és egyéni művelődés szükségleteinek kielégítésére irányuló törekvések támogatása. Közülük kerülnek ki azok, akik a szükségesnél gyakrabban sértik meg a fiatalok irányított és kötetlen szabad idejét, fontosabbnak tartják még halasztható esetben is a betonozást, csapatépítkezést, az öncélú munkavégzéseket, mint a fiatalok szabadidős igényeinek kielégítését.

A vezetők közművelődéshez, a tudatformáláshoz, neveléshez való hozzáállásának minősítéséhez találó az a megjegyzés, hogy nézd meg miként tisztelik a katonafiatalok szabad idejét, akkor megtudod, hogy egy adott szervezetben hogyan kezelik a katonákat, mennyire tartják fontosnak művelődésüket és szórakozásukat, hogyan áll a szervezetben az ember tisztelete és megbecsülése.

A *közművelődés személyi feltételei* a központhadtápnál az elmúlt évek során javuló képet mutatnak, melyek főleg a szakmai irányító munkában jelentettek előrelépést.

Javított a helyzeten, hogy MNHF-ség szinten szakember irányítja ma már ezt a munkát, valamint a tiszthelyettesképző bázison is dolgozik közművelődési szakember.

A többi szervezetben a parancsnokok, politikai helyettesek, szd. politikai megbízottak, párt és KISZ-szervezetek tervezik, szervezik, irányítják és végzik ezt a nagy jelentőségű munkát. A személyi feltételek vonatkozásában éppúgy mint a tárgyiakban a legkedvezőtlenebb helyzetben a kislétszámú szervezetek és a vidéki kisbázisok vannak.

Nem tekinthető megoldottnak több, nagylétszámú sorállománnyal rendelkező középírányító szervnél (MN ÜEK, MN KSZFI) a közművelődési munka szakirányítása szakbeosztás hiánya miatt.

A közművelődési munkában évek óta semmi mással nem pótolható tevékenységet fejtenek ki a *könyvtárosok*. Ők alapján jó színvonalon képesek biztosítani az irodalmi propagandát, az olvasási kultúra fejlesztését, a politikai és szépirodalmi igények kielégítését. Néhány helyen elismerésre méltó módon terjesztik az irodalom új alkotásait.

Foglalkoztatásuk és felkészültségük meglehetősen differenciált. 13 fős létszámból a többség nem főállású. Csupán 2 fő rendelkezik felsőfokú, 7 fő középfokú végzettséggel, 4 fő pedig szakképzetlen.

A közművelődés *anyagi-technikai* feltételei az elmúlt évek során mennyiségben, minőségben és technikai színvonalban egyaránt javultak. Ennek ellenére a fehér foltok a már említett helyeken megmaradtak és felszámolásuk sem tekinthető a közeljövő feladatának.

Kedvezőnek ítéelhetjük, hogy a könyvtárak behálózják szervezeteinket. 12 könyvtár és 7 könyvlerakat mintegy 47 000 kötettel áll az állomány rendelkezésére. A könyvállomány bővítésének és a fejlesztésnek határt szab a felhasználható normatíva, de előfordul, hogy a bővítés akadálya az objektum szűkös mérete.

A katonafiatalok közművelődési komfortérzetét kedvezően befolyásolja, hogy a heti két filmvetítés mellett a legtöbb helyen ma már rendelkezésre állnak a színes televíziók, a korszerű magnetofonok, lemezjátszók és megkezdődött a videotechnika beáramlása is anyagi lehetőségeink függvényében. Anyagi lehetőségeink a csapatstúdiók és csapatrádiók rendszerének jelenleginél szélesebb alkalmazását tennék lehetővé. Napjaink egyik legnagyobb anyagi-technikai gondja a filmvetítő-berendezések elhasználódása, elavultsága és cserélésük nehézsége. Ez a probléma kihat filmvetítéseink körülményeire és a vetített filmek élvezetességére is.

A központhadtáp katonai szervezeteinek többségében a közművelődési munka centrumai az *ifjúsági klubok*. Az ifjúsági klubokban az elmúlt évek során összességében eredményes munka folyt a közösségi és egyéni művelődési igények kielégítése érdekében. A katonafiatalok művelődési és szórakozási igényeinek kielégítése mellett nem eléggé éltek a klubmozgalomban rejlő szervező és mozgósító lehetőségekkel. A mozgalomban csak néhány klub képes folyamatosan (Pl.: MN 1. ÜZAR) jó színvonalú eredményeket produkálni. Oka nem elsősorban a tartalmi munka hiányában keresendő, hanem a klubok társadalmi vezetése nem nagyon vállalja azt a többletet, ami a mozgalomban való részvétellel jár.

Az elmúlt évek során a közművelődést végzők körében csökkent az *ismeretterjesztő* előadások szervezése és azok felhasználása az általános műveltség, tájékozottság gyarapításában, nevelőmunkában.

Ez a tendencia annál inkább is érthetetlen, mert az ismeretterjesztés jelentős szerepet játszhat az állami feladatként szereplő politikai tájékoztatás rendjében is, ahol köztudottan a hozzá szükséges idő a szervezetek terveiben is biztosított.

A jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani a pártpolitikai szerveknél arra, hogy az ismeretterjesztés jobban beépüljön munkájuk egész menetébe és a komplex előadás-sorozatok jobban szolgálják az állomány nevelését, politikai, gazdasági, művészeti ismeret-szintjük gyarapítását, a települések adta lehetőségek felhasználását.

Az *öntevékeny előadó és alkotó* munka terén összességében sikerült megőrizni a korábbi eredményeket, de bázisának csökkenésére célszerű odafigyelni és ennek megfelelően foglalkozni vele. Az évente megrendezésre kerülő fesztiválok és kiállítások mindig produkálnak szép eredményeket, elismerésre méltó alkotásokat, de azt is célszerű számba venni, hogy ezek többsége MNHF-ség szinten nem a sor-, hanem az állandó állomány produkciói, a különböző polgári fiatalokat felvonultató intézetek eredm-

neyi. Azt is fel kell említeni viszont, hogy jónéhány helyen a hozzáértés hiánya vagy más megfontolások miatt tehetségek kallódnak el, még a különböző ünnepi alkalmakat, kiemelkedő rendezvényeket sem használják fel vers- vagy prózamondók szerepeltetésére, zenés-énekes produkciók bemutatására még akkor sem, ha a rendezvények sorra sivárak, egysíkúak, sablonosak.

Nem tapasztalható előrelépés a *szakköri munkában*, mely több ponton kapcsolódhatna a szervezetek fejlesztési törekvéseihez, újítások megvalósításhoz, és az egyéni hobby-igények kielégítéséhez. A szakköri munkában nincsenek kellően kihasználva az egyes szervezetek szakmai sajátosságai, szakemberei. A szocialista versenymozgalom és brigádmozgalom sem segíti kellően a szakköri munka fellendítését, a lehetőségek kihasználását.

A közművelődési alapszolgáltatások terén stabilan biztosított járandóságnak kell tekinteni, azt, hogy az egyösszegű politikai norma terhére a sorkatonák évente két alkalommal eljutnak színházba. E téren feladataink között jobban oda kell figyelni a műsorok kiválasztására, hogy abban érvényesüljenek nevelési célkitűzéseink éppúgy, mint a katonafiatlok igényei.

Szervezeteink döntő többsége benne szerepel az MN filmforgalmazási rendszerében, így biztosított a heti kétszeri filmvetítés. Az őralegségekkel rendelkező szervezetek minden filmet kétszer vetítenek. Nem lehet és nem is szabad egyetérteni az olyan hozzáállással, melynek lényege, hogy az újonckiképzés időszakában csak ritkán vagy egyáltalán nem biztosítják a fiatal katonáknak a játékfilmek megtekintését. A filmvetítő berendezések problémája mellett gyakran okoz gondot a szakképzett gépkezelők biztosítása. A mozigépkezelők biztosításában nagy segítséget jelent, hogy az MN ÜEK politikai apparátusa most már évek óta végzi szakemberek bevonásával a kiképzési feladatokat egyik bázisán 20–30 katonafiatal részére.

A közművelődési munka összességében jól szolgálja a sorkatonák *pihentetését és szórakoztatását*. A katonák körében népszerűek a különféle eseményekhez kapcsolódó szellemi vetélkedők, ügyességi játékok, társasjátékok, klubestek, kirándulások, koncertek és sportesemények látogatásai. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a jövőben több gondot kell fordítani a laktanyában maradó állomány szervezett programok keretében való szórakoztatására a hétvégeken, katonai szünnapokon, több napos ünnepek alkalmával.

Az egyösszegű politikai normatíva a fokozatos áremelkedések ellenére biztosította a legfontosabb közművelődési tevékenység anyagi és pénzügyi megalapozását. Ezt csak úgy sikerült elérni, hogy a pártpolitikai szervek többsége megtanulta a takarékos gazdálkodást, az igények racionalizálását és más források – átcsoportosítások, társadalmi munkaadások –, igénybevételeit is.

A továbbiakban néhány szót a sorállomány igényeiről és közművelődési szokásairól.

Az elmúlt évek során a sorállomány programigénye televíziócentrikus lett, melyet nem lehet és nem is szabad csak pozitívnak tekinteni. Az igények eltolódását jól mutatja, hogy a tv-programok nézettsége közel háromszorosa a filmvetítéseknek. Az igényeltolódásban közrejátszik az a tény, hogy a programszervezők legtöbbször nem vállalják a szelektálást, az értékes műsorok kiválasztását és annak propagálását.

A szabadfoglalkozású egyéni programok vizsgálata azt mutatja, hogy a sorkatonák többsége szereti az olvasást, a tanulást, a hanglez- és magnóhallgatást, a könnyűzenei szórakoztató műsorok különböző irányzatait és alkotásait, továbbá szívesen játszanak társasjátékokat és asztali sportversenyeket.

A pozitív törekvések mellett a fiatalok egy kisebb része feltehetően igény és készítés hiánya miatt tétlenséggel, semmittevéssel tölti el szabadidejét. Ezekre a fiatalokra nagyobb figyelem kell, hogy irányuljon, mert közülük nem egy esetben kerülnek ki pótcselekvést produkálóként a fegyelmetlenkedők.

A meglévő szélsőségek ellenére megállapítható, hogy a sorkatonák többsége a szolgálat idején pozitív változásokon megy át, csökkennek körükben a műveltségbeni egyenlőtlenségek, javul általános műveltségük, emelkedik kulturális ismeretigény- és tudásszintjük, egész szükségletrendszerük átfőmálódik.

A közművelődés összességében jól szolgálja a katonafiatalok személyiségének fejlődését, tudatuk formálását. Elősegíti a sorállomány erkölcsi-politikai állapotának szilárdítását, a helyenként jelentkező és a szolgálat jellegéből fakadó monotonitás, egyhangúság feloldását, a naponta ismétlődő élet- és szolgálati rend változatossá tételét. Ezek a hatások, változások eredményeznek a fiataloknál erkölcsi, magatartási és viselkedési normáikban is.

A közművelődési munka végzéséhez a párt- és katonai vezetés által megszabott követelmények teljesítéséhez a parancsnokoknak, politikai munkásoknak jelentős segítséget adnak a párt- és KISZ-szervezetek és a század politikai megbízottak. Különösen nagyra értékelhető az a munka, amit a mozgósítás, a programok szervezése és lebonyolításuk biztosítása terén végeznek. Pártszervezeteink ezen felül még azt a többletet is adják, hogy rendre értékelik a közművelődési párthatározatok végrehajtását és kijelölik az adott szintnek megfelelő tennivalókat is.

A központhatáp sorállománya körében folyó közművelődési munka helyzetének elemzése, a végzett munka tapasztalatai, az elért eredmények és felszínre került gondok alapján - figyelembe véve az e téren is fokozódó követelményeket és az eredményesebb munka iránti igényt -, nagyon összetett, bonyolult feladatok megoldására kell törekedni. Közülük is néhány kiemelésre kívánczok.

Tovább szükséges javítani a közművelődési munka végzésének személyi, tárgyi, technikai és objektum feltételeit elsősorban a meglévő lehetőségek jobb kihasználásával. Minden szinten javítani a munka tervszerűségét, szervezettségét, szakmai irányítottágát, komplexitását, valamint nevelő jellegét. Keresni a szervezetek helyzetének leginkább megfelelő formákat, módszereket, eszközöket és rendezvény-rendszert.

Emelni kellene az amatőr alkotó és előadó mozgalom presztízsét, szélesíteni tömegbázisát, biztosítani minél több esetben a fellépési lehetőségeket és az alkotások nyilvános bemutatását alsóbb szinteken is.

Ez a mozgalom jobban váljék a saját állomány szórakoztatásának és hobby-kielégítésének eszközévé, valamint rendezvényeink színesítőjévé, ünnepélyesebbé tevőjévé.

Célszerű lenne a szakköri tevékenységet újrászabályozni, azokra helyezve a hangsúlyt, melyek az alaprendeltetést, a környezetkultúrát, az újtási tevékenységek kivitelezését, a technikai jellegű szabadidős igények kielégítését segítik elő.

Az előjáróknak sokkal szigorúbban és hangsúlyozóbban kellene kezelni a szabadidő előírt normáinak megsértését. Jobban odafigyelni a katonai szervezetek vezetőinek arra, hogy a közművelődési munka miként épült be az alárendelt parancsnokok vezetői tevékenységébe, a ht. és tsz. állománynak mennyire szívügye szabadidős tevékenységek támogatása és a benne való részvétel.

Természetesen mindezekhez a kiinduló alapnak azt tekintjük, hogy a közművelődés minden ágazatában a normatív szabályzók előírásai maradéktalanul biztosítottak legyenek, a szükséges tervek, okmányok és a végrehajtást biztosító aktivista-állomány biztosított legyen.

KISZ-megbízotti rendszer a szállítmánykísérői őrszolgálatban

Petrák Béla alezredes

Az MNK Fegyveres Erőinek Szolgálati Szabályzata szerint: „Az őrszolgálat kötött formájú barc feladat.”

E mondat minden szavának, betűjének nagyon komoly jelentősége van. Az őrszolgálat ellátása folyamatos felügyelet alatt, laktanyán belül is, feszített feladatot, állandó odafigyelést igényel a szolgálatot ellátó, az ellenőrző katonáktól. Maga az a tény egyértelműen bizonyítja a szolgálat fontosságát, hogy fegyverrel, lőszerrel ellátva fiatal, gyakran a legszükségesebb ismereteket rövid ideje elsajátító őrkatonáknál önállóan látja el szolgálatát, tudatában annak, hogy felügyeletére több milliós (milliárdos) érték, emberélet, nagy mennyiségű veszélyes anyag, vagy államtitok védelme van bízva.

A szállítmánykísérő őrkatonáknak a szolgálatát „veszélyes üzem”, a vasút területén, gyakran elhelyezési körletétől több száz km-re vagy az országhatáron túl végzi, ami e sajátos szolgálat felelős ellátását sokkal nehezebbé, bonyolultabbá teszi.

Nehezíti a helyzetet az is, hogy ebbe az egységbe az elmúlt időszakban büntetett előéletű katonák bevonulása is megtörtént. E területen rövid ideje bizonyos mértékben sikerült előrelépni, mivel az állomány kiválogatását az X jelzésű alakulatokra vonatkozó szabályok szerint végezzük, így már a bevonuláskor kiszűrhetők azok a személyek, akik a parancsnokok nevelő tevékenységét bonyolulttá, nehezzé teszik.

Sajnálatosan, az elmúlt időben mégis több olyan rendkívüli esemény történt, amely minden parancsnokot arra készítetett, hogy keresse a laktanyától folyamatosan távol, önállóan tevékenykedő őrségek fegyelmezett szolgálat ellátása biztosításának lehetőségeit. Több irányú kísérletezés után a leghasznosabbnak a KISZ megbízotti rendszer bevezetése bizonyult. Jelentősége elsősorban abban van, hogy növeli a fiatal katonák felelősségérzetét, a KISZ-szervezet nevelő szerepe a megbízottak útján erősödik, jelentősen javítja a kiskollektívák összekovácsoltságát, fegyelmezettségét.

Mi a kialakított rendszer lényege?

A KISZ alapszervezet kiválogatta a legrátermettebb, legnépszerűbb, fegyelmezett KISZ-tagokat és felkészítette a katonákat feladataik ellátására. A KISZ-megbízottak az őrparancsnok helyetteshez hasonló jogkörrel, azonban nem szolgálati előjáróként látják el szolgálatukat, az őrség útbainditásától a laktanyába történő beérkezésig.

Munkájukkal elsősorban azt biztosítjuk, hogy az őrség jó hangulatban a szolgálati szabályzat előírásai szerint lássa el az őrszolgálatot, a fegyelmezetlenséget már az *elhatározás* pillanatától megakadályozhatják, a fejleményeket figyelemmel kísérhetik.

A laktanya elhagyásától, az oda történő visszaérkezésig – ami esetenként a 10 napot is meghaladhatja – a KISZ-megbízottak folyamatosan figyelemmel kísérik az őrséget ért behatásokat az őrség szolgálati körülményeinek helyzetét, a szolgálat ellátásával kapcsolatos feladatok végrehajtását.

Személyes példamutatással folyamatosan segítik társaikat, bármilyen rendellenességet észlelnek azonnal intézkednek annak felszámolására, megszüntetésére. A rendellenesség megszüntetése először az elkövető felé történő jelzéssel, észrevételezéssel, ennek hatástalansága esetén az őrparancsnoknak történő jelentéssel történik. Amennyiben az őrparancsnok sem intézkedik a rend helyreállítására, vagy Ő az elkövető (mert erre is volt példa) jelentést tesznek az őrséget kiküldő szolgálati előjárónak. Ennek lehetősége a MÁV egész országot behálózó híradó rendszerének segítségével bárholonnan és bármi-kor biztosított.

Jogosan merül fel a kérdés, hogy ilyen esetben a katonák egymás között nem tartják-e „besúgónak” a KISZ-megbízottat. Természetesen van néhány fegyelmezetlenségre hajlamos katona, aki annak tartja, de a többség nem.

A KISZ-megbízottak munkáját folyamatosan, de egy-egy rendkívüli esemény elkövető katona helyszíni bírósági tárgyalását követően értékeli társaik. Helyes, következő politikai munkával a KISZ-megbízottak hatékony feladat ellátását nagy mértékben lehet segíteni, tekintélyüket megvédeni.

A KISZ-megbízotti rendszer bevezetését követően az alapszervezetnél nőtt a KISZ-szervezet tekintélye, folyamatosan erősödött a KISZ-érdekvédelmi funkciója is. A rátermett KISZ-tagok sokat segítenek az események, rendkívüli események megakadályozásában az alaprendeltetésből adódó feladatok eredményes megoldásában.

A KISZ-megbízotti rendszer bevezetését követően a fegyelmi helyzetben érezhető változás, javulás következett be. A KISZ-megbízott rendszer kialakulása önmagában nem eredményezte a helyzet javulását, azonban a kollektív felelősségérzetének erősödése, a kollektív szellem javítása ehhez lényegesen hozzájárult. A fegyelmi helyzet további stabilizálása más eszközök, módszerek alkalmazását is szükségessé teszi. Érezhető további javulás lehetőségeit látom az őrségek közötti szocialista versenymozgalom sajátos, a helyi körülményekhez jól igazodó további kibontakoztatásában.

Meggyőződésem, hogy fiatal katonáink között a társadalmi fegyelem lazulásának következményeit hordozó katona mellett nagyon sok becsületes, a közösségért tenni kész, a katonai fegyelmet fenntartani képes katona van. E katonák bevonása elgondolásaink megvalósításába, ha az őszintén, emberi módon történik további tartalékok jelentenek.

E néhány tapasztalat közreadásával segítséget kívántam nyújtani azoknak a csapatoknak, ahol a mi sajátos helyzetünkhöz hasonló körülmények között, a sorkatonák önállóan, kiskollektívákban végzik mindennapi tevékenységüket, teljesítik felelős szolgálatukat.

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

Egy gépesített lövészhadosztály-hadtáp rendszergyakorlat tapasztalatai

Eőri Tibor ezredes

A hazai nemzetközi gyakorlatok, alapvetően a „DUNA” hadművelleti, harcászati gyakorlatok, nemcsak az összefegyvernemi, fegyvernemi, hanem a hadtápbiztosítás újszerű elméleti kérdései gyakorlati megvalósításában határozott ütemű előrelépést biztosítanak. Ha visszatekintünk az elmúlt évek gazdag gyakorlati tapasztalataira, nyugodtan állíthatjuk, hogy a fő feladatokat – a koalíciós összetételű csapatokon belül – más és más nemzeti-ségű csapatok oldják meg. Pl. a DUNA-85 hadművelleti-harcászati gyakorlaton magyar nemzeti vezetés mellett, szovjet, csehszlovák hadosztályokkal, szakcsapatokkal, más haderő-nemek részvételével, a fő feladatok, új hadművelleti-harcászati elméleti kérdések gyakorlati megvalósítása, bemutatása a magyar nemzeti csapatokra hárult. Ugyanezeket a kérdéseket a DUNA-86 hadművelleti-harcászati gyakorlaton szovjet nemzeti vezetés alatt, zömében szovjet gépesített harcokocs csapatok oldották meg.

Bár ezeken a jelentős nemzetközi gyakorlatokon szélesre tárta kapuit az új elveken alapuló gyakorlati megvalósítás lehetősége, ezért a gyakorlatok „beállításának” sajátosságai mégsem tették lehetővé a ho. htp. csapatok alaprendeltetésükhöz közelítő követelmények szerinti menetetetését, szétbontakozását, valamennyi elemének alkalmazását. A „DUNA” hadművelleti-harcászati gyakorlatok elsősorban a gl. és hk. e., de különösen a zászlóalj hadtápok kedvező feltételek, előretekinő nézetek alkalmazásának kedveznek.

Közben persze azt is látjuk, hogy a harc hadtápbiztosítása fejlesztésében elért élenjáró nemzetközi tapasztalatokat alkotó módon a csapathadtáp valamennyi tagozatában fel kell használni. Ehhez a legkívánatosabb körülményt tüzéséggel, más fegyvernemi alegységekkel megerősített, támogatott gl., hk. e. harcászati gyakorlatára épített hadosztályhadtáp rendszer-gyakorlatok teremtik meg. Ezért most – megítélésem szerint – a ho. htp. harcászati felkészítése hangsúlyváltás előtt áll.

A gondolatoktól indítva, a megszenvedett tapasztalatokat felhasználva, a hk., tü. e. harcászati gyakorlatára építve, felderítő-, műszaki z. részvételével, egy hadiállományra feltöltött egészségügyi osztaggal megerősítve, HDS htp. elemekkel együttműködésben 1986. június 01-05. között került sor egy gl. ho. hadtáp rendszergyakorlatának végrehajtására.

A gyakorlat tárgyát képezte: A HDS. első lépcsőjében támadó gl. ho. második lépcsője harcbevételése, a támadás kifejlesztése, az ellenség ellenesapásának védelemmel történő elbáritása, a támadás felújításának hadtápbiztosítása, az ellátási tagozatok egységes elhatározás alapján történő összehangolt alkalmazása tömegpusztító és nagy pontosságú fegyverek alkalmazásának viszonyai között.

A gyakorlat célja volt, felmérni a mozgósítással párhuzamosan a csapatok kombinált átcsoportosítása hadtápbiztosítása végrehajtásának helyzetét. Gyakorlatni a hadtáptör-

zseket, hadtápegységeket az ellátási tagozatok között, a HDS megerősítőkkal és támogatókkal való együttműködésben a támadás kifejlesztése, a védelem, a támadás felújítása szakfeladataik végrehajtásában, a hadtáp élet- és működőképességének megőrzésében, helyreállításában. Végül tapasztalatokat szerezni a DUNA hadműveleti-harcászati gyakorlatok tapasztalatai felhasználásával az új elvek és módszerek széles körű gyakorlati megvalósításában.

A ho. htp. rendszergyakorlaton részt vett: egy ello. z. megerősített békeállománnyal, egy megerősítő HDS eü. o. hadiállománnyal, egy támogató HDS típusú üza. töltő század hadiállománnyal, egy együttműködő HFGYÁ hadiállománnyal, egy hk. e. htp. teljes hadiállománnyal, valamint egy tü. e. htp., egy f.z., és egy mű. z. htp. békeállománnyal.

A rendszergyakorlat Márkó, Hárskút, Zirc, Tés, Inota, Veszprém körzetében került levezetésre.

A gyakorlatot a gl. HOPK vezette a csökkentett állományú „vezetési csoportokkal” működő ho. HVP útján.

A gyakorlaton 4000 katona, mintegy 1000 technikai eszköz vett részt, amelyek tényleges ellátása, feltöltése a hadtáp rendszergyakorlat keretét képező ho. méretű harcászati elgondolásba építve került végrehajtásra.

Az ellátás alapját egységes követelmények alapján meghatározott, a csapatok által elszállított, vasúti ellátó állomáson létrehozott készletek, kijelölt helyőrségekben a csapatok SH-i, polgári kórházai képezték.

A ho. hadtáp rendszergyakorlat olyan körülmények között került végrehajtásra, amikor legnagyobb lehetőség nyílt hadiállományra feltöltött hk. e., éleslövészetet a harcrendben végrehajtó tüzérezred, más ho. közvetlen csapatok hadtápbiztosítása érdekében a HDS megerősítő, támogató erőinek felhasználásával valamennyi ellátási tagozat elemeinek egységes elhatározás szerinti alkalmazására.

A ho. htp. rendszergyakorlat legfontosabb sajátosságait képezték:

- a hk. e. és HDS htp. elemek - amelyben a ho.-nak meghatározott felelőssége is van - mozgósításával és teljes hadiállományra való feltöltésével egy időben a csapatok kombinált átcsoportosítása hadtápbiztosításának vezetése;

- a csapatok vasúti szállításának szakmai irányítása és egy hk. zászlóalj vasúti nyílt pályán szükségkirakó eszközök alkalmazásával történő kirakásának előkészítése, megszervezés szakirányítása;

- HDS típusú üza. töltő század első esetben történő alkalmazása megerősítő, támogató hadtáperőként;

- hadifoglyok harcmezőn történő összegyűjtése, hátraszállítása a HDS történetében először alkalmazott HOS HFGYÁ-val való együttműködésben;

- a szakalegységekkel megerősített különleges feladatot megoldó harci osztag anyagi készleteinek repülővel történő utanszállítása teherernyők alkalmazásával;

- a HDS ellátó dd. raktárakat e célra kikülönített, vasútra telepített, az üza. töltő század részeivel megerősített raktárak „helyettesítették”; (1. sz. Vázlat)

- a tényleges ellátási feladatok minden esetben egybeestek a rendszergyakorlat elgondolása alapján végrehajtott hadtápmanőverekkel, után- és hátraszállítási, komplex feltöltési feladatokkal.

A ho. htp. rendszergyakorlat öt mozzanatban került végrehajtásra. Az egyes mozzanatok végrehajtásának tapasztalatai, amely színültig volt töltve, sajátos feladatokkal és megoldásokkal, célirányosan a következőkben foglalhatók össze.

Az 1. mozzanat, amely mintegy négynapos időszakot ölelt fel, alapvetően az „M”-i feladatok, a kombinált átcsoportosítást, és a kijelölt körletek elfoglalását foglalta magába és újszerű tapasztalatokkal is szolgált.

A minőségében és szerkezetében átalakuló hadtápszervezetek szinte egyik óráról a másikra képesek voltak „munkába lépni”, szervezetten végezni szakfeladataikat.

A pozitív tapasztalatok mellett a divatos jelenséggel nekünk is kellett találokni, hogy a tartalékos állomány hiányos felszereléssel vonult be, 25–30% a 65M kabátot nem hozta magával. Így a felszereléseket az évszaktól eltérő időjárási viszonyok mellett *szinte egész héten át tartó esőben a békekészletek folyamatos felhasználásával kellett a tartalékosok számára biztosítani, a rendszerből közel egy évtizede kivont nyári sapkákat, egyéb felszerelési tárgyakat, febjéneműket cserélni.*

Az első órákban meglepetést okozott, hogy a sorállományú katonák fizikai erőnléti állapota mennyire aggasztó. A meglévő, a népgazdaságból gyors ütemben bevonuló szállítójárművekre a számítási alapnak tekinthető *időnormák szerinti ütemben a rakodó állomány – a viszonylag nagytömegű a hk.-ba járó 1, a zászlóalj 0,25, az ezredraktár 0,5 jav. – harckocsilőszeret nem képes folyamatos időnormát tartva málházni.* A HKSZ feltételeinek javítása érdekében, változatlanul meghatározó tényező a rakodás gépesítése. *Nekünk az MN KSZF-ség által kijelölt úton, felgyorsult tempóban kell haladni, ha azt akarjuk, hogy ebben a kérdésben a fellendülést óhajtó várakozások teljesüljenek.*

Parancsnokoknál, sor- és tartalékos állománynál, talán még az előkészítésbe bevont vasúti dolgozók körében is jó hatást váltott ki a vasúti nyíltpályán – Veszprém és Gyulafirátót közötti szakaszon *BLG-67 hidvető harckocsi alkalmazásával történő szükségkirakás.*

A már közlekedő, azonos összetételű négy vonat közül váratlanul kiválasztott katonavonat szolgálati személyeinek Herend vasútállomáson átadott parancs az első pillanatban meglepetést okozott. A végrehajtás és biztosítás szilárd követelményei áttanulmányozása után hamar úrrá lettek a helyzeten.

Felhasználva – és követve – a TRANZIT 85 ezirányú tapasztalatait, hozzátéve, hogy harckocsikat első esetben raktunk ki ilyen módszerekkel, átgondolt előkészítés után magabiztosan és eredményesen végrehajtottuk a feladatot. Kissé hosszúra sikerült előkészítés után a kirakás ideje azonos volt a homlokrakodón elért közepes teljesítményekkel.

Megítélésem szerint a már kidolgozott módszerek alkalmazásával *szükségyszerű nemcsak a bk. és gl., hanem a gépvontatású tüzérség, légvédelmi rakéta, műszaki és más szakcsoportok nyíltpályás szükségkirakását gyakorolni éjjel és nappal egyaránt.* Kár lenne elzárkózni egyes szakági vezetésnek esetenként a harckocsik „leugratással” történő szükségkirakásának engedélyezése előtt.

Visszatekintve e mozzanatra, eredményeinket tovább növelte, hogy az ello. z. és az üza. töltő század részei időben, a feltöltés terepszakaszon szétbontakoztatva végrehajtották a gyakorlat térségébe a mozgósítás után „átcsoportosított” csapatok feltöltését az ÖPK határán.

Arra kell törekedni, hogy a már „összeállítható” a feltöltést végrehajtó ho. htp. erőket előre kell vinni. Szét kell bontakoztatni és a beérkezés sorrendjében végre kell hajtani az üzemanyag feltöltését, a lőszer, élelem kiegészítését, hogy az *első lépcsőben alkalmazásra kerülő csapatok, lehetőleg a gl., bk., tü. csapatok az összpontosítási körletbe, harcbevételi terepszakaszra mozgó és kiegészítő készülékekkel érkezzenek be.*

A 2. mozzanat tartalmát - amely egynapos időtartamban került végrehajtásra - a támadás kifejlesztése, a ho. második lépcsőjét képező hk. e. harcbevételére hadtápbiztosítása, a hadtápszervezetek alkalmazásának megtervezése, megszerzése, az elrendelt készletek feltöltése képezte.

Csak a legfontosabb tapasztalatokat említve, a htp. törzsek, csapatok hamarosan „felvették” a kialakult harcászati helyzetet. Ehhez besegítettünk azzal, hogy jelző alegységek több esetben támadást indítottak a szétbontakozott ho., ezred htp.-ok ellen, imitáció légicsapások felszámolását követeltük a „folyamatban” levő feltöltési utánszállítási feladatok során.

A megerősítő eü. o. átalárendelése során átvitelét az előírásoknak megfelelően végeztük. Évüzedes tapasztalataim alapján ma sem tartom feleslegesnek egy „rövidített” emberre, eszközre koncentrált alaki szemle levezetését. Rátétekintést, magabiztosságot ad a ho. PK HTPH és törzs számára.

A ho. htp. csapatok törzsei, a támogató üza. töltő század, az e. htp. törzsek eredményesen végrehajtották a következő harcnap hadtápbiztosításának, alegységeik alkalmazásának megtervezését, megszerzését.

A vezetéssel a tervezés megkezdésétől számított 10 órán belül a ho. htp. csapatok, megerősítők parancsnokai, az alárendelt PK HTPH-ek közötti együttműködés során megállapítást nyert, hogy a feladatokat helyesen értelmezik, alapvető terveik reálisak és kulturáltak. Sajnos azt is tapasztalni kellett, hogy az előjáró törzs által előírt valamennyi okmány előkészítésére az érintett törzsek képtelennek bizonyulnak. Erre mindenképpen oda kell figyelni, mert a ho. htp. törzsek is esetenként nagyon hézagosan, megkínlódva birkóznak meg a feladatokkal.

A mozzanat fontos tartalmát képezte, hogy az ello. z., ello. szd.-ok a „korábban” megtervezett utánszállítási, feltöltési, ello. dd-től történő vételezési feladataikat végrehajtották, melynek során közel 100 t. lőszer, 25 t. üzemanyagot, 2-3 t. élelmet, 2000 adag TS. által elkészített kenyeret szállítottak az ello. z. erői a hk. e. és a tü. e. részére.

A támadás folytatásához, a második lépcső harcbevételéhez, tüztámogatásához a harcrendben ténylegesen szükséges éleslőszer kiszállítását a tüzéség készletéhez igazítottuk. Már most meg kell tanulni, hogy a tüzerűtegek nem „ülnek” egész nap a lőszeren, hanem sokszor a legkritikusabb pillanatok lesznek azok, amikor „a lőszer beérkezik”.

A gondolatsor befejezéseként hangsúlyozni szeretném, az együttműködés alapja és egyben kiinduló pontja a szakfeladatok végrehajtásának. Magabiztosan állíthatom, hogy az együttműködés megszerzése biztosította a másnapi feladatok szervezett végrehajtását. *Ha ez így van békében, méginkább így kell, hogy legyen harcban!*

A 3. mozzanatban mintegy másfél nap alatt sor került a támadás sikerének kifejlesztésére. A ho. második lépcső harcbevételére hadtápbiztosítására, az ellenség által tömegpusztító fegyverekkel mért csapás hadtáp következményei felszámolására.

Figyelembe véve a gyakorlótér szűkre szabott lehetőségeit, az előírt távolságoktól eltérve a mozzanat számos olyan elemet tartalmazott, amely újszerű vonásaival lendületes munkát követelt, és számos ponton valósult meg az összefegyvernemi csapatokkal való közös feladat megoldás. (2. sz. Vázlat szerint)

Csupán a legfontosabb tapasztalatokat hozó megoldásokat szeretném érinteni. Ezek közül kiemelten fontos feladat volt az előrevonást végrehajtó hk. e. első lépcsőjére mért atomcsapás következményei felszámolásában való részvétel.

Lényegét az képezte, hogy az ezredparancsnok a kialakult helyzet alapján módosította elhatározását, a második lépcsőt előrevonva, mentőosztagot hátrahagyva folytatta a menetét a harcbevetés terepszakaszára.

Ezek a tapasztalatok is azt bizonyítják, célszerű, ha a *HOPK HTPH* ebben az időszakban operatív csoportjával a *H-on* tartózkodik, amely képessé teszi az azonnali beavatkozásra. Ebben a helyzetben a HOPK intézkedésével párhuzamosan intézkedést fogantatottunk, amelynek lényege a következő volt: az ezredhadtáp első lépcső - hagyományos légcsapás után - folytassa menetét, az *ESH* a harcbevetéshez települjön.

Ha azt akarjuk, hogy a veszteségek ellenére a harcbevett ho. második lépcső ezred hadtápjá a főcél érdekében bontakozzék szét, akkor ilyen esetben a ho. htp.-nak magára kell válni a főerőkifejtés irányában a csapás felszámolásában való részvételt. Nevezetesen ebben a helyzetben a tartalékban levő ü. o. osztályozó csoportját - a mentőosztaggal együttműködésben - a csapás körzetének határán telepítettük, az ello. z.-ból a sebesültszállító gk.-k mellett általános rendeltetésű szállítóeszközöket vontunk be a sebesültek hátraszállításába, és ello. z. erőből végrehajtottuk a hadtápveszteségek pótlását a harcképeségüket megőrzött alegységek arányába.

Második újszerű lépésként került végrehajtásra a hk. e. jobbszárnyán ellenlökést végrehajtó páncélos-gépesített csoport egy részének bekerítése, „megadásra kényszerítése”. Ez a feladat számos olyan összefegyvernemi kérést vet fel, amely további kimunkálást igényel. Esetünkben az ellenlökést elhárító hk. z., amely a hk-val megerősített PSZH szd.-t bekerítette, a feladata teljesítése után a harcból kivonásra került. Az ellenséges alegység elfogásának megteremtődtek a feltételei. Megítélésem szerint más esetben korántsem ilyen egyszerű a kérdés megoldása, lendületesen előretörő harcokocsis csapatok tekintetében különösen nem. Célszerűnek látszik e célra a második lépcsőkből osztagokat szervezni.

A kérdés másik oldala úgy vetődik fel, hogy mi legyen az elfogott ellenséges katonákkal, harceszközeikkel. Az első tagozat, ahol szervezetszerű HFGYÁ működik, a HDS tagozat. Ezt a megkerülhetetlen feladatot viszont az arcvonal mögött, a zászlóalj, ezred, és ho. tagozatban is meg kell oldani.

A kialakult helyzetben azt a megoldást választottuk, hogy a harceszközöket tüzelésképtelenné téve a kijelölt ponton begyűlekeztettük, az elfogott ellenséges katonákat pedig az összefegyvernemi kísérettel kihallgatás és nyilvántartásba vétel után a ho. HFGYÁ-ról - és az elől levő tagozatokból is - a hátraszállítás rendszerében, illetve a vételezésre induló üres szállítóeszközök felhasználásával a HDS HFGYÁ-ra hátraszállítottuk.

Természetesen a dolog nem ilyen egyszerű. E tekintetben számos kérdés megválaszolatlan. Erre is mondhatnánk - mint annyi minden másra -, hogy a z. tartalékból, az e. és ho. második lépcsőből szervezzünk e célra osztagokat, biztosítsunk őrséget, fegyveres kísérőket. Alapvetően járható útnak tűnik. Azonban ha végiggondoljuk a második lépcsők alapfeladatát és mellé rakjuk azt a számos feladatot, amelyeket a második lépcsőknek „előírtunk”, sok kérdésben - nevezetesen ebben a kérdésben is - a lehetőségek függvényében kell értékelni elképzeléseinket.

A harcból kivont harcokcsi z. komplex feltöltését - amelyet „ezredkötelékként” fogtunk fel - előre berendezett komplex feltöltési terepszakaszon a z., e., ho. erőinek együttes alkalmazásával minden anyagra, a kereskedelmi árucikkekre is kiterjedően

végeztük. Tartalmában újszerű elemként telepítettük az ESH „költöző részlegét” harcjárművekben levő, harc alatti kölcsönös segítségben részesített sebesültek kiemelése és ellátása érdekében. Az úza. töltő század egy szakasza megerősítőként töltősor telepítésével részt vett a feltöltésben.

Az ellátás rendszerének sajátos elemét képezte a különleges osztag htp. felkészítése, a légi utánszállítás végrehajtása. Alapkövetelménynek tekintettük, hogy a ZSH-et orvossal, sebesültszállító – LUAZ sebesültkihordó gk.-val megerősítsük és a feladat végrehajtásához szükséges minden erővel, eszközzel, anyaggal ellássuk. A váratlanul felbukkanó ellenséggel elkerülhetetlen harcbarocskákozás és az erdei műszaki akadályok indokoltá tették az alapfeladat teljesítése érdekében a gyors légi utánszállítást és teherernyővel történő anyagkidobás végrehajtását.

Az EPK FP-ról megfigyelve önmagában is lenyűgöző látvány volt a háromszor öt teherernyő megjelenése. Jóleső érzéssel figyeltük, hogy a CSRP egyik egységénél e célra felkészített állomány szakszerűen és szervezeten végezte a teherernyők kibontását, éles lőszer, robbanóanyag, egészségügyi anyag és élelem összegyűjtését. A hadtáp katona erre is képes, ha megtanítjuk rá.

Hangsúlyozni szükséges, hogy a hadtáp manővereket az e. és ho. htp. a megtervezett lépcsők szerint végezte. Megköveteltük, hogy a készenléthez csak a tervezett első lépcsők soroljanak be, a második lépcsők pedig tervszerűen készüljenek a komplex és napvégi feltöltési feladatokra, és egy „ugrással” zárkózzanak fel a htp. első lépcsőkre, mindig a konkrét feladat érdekében. A második lépcsők jól kihasználták ezt a lehetőséget, a TS elkészített 2000 adag kenyeret, (5000 db pogácsát), a romlandó élelmiszerek, kenőanyagok, ruházati cserekészletek, pc. és gjmű., fegyverzeti javítóanyagok előkészítésre kerültek csoportosításra vételezéshez, utánszállításhoz csapatonként és irányonként.

A z. htp.-ből a harcrendet csak a ZSH és a lőszer szállító járművek követték. Az ellátó szakasz többi része az e. htp. első lépcsőjét követve a harcból kivont, illetve az éjszakai harcot folytató főerőkre felzárkózva eredményesen végrehajtották a katonák ellátását, a harcjárművek lőszerrel, üzemanyaggal való feltöltését.

A napvégi feltöltés, és vételezés során megemelésre került közel 200 t. lőszer, 30 t. üzemanyag, 20 t. vegyesanyag, amely arányban állt az ellátó zászlóalj meglévő és megerősítésül kapott erőinek nagyságával. Ismételten le kell vonni azt a tanulságot, hogy a harc dinamikájában a hadtáptörzsek, a htp. egységparancsnokok további leegyszerűsítés mellett képesek a következő harcnap hadtápbiztosításának megtervezésére, megszervezésére. A „megvékonyodott” tervek tapasztalataim szerint a HOPK HTPH által a késő esti órákban (éjszaka) levezetett tartalmas – egyes kérdésekben aprólékos – együjtműködés megszervezésével lehet ellensúlyozni és az ellátás magabiztos kereteit megeremteni.

A 4. mozzanat az ellenség nagyerejű ellencsapása védelemmel történő elhárításában, a támadás felújításában való részvétel hadtápbiztosítására összpontosult. Ez is egy napot vett igénybe.

A feladat váratlansága a htp. törzsek erejét, állóképességét, szervezőkészségét erősen próbára tette.

A jóváhagyott biztosítási tervek alapján szervezeten végezték a hadtáp manővereket, az ellátás rendjét, amikor a harc helyzetben beállott éles változás következett be. A küszöbön álló ellencsapás elhárítása érdekében az ellenséggel közvetlen harcérintkezésben a délutáni órákban kedvező TSZ megtartásával, birtokbavételével megkezdtek a védelembe való átmenet, a védelem kiépítését.

Ez a változás gyökeres fordulatot idézett elő a kidolgozott biztosítás rendszerében. Fontos feladatnak tekintettük tehát híradó eszközökön gyors közlések leadását, előzetes, majd írásos intézkedés kiadását.

Első lépésként a menetben levő htp. lépcsőket megállítottuk, a folyamatban levő feltöltési, szállítási feladatokat azonban befejeztük. Az előzetes elgondolás alapján a menetben levő hadtáplépcsőket már az új körleteikbe vezettük és szétbontakoztattuk. *Az előzetes intézkedés szerint a htp. törzsek nehezen tudták pontosítani alkalmazási, ellátási terveiket és jelentős erőfeszítéseket kellett tenni, a z., e. ho. htp. lépcsők átcsoportosítása, a védelmi harc felépítésének megfelelő körletek elfoglalása érdekében.*

Sokszor az elméleti felkészültség fogyatékoságai nehezítették azon egységes felfogást, amely szerint a védelemre hozott elhatározásnak magában kellett foglalnia a támadás felújításában való részvétel htp. feltételeit.

A védelem készenléteig sikerült az elrendelt készleteket megalakítani, a hk. és tü.-i tüzelőállásokban kiegészítő lőszerkészleteket felhalmozni a készletek decentralizálása és a támadásba való átmenet érdekében.

A ho. htp. törzsnek kiemelt figyelmet kellett fordítani, az együttműködés során a tartalékos állományú eü. o. parancsnok és vezető beosztású tisztjei felkészítésére. Az aprólékos szervezőmunka eredményeként az ellenség által tömegpusztító fegyverekkel mért csapások következményei felszámolásában a htp. erők eredményesen működtek.

Az eü. o. az OCS előrevonásával, a sebesültek kiürítését, ellátását például fegyelmezettséggel, szakszerűen végezte. Az ello. z. jelentős tapasztalatokat szerzett - imitált csapások felszámolásában, a csapások felszámolását zavaró diverziós csoport (gpu.-val felszerelt gl. „jelző” raj) támadásának visszaverésében, a támadás felújításában részt vevő csapatok készletei kiegészítésében, szükségesszükszerekkel felszerelt (PH ágybetét, gumimatrac, hordágy) gk.-val a könnyű sérültek hátraszállításában, a megmaradt erőkből létrehozott htp. lépcső felkészítésében, a támadáshoz elrendelt készenlét elérésében.

Az a vélemény alakult ki, hogy a PK HTPH-nek az R-142-es rádiónál *ülve személyesen kell vezetni a harc hadtápbiztosítását és 1-2 segítővel mindenütt ott lenni, ahol az elevenbe vágó kérdések kerülnek megoldásra.*

Az 5. mozzanatban újszerű megoldással került végrehajtásra a harcból kivont csapatok komplex feltöltése.

A gyakorlat befejezési óráiban az FVTSZ-al együttműködve, az üzemanyagtöltő századdal megerősítve Várpalota ÉK területén feltöltési terepszakaszt és zárt rendszerű technikai kiszolgáló folyosót telepítettünk.

A feltöltési terepszakaszon az üza. töltő századdal együttműködésben szilárd csővezetékkel 36 gázolaj és 12-12 benzintöltő állást hoztunk létre. A közbeeső TSZ-on a ho. élelmezési, ruházati és pc. gk. jav. anyag raktárra bontakozott szét.

A kidolgozott feltöltési grafikon időrendjének megfelelően a HOPK légi vezetési pontról vezette a harcból való kivonást, majd az ezredparancsnokok - a HOPK HTPH-vel együtt települt figyelőpontról. Ilyen méretű feltöltésre és vezetési rendre általában az egész hadosztály harcból való kivonása vagy harcbavetése előtt kerülhet sor.

A kidolgozott terv alapján három óra alatt feltöltésre került 500 jármű, (zászlóaljanként 20-25 p. alatt), a csapatok felvételezték a vasúti szállításhoz szükséges élelmiszereket, egyéb anyagokat és a vasúti menetrendnek megfelelően katonavonatonkénti menetoszlopokba besoroltak.

A feltöltésnek ez a formája ismert, azonban *az eszközök tömegét tekintve nem gyakori és az 5. HDS-ben első esetben kerül sor arra, hogy az üza. töltő század alaprendeltetésének megfelelően tömeges feltöltést hajtson végre. A század jól vizsgázott. Közel 1 óra alatt telepíteték - a bármilyen hosszúságúra építhető és töltőfejekkel ellátható - csővezetékét. A tartalékos állományú katonák olyan lelkesedéssel, hozzáértő szakértelemmel végezték ezt a könnyűnek nem nevezhető fizikai munkát, amely tiszteletet érdemel.*

Viszatekintve a végrehajtott rendszergyakorlatra nyugodtan állíthatjuk, hogy következetes, erőfeszítéseket igénylő tervezőmunkánk nem volt hiábavaló. *A résztvevő csapatok számos kérdésben továbbfejlesztették, más kérdésekben növelték korábbi ismereteiket, és az újszerű elvek gyakorlati végrehajtásában tovább gyarapították a végrehajtás módszereit.*

Úgy ítéltető meg, hogy a hadtáptörzsek, hadtápegységek és -alegységek képesek a mozgósítással egy időben az átcsoportosítás és hadműveleti szétbontakozás végrehajtásának hadtápbiztosítására, harc hadtápbiztosításának előkészítésére, hadtápmánőverek szervezett végrehajtására, utánszállítási - feltöltési feladataik teljesítésére, a sebesültek harcmezőn történő összegyűjtésére, ellátására, kiürítésére, a hadtáptechnikai eszközök üzemeltetésre, hadifogylok hátraszállításában való részvételre, a htp. élet- és működőképességének megővésére, megerősítő és támogató erőkkel való együttműködésre és az alárendeltek szilárd keretek közötti vezetésére.

Számottevően javult az FVTSZ-al való együttműködés. Ennek a munkának megfelelő lendületet adott, hogy lőszerellátó tiszt állandóan, a többi ellátó tiszt időszakonként htp. tervező csoportban dolgozik.

Továbbra is bizonytalanság tapasztalható a nagytömegű, napi 2500-2600 t. anyag szállításának megszervezésében, különösképpen málházásában.

Egyre kedvezőtlenebbek a tapasztalatok a ZSH, az ESH működésében, a kádergondok, a képzetlenség, a más talajból táplálkozó vezetetlenség, elhanyagolt technikai állapot következtében.

Nem szaporodnak a tapasztalatok a műszaki, vegyivédelmi, híradó anyagok ellátásának, utánszállításának, feltöltésének gyakorlati módszereiben. *Az alaprendeltetés eltéphetetlen szálai következtében a csapatok FVTSZ-ai erővonalai még nem rendeződtek át. Nem kellően egységes a felfogás a harc kimenetelében sorsdöntő, az arcvonal mögött megfeszített munkát igénylő harcitechikai eszköz javítása és a rajállásban harcoló katona vegyivédelmi eszközeinek pótlása egységes végrehajtási módszerének kialakításában.*

Nem mindenben egységes a nézet a pénzügyi és elhelyezési szolgálatok vezetésében sem. A tapasztalat kevés, mivel ezek a szervek ritkán vagy egyáltalán nem vesznek részt gyakorlatainkon. Egyben biztosak lehetünk, ezek a szervek a HVP-ra „becsöppennek” és egy megfeszített szellemi, fizikai erővel harcot vezető HOPK ritkán lesz olyan helyzetben, hogy vezesse az említett szolgálatokat.

Összegezett végkövetkeztetésként a hadtáp rendszergyakorlatok a szilárd kereteket a htp. törzsek, hadtápcsatatok harcászati felkészítéséhez, biztos és szabályozott kereteket kaptak a feladatok szakszerű végrehajtásához, az új ellátási elvek gyakorlati megvalósításához. *Ennek érdekében szükségesnek tűnik a következő feladatokra koncentrálni erőinket:*

1. Erőfeszítéseket kell tennünk a hadosztályhadtáp rendszergyakorlatokon a rendelkezésünkre álló valamennyi erő és eszköz egységes követelmények szerinti alkalmazására, az ellátás valamennyi területének érintésével.

2. Átfogóbb munkálkodást igényel – a megerősítő és támogató hadtáperőkkel való együttműködésben – a komplex feltöltés tökéletesítésére irányuló törekvések összefogása.

3. Határozottabb lépésekre van szükség valamennyi ellátmányi és harcbiztosítási anyag komplex utánszállításának megszervezésében az egységes, az alaphoz igazított (egészségügyi, vegyvédelmi, műszaki, elhelyezési stb.) anyagellátási rendszer tökéletesítésében és egységesítésében.

4. Minden áron biztosítanunk szükséges, hogy az új alapszabályzatokban meghatározott, a hadtápbiztosítás rendszeréhez tartozó szervek a háborús rendnek megfelelően vegyenek részt a hadtáp rendszergyakorlatokon, saját érdekükben.

5. Elkerülhetetlenül mélyreható kimunkálást, a megoldás feltárását igényli az összefegyvernemi megerősítés, a polgári lakosság munkára való igénybevétele, a katonai kereskedelmi ellátás, a hadifoglyok hátraszállításának, ellátásának, ho. szinten történő őrzésének, kézi páncéltörő, légvédelmi fegyverek, közúti műszaki erők rendszerbe állításának égető gondoljai.

Összegezett végkövetkeztetésként úgy ítélhető meg, hogy a ho. htp. felkészítése jó irányban halad előre. A szervezeti változások esetenként kedvezőtlen hatást gyakorolnak a hadtápszolgálatra, amelyek legfontosabb „erényét” a sokrétűségét, dialektikus egységét érintik. Mondják, a háborúban minden leegyszerűsödik, minden azonnal rendeződik. De miért csak a háborúban, „...háborúban nincs piszkozat, ... *Itt mindent vérrel irtak, mindent az elejétől a végéig, az első betűtől az utolsóig*”.¹

A vázlatok a folyóirat végén találhatóak.

¹ Szimonov: Nem születünk katonának, Európa Könyvkiadó, Budapest 1977., 15. oldal.

A HDS második lépcsőjében levő hk. ho. ellencsapás végrehajtására történő előrevonása és ütközetbe vetése hadtápbiztosításának megtervezése és végrehajtása

Skrabán László ezredes

A NATO vezető tagállamai változatlan intenzitással korszerűsítik fegyveres erőiket, különös tekintettel a hagyományos eszközökre, és az ipari technológia legmagasabb fokát kihasználva fegyverrendszereik tökéletessége egyre jobban közelít a maximumhoz. A megsemmisítési eszközökben egyesítésre kerültek a célbajuttatás, a célzás és az irányítás funkciói, megnövekedett a lő- és hatótávolság, tömegméretekben rendszeresítésre kerültek a mikroelektronikai, a széloptikai, az infra-, a lézereszközök, a neutronfegyver, mágneses lövedék stb. Egyre nagyobb mértékben előtérbe kerül a világűr militarizálása, az űrfegyverkezés. A tökéletesedő fegyverrendszerek birtokában az imperialista nagyhatalmak mind magabiztosabban készülnek agresszív terveik megvalósítására, és doktrinális elméleteik alapján az első hadászati csapás kiváltásával lehetségesnek tartják egy világháború megnyerését.

Mindezeket figyelembe véve, készen kell állni, különösen a háború kezdetén védelmi hadműveletek lefolytatására. A korszerű fegyverekkel vívott háború kiterjedt méretei, változó fejleményei törvényszerűen magukban hordozzák azt a tényt, hogy az erőfölény általános és állandó legyen, tehát számolni kell a haditevékenységek folyamatában is védelmi hadműveletekkel, amelyek a háborús hadszíntér bármely területén kialakulhatnak és a HDS, valamint a FRONT szintjén is létrejöhetnek.

A védelmi hadműveletek célja azonban változatlanul az, hogy az ellenség erőinek, eszközeinek pusztításával egyidejűleg, a saját erők, eszközök megőrzésével, a kedvező terepszakaszok megtartásával, a támadás feltételei megteremtődjenek. Tehát a védelem szilárdságát a támadásba való átmenet lehetőségének kialakulásáig meg kell őrizni, ami időben kiterjedt tevékenység és a harcjelzések különböző fajtáit foglalja magába.

A Nagy Honvédő Háborúban a háború kezdetén és a haditevékenységek folyamán számos példa bizonyította a védelem szükségszerűségét és alapvető célját. A védelmi hadművelet leggyakoribb megnyilvánulásai, aktivitásának kifejezői az ellencsapások voltak. Különösen eredményesen valósultak meg ezek az ellencsapások, akkor, amikor gépesített vagy hk. magasabbegységek hajtották végre, kihasználva a menetből végrehajtott lendületes rohamot, a letipróképességet és nagy tűzerőt, amellyel az esetek zömében áttörve az ellenség védelmét kedvező lehetőségeket teremtettek a támadás kifejlesztéséhez. Klasszikussá vált az ellencsapásoknak az a formája, amit 1941 januárjában a 8. gépesített hadtest hadosztályai hajtottak végre. Korlátozott idő alatt, négynapos menet után, bonyolult viszonyok között került sor a harc megszervezésére. A hdt. pk. elgondolása alapján a harcrend felépítése egylépcsős volt. Egy hadosztály fedezete

mellett a csapást két harcokcsihadosztály mérte szárnyból, illetve az ellenség hátába. A hdt. a kialakuló nehézségek ellenére is jelentős veszteségeket okozott az ellenségnek és még aznap estig 15 km mélységben nyomult előre. A következő két napon folytatták az ellenség megsemmisítését és 30-40 km mélységben az ellenség beérkező hdm.-i tartalékai előtt kedvező TSZ-on védelemben mentek át. E példából is kitűnik, hogy az ellenség főcsoportosításának szárnyára és hátára mért csapások nem csupán azt tették lehetővé a 8. gépesített hadtestnek, hogy komoly veszteséget okozzon az ellenségnek, hanem hogy 30-40 km-rel vissza is vesse őt az elfoglalt területről.

Napjainkban a korszerűen felszerelt hadseregekkel vívott háború esetén az ellencsapás céljai hasonlóak. A sikeres védelmi hadműveletek során az ellencsapások lehetőséget biztosítanak a meghatározott terepszakaszok megtartására, valamint az ellentámadás megalapozott megkezdésére. Mindezekhez feltétlenül szükséges a szilárd védelmi rendszer létrehozása, valamint az ütőképes tartalékok megalakítása. Általánosságban az ellencsapás lehetősége kialakulhat a háború kezdetén a betört ellenség védelemmel történő megállítása esetén, vagy a haditevékenységek folyamán a védelmi jellegű hadműveletek részeként, illetve a támadásba való átmenet során. Az ellencsapások a védelmi harc (hdm.) egyik leggyakoribb megnyilvánulásai, aktivitásának kifejezői. Céljuk, hogy általuk az egységek és magasabbegységek visszaállítsák az eredeti helyzetet. Ellencsapások sikerét erő- és eszközfölény létrehozásával, az ellenlökés irányának, helyének és időpontjának optimális megválasztásával a minden oldalú biztosítás jó megszervezésével kell biztosítani. A sikeres ellencsapás feltétele, hogy kedvező időben – amikor az ellenség támadása kifulladásra, és számottevő közeli tartalékkal nem rendelkezik –, kedvező terepszakaszon – ahol lehetőség van a csapatok szétbontakozására, manőverezésére –, csapásmérésre alkalmas második lépcső meglétével – elsősorban harcokcsicsapatoknál – kerüljön végrehajtásra. Az összefegyvernemi hadsereg védelmi hadművelete során a harcokcsihadosztály általában a második lépcsőben kap feladatot, többek között az ellencsapás végrehajtását, az eredeti helyzet visszaállítása, vagy a támadásba való átmenet céljából. Ebből következik, hogy a harcokcsihadosztály a peremvonaltól 120-160 km mélységben megindulási körletben szervezi meg a feladatot és előrevonás után, rövid idő alatt, menetből végrehajtott pontosítás és ütközetbe vetés után hajtja végre az ellencsapást.

A II. világháború és a közel-keleti helyi háborúk tapasztalatai azt mutatják, hogy a harcokcsik ellentámadásban akkor érik el a legnagyobb sikert, hogyha tüzérségi tűzzel és a légierővel támogatják őket, emellett szorososan együttműködnek a légvédelmi eszközökkel is. A sikeres ellentámadás általában a támadó ellenség teljes szétzúzásával és a védelem helyreállításával fejeződik be.

A harcokcsihadosztály hadtápbiztosításával kapcsolatos általános szabályok az alábbiakban foglalhatók össze:

- a nagy lőszer-üzemanyag- és egyéb anyagi eszközfelhasználás;
- az anyagi eszközök utánszállításának méretei, a felhasznált anyagi eszközök mennyiségének, számának növekedése;
- a nagy pontosságú atom- és hagyományos fegyverek a személyi állománynál és a technikai eszközökben jelentős veszteséget okozhatnak. Ezért a korszerű háborúban a harcokcsicsapatok magas fokú harcokészültsége és harcoképessége jelentős mértékben függ a hadtápbiztosítástól;

- a harcokocsisapatok harctevékenységének gyors üteme és manőverező jellege, az atomfegyver és a nagypontosságú fegyverrendszerek alkalmazása sajátos körülményt teremt a hadtáp munkájában;
- a harcokocsisapatoknál a hadtáp munkájának sajátosságai a harcokocsik alkalmazásának jellegéből és a harcfeladatból erednek;
- a hadtáp előtt álló feladatok végrehajtásának egyik fontos előfeltétele a hadtáp életképességének biztosítása.

A hadtápbiztosítás megtervezése, megszervezése és végrehajtása

1. A hadtápbiztosítást alapvetően befolyásoló körülmények

Az ellencsapást végrehajtó hadosztály minden oldalú biztosításán belül különös jelentősége van a jól megszervezett és eredményesen végrehajtott hadtápbiztosításnak. A felkészülés során a megindulási körletben a megfelelő szintű készletek kialakítása, az előrevonás üzemanyag-biztosítása, a harc során a felhasznált kurrens anyagok folyamatos pótlása a siker egyik feltétele.

A hadtápbiztosítás megszervezését és végrehajtását az ellencsapás végrehajtásának körülményei befolyásolják, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni. *Ilyen befolyásoló körülmények:*

- harctevékenység megvívására a ho. feladata, helye, szerepe a HDS harcrendjében;
- az előljáró tagozat ellátási lehetőségei;
- a ho. htp. személyi, technikai, anyagi mutatói;
- a ho. htp. felkészítettsége, élet- és működőképessége;
- az ellenség behatásainak lehetőségei;
- a hdm.-i, harcászati irány katonaföldrajzi és htp. hadszíntéri sajátosságai.

A második lépcsőben levő és ellencsapás végrehajtására kijelölt harcokocsibadosztály kulcsszerepet tölt be a HDS hadműveletében. Tevékenységével létrehozhatja, megalapozhatja a hadművelet sikeres folytatását, illetve sikertelen tevékenysége esetén akadályozhatja a kialakított hadműveleti elgondolás végrehajtását. Az ellencsapás sikere következtében kedvező lehetőség nyílik fontos terepszakaszok megtartására, elfoglalt területek visszafoglalására, az ellenség főerőinek jelentős mértékű pusztítására, gyengítésére, a siker kifejlesztésére, a HDS teljes sávjában a támadásba való átmenet megkezdésére. Mindezek az elvárások többek között a htp. szolgálattól is megkivánják a körültekintő tervező-szervező tevékenységet és a magas szintű végrehajtást.

Az előljáró tagozat ellátási lehetőségei - a több irányú függőség mellett - arra kell összpontosuljanak, hogy a htp. feltételek megvalósítást nyerjenek, ezen belül is elsősorban a szükséges anyagi ellátottság és az egészségügyi biztosítás képezi a főerőkifejtés irányát. A háború kezdetén, a betört ellenség megállítása időszakában, egyrészt a HDS htp. tagozat működőképességének szakaszos elérése, másrészt a stacionális, raktárakra

mért első tömeges csapás okozta veszteségek következtében az ellátási lehetőségek jelentősen csökkenhetnek, illetve a végrehajtás körülményei nagyobb terhet jelenthetnek a ho. htp.-nak azáltal, hogy a szállítási feladatok nagy részét saját eszközeivel nagytávolságból kell végrehajtania.

A hadműveletek folyamán a helyzet ennél kedvezőbben alakulhat, mivel a HDS htp. lehetősége bizonyos mértékben növekedhet, mind az anyagi készletei, mind a szállítókapacitása terén.

A ho. htp. személyi, technikai, anyagi mutatói a végrehajtás minőségét meghatározó tényezők. A ho. htp. személyi állományának megléte, megfelelő nagyságrendje elengedhetetlenül szükséges a kialakított elgondolások megvalósításához. A hk. ho. harci állománya és a korszerű fegyverzet kiszolgálásának megnövekedett követelményei nem teszik megengedhetővé a személyi feltöltöttség figyelmen kívül hagyását.

A htp. technikai eszközök a hadtápbiztosítás tárgyi feltételeinek részét képezik, műszaki paramétereik meghatározóak a tevékenységek kivitelében. A hk. ho.-nál rendszeresített technikai eszközök jelentős része a kor színvonalán álló hatékony eszköz, melyekkel bonyolult viszonyok között is végrehajthatók a funkcionális feladatok. Mindemellett számolni kell azzal is, hogy a meglévő eszközök mennyiségi mutatói korlátozzák, illetve veszteségek következtében csökkenhetnek, valamint egyes eszközök működtetése esetenként behatárolt. A technikai feltételek romlása esetén egyenes arányban nehezülnek a végrehajtás körülményei is.

A hk. ho. anyagi ellátottsága megfelelő szintje nélkül az ellencsapás sikere nem következhet be. A kialakított mozgókészletek megléte mellett szükséges bizonyos anyagokból kiegészítő készleteket létrehozni, a harccselekmények során felhasznált készletek pótlását megalapozni.

A ho. htp. felkészítettsége a hadtápbiztosítás végrehajtását befolyásoló olyan körülmény, amelynek minősége meghatározza a tervezett feladatok eredményes végrehajtását. A htp. technikai eszközök kezelésének készség szintjén történő ismerete, alkalmazása, a szakfeladatok begyakorlottsága, az eredményes öntevékenység folytatása, a terepen való tájékozódás jó színvonala, az ellenséges behatások elhárításának ismerete, a politikai elkötelezettség megléte a felkészített állományt jellemző tulajdonság, amelynek birtokában lehet csak sikeres tevékenységet végezni.

A hadtápbiztosítás végrehajtása során számolni kell az ellenség folyamatos ráhatásával. Különösen megnőtt ennek a jelentősége az ellenség nagypontosságú felderítő-csapásmérő rendszereinek megjelenésével, amelynek egyik kiemelt célpontja a hadtáp. Ezenkívül számtalan mértékű hagyományos módon végrehajtott csapások kiváltásával kell számolni, illetve a hadtápbiztosítás megszervezésénél az élet- és működőképesség érdekében preventív rendszabályokat fogantatosítani.

A hadműveleti, harcászati irány, vagyis a terep, ahol a feladatokat végre kell hajtani, döntő mértékben befolyásolja a hadtápbiztosítás megszervezését. A potenciális ellenség elleni tevékenységi körzetet vizsgálva megállapítható, hogy az rendelkezik az európai háborús térség valamennyi jellemzőjével, az alföldi síkságtól a magashegyi vidékig bezárólag. Valamennyi terepfajta magában hordoz előnyös és előnytelen tulajdonságokat, de a nehézségi foka az alpesi körzet erősen átszeldelt, szűk és mély átjárókkal tarkított hegyvidékének a legnagyobb. A közlekedés rendkívüli korlátozottsága, a légköri viszonyok káros befolyásoló tulajdonságai, a településekre alkalmas helyek alacsony száma a htp. csapatok vezetésének a szokványostól eltérő módszereket követel.

2. A hadtápbiztosítás megszervezésének részfeladatai

A ho. hadtápbiztosítás alapját a HOPK elhatározása és az előljáró PK HTPH szakmai intézkedése képezi.

Ezeknek az ismeretében kerülhet sor a részfeladatok kidolgozására, megtervezésére, a végrehajtás előkészítésére és megvalósítására.

A részfeladatok egymással összefüggő, de elkülönített folyamatok, amelyek időben párhuzamosan és egymásraépítetten kerülnek megszervezésre és végrehajtásra.

A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a htp. megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, htp. technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására, valamint a htp. vezetésre irányulnak.

A ho. htp. megszervezése a htp. egységek és alegységek közvetlen feladatra történő felkészítését, a harctevékenység során az ellátás érdekében létrehozandó csoportosítás kialakítását, a manőverek végrehajtását, a közlekedési utak kijelölését, berendezését, fenntartását, az őrzés-védelem rendszabályainak foganatosítását tartalmazza.

Részleteiben mindezek érdekében az alábbi teendőket kell végrehajtani.

a) A ho. htp. felkészítése

A felkészítés folyamata kiterjed a htp. személyi állományra, ezen belül elkülönítetten a pk.-i és a sorállományra, a htp. technikai eszközökre, htp. anyagi készletekre, valamint a htp. egységek és alegységek egészére.

A személyi állomány felkészültsége a háború kezdetén elméleti oldalról még a tartalékállományból bevonultatkat is beleértve megfelel a követelményeknek. A feladatok gyakorlati megvalósításában azonban hátrány a tapasztalatlanság, az összekovácsolatlanság, a háborús helyzet okozta pszichés állapot. Ennek megszüntetése érdekében a PK HTPH elhatározásának megfelelően be kell gyakorolni azokat a tevékenységeket, amelyek a harc hadtápbiztosítása során a fő feladatokat képezik.

A htp. parancsnoki állománnyal részletesen meg kell ismertetni a várható feladatokat, azok végrehajtásának módszerét, felkészítve őket több változat megvalósítására. Különösen ismeretlen terepen van jelentősége a földrajzi környezet tanulmányozásának, a tájékozódási készség növelésének, a menetvonalvázlat és tájoló alapján történő feladatvégrehajtásnak.

A sorállomány számára kiképzési foglalkozások megtartása keretében kell begyakoroltatni a kialakított elgondolás alapján a főbb mozzanatokat. A második lépcsőben levő harcokcsihadosztály ellencsapása során a htp. katonáknak fel kell készülni az előrevonás alatti üzemanyag-feltöltés gyors végrehajtására, keletkező sérültek menet közbeni ellátására, az ezredek harcbavetése után nagytömegű sérültek kiürítésére, a felhasznált lőszer pótlására, az éjszakai harctevékenység során a korlátozott látási viszonyok között feltöltési, kiürítési feladatok végrehajtására. Mindezek bonyolultságát növelheti a szennyezett terepszakazon történő munkavégzés, aminek érdekében gyakoroltatni kell az egyéni védőeszközök alkalmazását.

A teljes személyi állomány felkészítése a folyamatosan jelentkező ellátási feladatok végrehajtása mellett kell, hogy megvalósuljon, ami jelentős szervezési munkát igényel, de minden esetben törekedni kell arra, hogy az ellátási feladatok egyben az állomány kiképzettségét is növeljék.

A htp. technikai eszközök felkészítésének alapvető tartalma, a technikai kiszolgálás, javítás, karbantartás széles körű végrehajtása. Mindemellett ezen belül kell kiegészíteni a gépjárművek meglévő tartozékait, kiegészítő berendezésekkel, úgy mint vontatási segédeszköz, éjjel-látó készülék, álcázó eszközök, terepjáró képességet fokozó eszközök, híradó eszközök.

A raktárak anyagi készletei valamennyi szolgálatiágnál megkövetelik a folyamatos karbantartás, csoportosítás, rendezés szükségességét, amely szintén a felkészítés keretén belül végrehajtandó feladat. Itt kell sort keríteni többek között a romlandó élelmezési anyagok csoportosítására, válogatására, az üzemanyagok tárolóedényekbe történő elosztására, átfejtésére, a ruházati anyagok szükség szerinti cseréjére.

A htp. egységek és alegységek személyi állományát a hadrendnek megfelelő mértékben fel kell tölteni, a korábbi átalárendeléseket a szükséges mértékben meg kell szüntetni, az eredeti alegységeket meg kell alakítani.

A htp. felkészítés összességében a megszervezés egyik alapvető feladata, melynek során létre kell hozni a végrehajtás minőségi feltételeit.

b) *A htp. csoportosítása, a htp. csoportok manővereztetése*

Az ellátási, sebesültkiürítési feladatok maradéktalan, kellő időben történő végrehajtásának alapvető feltétele, a htp. csapatok feladatorientált csoportosításának létrehozása, a harc dinamikájához igazodó manővereztetése.

Figyelembe véve a második lépcsőből előrevont hk. ho. ütközetbevetésének főbb mozzanatait - azaz az előrevonás végrehajtását, három ezred ho. első lépcsőként történő alkalmazását, majd a siker kifejlesztése érdekében a ho. második lépcső harcbevételét - fel kell készülni az előrevonás alatti üza. feltöltésre, harc alatt az ezredhadtápoknak történő ag. átadásra, kivont ezred komplex feltöltésére, éjszakai harc előtti anyagkiszállításra, valamint a teljes harcnap alatti folyamatos eü.-i biztosításra.

A második lépcsőből előrevont harcokcsihadosztály a megindulási körletéből mintegy 120-160 km-es menet után ér az ütközetbevetés terepszakaszára. Ez a távolság olyan jelentős, hogy megköveteli a harcokcsik harcbalépés előtti üzemanyag feltöltését. A feltöltés érdekében a hds. htp. tagozat üzemanyagtöltő szd.-a alkalmazásra kerülhet, és a ho. eszközeivel együtt tevékenykedhet. Ebből következik, hogy a ho. htp.-ot lépcsőzni kell, és az első lépcsőbe többek között a feltöltéshez szükséges üzemanyagtöltő eszközöket be kell osztani. A lőszerfelhasználás elemzéséből levonható következtetés, hogy a fogyás dinamikája a harcbalépéskor a legnagyobb, és a ho. közelebbi feladataig a meghatározott norma akár 70%-a is felhasználásra kerülhet. Ennek gyors pótlása szükségessé teszi a hadosztály raktári készletek egy részének közelítését a harcolókhöz, vagyis a ho. htp. első lépcsőben való mozgatását. Hasonlóképpen szükséges lehet bizonyos műszaki anyagok - elsősorban aknák - utánszállítása, ezért célszerű változat ezeket az anyagokat is az első lépcsőben mozgatni.

A harc alatt a keletkező sérültek gyors kiürítése, az első orvosi és szakorvosi segélynyújtása érdekében a ho. típusú segélyhelyeket a peremvonal közelében, attól 12-15 km távolságban, funkcionális feladatai ellátására kész helyzetben kell telepíteni. A sérültáramlás maximuma a harcbavetés után 2-3 órával várható, ezért erre az időszakra kell elérni a teljesítőképesség felső határát.

A ho. htp. első lépcső alapvető feladata az első beavatkozás végrehajtása, ami megköveteli, hogy olyan távolságban legyen elhelyezve, ahonnan képes gyorsan feltöltési, kiürítési feladatait megoldani, ugyanakkor nincs kitéve az ellenség közvetlen behatásának, és nem akadályozza a harc sikeres megvívására létrehozott harcokcsielemekek mozgását, tevékenységét. Ez a távolság a peremvonalától mintegy 20–25 km, az előrevonási útvonal mentén, a terep természetes álcázó hatását kihasználta körlet.

A ho. htp. második lépcsőjét a fennmaradó erők, eszközök képezik. Alapvető feladata, a harc későbbi időszakában – első lépcsőben harcoló ezred kivonása, éjszakai harc megszervezése –, feltöltések végrehajtása, illetve a ho. htp. első lépcső szükség szerinti váltása. Az előrevonás végrehajtása után a peremvonalától 40–45 km-re helyezkedik el, készen feladatok végrehajtására. A tábori sütőde mozgatása a sütési feladatok függvényében, ennek alapján előfordulhat, hogy a megindulási körletben marad, majd a kenyérszükséglet legyártása után önállóan zárkózik fel a ho. htp. napvégi körletében.

A ho. htp. lépcsők áttelepítésére elsősorban a nagytömegű anyagszállítások végrehajtása során, valamint a harcoló egységek közelítése érdekében, vagy az ellenséges behatások következtében kerülhet sor. Alapvető követelmény, hogy minden mozgatás az ellátási, kiürítési feladatok végrehajthatósága érdekében történjen, folyamatosan képesek legyenek a htp. egységek és alegységek funkcionális feladataik megvalósítására.

Figyelembe véve a harc dinamikáját az előrevonás megkezdése után a ho. htp. első lépcső 3–4 alkalommal válthat körletet, míg a ho. htp. második lépcsője 2–3 alkalommal. Ez a dinamikus mozgás magasfokú szervezettséget követel, egyben nem teszi lehetővé a teljes település megvalósítását, mivel a manőverek megkezdésére állandóan készenlétben kell lenni. A körletekben az elhelyezkedések olyan stádiumát kell megvalósítani, ami mindemellett lehetővé teszi az ellátás végrehajtását is.

c) *Után- és hátraszállítási utak működtetése.*

A szállítási, sebesültkiürítési feladatok megvalósítására a hk. ho. támadási sávjában meghatározott útvonalakat kell kijelölni, berendezni, olyan mennyiségben, hogy fennakadás, torlódás nélkül lehetőség legyen a közlekedésre.

Ebből a célból a terep adta lehetőség függvényében valamennyi első lépcsőben támadó ezred irányába után- és hátraszállítási utat, a keresztirányú mozgásra 2–3 harántutat célszerű kijelölni. Figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a ho. htp. nem rendelkezik szervezetszerű közúti komendáns erőkkel, ezért az utak rendezésével kapcsolatos valamennyi tennivaló érdekében szorosan együtt kell működni a műszaki szolgálattal.

Az utak kijelölése a HOPK jogköre, javaslatait a ho. PK HTPH-e a ho. MŰF-fel együttműködve alakítja ki.

Az után- és hátraszállítási utakat az ezred tüzérség tüzelőállásáig kell kijelölni.

A harántutak kijelölésénél azt kell figyelembe venni, hogy azok érintsék az ezredhadtápok várható települési körleteit, valamint rajtuk a ho. típusú segélyhelyekhez rövid úton el lehessen jutni.

A kijelölt utaknak, különösen ismeretlen terepen, azért is van nagy jelentősége, mert ezeken az utakon lehet megközelíteni az alárendelt szerveket, így csökken annak a veszélye, hogy a szállítmányok nem érnek célt. Ennek érdekében az utakon, különösen a végpontok közelében célszerű elhelyezni egyszerű jelzéseket, amelyek az éjszakai szállítások alkalmával is megkönnyítik a tájékozódást.

Az utak, rajtuk levő műtárgyak rombolásának megszüntetése a műszaki erők feladata. Ezért bizonyos műszaki tartalék képzése szükséges. A műszaki munkálatok irányítását a ho. MŰF végzi a rombolásoknál kapott jelzések alapján. Az időigényes műszaki munkák végzése mellett fel kell készülni megkerülő útvonalakon történő mozgásra, vagyis megkerülő utak kijelölésére, és a lehetőségek függvényében azok berendezésére.

Az után- és hátraszállítási utak, harántutak a htp. csapatok mozgásának gerincét képezik, ezért van különös jelentősége célszerű megválasztásuknak, fenntartásuknak és működésüknek.

d) A ho. htp. őrzés-védelme

Az ellenség mind korszerűbb felderítő és csapásmérő rendszerei, egyre nagyobb mértékben szükségessé teszik a htp. csapatok őrzés-védelmi rendszabályainak előtérbe helyezését. A korszerű fegyverekkel vívott harc elemzése alapján olyan következtetés is levonható, hogy az őrzés-védelem meghatározó szerepet kap és döntően kihat a hadtápbiztosítás megszervezése minden területére, hovatovább megállapítható az, hogy ezt kell kiindulópontnak tekinteni, ennek figyelembevételével kell az elgondolást kialakítani, a htp. felkészítését, csoportosítását, manővereit, az anyagi és egészségügyi biztosítást, a htp. vezetését végrehajtani.

Az őrzés-védelem tehát nem korlátozódhat bizonyos őralegységek, vagy megerősítésre kapott összefegyvernemi alegységek harccselekményeire, hanem elsősorban megelőző rendszabályok foganatosítása, a teljes tevékenységben a folyamatos megmaradás, az élet- és működőképesség fenntartása a követelmény. Tehát a ho. htp. összetevékenységében kell megnyilvánulnia az őrzés-védelmi rendszabályoknak.

A htp. felkészítés során kell begyakorolni az ellenséges behatások elleni tevékenységet, a leküzdés hatásos módszereit, az alaprendeltetésből fakadó feladatvégrehajtás képességének megőrzését.

A ho. htp. csoportosításában érvényre kell juttatni a csapás okozta veszteségek minimálisra csökkentését, a manőverek gyors végrehajtásának lehetőségét.

Az utak kijelölésével a sokirányú mozgási lehetőség biztosítását kell szem előtt tartani.

Az anyagi biztosításban – figyelembe véve a csapatok növekvő anyagi szükségleteit – érzékeny veszteséget jelenthet bizonyos készletek megsemmisülése, ezért úgy kell a szállítási feladatokat megszervezni, hogy az ellenség tűzfegyvereinek hatása csökkenthető legyen.

Az egészségügyi biztosításban számolni kell a tartósan egy helyben települt segélyhelyek megsemmisítésének veszélyével. Ennek csökkentését jól szolgálhatják a megfelelően kiépített fedezékek, óvóhelyek és egyéb műszaki berendezések, melyek az álcázással párosulnak.

A htp. vezetés folyamatos fenntartása nem valósítható meg az őrzés-védelem hatékony megszervezése nélkül. A HVP telepítési rendszerében, a rádióhíradás kialakításában, a törzsek munkatevékenységében érvényre kell juttatni a működtetés mellett a megóvás rendszabályait is.

A hk. ho. elővonása során a ho. htp. közvetlen védelme megvalósulhat a saját erők és eszközök alapján létrehozott rendszer és esetenként a második lépcsőből biztosított összefegyvernemi alegységek igénybevétele alapján. Maga a ho. htp. részére a teljes elővonás biztosítására kijelölt erők - összefegyvernemi, légvédelmi - védelmének, oltalmazásának, a közvetlen, kislétszámú diverziós csoportok támadásai ellen azonban folyamatosan készen kell állni.

e) Az anyagi biztosítás

Az anyagi biztosítás a hadtápbiztosítás megszervezésének és végrehajtásának döntő láncszeme, csúcsa, aminek lényegében a teljes tevékenység alá van rendelve. A második lépcsőből elővont és ütközetbe vetett hk. ho. anyagi biztosítása bonyolult folyamat, többszöri és időben jól megválasztott beavatkozást feltételez, ezért megszervezése nagy körültekintést kíván.

A csapatok htp. anyagi készleteinek megalakítását, az előjáró intézkedése meghatározza. Figyelembe kell azonban venni, hogy a harc megvívásában az egyes egységek nem egyforma mértékben vesznek részt, ezért a készletképzést feltétlenül differenciálni kell. Ez történhet a HOPK-i készletek, vagy az elgondolás alapján kevésbé igénybe vett csapatok készleteinek terhére. Az elővonás üzemanyag-biztosítása érdekében feltétlenül kiegészítő készleteket kell képezni elsősorban a harcokocsiknál.

A fogyasztás üzemanyagból az elővonás alatt lesz jelentős, alapul véve a 120-160 km mélységű elővonást, a hk. ezredek esetén 0,4-0,6 ja.-t is elérheti. A harc alatt - 30-40 km mély terepszakaszon, birtokbavétele esetén - a várható fogyás 0,3-0,4 ja. hajtóanyag.

A szállítások megszervezésének kialakításakor számolni kell mintegy 800-1200 t. lőszer, 300-400 t. üzemanyag, 100-150 t. egyéb anyag fogyasztásával és ennek megfelelően ezen mennyiség mozgásával, átvételével, rakodásával, szállításával, átadásával.

A szállítások ütemezése az alapelgondolásból kiindulva az alábbi lehet:

- üzemanyag-feltöltés az első lépcső harcavetése előtt;
- lőszerkiszállítás a ho. közelebbi feladata teljesítésének időszakában ;
- komplex feltöltés a kivont ezred viszonylatában;
- éjszakai harc előtti lőszer-, üzemanyag-kiszállítás az első lépcsőben harcoló ezredekénél;
- csapatok nap végi feltöltése.

Mindemellett figyelembe kellett venni, hogy az előjáró tagozat részéről nagy mennyiségű szállítmányok átvételét is meg kell oldani.

Ez a jelentős volumenű szállítási tevékenység gondos szervezést kíván a htp. alegységek mozgatásában, az anyagok átvételében, csoportosításában, átadásában.

Az anyagi biztosítást a végrehajtás módszerei teszik sikeressé, ezért a legnagyobb figyelmet erre kell fordítani. Alapvető követelmény, hogy kellő időben, gyorsan, szervezetten, kerüljön végrehajtásra, biztosítva ezzel a csapatok folyamatos harcképességét.

A hk. ho. elővonása során a harcavetés előtt szükséges a harcokocsik üzemanyaggal való feltöltése. Ennek egyik legréalizabb módszere, ha megfelelő eszközökből az elővonási útvonalon töltősort létesítünk, amelyen keresztülhaladva a csapatok

gyorsan pótolni tudják a felhasznált hajtóanyagot. Az üzemanyagfeltöltés érdekében az előjáró megerősítésül biztosíthatja az ellő dd. üza. töltő szd.-át, ha erre nem nyílik lehetőség, a ho. htp.-nak saját eszközeiből kell a töltősort létrehozni. Ez szükségessé teszi, hogy az üza. töltő gk.-k a menetrendben olyan helyen helyezkedjenek el, ahonnan meghatározott időben kiválva, gyorsan elérik a feltöltéshez szükséges készenléletet. Az előrevonási útvonalakon olyan kapacitású töltőpontot kell létrehozni, amely egy időben biztosítja egy hk. zászlóalj kiszolgálását. A felhasznált üzemanyagot, csak a hk.-k beépített tartályaiba kell pótolni, aminek alapján a 0,1–0,2 ja. fogyást számítva, a feltöltés hk. z.-anként 15–20 percet vesz igénybe. Az üzemanyag-feltöltés döntően befolyásolja a hk. ho. tevékenységét, ezért gondosan meg kell szervezni annak vezetését, és célszerű, ha a HOPK HTPH személyesen is részt vesz ennek megvalósításában.

A harcbalépést követően azonnal fel kell készülni, és a készenlélet folyamatosan fenn kell tartani az első lőszerszállítmány kiküldésére. Ez a szállítmány a ho. htp. első lépcsőben helyezkedik el, innen hajtja végre feladatát, a ho. PK HTPH intézkedésének megfelelően. Erre a kiszállításra a ho. közelebbi feladatának teljesítése időszakában kerülhet sor, akkor, amikor az ezredhadtápok már első szállításukat végrehajtották, és felkészültek újabb anyagok átvételére. A szállítmányok irányonként kerülnek kiküldésre, és az ezredek által kiválasztott kedvező terepszakaszon kerül sor az anyagok átadás-átvételére.

Ezzel párhuzamosan várható a ho. második lépcső harcbevételése, majd egy első lépcsőben harcoló ezred kivonása, és ennek harcképessége visszanyerésére komplex feltöltése. A feladat bonyolultságát az jelenti, hogy közel egy időben kerül sor az ezred összevonására és egyben feltöltések végrehajtására. A szükséges anyagok szállítását a ho. htp. második lépcsőben célszerű végezni, majd a meghatározott időben az eszközöket előre kell vonni és a kivonás körletébe átcsoportosítani. Várhatóan az esetek zömében a feltöltés módszere az lesz, hogy a szállító eszközök mennek a harcjárművekhez és folyamatosan töltik fel az alegységeket.

Az első két szállítás végrehajtása után kerülhet sor az előjárótól érkező első ütemben kiszállításra kerülő anyagok átvételére. Az anyagmennyiség nagy volumene megköveteli, hogy ehhez a feladathoz kedvező területen anyagátadó pontot rendezzünk be, és a megfelelő biztosítási feltételek mellett hajtjuk végre az átadás-átvételt. Az ismételtlen helyreállt készletmutatók alapján nyílik lehetőség az éjszakai harc előtti feltöltések végrehajtására, amely elsősorban a látási viszonyok korlátozottsága miatt az egyik legbonyolultabb folyamat. A végrehajtás során azzal kell számolni, hogy a harcjárművek feltöltését az ezredek eszközeivel együttesen kell végrehajtani, elsősorban az alárendeltek irányítása mellett. További lényeges nehézséget jelent, hogy a feltöltési feladatot az ellenség közvetlen tűzhatása alatt lehet csak végezni, amely jelentősen megnöveli a feltöltési időt.

Ezt követően ismételtlen helyre kell állítani a raktári készletek megfelelő szintjét, annak érdekében, hogy a hk. ho. napi feladata teljesítése után az elrendelt készletszint megalkotásához szükséges anyagok a rendelkezésre álljanak.

Míndezekből kitűnik, hogy az anyagi biztosítás összetettsége, volumene alapján a legnagyobb fokú szervezést, előrelátást feltételezi. Ezért is szükséges, hogy a váratlan feladatok megoldására a szállítóeszközök 10–15%-ából tartalékot kell képezni, amely első sorban lőszer és üzemanyag feltöltések végrehajtására kell, hogy készenlétben álljon.

f) Egészségügyi biztosítás

Az egészségügyi biztosítás a hk. ho. előrevonása és ütközetbevetése során az egyik legbonyolultabb szervezést igénylő feladat. Alapvető követelmény, hogy mind az előrevonás során, mind az ütközetbevetést követően a sérültek összegyűjtésre és eü. ellátásra kerüljenek.

Ehhez, elemezve a helyzetet, prognosztizálni kell a várható veszteség nagyságát, a sérültáramlás folyamatát, az eü.-i erők elosztását, csoportosítását és harc alatti működtesének rendjét.

A rendelkezésre álló erők-eszközökön kívül az esetek zömében számolni lehet egy eü.-i osztag és egy sebesültszállító raj megerősítésével.

A várható egészségügyi veszteség az előrevonás alatt 2-4%, a harc alatt 8-12% lehet. Ez összességében 800-1200 fő sérült keletkezését feltételezi a harcnapon, amely tömegesen az előrevonás, illetve az ütközetbevetést követően fog jelentkezni. Ennek alapján, és figyelembevételével kell megszervezni az eü.-i erők és eszközök tevékenységét.

Az előrevonás során számolni kell kijelölt kórházakba, illetve telepített segélyhelyekre történő hátraszállítás lehetőségeivel. A mozgás korlátozottsága megköveteli, hogy a sebesültszállító eszközöket közelítsük a sérültek keletkezési helyéhez, ezért már ennek érdekében is célszerű az ezredeket sebesültszállító eszközökkel megerősíteni és a kórházakba, kijelölt segélyhelyekre történő kiürítést velük végeztetni.

Alapkövetelmény, hogy az ezredek harcbevetésekor letelepített segélyhelyek készen álljanak sérültek fogadására. Mivel a sérültek keletkezése a harcbevetést követően tömegesen várható, ezért is célszerű a sebesültszállító eszközök lelépcsőzése és az első szállításig az alárendeltek terve szerinti igénybevétele.

Az ütközetbevetés időszakában ho. típusú segélyhelyet kell telepíteni, és az első ütemben keletkező sérültek egy részét a zászlóalj segélyhelyekről közvetlenül ide kell szállítani. Így lehetőség nyílik a segélynyújtás kibővítésére, az ezredsegélyhelyek kapacitásának hosszabb ideig történő kihasználására.

A harc folyamatos követése, a kiürítési távolság optimumának megtartása megköveteli a segélyhelyek folyamatos áttelepítését, állandóan fenntartva a sérültellátás követelményeit. Ezért a második ütemben telepítésre kerülő ho. típusú segélyhely készen kell álljon valamelyik ezredsegélyhely települési helyén alkalmazásra és az ezredsegélyhelyek áttelepítés idején a sérültek közvetlenül harcmezőről, zászlóalj-segélyhelyekről történő fogadására.

Az ezredsegélyhelyek a harc alatt 3-4 alkalommal, a ho. segélyhelyek 2-3 alkalommal települhetnek át.

A sérültek hátraszállítására a legmesszebbmenőleg fel kell használni az általános rendeltetésű tehergépkocsikat és lehetőség szerint a légi szállítóeszközöket is.

g) A htp. vezetés

Valamennyi megszervezett feladat sikeres végrehajtása csak a folyamatos, szilárd, kellően operatív htp. vezetés fenntartása esetén valósulhat meg.

A HOPK HTPH a tervező-szervező tevékenység során követi a parancsnok munkarendjét. A tervező-szervező munka során meghatározásra kerülnek a végrehajtás részadatai.

A harc feladat vételét követően, a HOPK elgondolásának ismeretében alakítja ki a HTPH az elhatározását. Az elhatározás kialakításánál a döntő láncszem a helyzetmegítélés végrehajtása, amelynek során a htp. szolgálatiág-főnökök, együttműködő szervek főnökei javaslatokat tesznek a hadtápbiztosítás megvalósításának rendjére. *Ennek alapján alakítja ki a PK HTPH a jelentését, amelyet a HOPK-nak köteles megtenni, és amely tartalmazza:*

- az előljáró PK HTPH intézkedésének lényegét;
- a ho. htp. előtt álló fő feladatokat;
- a feladatok végrehajtásához rendelkezésre álló erőket, eszközöket, azok helyzetét;
- javaslatait a harctevékenység hadtápbiztosításának megszervezésére és végrehajtására, a htp. vezetés rendjére, a PK által foganatosítandó rendszabályokra;
- következtetéseit arra, hogy a htp. előtt álló feladatokat mikor, hogyan, milyen módon és mértékben képes megoldani;
- kéréseit a ho. htp. megerősítéséhez szükséges erők-eszközök biztosítására.

A HOPK által elfogadott elgondolás alapján kerülhet sor a hadtápbiztosítás teljes kidolgozására.

Az alárendeltek részére a szakfeladatok htp. parancsban kerülnek megfogalmazásra, melyből kivonatok készülnek és kerülnek kiadásra.

A hadtápbiztosítási tervet a ho. HTP TÖF vezetésével a ho. htp. törzs dolgozza ki, alapul véve a PK HTP TÖF elgondolását.

A kidolgozás során - igazodva az összefegyvernemi törzshöz - célszerű párhuzamos munkamódszert alkalmazni, és összekötők útján a feladatokat folyamatosan az alárendeltekhez lejuttatni. Ezzel egy időben meg kell szervezni a végrehajtandó feladatok ellenőrzését, segítését.

A htp. vezetés lényegét a harc alatti tevékenység jelenti, ezért döntő jelentősége van annak, hogyan kerül megszervezésre az előrevonás során, majd az ütközetbevetést követően a htp. csapatok irányítása.

Az állandó ráhatás, kapcsolatfenntartás megköveteli a szilárd összeköttetés mindenfajta módszerének kialakítását. Ehhez szükséges megtervezni azt, hogy a végrehajtás során hol, milyen helyzetet foglaljon el a vezetés, készen arra, hogy a szükséges vezetési mozzanatokot végre tudja hajtani.

A HOPK HTPH személyes tevékenységének arra kell irányulnia, hogy a fő feladatokat végrehajtó htp. csoportosításokat irányítsa. Ehhez bevonhatja azokat a szolgálatiág-főnököket, akik a szaktevékenység végzésében segíteni tudnak. Ily módon a HOPK HTPH személyében - a szükséges főnökökkel - mintegy operatív csoportot alkotva vezeti a harc hadtápbiztosítását.

A helyzetnyilvántartás, a harci események folyamatos figyelemmel kísérése a ho. HTP TÖF vezetésével valósul meg. A beállt változásokról folyamatosan jelentést tesz a ho. PK HTPH-nek, aki ennek figyelembevételével adja ki intézkedéseit.

A vezetéshez szükséges tárgyi eszközöknek tehát olyan helyzetben kell lenni, hogy folyamatosan alkalmasak legyenek az összeköttetés fenntartására és mindemellett biztosítsák a megmaradás, a megóvás követelményeit is.

A ho. HVP elhelyezése, manőverei - a ho. H-val összhangban - rendszerint a ho. htp. második lépcsőjében kerül végrehajtásra.

A hk. ho. előrevonása során tehát a htp. második lépcső élén hajtja végre menetét, és az ütközetbevetéskor elhelyezkedik a kijelölt körletben, a peremvonaltól mintegy 40 km-re. Az áttelepítését a ho. htp. második lépcső áttelepítésekor célszerű végrehajtani, abban az időszakban, amikor a harcoló csapatok térnyerése alapvetően ezt szükségessé teszi.

Kiemelt figyelmet kell fordítani az ellenség behatásainak csökkentésére, amit elsősorban a terep védőképességének kihasználásával, széttagolt telepítéssel, valamint a híradóeszközök megfelelő elhelyezésével lehet elérni.

Összegezett következtetés

A hk. ho. előrevonása és ütközetbevetése a HDS hadműveletének jelentős mozzanata, a hadtápbiztosítás megszervezése és végrehajtása mindezt döntő mértékben befolyásolja.

A hadtápbiztosítás megvalósításának sikere a körütekintő, alapos szervezés függvénye, és ennek alapján a végrehajtás folyamatának következetes, ugyanakkor a változásokhoz rugalmasan reagáló htp. vezetés megvalósítása. A szervezés valamennyi részterületén sajátosságokkal bír, így a felkészítés során ezekre kiemelt figyelmet kell fordítani.

A végrehajtás főbb mozzanataiban, a előrevonás üzemanyag-biztosításában, az ütközetbevetés egészségügyi biztosításában, a harc alatti feltöltések folyamatos végrehajtásában sikerre csak akkor lehet számítani ha a ho. htp. teljes állománya megérti feladatait, magas fokú erkölcsi-politikai állapottal rendelkezik és minden szinten felkészült vezetést irányít.

A környezetvédelem sajátosságai és eredményei az MN Hátországvédelmi Parancsnokság alárendeltjeinél

Korom Károly őrnagy

A környezet védelme az ember egészségének, munkaképességének, a jövő generációinak érdekében történik. Szocialista társadalmunk fejlesztése megköveteli a természet és a társadalom közötti harmonikus kapcsolat kialakítását. Ez a követelmény csak akkor valósulhat meg, ha elveiben tisztázott, tudományosan megalapozott környezetvédelmi politikára támaszkodik.

A környezetvédelem feladata, hogy az emberi környezet megóvását és tervszerű alakítását elősegítse, a környezetre veszélyes szennyeződések, ártalmakat felmérje, azok megelőzésének, csökkentésének, illetőleg megszüntetésének feltételeit megállapítsa. Ezen felül törvények, rendeletek, ill. egyéb szabályozók megalkotásával biztosítja a szerzett ismeretek gyakorlati alkalmazását.

A korszerűbb és nagyobb teljesítményű technikai eszközök üzemeltetése és állagmegóvása mind fokozottabb minőségi követelményeket állít a hajtó-, kenő- és karbantartó anyagokkal szemben. E minőségi feltételek csak speciális összetételű és tulajdonságú üzemanyagokkal biztosíthatók, amelyeknek hulladékai veszélyesek az emberi környezetre. Ezért a veszélyes üzemanyag-hulladékok gyűjtése és ártalmatlanítása elengedhetetlen követelmény a népgazdaságban ugyanúgy mint a hadseregben. A *Magyar Népbadsereg 1978-tól kezdődően a környezetvédelem gyakorlati megvalósításának eljáró szervezetiévé vált.* Az MN alakulatai sajátosságaik révén eltérő módszerekkel más és más vonatkozásban tesznek eleget a magas követelményeknek.

Az építő alakulatok üzemanyag-szolgáltatának sajátos környezetvédelmi problémái és az elért eredmények az alábbiakban foglalhatók össze:

- az építőcsapatok széttagolt munkaterületeken hajtják végre feladatukat. A hatályos környezetvédelmi intézkedések betartása ennek megfelelően eltérő színvonalú, nagyban függ az adott helyőrség és település sajátosságaitól;

- a széttagolt munkaterületeken történő feladatok végrehajtása során a környezetvédelem feladatainak teljesítése biztosított, ha a csapatok és alegységek parancsnokai, a teljes személyi állomány kellő alapossággal ismeri és körültekintően alkalmazza a különböző eszközök és anyagok felhasználása során betartandó munkavédelmi, higiéniai, tűzvédelmi és nem utolsósorban környezetvédelmi szabályokat.

A következőkben egy rövid áttekintés célszerű a szakanyagok alkalmazására, felhasználására vonatkozó sajátos környezetvédelmi problémákról.

Az üzemanyagok többségét ásványolajtermékek alkotják. Nem elhanyagolható azonban a szerves-szintetikus üzemanyagok száma és mennyisége. Az utóbbi időben nemcsak felhasználásuk volumene nőtt, hanem egyre nagyobb figyelmet is igényelnek, mert környezetvédelmi szempontból gyakran veszélyesebbek, mint az ásványolajtermé-

kek. Az üzemanyagok környezetre gyakorolt hatása más-más módon érvényesülhet a tárolás, szállítás és használat során. A hajtóanyagok például nemcsak felhasználás előtt károsak a környezetre, hanem felhasználásuk (elégetésük) során keletkező égéstermékek is negatív hatásúak, ennek mértéke függ a termékek minőségétől és jórészt az üzemeltetés feltételeitől is.

Az üzemanyagok környezetkárosító hatásának elkerülése érdekében, a rendelkezésre álló eszközökkel és szakértelemmel meg kell akadályozni az üzemanyagok természetes környezetbe kerülését.

Ennek megfelelően a szolgálat területén az alábbiak érvényesítése a fő feladatok közé tartozik:

- már a tervezéskor figyelembe kell venni, hogy az üzemanyag-feltöltő bázist, raktárt úgy kell telepíteni, hogy lehetőség szerint legalább 1 km távolságra kerüljenek a felszíni vizektől és művelés alatt álló földterületektől;
- kifogástalan műszaki állapotú technikai eszköz kerüljön csak alkalmazásra;
- álljon rendelkezésre megfelelő üzemanyagkimérő eszköz (15 l-es laposveder, 1 l-es olajkimérő) kiöntő eszköz, tölcéserek, olajleeresztő tálca, valamint karbantartó rongy és homok az elfolyt üzemanyag felitatására.

Az üzemanyagokat kezelő (tároló, szállító, felhasználó) állomány:

- megfelelő mértékben ismerje a rábízott üzemanyagok környezetre való veszélyességét;
- alkalmazás szintjén ismerje az üzemanyagok szállítási, tárolási és használati előírásait;
- tudnia kell a veszélyek elhárításának módjait, valamint a bekövetkezett szennyeződések megszüntetésének eljárásait.

A környezetvédelem műszaki-technikai feltételei:

- jól beszabályozott technika alkalmazása;
- kifogástalan hajtó- és kenőanyagok használata;
- folyás-, csöpögésmentes szerelések megkövetelése;
- gépjárművek optimális üzemének biztosítása (indokolatlan fékezés, gázadás kerülése, helyes fordulatszám és sebességfokozat betartása);
- a töltőgépkocsik, utánfutók tömítéseinek, üzemanyagtömlőinek jó állapota.

Építő csapatainknál gyakran a polgári elhelyezés sajátosságaiból adódóan az előírt raktár, feltöltő bázis telepítése nehézségekbe ütközhet, mert esetenként nem megfelelően telepített polgári üzemszám kerül kibővítésre.

Míndezek ellenére a helyi adottságok és a környezetvédelemmel kapcsolatos intézkedések figyelembevételével az előírások megfelelő szinten valósulnak meg.

Az építő csapatainknál, azonban vannak olyan területek, amelyeknél még számos tennivaló akad.

Ezek a következőkben foglalhatók össze:

- A használt kenőzsírokat, karbantartó rongyokat nem égetéssel semmisítik meg, hanem szabálytalanul a hulladéktárolóban helyezik el.

- Az elhasznált mosóbenzin és petróleum sorsa rendezetlen, alkalomszerűen különböző helyekre kerül, gyakran nemcsak környezetvédelmi de tűzbiztonsági problémákat is okozva ezzel.

- A gépjárműmosókban összegyűlt olaj és olajos iszap kezelése kulcsfontosságú feladat. Tudni kell, hogy:

- a környezetre ható negatív tényezők elhárítása;

- a környezetvédelem műszaki-technikai feltételeinek biztosítása az üzemeltető feladata, megoldását nem várhatja senki sem az előjáró szervektől.

A folyami üzemeltetéssel összefüggő tevékenység környezetvédelmének helyzete is említést érdemel, habár ennek volumene nem jelentős, de a környezetkárosító hatás az előbbieknél is fokozottabb.

Az eltelt időszakban megjelent környezetvédelmi intézkedések következtében kézzelfogható fejlődés tapasztalható a folyami közlekedési eszközök üzemeltetése területén is:

- A folyami járművek esetén a hajók téli-nyári igénybevételre való felkészítése azok partra vontatása után történik. Olajcseréknél külön hordókban gyűjtik a fáradtolajat és a karbantartáskor használt olajos rongyokat.

- A hajók fedélzetének tisztítása tiszta vízzel történik (mosószer nélkül) a víz szennyeződésének megelőzése érdekében.

- A rakpartra vontatott, javított vízi járműveket a vízbe engedés előtt lemossák az olajos-zsíros szennyeződésektől.

- A hajókon van gyűjtőhelye a hulladékoknak és külön az ételmaradékoknak.

- A vízi járművek üzemanyag-feltöltése zárt rendszerben történik.

- A gépjárművek és vízi járművek javítása során keletkező vashulladékok és használhatatlan alkatrészek a MÉH-nél kerülnek értékesítésre. Így nem növekedik a hulladékokkal terhelt területek mérete és nem lesz a rozsdá martaléka még egyéb célokra jól felhasználható jelentős mennyiségű acélananyag.

- A kikötő területén a szemét és egyéb hulladékok gyűjtése konténerekben történik. A kikötő állapotát környezetvédelmi, higiéniai, tűzvédelmi és egyéb szempontok szerint figyelemmel kísérik és az észlelt problémák kiküszöbölésére azonnal intézkednek.

- A vízvédelemre vonatkozó rendszabályok közé be van dolgozva, hogy a kikötő területén a gépjárművek mosása tilos! Gépjárművet mosni csak erre a célra létesített gépjárműmosókban szabad.

- Azok a vízi járművek, amelyekről megállapítják, hogy szennyezik a vizet, csak javítás után üzemeltethetők tovább.

- A vízi járművek és műszaki gépek füstgázmérését rendszeresen végrehajtják. A levegő tisztasága érdekében az állandó jellegű objektumok légtisztító- és fűtőberendezéseinek folyamatos karbantartásával biztosítják, hogy a légtérbe minél kevesebb szennyező anyag kerüljön.

A felsorolt eredmények mellett a következő területeken kell fejlődést, előrelépést elérni:

- Ismeretbővítéssel meg kell alapozni az állomány tudatos és helyes viselkedését a környezetkárosítás megszüntetése érdekében.

- Erősíteni kell a személyi állomány tudatában a takarékoság, a rend, a fegyelem, a higiénia, a tűzvédelem és a környezetvédelem lényegi összefüggéseit, ezek jelentőségét a napi tevékenységben.

- A kikötő területén található fém-, és egyéb hulladékok eltávolítása, a hulladékokkal terhelt területek teljes felszámolása fontos környezetvédelmi feladat.
- A kivágott fák és az építkezések során kipusztult növényzet pótlása egyenértékű kultúrnövények telepítésével.
- Az elhasznált mosóbenzin és petróleum összegyűjtése, szakszerű eltávolítása (leadása az ellátó raktárhoz).
- A vízi járművek üzemanyag-feltöltése előtt is minden esetben ellenőrizni kell a csatlakozásokat, a csövezetékeket és az üzemképességet. Az időszakos műszaki felülvizsgálatok (javítás-üzempróba-nyomáspróba-tömörsegi vizsgálat stb.) elvégzése alapvetően fontos!

A környezetvédelmet nem lehet időleges kampányfeladatnak tekinteni. Mindannyiunk érdeke, hogy továbbra is egészséges környezetben éljünk. Ezért a különböző katonai tevékenységek végzése során messzemenően törekedni kell a környezetvédelmi előírások betartására, az emberi környezet és az érintetlen természet megóvására.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A munkásórség ellátásának és gazdálkodásának módosított, korszerűsített rendje

Szabó Attila munkásőr mérnök ezredes

A Hadtápbiztosítás XVIII. évfolyam 1985. 4. számában megjelent *Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy* cikke, melyben felajánlja, hogy a társ fegyveres testületek a tapasztalatok átadása és általánosítása érdekében írjanak tapasztalataikról.

Ezt a lehetőséget kihasználva szeretném ismertetni a munkásórség ellátó-gazdálkodó tevékenységében az elmúlt ötéves tervben végbement korszerűsítő munkát.

A változó gazdasági körülmények, a végbement társadalmi változások szükségessé tették, hogy munkánkat, és az ezt szabályozó utasításokat áttekintsük olymódon, hogy végre tudjuk hajtani a Munkásórség Országos Parancsnokának irányelveiben megszabott feladatokat: „A VI. ötéves tervidőszakban fő követelmény az ellátottság szinten tartása, lehetőség és szükség szerinti fejlesztése, a gazdálkodó, ellátó munka színvonalának további javítása.” Ennek érdekében 1979-ben és 1980 első félévében átfogó helyzetfelmérést és elemzést készítettünk.

Az elemzés főbb tapasztalatai a következők voltak:

A munkásórség anyagi-technikai-pénzügyi ellátottsága az érvényes politikai és állami határozatoknak megfelelően, mind minőségileg, mind mennyiségileg dinamikusan fejlődött. A működés és a fejlesztés pénzügyi forrásait az állami költségvetési előirányzat biztosította és biztosítja. Ehhez hozzájárul a vállalatoktól, termelőszövetkezetektől, intézményektől kapott - mértékében is jelentős, de pontosan nem ismert és nem ellenőrzött, a működés helyi feltételeit javító - támogatás.

Az anyagi-technikai eszközökkel való ellátottság kiteljesedett. A rendszerben levő eszközök és anyagok újak, korszerűek, alkalmasak a feladatok végrehajtásához, illeszkednek a magyar fegyveres erők és testületek hasonló típusú eszközeihez és anyagához.

Megítélésünk szerint a tervezettnél gyorsabb volt az ellátás:

- az új fegyverekből és lőszerből;
- a társadalmi és parancsnoki állomány ruházati felszereléséből;
- a kiegészítő felszerelési cikkekből;
- egyéni összfégyvernemi védőeszközökből;
- gépjárművekből;
- egészségügyi anyagok és szakfelszerelések egy részéből.

A lehetőségekhez képest elmaradtunk:

- a híradóeszköz ellátásában és felszerelésében;
- a vezetés anyagi eszközeiben;

- a kiképzési felszerelésekben;
- a propaganda- és nevelőmunka eszközeiben.

Egyenlőten, nem kellően és tudatosan irányítottak itéljük meg az ellátottságot:

- az elhelyezési, kiképzési objektumok (lőtér, gyakorlóter);
- elhelyezési anyagok tekintetében.

Ezen túlmenően megállapítható volt, hogy a haditechnikai eszközök és személyi, valamint az alapfelszerelések ellátottsági színvonala megfelelő és egyenlő mértékű. Állaguk megóvott és karbantartott.

A helyi beszerzésű anyagok és eszközök eltérő színvonalúak, sokféle típusúak, gyorsan elavulnak. Egyes anyagoknál, eszközöknél a típusváltás, a cserélődés gyors és nem minden esetben indokolt.

A munkásország harcértékét nem befolyásoló anyagokból és eszközökből, valamint a működési kiadásokból az ellátottság meghatározásának hiánya, a normáknak és normatíváknak a lehetőséghez képest kisebb körének következtében mind a budapesti és megyei parancsnokságok, mind az egységparancsnokságok ellátottsági színvonalában az indokoltnál nagyobb az eltérés.

Az ellátás során jelentős munkásorségi vagyoni halmozódott fel, melynek értékét, részben mértékét pontosan nem ismerjük.

Az ellátás és gazdálkodás színvonalának alakulásában meghatározó szerepe volt a szakterületi tevékenységnek, a végzett munka hatékonyságának. Lényegesen javultak a munka személyi, tárgyi feltételei és szervezeti keretei.

Az 1970-es évek első felében bevezetésre került szabályozók megállapításunk szerint egyrészt rész szabályozók, másrészt elavultak, kidolgozásuk és kiadásuk nem volt kellően koordinált. Nem követhették a más szabályozókban bekövetkezett változásokat és a gazdasági környezet változásait.

A szakterületi munkamegosztás arányos és elhatárolt, de mégis kitűnik több akkor feltárt ellentmondáson alapuló *gond és hiányosság*:

- a tervekben foglalt anyagi, tárgyi, pénzügyi szükségleteket nem mindig az adott időszak feladataiból vezetjük le. A feladatok és a hozzá szabott feltételek térben és időben gyakran nincsenek összhangban;
- a működési kiadásokhoz szükséges pénzügyi és anyagi eszközök megszábanban, a tervek felülvizsgálatában, elszámoltatásában a szakterület nem elég következetes. A tervezésben egyértelműen és teljeskörűen nem érvényesülnek a mérőszámok, normák, normatívák, keretszámok;
- nem pontosan meghatározottak az önállóság keretei, nincsenek összhangban a felelősséggel és hatáskörrel, ezért a gazdasági önállóság helyenként szabadosságba megy át;
- a bázishelyi támogatások tervszerűtlenül és nem a tényleges szükségletnek megfelelően kapcsolódnak a munkásóni tevékenységhez.

Hasonlóan a társ fegyveres erők és testületekhez a számviteli rend szabályozott, a pénzügyi eszközök kezelése és nyilvántartása korszerű és pontos. Az anyagnyilvántartás és elszámolás rendszere nem teljes, nem egységes, kidolgozatlan az arra épülő információs rendszer. Nem egységes a bizonylati rend.

Nincs állóeszköz- és anyagkönyvelés. Ennek hiánya akadályozza a munkásörtség vagyonmérésének, az ellátás megalapozott tervezésének, a tervidőszakoknak az anyagmozgásra is kiterjedő érdemi lezárását.

A szervezeti keretek nem minden esetben igazodnak a feladatokhoz a számviteli munkában, a növekvő szociális feladatok szervezeti hátterében, az anyagi-technikai ágazat munkamegosztásában, a központi ellátó parancsnokság szervezetében és létszámösszetételében. (1.)

Ebből az átfogó helyzetfelmérésből és annak elemzéséből adódtak feladataink a VI. ötéves tervben.

1980-ban kiadásra került a Munkásörtség országos parancsnokának 005/1980. sz. utasítása, amelyben meghatározta a munkásörtség anyagi, technikai, pénzügyi ellátásának és gazdálkodásának elveit. Ezt követte az ellátás, gazdálkodás szabályzatainak kidolgozása és kiadása (lásd: 1. ábra) 1982. január 1-én.

A szabályozás teljeskörűen, integráltan átfogja a munkásörtség parancsnokságainak minden szintjén az anyagi, technikai, elhelyezési, egészségügyi, terv-pénzügyi és számviteli tevékenységét (2. ábra).

Meghatározza az elveket és a végrehajtás módját. A teljesség igénye nélkül ismertetem ezeket. (2.)

A működés személyi és tárgyi feltételei az alaptevékenységhez kell, hogy kapcsolódjanak, vagyis a feladatok meghatározásával egy időben kell dönteni a feltételekről. Ez azt is meghatározza, hogy a parancsnoki munkának szerves része a feltételek biztosítása és annak tervezése. Egyértelműen a parancsnokok felelősek az ellátásért, a rendelkezésre álló anyagi-technikai, pénzügyi eszközökkel történő gazdálkodásért.

A szükségletek meghatározásánál a tényleges, természetes igényekből indulunk ki, és az így meghatározott szükségleteket vetjük össze a pénzügyi lehetőségekkel. Ehhez meghatároztuk a normákat, normatívákat, az anyagi-technikai állománytáblákat, az éves szolgálati és kiképzési feladatokhoz szükséges anyagokat, eszközöket. Ennek alapján egyértelműen tudjuk biztosítani a felülről-lefelé történő, azonos mértékű és színvonalú ellátást.

A parancsnokoknak folyamatosan kapniok kell a feladatok végrehajtása érdekében az ellátásról és gazdálkodásról a szükséges információkat. Ennek érdekében teljesség és összefüggővé tettük a számvitel, a leltározás, nyilvántartás és beszámolás rendjét úgy, hogy az biztosítsa a naprakészséget, a visszakeresés lehetőségét és a területi vagyon fokozott védelmét.

A parancsnokoknak a feltételek biztosításához olyan hatásköröket adtunk, amely kiterjed a feladatok végrehajtásához szükséges eszközök tervezésére és igénylésére, ezek felhasználására és az alárendeltek részére való biztosítására.

A hatáskör kereteit a mindenkori anyagi és technikai állománytáblák, az ellátási-gazdálkodási tervek, a normák és az átcsoportosítási lehetőségek határozzák meg.

A szakbeosztottak hatásköre és önállósága a parancsnoki hatáskörből levezetett és átruházott. A szakbeosztottak felelnek az ellátás, gazdálkodás szakszerűségéért, az alkotó kezdeményezésért, és az átruházott hatáskörben végzett tevékenységért. Tehát az ellátás és gazdálkodás, az anyagi és pénzügyi tervek, beszámolók elkészítése a szakbeosztottak felelőssége és feladata. A feltételek meghatározása, a tervek, beszámolók jóváhagyása a parancsnok hatásköre és felelőssége.

Az ellátottság alapja az anyagi-technikai állománytáblában meghatározott és rendelkezésre álló anyagok, eszközök rendszere, azok hadihasználható állapota.

A harcászultséget meghatározó, alapvető anyagokból és eszközökből az ellátás és az utánpótlás központi beszerzéssel és ellátással történik. A harcászultséget alapvetően nem befolyásoló szükséglet helyi beszerzéssel, normázott pénzügyi eszközök útján kerül biztosításra.

A központi ellátás tehát alapellátásból és utánpótlásból áll. Ennek megfelelően az elhasználódott, selejtezett, leírt anyagok és eszközök utánpótlását az éves tervek keretében kell igényelni és biztosítani.

A szabályozókban egyértelműen rögzítettük, hogy a működési terület bázis szervétől átvett, vagy időlegesen igénybevett eszközöket, anyagokat (melyek átvétele törvényes lehetőségünk) ugyanúgy kell kezelni, mint a költségvetési forrásból származókat. Igénybevételüket az előjáró parancsnokkal előzetesen jóvá kell hagyatni.

Mindezek ellenére a munkásország folyamatos működésének, az anyagi és technikai fejlesztésnek elsődleges és meghatározó forrása az állami költségvetés.

Ezt a forrást a „Munkásország éves terve és költségvetése” tartalmazza. A terv és költségvetési javaslatot az országos parancsnok hagyja jóvá, és ennek során dönt a költségvetés belső arányairól, a fejlesztési célkitűzésekről és azok mértékéről, az ellátási szint célkitűzéseiről, a rovatrend szerinti előirányzatokról.

A megyei parancsnokságok az éves feladatok alapján „anyagi, pénzügyi tervet” készítenek, amelyet az éves feladatok meghatározásával az országos parancsnok hagy jóvá. Az egységparancsnokságok tervét is a megyeparancsnokság készíti, amelyhez csak a szükséges információkat szolgáltatja az egység.

Jóváhagyás előtt a felterjesztett tervezetet az illetékes szakágazatokkal kell egyeztetni, mely során biztosítani kell a feladatokkal és a testületi tervvel az összhangot és az azonos mértékű ellátási szintet.

A végrehajtás során a szabályzók biztosítják az elért megtakarítások felhasználási lehetőségét, a költségvetési tételek átcsoportosíthatóságát, a felesleges eszközök központi elvonását, feladat elmaradás esetén az előirányzat csökkentését, elvonását és a különböző szintű tervek időbeni, tartalmi kapcsolatát.

Az ellátási tevékenységhez szorosan kapcsolódó gazdálkodás irányítását, értékelését, ellenőrzését, hatékony működését, a társadalmi tulajdon védelmét egységes számviteli renddel biztosítjuk. Úgy alakítottuk ki, hogy kiterjed a pénzügyi eszközök bizonylatolására, nyilvántartására is. Az anyagi és technikai eszközöket mennyiségben és értékben is nyilván kell tartani, elsődlegesen azok kezelési helyén, mindezt úgy, hogy a bizonylatokat egyszerűsítettük és egységesítettük.

A számviteli renddel összhangban határoztuk meg az ellenőrzési tevékenységet, a leltározást a beszámolókat, a helyzet- és készletjelentések rendszerét.

A szabályzatok nemcsak a követelményekhez igazodnak, hanem világos, egyszerű és követhető munkavégzést határoznak meg. Emellett nem vetik el a régítől a jót, az értékállót, csak ott és azt változtatnak, amennyi szükséges.

A szabályzók nem oldanak meg mindent automatikusan, csak kereteket határoznak meg. A hatékonyabb, rugalmasabb munkavégzés érdekében fel kellett oldani a szervezetben is kimutatott feszültségeket.

A helyzetelemzés alapján megtörténtek itt is a szükséges változtatások. A vezetés színvonalának javítására és rendszerének kialakítására hozott döntések megteremtették annak feltételeit, hogy arányos és elhatárolt legyen a munkamegosztás a Munkásország Országos Parancsnokság szakterületi osztályai, a Munkásország Központi Ellátó Parancsnokság és az osztályok, a Munkásország Országos Parancsnokság és az egységparancsnokságok között.

Az országos parancsnokságon kialakultak a számviteli munka korszerűsítésének személyi, eszköz- és szervezeti feltételei. (Számítógép üzembe helyezésével.)

Megteremtődött a szociális feladatok növekedése miatt szükséges szervezeti háttér, az ellátási és szociális osztály létrejöttével. Kialakult a műszaki fejlesztés gazdája, a műszaki-fejlesztési osztály. Elvégeztük a Munkásország Központi Ellátó Parancsnokság vezetésének szervezetének, létszámösszetételének módosítását a követelményeknek megfelelően, tevékenységét összhangba hozva az ellátás-gazdálkodás korszerű elveivel és gyakorlatával. (5., 6.)

Így teljeskörűvé vált az ellátó-gazdálkodó szakterület szervezete. A Munkásország Országos Parancsnokságán az elvi irányító feladatokat végző osztályok a terv- és pénzügyi osztály, a műszaki fejlesztési osztály, az elhelyezési és létesítményfenntartási osztály, az egészségügyi osztály, végül az ellátási és szociális osztály, amely az ágazati feladatokon túl biztosítja a MOP működésének anyagi-technikai feltételeit. Az ellátás és gazdálkodás konkrét központi feladatait a Munkásország Központi Ellátó Parancsnokság, a központi gépjárműüzem, a badacsonytomaji kiképző és üdülő bázis, és a Munkásország Video Stúdiója hajtja végre.

A megyeparancsnokságokon az irányító és a gyakorlati feladatokat ellátó szervek a terv- és pénzügyi alosztály, az anyagi és technikai alosztály, az egészségügyi alosztály. Az egységparancsnokságok gyakorlati feladatait a pénzügyi csoport, az anyagi és technikai csoport hajtja végre.

A gazdálkodás módosított rendje és a módosított szervezet nagymértékben elősegítette alkalmazkodóképességünk fejlődését, teret biztosított gazdálkodásunk rugalmasabbá válásához, a változó körülményekhez való alkalmazkodáshoz. Az éves anyagi pénzügyi terv és költségvetések összeállítását megelőzően folyamatosan elemeztük a gazdasági, társadalmi környezet alakulását, az érvényben levő gazdasági szabályzókat, így azok várható hatásait figyelembe tudtuk venni a tervezésben. (7.) Az ötéves tervben kitűzött főbb célkitűzéseink alapvetően realizálódtak. A nehezebb körülmények ellenére is a testület vagyona, anyagi-technikai eszközellátottsága mintegy 1 milliárd forinttal nőtt. (8.)

Részleteiben:

- rendszeresített fegyverzetünk technikai színvonala változatlanul kielégíti a testület feladatai által támasztott követelményeket, ezért típusváltásra nem volt szükség, csak a tüzerő növelésére és műszaki tartalékkészlet feltöltése érdekében történt minimális beszerzés;

- a híradástechnikai eszközök terén a tervezett fejlesztéseket végrehajtottuk. A rádióhíradás fejlesztésére, a karhatalmi feladatok ellátásához szükséges URH rádió adóvevők beszerzése megtörtént. Megkezdtük az együttműködés híradásához szükséges, a régi típust kiváltó új típusú rádióberendezések beszerzését. A tábori vezeték híradás korszerűsítésére importból szereztük be a tábori távbeszélő készülékeket;

- az Országos Vezetési Központban korszerű hírközpontot telepítettünk. Kiepültek a kerülő irányok, növelve ezzel a vezetékes híradás megbízhatóságát, Távgepíró hálózatunk korszerűsítésére új távgépírókat vásároltunk;

- gépjárműállományunk üzemeltetésénél intézkedéseink eredményeként (típuscsere, darabszám-csökkentés) az üzemenyagárak növekedése ellenére üzemenyagköltségünk 28%-kal csökkent 1980-hoz viszonyítva;

- a társadalmi és hivatásos munkásörök ruházati ellátásában az alapellátási normák felülvizsgálatával és módosításával közelítettük a két állománykategória ellátottsági szintjét, korszerűsítettük az alapellátási normákba tartozó cikkeket;

- a VI. ötéves terv beruházási célkitűzései alapvetően megvalósultak. Egyenlete-szebbé és tudatosan irányítottabbá vált az elhelyzési és kiképzési objektumok létesítése, felújítása és bővítése. A tervidőszak folyamán a várttal szemben nem csökkent a bázis-helyi támogatás. Ennek eredményeként - ha nehezebb körülmények között is - a kiképzési bázisok tervezett fejlesztését végre tudjuk hajtani. Az egységes és összefüggő rendszerű tervezési, gazdálkodási, nyilvántartási és elszámolási rend biztosította és biztosítja a megyei és egységparancsnokok gazdálkodási önállóságát, ugyanakkor annak tételes elszámolhatóságát, a folyamatok szükség szerinti befolyásolását, a központi akarat érvényesítését. Lehetővé tette a parancsnokságok közötti ellátottságbeli egyenlőtlenségek, különbségek jelentős csökkentését.

A parancsnokságok tervezési, gazdálkodási tevékenysége nagymértékben fejlődött, nőtt annak hatékonysága, erősödött a számviteli és bizonylati fegyelem.

A társ fegyveres szervekkel való gazdasági együttműködésünk szerepe átértékelődött, mértéke és hatása kedvezőbb irányú az eddigiekénél.

Az együttműködés főbb területei:

- lőterek, kiképzési bázisok kölcsönös használata;
- gépjárművek javítása;
- fegyveralkatrészek beszerzése, fegyverzeti anyagok kölcsönös biztosítása;
- ruházati anyagok beszerzése;
- kiképző bázisok közös fejlesztése;
- lőterek építése;
- nyomdai szolgáltatás;
- lakásépítés, vásárlás.

Még mindig nem használjuk ki kellően együttműködési lehetőségeinket a közös beszerzésekben, a szolgáltatási lehetőségek fejlesztése és felkutatása terén.

Az együttműködésben vannak további lehetőségeink, amelyek felkutatását továbbra is szorgalmazni kívánjuk. Ezt a célt szolgálja ez a cikk is.

Irodalomjegyzék

1. Barta Gyula: A munkásörök ellátása és gazdálkodása, a szakterületi tevékenység elvei és gyakorlata. Parancsnoki Tájékoztató 2/1981. a Munkásörök Országos Parancsnokságának folyóirata.

2. Szabó Attila-Szabó Erik: Az ellátás-gazdálkodás új rendje. Parancsnoki Tájékoztató 3/1981.

3. Kaposi Miklós: Hogyan készülnek fel Budapesten az ellátás és gazdálkodás rendjére. Parancsnoki Tájékoztató 4/1981.

4. Szabó Sándor: Egyértelműbbé válik... Parancsnoki Tájékoztató 5/1981.

5. Szabó Attila: Egyszerűsített szervezet, növekvő felelősséggel. Parancsnoki Tájékoztató 5-6/1982.

6. Szabó Attila: Magasabb színvonalon. Parancsnoki Tájékoztató 2/1983.

7. Barta Gyula: A munkásörtség gazdálkodási feladatai 1985-ben. Parancsnoki Tájékoztató 2/1985.

8. Jelentés a VI. ötéves terv végrehajtásáról. MOP Terv és Pénzügyi Osztály.

(Az ábrák a folyóirat végén található.)

Az ápolási munka egységesítésének kialakítása, a korszerű ápolási tevékenység követelményrendszerének biztosításához

Dr. Villányi Ferenc orvos ezredes

A fejlett egészségügyi ellátásban a betegek gyógyító-megelőző ellátása nem korlátozódhat csupán a szigorúan vett orvosi betegellátó tevékenységre, hanem azt kiegészítendő nem kevésbé fontos a betegek szakszerű ápolása, különböző vizsgálatokhoz, műtétekhez történő előkészítése, a beteg megfigyelése, észlelése, a gyógyulást elősegítő bánásmód és törődés, a betegségmegelőző felvilágosítás; a gondozás és rehabilitáció egészségügyi szakdolgozói feladatai. Az integrált és progresszív betegellátás elvei megkövetelik az egységes elveken alapuló, folyamatos, irányított ápolói tevékenység végrehajtását, melynek érvényesülnie kell a Magyar Néphadsereg Egészségügyi Szolgálatának betegellátó tevékenységében is.

A progresszivitás elve nemcsak az orvosi munkára érvényes, hanem a tágabb értelemben vett ápolói, a betegek gyógyulását elősegítő, hangulatát, közérzetét pozitívan befolyásoló tevékenységre is. Ki kell hangsúlyozni ezen tevékenység fontosságát, mivel alapvetően befolyásolja a gyógyulási időt, az ágykihasználási százalékot, az orvosi munka hatékonyságát, a szolgálatképtelen napok számát és nem utolsósorban hangulati tényezőként is jelentkezik.

Munkánkban meg kívántuk vizsgálni a katonaegészségügyi szolgálatban az egységes ápolói munka érvényesülését, illetve fel kívántuk hívni a figyelmet fontosságára, valamint javaslatokat dolgoztunk ki az egységes és korszerű ápolási tevékenység követelményrendszerének biztosításához.

I.

Mindenekelőtt, egy rövid történeti áttekintésben szükségesnek látszik felidézni, miként határozta meg az Egészségügyi Világszervezet az ápolási munkát általában.

A definíció szerint az ápolás három részből tevődik össze:

1. A szorosabban vett ápolási műveletek elvégzéséből.
2. A beteg megfigyeléséből.
3. A kezelési, vizsgálati teendőkben való részvételből.

Az általános megfogalmazás nem tükrözi azokat az arányokat, amelyek a feladatokat meghatározzák az adott beteg vagy a betegcsoportok ellátása során, nem mutatja meg azt a változást sem, amely az ápolási munkában is jelen van, törvényszerű összefüggésben az orvostudomány fejlődésével.

A szocialista egészségügy kialakulása, fejlődése, meghatározóan és változatosan hatottak az ápolói munkára, hol pozitív, hol pedig negatív értelemben. Jelentős változást csak a szakképzés formája és tartalma mutat az elmúlt több mint harminc évet vizsgálva. Az ápolástant, mint ismeretanyagot gyakran csak az orvosi munka kíséretjeként értékeljük. Oka ennek az, hogy az orvosképzésben csak néhány éve oktatnak ápolástant, illetve határozzák meg a kötelező ápolási gyakorlatot.

A progresszív betegellátás rendszerének meghonosodása, ebből fakadóan a team munka kialakulásának szükségessége egyre világosabban megmutatja, hogy az ápolási munka önálló funkciói – a beteg ápolási szükségleteinek felmérése, az ápolás megtervezése, végrehajtása, értékelése – elengedhetetlen része a betegellátásnak.

A szocialista egészségügy történetében az ápolást végzők megnevezése is tükrözi a munka minőségében kialakult változást, az új elvárásokat az ápolási munka végrehajtásában.

Az 1940-es évek végén az ún. „ápolószemélyzet” váltotta fel az egyház kötelékébe tartozó ápolói munkát végzőket, ezek a nővérek három-, illetve hathónapos tanfolyamon sajátították el azokat az ismereteket, amelyek akkor, abban a történelmi időszakban megfelelőnek bizonyultak az ápolási munka végrehajtásához.

Az 1960-as években meghonosodott az „egészségügyi középáder” megnevezés, ebben az időszakban már gyakorlattá vált a kétéves szakképzés, általában gimnáziumi érettségi után, esetenként általános iskolai végzettséggel. 1975-től pedig az egészségügyi szakképzés reformjának bevezetésével az „egészségügyi szakdolgozó” a progresszív betegellátásnak megfelelően kap képzést feladatai mind magasabb szinten történő megvalósításához. Általános ápolói, asszisztensi végzettséget szerezhet az egészségügyi szakközép vagy szakiskolában, ezt követően pedig az egészségügyi intézetek munkaerő-szükségletének megfelelően szakosodik egyéves ráképzéssel, ezzel szerez szakápolói képesítést. A további szakosodást, a képzés minőségét és mennyiségét a feladatok követelményrendszerének megfelelően az intézmény határozza meg.

Alapvetően ezen rendszerben valósul meg a katonaegészségügyi szolgálat egészségügyi szakdolgozóinak képzése és továbbképzése is, mivel ez az állami egészségügy megfelelő szakiskolaiban történik. A Magyar Néphadseregben belül csupán egészségügyi tiszthelyettesképzés folyik az alapellátás számára, melynek szakmai színvonala sok kívánnivalót hagy maga után, illetve hatékonysága kérdésessé teszi a ráfordított költségek megtérülését. Az is megállapítható, hogy a képzési szintnek megfelelően viszont nem körvonalazódik egyértelműen a tevékenység köre, amelyet az egészségügyi szakdolgozó köteles elvégezni, és jog szerint teljes mértékben felelős is annak szakszerű végrehajtásáért. Az alapellátásban, a kórház-rendelőintézeti egységben, az egészségügyi szakdolgozó felkészültségének függvényében – az alapképzéstől a főiskolai oktatásban szerzett ismeretei szerint – vesz részt a beteggyógyítás folyamatában.

A tapasztalat azt mutatja, hogy az intézetekben kialakult munkamegosztás nem követi a képzési szinteken kialakított munkaerő-felhasználást. Megfigyeléseink, amelyeket folyamatosan belgyógyászati típusú osztályokon végeztünk, azt bizonyították, hogy a szakápoló a kísérető munkerő hiánya miatt az ápolási munka rovására a heti 40 órás munkaidőalap egyharmadát nem képzésének megfelelő tevékenységre fordítja. Ez az arány az alapellátásban – csapategészségügyi szolgálatban – még magasabb, illetve ezen a szinten semmiképp sem biztosított az egységes, magas színvonalú ápolói tevé-

kenység, a helyzet még annyival is rosszabb, hogy ezen tevékenység egy részét az orvosoknak kell elvégezniük. Az alapellátás szintjén a probléma alapvető okaként a személyi feltételek és képzettség hiányát, valamint a szemlélet hibáit kell megemlíteni.

Ugyanakkor esetenként az is előfordul, hogy az egészségügyi szakdolgozó olyan feladata kap megbízást, amely meghaladja ismereteit és jogi vonatkozások sem engednék meg annak végrehajtását.

Ellentmondás tapasztalható az egészségügy terén kiadott rendelkezések és az ápolási munka objektív szervezhetősége között is. Ha figyelembe vesszük, hogy a rendelőintézetekben dolgozók általános ápolói, általános asszisztensi képesítéssel rendelkeznek, a kórházi osztályokon pedig a szakápolói végzettség kötelező, akkor a fekvőbeteg osztály és járóbetegrendelés közötti forgórendszer megvalósítása csak az ellátás szakmai színvonalának rovására valósulhat meg a jelenlegi körülmények között. Előfordul az is, hogy az állománytábla tartalmaz hibás munkaköri megnevezéseket, például az ún. „intenzív therapiás szülésznő”, „újszülött asszisztens”, vagy a „transzfúziós nővér”. A példaként felhozott munkakörök megnevezése azért is hibás, mivel nem felel meg a szakképesítésnek, hiszen ilyen jellegű képzés nem folyik, ezért a munkakörük meghatározása sem felel meg a polgári életben alkalmazott elnevezésnek és ami ennél sokkal fontosabb, az elvégzendő munkát sem tükrözi.

A feltárt ellentmondások készítettek bennünket arra, hogy megvizsgáljuk néhány katonaegészségügyi intézmény és csapategészségügyi szolgálat ápolásszervezési és ápolásirányítási munkáját. Kutatásaink azt bizonyították, hogy sem az állami egészségügyben, sem a katonaegészségügyi szolgálatban nincs kialakítva egyfajta egységes elv és rendszer az ápolás tervezésére, szervezésére és vezetésére, amely tartalmazhatná az alábbi fő követelményeket:

1. Az ápolási munka meghatározását és a tényleges ápolási tevékenység kivitelezésének követelményeit:
 - az alapellátásban;
 - a járóbeteg-rendelésben;
 - az egészségügyi intézetek fekvőbeteg osztályain.
2. Az egységes munkaköri leírásokat, vagyis azt a követelményrendszert, amelyet az Egészségügyről szóló II. Törvény követelményként támaszt és a rendtartás megfogalmaz.
3. Az egységes ápolási dokumentáció kialakítását.

II.

Az ápolás olyan tevékenység, amely sokrétűségével nagymértékben segítheti a gyógyító-megelőző munkát, ugyanakkor gátolhatja is annak korszerű, magasszínvonalú végrehajtását. Ahhoz, hogy pozitív hatást biztosítson az ápolási tevékenység a gyógyítás folyamatában, tisztázni kell az ápolási munka vezetési, irányítási kérdéseit.

Napjainkban már elfogadott tény, hogy az ápolás nem csupán az orvosi munkát kiegészítő tevékenység, hanem önálló ismeretekkel rendelkezik, ezért a folyamatot tervezni, szervezni, irányítani és vezetni szükséges. Ha a vezetés-tudomány ismereteit alkalmazzuk e területre, akkor megállapíthatjuk, hogy az irányítás kérdései nem kerültek

megoldásra. Az *irányítás* ugyanis a vezetésnek egy sajátos formája, amelyben az irányítást végző nem közvetlenül, hanem áttételesen, a szervezetben megbízott vezetőn keresztül befolyásolja és gyakorol hatást a tevékenységre.

Az egységes követelmények biztosítására olyan vezetési szint lenne hivatott, amely képes kidolgozni az egységes követelményeket és elveket, és feladatkörébe tartoznának az *alábbi funkciók*:

1. Létszám iránynormák meghatározása és kidolgozása.
2. Képzés, továbbképzés szükségességének, jogosságának megítélése.
3. Képesítéshez kötött ápolási feladatok meghatározása.
4. A progresszív betegellátás területein végzendő ápolási feladatok meghatározása.
5. Egységes követelményrendszer biztosítása az ápolási tevékenység kivitelezésében.
6. Felügyeleti tevékenység a célok megvalósításának biztosítására.

Az állami egészségügyben fellelhetők az irányítás funkciójára tett próbálkozások, például a Semmelweis Orvostudományi Egyetem klinikáinak munkájában, vagy egyes területi vezető kórházakban. A katonaegészségügyi szolgálaton belül, sajnos még kezdeti lépések sem történtek. E tekintetben az alapellátás teljesen magára maradt, az ápolói munka színvonala a csapatsegélyhelyeken az ezredorvosok ambíciójától, szakmai képzettségétől és lelkesedésétől függ, melynek szakmai felügyelete nem megoldott. A kórház-rendelőintézetekben az intézetvezető főnövérek és osztályos főnövérek feladata lenne ezen tevékenység irányítása, de ezen munkájukhoz hiányzik az egységes koncepció, az egyes ellátási szinteknek megfelelő követelményrendszer, a szakmai irányítás és felügyelet, az egységes információs rendszer és dokumentáció. Megfigyeléseink azt bizonyítják, hogy ez az irányítási szint egyáltalán nem, vagy csak alig mutat túl a vezetés szintjén. Vagyis nem működik a szervezeten túl, egyértelműen fogalmazva az intézetvezető főnövéri teendőik ellátása mellett a már említett funkciókat nem gyakorolja. Ha elfogadjuk a vezetés meghatározását, miszerint a vezetői tevékenység operatív beavatkozás a vezetett szervezetben végzendő folyamatokba, elfogadható az a megállapítás is, hogy a kórházvezető főnövéri munkakör nem lehet azonos az irányítás megvalósításával.

Az 1. számú mellékletben vázolt modell az ápolás irányítására, vezetésére, annak szakfelügyeletére elképzeléseink szerint alkalmasnak mutatkozik, megfelelően a progresszív betegellátás ápolási követelményeinek. Az irányítás megoldása jelenthetné a szociális problémák közelítését is, valamint egységes elvek érvényesítését a bérgházkódás terén is.

III.

Az MN Egészségügyi Szolgálat kórház-rendelőintézeteinek működését a *Szervezeti Működési Utasítások* határozzák meg. Tartalmazzák a szakmai eljárók rendelkezéseit, utasításait. Ezekben a Szervezeti Működési Utasításokban az egyes intézetek sajátosságai tükröződnek, és több-kevesebb sikerrel érvényesül a differenciáltság az egyes egészségügyi szakdolgozók munkaköri leírásában. Intézetünkben kidolgoztuk a differenciál

munkaköri leírásokat, melyeket a 2. számú mellékletben foglaltunk össze. A közölt munkaköri meghatározások viszont nem minden tekintetben mutatnak egységes elveket a Magyar Néphadsereg egészségügyi intézeteivel, mivel központi koordinálás nem történt, illetve csak azoknál, akikkel „oda-vissza” együttműködést kezdeményeztünk. Az is megfigyelhető, hogy még a hasonló nagyságrendű, alaprendeltetésű intézeteknél is nagy eltérések mutatkoznak. Ezen dokumentumok felülvizsgálatánál olyan hiányosságokat fedeztünk fel, amelyek igénylik azok átdolgozását a korszerű ellátási elveknek megfelelően, mivel jóváhagyásuk 1977-ben történt. Előírás, hogy az ápolást végző egészségügyi szakdolgozó a munkaköri leírása alapján végezze feladatait. A pontatlan megfogalmazás, átfedések az egyes munkakörök között, az egészségügyi rendtartásban előírt etikai normák meghatározásának hiánya, a végezhető ápolási, kezelési feladatok felsorolásának hiányosságai, munkafegyelmi problémák okozója lehet, valamint csökkenti a szakmai színvonalat. Az ápolást végző egészségügyi szakdolgozó aláírásával kell hogy igazolja, elfogadja munkaköri köteleit, azt felelősen és feygelmezetten gyakorolja, tudásához mérten a legmagasabb szakmai színvonalon.

IV.

Az egységes ápolási dokumentáció kialakításának szükségessége gazdasági okok miatt a nyugat-európai országokban jelentkezett elsősorban. A magyar szakirodalomban ez a fogalom szinte ismeretlen. Ha kitekintünk más országok egészségügyi szervezési módszereire, megtaláljuk azokat a rendszereket, amelyek elfogadottak, általánosak, a képzésben tanítottak, tehát mindenki által ismertek, vagyis egyfajta kötelező rendszer az ún. „nővéri” munkához.

Legismertebb az *Angliában* meghonosodott Kardex, amely egy kartonozott tömb, alapja a beteg folyamatos ápolásának. A gyakorlati munka során a Kardex hatékony a váltás minden tagjára. Az ápoló tudja, hogy mi történt a beteggel és mit kell tennie, illetve mit kell megfigyelnie. Az angol műszakok közlési és működési rendszerét hierarchia irányítja, hibája, hogy csak a felelős ápoló végzi feladatait tudatosan. A műszak többi tagja nem tudja összefüggéseiben mit kell tenni, nem érti és nem is meri megkérdezni.

A *francia* ápolónők munkájának irányításában fokozott hangsúlyt kap az ápolási munka dokumentálása. Ismeretes előttünk, hogy ápolni egy beteget vagy adminisztrálni a teendőket két különböző dolog. Nem kétséges azonban, hogy az ápolás dokumentálása elengedhetetlen a mi viszonyaink között is. *A francia ápolási munka rendszere megátlapítja, hogy az általuk végzett dokumentáció:*

- megfelelő eszközt biztosít a folyamatos klinikai munkához, megbízható, ellenőrizhető ápolási munkát jelent;
- állapot és szükséges felfogást nyújt a szerkezet formálásához, amely biztosíték a minőségre;
- hozzájárul a szervezet humanizálásához, azzal, hogy a hangsúlyt a betegre teszi.

Az elmúlt néhány évet figyelembe véve az angol és francia ápolási rendszer is váltás előtt áll, vagyis tárgyalásokat folytatnak az *ápolási terv* bevezetéséről.

Az ápolási terv, vagy ahogyan ismertté vált a „nursing procces” az *USA-ból* ered, ahol két fontos ok miatt vezették be, egyrészt gazdasági okokból, másrészt az ellenőrzés mérhetővé tétele miatt, valamint a hatékonyság miatt. Bevezetése indokolt volt, mivel a

betegek egyrészt megfizetik az ápolást, másrészt a terv úgy mint irányított anyag, lehetővé teszi annak jó ellenőrzését és alapot szolgáltat az egyes peres ügyekben is. A másik ok kapcsolódik az elsőhöz, ami a legnagyobb hatékonyságra való törekvést jelenti. Az amerikai beteget a lehető legjobban kell ellátni, a lehető legrövidebb időn belül. Gazdasági kényszer ez a beteg és gyógyító intézmény részéről is.

1980 decemberében Bernben megtartott konferencián a Közös Piac országai tanácskoztak az ápolási terv módszerének átvételéről. Jogosan vetődik fel bennünk az a kérdés, hogy ha az Amerikai Egyesült Államokban a gazdasági okok kényszerítő erővel hatottak, az ápolás gondosabb megszervezésére, a Közös Piac országai előkészítő tárgyalásokat folytatnak a rendszer átvételével kapcsolatban, nekünk, a szocialista egészségügy végrehajtóinak miért nem elég fontos gazdasági alapunk helyes felhasználása.

Az ápolási terv automatikus átvétele nem feltétlen felelne meg a magyar egészségügy szocialista vonásainak, így a katonaegészségügyi szolgálatban sem, de adekvált módszer kidolgozása feltétlen segítené a progresszív betegellátás rendszerének hatékonyabb megvalósítását.

A magyar egészségügyben csak alig ismertek azok a módszerek, amelyeket az ápolás dokumentálásának egységesítésére végeztek. Az 1970-es években dr. Silhavy Tibor vezetésével a Bakáts-téri Kórházban, az 1970-es évek elején dr. Szántó György orvos vezérőrnagy irányításával az Országos Traumatológiai Intézetben alkalmaztak ápolási lapot, amelyet a 3. számú melléklet szemléltet. Fejlesztésére azonban már nem került a továbbiakban sor. 1979 óta intézetünk I. Belgyógyászati osztályán próbáltuk ki a négyágyas kórteremre kialakított ún. „átadó-könyv” formát, ami az ápolási lapok összefüggéséből alakult ki és a 4. számú melléklet tartalmazza. Napjainkban a Balassa János kórház egy kijelölt osztályán a gyakorlati munka során került kipróbálásra az ápolási-lap módosított változata.

A téma fontosságából és aktualitásából eredően útkeresések voltak ezek az alkalmazott módszerek. Törekvés az egységes ápolási dokumentáció kialakítására a továbbiakban is indokolt. Az MN Egészségügyi Szolgálatában az egyes intézmények, egyes osztályain is változó az ápolás dokumentálása. Általában nem közlik azokat az információkat, amelyek a folyamatos és biztonságos ápoláshoz szükségesek, a jogi követelmények sem érvényesülnek. A főnövérek értekezletén többször foglalkoztunk az ápolási terv problematikájával, a dokumentáció szervezési, munkamódszertani és jogi követelményeivel, úgy gondoljuk ebben a probléma megoldásban hatékonyabb segítség igényeltek, meg kell oldani a vezetési, irányítási kérdéseket és a szakmai felügyelet módszereit, mert csak így valósulhat meg a progresszív ellátásnak megfelelő magas színvonalú és folyamatos, az orvosi tevékenységet mindenben segítő ápolói munka.

Összességében:

A progresszív betegellátás gyakorlatának kialakulása során az ápolás szervezése nem követte a fejlődést. Az irányítás, vezetés és szervezés jelenleg is azonos a progresszív betegellátás bevezetése előtti gondolkodásmóddal és gyakorlattal.

Napjainkra még a kórház-rendelőintézeti egységben sem valósult meg az ápolás tervezése, az ápolási terv végrehajtásának gyakorlata, pedig a jelenlegi fejlődés már azt követeli, hogy az alapellátásban dolgozó szakember is meghatározott feladatokkal részese legyen ennek a folyamatnak.

A dolgozat készítésekor célunk az volt, hogy a három legfontosabb mozzanatot határozzuk meg az előrelépéshez. Ezt véljük alapnak az egységes gondolkodásmód és gyakorlat kialakításához, ezt tartjuk szükségesnek ahhoz, hogy az ápolási munka végrehajtása valóban tudatos, fontos és felelősségteljes legyen. A megvalósításhoz a katonaegészségügy vezetése és irányítása részéről segítség, megfelelő döntés igényeltem, kapcsolódva az állami egészségügyben is fellelhető próbálkozásokhoz.

X

Irodalomjegyzék

1. Dr. Aczél György: A progresszív betegellátás helyzete és továbbfejlesztésének feladatai. Előadás a Magyar Kórházszövetség II. Konferenciáján.
2. Dr. Simonovics István: Társadalomegészségügyünk főbb eredményei és feladatai. Népegészségügy, VI. évfolyam.
3. Fülöp Tamás: Egészségügyi Szervezés. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1973.
4. Soós Lajos: A gyógyító-megelőző ellátás munkaszervezésének és tervezésének néhány válogatott fejezete. Orvostovábbképző Intézet jegyzete, 1973 Budapest.
5. Kádár-Balogh-Kovacsics J.-Soós L.: A szakképzettséget igénylő munka differenciálódásának perspektívája az egészségügyi ellátásban. Népegészségügy, 7/214-1964.
6. Dr. Mányi Géza: Az egészségügyi vezetés kompendiuma. ESZTIK kiadványa, 1979.
7. Dr. Rohánszky Mihály: A team munka néhány pszichológiai problémája. Szeged, 1973.
8. EüM 14/1975. (EüK 11.) sz. utasítása az egészségügyi ágazatban dolgozók vezetőképzéséről, a vezető-továbbképzésről.
9. Schwarczmann Pál: Ápolástan I. kötet. Egészségügyi szakiskolák tankönyve. Medicina Könyvkiadó, 1976.
10. Hardi István: Pszichológia a betegágnál. Medicina Könyvkiadó, 1975.
11. Dr. Varga Péter: Jegyzet az intenzív betegellátó szakasszisztensek számára. Budapest, 1978.

(Illusztrációk és mellékletek a folyóirat végén található.)

A Tábori Textiltisztító és Javító Üzem működésének megtervezése, megszervezése a hadműveleti tevékenység folyamán

(Esettanulmány)

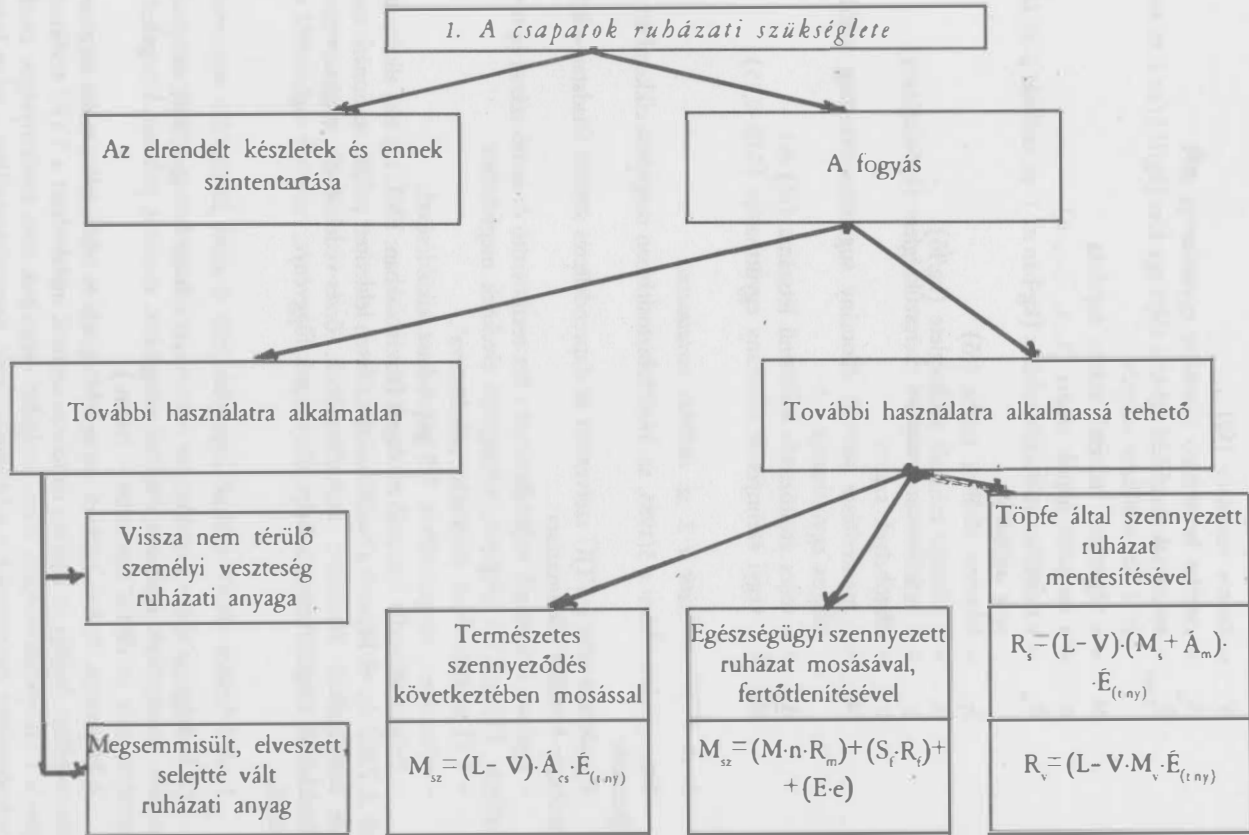
Semperger Imre százados

A korszerű háborúban – új tényezőként – a tömegpusztító fegyverek alkalmazásával állandóan számolni kell. A harctevékenységek nagy szélességben és mélységben, különböző földrajzi – éghajlati körülmények között, szélsőséges időjárási viszonyokban bontakozhatnak ki. A fegyveres harc megvívásának bonyolult körülményei, előtérbe helyezik a csapatok megóvását, így az ennek részét képező ruházati ellátást is. A harc minden oldalú biztosításának részeként a követelmények szerinti megfelelő ruházati ellátás a harc – a győzelem – egyik elengedhetetlen feltétele. A ruházati anyag biztosítása a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között fokozott hangsúlyt kap, újszerűen jelentkezik. A ruházati biztosításban jelentkező új elem – a személyi mentesítés ruházati igénye – növeli az ellátás anyagszükségletét, lényegesen megváltoztatja az ellátás eddig kialakult rendjét. A szakaszos ellátást a folyamatos ellátási mód váltja fel, a személyi állomány tömeges mentesítésének gyakorisága (állandósulása) miatt.

A folyamatos ellátást a hátországból való utánszállítás mellett, a hadműveleti területen történő ruházati anyag feldolgozás és az ellátásba ismételt visszaáramoltatás biztosítja. Az erre alkalmas és szükséges szervezet – a Tábori Textiltisztító és Javító Üzem (a továbbiakban : TTJÜ) – erőivel és eszközeivel rendelkezésre áll.

Az esettanulmány célja: bemutatni a TTJÜ egynapos tevékenységének megszervezését, a tevékenység lényegét képező fő folyamatokra és kérdésekre összpontosítva, egy a tanulmányban felvett – hadműveleti helyzet és feltételek szerint. Ezen keresztül szeretnék egy áttekintést nyújtani a hadműveleti tagozatban jelentkező ruházati szükségletekről, a ruházati anyagi biztosítás – egy részét képező – további használatra alkalmassá tehető ruházat feldolgozásának lehetőségeiről, volumenéről, tervezésének, megszervezésének sajátos módszereiről, mind a megszervezés, mind a végrehajtás igen fesztett folyamatáról.

A tanulmányban rövid összefoglalót kívánok nyújtani a vizsgált téma elméleti alapjairól, majd a vizsgálatához szükséges áttekintésben – a lényegét megtartó egyszerűsítéssel – végzem el a „*probléma*” megoldását, egy főbb részeiben kidolgozott alkalmazási terven keresztül. Ezt a tervet úgy értelmezem, mint az ezzel kapcsolatos feladatok megoldására hozott elhatározás végrehajtásának „*tervebe foglalt*” megjelenítését.

Rövid áttekintés a hadművelési tevékenységben részt vevő csapatok ruházati szükségleteiről, az ellátás lehatárolásáról

- Ahol: M_{sz} = mosatási szükséglet (kg-ban)
 R_s = a sugármentesítés ruházati szükséglete kg-ban
 L = létszám(fő)
 V = összes veszteség (fő)
 \hat{A}_{cs} = cserébe bevonható állomány együtthatója ≤ 1
 $\hat{E}_{(t,ny)}$ = évszaknak megfelelő ruházat súlya egy főre (kg/fő) (az 1. sz. melléklet 1. sz. táblázata alapján)
 M = a végezhető műtétek száma naponta
 n = a tervezett napok száma (1, 2, ..., n)
 R_m = a műtéthez szükséges ruházat (kg-ban az 1. sz. melléklet 2. sz. táblázata alapján)
 S_f = fektetett sérültek száma (fő)
 R_f = a fektetés ruházati szükséglete (kg/fő)
 E = a szakállomány ruházati csereszüksége (kg/ellátóhely)
 e = ellátóhelyek száma
 M_s = a mentesítésre szoruló állomány sugárszennyezettség valószínű átlagos együtthatója 1,5
 \hat{A}_m = a teljes átöltöztetés valószínű létszáma (fő) ≤ 1
 M_v = a vegyi szennyezett állomány együtthatója (0,08-0,25)

2. A TTJÜ szervezetét a 2. sz. melléklet tartalmazza.

Ezzel részletesebben a 3/1985. sz. Hadtápbiztosításban megjelent cikkemben foglalkoztam.

Figyelembe véve a TTJÜ szervezetét és alaprendeltetés szerinti feladatait a következőképp kerülhet alkalmazásra:

- együttes centralizált működtetéssel a két textiltisztító és javító század (a továbbiakban: TTJ szd.) a telepítési, széttagolási elveknek megfelelően;
- TTJ századonként irányokba „alkalmazva”;
- részenként, megerősítésre, 2-3 gépszakaszk kiküldésével;
- Polgári Mosodát Üzemelő részlegek (továbbiakban: PMÜ rlg.-ek) alkalmazásával. A PMÜ rlg.-ek képesek a hadműveleti területen felderített polgári stacionáris mosodák irányításának átvételére, üzemeltetésének, őrzés-védelmének megszervezésére. Munkájának megszervezése a helyi lehetőségek függvénye, melynek taglalásától eltekintek.

3. A helyszínen történő ruházati anyagfeldolgozás és újbóli felhasználás megszervezése:

(A feldolgozás alatt - a szennyezett és szennyes ruházat összegyűjtését, válogatását, mosását, mentesítését, szárítását, ismételt válogatását, vasalását, javítását, kötegelését és visszajuttatását az ellátói tagozatba - értem.)

A helyszínen történő ruházati anyag feldolgozás és újbóli felhasználás megszervezése magában foglalja az előljáró dandárparancsnok intézkedését a TTJÜ tevékenységére, a TTJÜ-parancsnokság, törzs, szolgálati személyek azon tevékenységét, amelyek eredményeként megteremtük a ruházatmentesítés, tisztaruházat-ellátás - adott helyzetben és körülmények között - megoldandó feladatai tervszerű, előkészített végrehajtásának a teljes feltételrendszerét.

Ezek a következők:

- a szervezet előtt álló feladatok végrehajtásának megtervezése;
- a TTJÜ aleggységeinek (szervezeteinek) felkészítése ezen feladatok megoldására;
- a TTJÜ aleggységeinek (szervezeteinek) célszerű csoportosítása, telepítése és áttelepítése a hadműveleti tevékenységgel és a szakfeladatokkal összhangban;
- a szennyezett ruházat összegyűjtésének végrehajtása, átvétele;
- a vízlelőhelyek felderítése, a vízszállítás útvonalának (útvonalainak) kijelölése;
- a TTJÜ vezetésének megszervezése.

(Az esettanulmányoknak ezen tevékenységek bemutatása az elsődleges célja.)

A TTJÜ tevékenységének megszervezése a következő folyamat szerint valósul meg:

- alapja a Központ Hadtáp Előretolt Lépcső (továbbiakban: KHEL) parancsnok elhatározása és a TTJÜ alkalmazására adott utasításai, amelyben meghatározza a működés rendjének fő kérdéseit, követelményeit, valamint az ellátó dandárparancsnoknak, a mosatással - mentesítéssel - kapcsolatos utasításai, amelyben meghatározza a szakmai követelményeket és a részéről biztosított feltételeket. Mindezeket az információkat az előjárók, intézkedések formájában juttatják le a TTJÜ parancsnokának, *melyek lehetnek:*
 - előzetes intézkedések,
 - alkalmazási parancsok;
 - a TTJÜ-parancsnok felelős, hogy az előírt mennyiségű mentesített (mosott) tiszta ruházat a meghatározott helyen és időben rendelkezésre álljon.

Következőképpen a TTJÜ parancsnokának a szervezet működésére irányuló szervezőmunkája eredményeként *az alábbi kérdésekben kell döntésre jutnia:*

- a TTJÜ alkalmazás rendjére; (együttesen, szádonként, vagy mosoda részlegenként alkalmazza-e, mennyi PMÜ részleget alkalmaz és milyen erőben?);
- az előrevonás rendjére, a telepítés-áttelepítés megszervezésére;
- a feldolgozás sorrendjére; (mentesítés vagy mosás, felsőruházat vagy fehérenemű feldolgozását kezdi meg);
- amennyiben pontos adatok nem állnak rendelkezésre, a várható mosatási, mentesítési szükséglet előrejelzése, mennyiségének prognózisára;
- a működés várható időtartamára;
- a vízellátás rendjére;
- a szennyvíz-elvezetés, -tárolás, -tisztítás módjára.

4. A TTJÜ-parancsnok és törzs munkájának folyamata és tartalma a kapott feladat előkészítése és végrehajtása során:

a) *Tervező munka:*

- feladat vétele;
- *feladat tisztázás elgondolás kialakítása:* a feladat tisztázás során a TTJÜ parancsnok értse meg az előjáró dandárparancsnok elgondolását, a harcoló csapatok tevékenységének jellegét, az alkalmazás irányát. Tisztázza a TTJÜ feladatát (mentesítés, mosás?), a végrehajtás helyét, határidejét, az alkalmazás várható időtartamát, az előrevonás útvonalát (útvonalait). A működés körletét, az előrevonásig a felkészülésre rendelkezésre álló időt, a dandárparancsnokság áttelepülésének irányát. Tisztázza a TTJÜ rendelkezésére

álló erőket és eszközöket, az esetleges megerősítő erőket és eszközöket, az előjáró milyen feladatokat old meg a TTJÜ érdekében. A parancsnok kialakítja elgondolását a feladat végrehajtására. A várható mentesítés, mosás végrehajtásához szükséges erők, eszközök és azok alkalmazására, a feldolgozás sorrendjére, az időtartamára, PMÜ-részeleg (részlegek) alkalmazására.

Az elgondolását jelenti az előjáró dandár parancsnokának.

Előzetes intézkedés kiadására kerülhet sor (ha kiadnak ilyet) az *alegységek felé*: - szaktechnika előkészítése, a személyi állomány felkészítése, anyagi készletek kiegészítése.

A törzs munkájára: - a működési hely felderítésének előkészítésére, jelentések megtételének időpontjára, számvetések előkészítésének rendjére, a szemrevételezési feladatokra, a parancskiadás helyére, idejére, különböző okmányok elkészítésének határidejére.

A feladattisztázás ideje alatt a TÖF elkészíti az *időszámvetést*, melynek kiinduló adatai:

- feladat vételének időpontja;
- elhatározás jelentés ideje;
- a működőképességre a készenlét időpontja.

Az időszámvetésben célszerű rögzíteni:

- törzstájékoztató megtartása;
- végrehajtó előzetes intézkedés kiadása;
- helyzetmegítélés, adatok, számvetések elkészítése;
- szemrevételezés;
- elhatározás jelentése;
- parancs kiadása (szóban);
- együttműködés megszervezése;
- minden oldalú biztosítás megszervezése;
- alegységparancsnokok elhatározásának jóváhagyása;
- a fegyvernemi és szolgálatiág-főnökök alkalmazási terveinek jóváhagyása;
- vezetési pont telepítés ideje, rendje;
- ellenőrzések végrehajtása;
- hír- és komendáns szolgálat megszervezése, készenlét ideje;
- előrevonás ideje;
- szétbontakozás, telepítés ideje;
- működési készenlét elérése.

Törzstájékoztató megtartása: (TÖF vagy a parancsnok). Tartalma az előjáró dandár feladatából a szükséges adatok, a TTJÜ feladata, a parancsnok elgondolása, az azonnal foganatosítandó rendszabályok, a jelentések rendje.

Végrehajtó előzetes intézkedés kiadása: tartalma: - az alegységek helye és szerepe a TTJÜ működés rendjében;

- menetvonal, működési irány;
- a személyi állomány és a technikai eszközök felkészítésének rendje;
- az anyagi készletek feltöltésének rendje;
- a működési parancs kiadásának helye, ideje.

Az előzetes intézkedést a törzs készíti és a TÖF adja ki. A századok részére a tervező tiszt, a fegyvernemi és szolgálatiág-főnökök saját alegységeik részére juttatják le.

Helyzetmegítélés: (a pk. a törzs bevonásával hajtja végre.) A helyzetmegítélés során a következőket célszerű elemezni:

- a TTJÜ helyzete: milyen tevékenységet folytat;
- a TTJÜ feladata, erő-eszköz és időszükséglete, a feladat végrehajtásának lehetőségei és legcélszerűbb módja a feldolgozandó, mosásra, mentesítésre váró anyag mennyisége, a mentesített, mosott felhasználásra alkalmas tiszta ruházat mennyisége;
- az alegységek állománya, az MPP-79 (DEVA) technikai eszközök tartalék üzem-órája a nagyjavításig;
- a technikai, anyagi, egészségügyi helyzet;
- a vegyi-, sugár-, bakteriológiai helyzet: a TTJÜ személyi állományának és eszközeinek sugárszennyezés mérve, várható-e szennyezett terepszakasz leküzdése az előrevonás és a működés alatt? Milyen rendszabályok szükségesek az előrevonás és a működés alatt? A működéshez szükséges víz szennyezettsége;
- a terep értékelése, hatása az előrevonás és a működési hely berendezésére, utak állapota, a működéshez szükséges víznyerőhelyek, vízellátás lehetőségei, a szennyvízelvezetés, -tárolás, -tisztítás lehetőségei;
- az időjárás év- és napszak hatása a TTJÜ tevékenységére;
- az ellenség várható behatása az előrevonás alatt, a működési körletben: (diverzió, légi stb.);

Következtetéseket von le a parancsnok: a TTJÜ célszerű alkalmazására, a szétbontakoztatandó erők, eszközök nagyságára, a PMÜ részlegek számára, a működésükhöz szükséges erők mennyiségére, az erők-eszközök elosztására, az előrevonás, szétbontakozás rendjére, a működés körletére, a működési rend kialakítására s az ellenség várható behatására, az alárendeltek készenléti idejére, az együttműködés rendjére, a vezetés megszervezésére, a működés minden oldalú biztosítására.

Szemrevételezés: (ha lehetőség van rá). A parancsnok és a törzs hajtja végre, a törzs készíti elő.

Pontosításra kerül: az előrevonás útvonala, kerülő útvonalak, a TTJÜ telepítési helye, a víznyerőhelyek, a szennyvíz tárolására, elvezetésére alkalmas terület, a PMÜ-részlegek alkalmazási helyei, a vezetési pont helye.

A tervezés befejező szakasza az *elhatározás összegzése és jelentése*, melyet a parancsnok hajt végre.

- Ez tartalmazza: - a TTJÜ parancsnok elgondolását a működés megszervezésére;
- az alegységek feladatait;
 - az együttműködés rendjét, a minden oldalú biztosítás és
 - a vezetés megszervezését.

A TTJÜ-parancsnok elhatározását az előjáró ellátó dandárparancsnok hagyja jóvá.

Az elhatározás grafikus formában tartalmazza a TTJÜ működési helyét, előrevonás útvonalát, besorolási pontjait, megindulási pontját, menetrendjét, tervezett működési helyét, víznyerő helyeket, vezetési pont és a tervezett vezetési pont helyét, őrzésvédmenek rendjét, a mentesítendő, mosandó ruházat gyűjtőkörletét, (átadó körletét).

Táblázatos formában az erő-eszközelosztást, a besorolás, menetszámvetést, az anyagi készletek (üzemanyag, mosószer stb.) felhasználásának, utánpótlásának rendjét, vízellátás rendjét, a feldolgozásra tervezett ruházat szállítás számvetését, a felhasználható ruházattal az ellátás ütemtervét.

b) Szervező munka

- A működés szervezése a *végrehajtók feladatainak megszabásával* kezdődik. A parancsnok a működési parancsot szóban adja ki, melyet a törzs írásban dokumentál (rögzít).

A működési parancs tartalmazza: tájékoztatás az ellenség és saját csapatok általános tevékenységéről, (amely kihat a TTJÜ tevékenységére) az előljáró által a TTJÜ érdekében végrehajtandó feladatokat, a TTJÜ feladatát, a parancsnok elgondolását, az előrevonás útvonalát, tartalék útvonalát, a besorolási, megindulási, szabályozó pontok helyét, átlépésük idejét, a menetbiztosítás megszervezését. Megparancsolja az alegységek feladatát, telepítésének, vízellátásának rendjét, a szennyvíztárolás, -tisztítás, -elvezetés módját, az őrzés-védelem (közelbiztosítás) megszervezését, a működőképesség elérésének idejét. A parancsnok meghatározza a vezetés rendjét, a vezetési pont helyét, a tartózkodási helyét, a vezetés átvétele esetén a helyettesét.

- A szervezés az *együtműködés megszervezésével* folytatódik. Részletesen az áttelepítés a működőképesség elérésének időszakáig, a lebontás, besorolás, a menet végrehajtására, a működési hely elfoglalására, a telepítés, a vízellátás, a szennyvízelvezetés, -tisztítás együtműködési feladataira, majd a szennyezett ruházat összegyűjtésének, tisztaruházat visszaszállításának átadás-átvételének feladataira az érintett csapatokkal, hadtápszervekkel.

- A *működésbiztosítás megszervezését* a folyamatos felderítésre, a tömegpusztító fegyverek elleni védelem rendszabályai bevezetésére, az őrzés-védelem-fedező biztosítás megszervezésére az álcázás-titokvédelem végrehajtására a hadtáp, FV TECHN. biztosítás megszervezésére kell összpontosítani.

- A *vezetés megszervezése* a vezetési pont, tartalék vezetési pont telepítésére, a vezetés átvételének biztosítására irányul.

5. Ezek után az *alegységparancsnokok elhatározásának, a fegyvernemi és szolgálatiágfőnökök alkalmazási számvetéseinek jövőbagyása* és az ellenőrzés megszervezésével fejeződik be a szervezés időszaka.

II.

A Tábori Textiltisztító és Javító Üzem tevékenységének megszervezése:

A következőkben bemutatom a TTJÜ alegységei tevékenységének megszervezését, kiemelt figyelmet fordítva ezen tevékenység logikai folyamatának, módszereinek, a döntések előkészítésének a bemutatására. Vizsgálatomat a 3. sz. mellékletben rögzített „Helyzet és elhatározás” felhasználásával végzem el, egy-egy főkérdésből kiemelt rész-kérdéseken bemutatva az „eredményhez” vezető utat.

A parancsnoki munka minden mozzanatát részletesen nem dolgozom ki, az általánosan vizsgálандó kérdések felsorolásával, néhány számvetés formai, tartalmi szem-

pontból való bemutatásával szeretnék - elsősorban fiatalabb tisztársaimnak - hasznosítható ismereteket nyújtani. Általam legfontosabbnak ítélt elhatározás és működési parancs kiadását részleteiben mutatom be.

1. A *TTJÜ tevékenység megszervezésének körülményei*: (hadműveleti és ált. ruh. helyzet)

a) A hadsereg alárendeltségébe tartozó gépesített lövészadosztály, a háború folyamán, tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között, a HDS első lépcső bal szárnyán - a siker kifejllesztése érdekében - 6,20-án délelőtt biztosította egy hk. hadosztály ütközetbe vetését, majd 6,20-án 16,00-ig kivonásra kerül a 3. sz. *meléklet* szerinti gyülekezési körletbe.

b) Az MN KHEL ellátó dandár állományában a *TTJÜ* a HDS és az MN KHEL-csapatok biztosítása érdekében tevékenykedik.

c) *Részletes ruházati helyzet 6,20-án 15,00-kor*:

- a HDS első lépcsőben harcoló gl. ho.-k és a többi harcoló, harcbiztosító, kiszolgáló egység (önálló alegység), 6,15-én az ütközetbe vetést megelőzően fürdetéssel egybekötött fehérnemű- és a szükséges mérvű felsőruházat cseréjét végrehajtották. 6,20-án a hajnali órákig fürdés nélküli fehérneműcserét hajtottak végre, az ezredek (z. o.-ak) MZ és a ho. raktár készleteinek felhasználásával. A személyi állomány tiszta fehérneműben, tiszta HR-fehérneművel rendelkezik. Az ezred ruházati - és hadosztály ruházati raktárak 90%-ban szennyes fehérneművel és 25%-ban szennyes felsőruházattal rendelkeznek, melynek begyűjtésére és hátraszállítására a HDS PK HTPH intézkedett. Átadókörletet jelölt ki Hegyeskő-Kétlaki-Szegővár körletbe;

- a hk. ho. személyi állománya összesen kettő rend tiszta fehérneművel rendelkezik, az ezred ruházati raktárak és a hadosztályraktár MZ ruházati készletei 90-95%-ban felhasználásra alkalmasak;

- a gl. ho. személyi állományának - az ezredraktárak és a hadosztályraktár - ruházati készletei 95%-a cserére szorul;

- a HDS RUHR-ban felsőruházatból és fehérneműből csak 250-250 rend hadrafogható. 6,20 16,00-ig vegyi szennyezett: 500 rend felsőruházat, 450-500 rend fehérnemű; sugárszennyezett: 1500 rend felsőruházat, 2500 rend fehérnemű és nagy mennyiségű természetes szennyes fehérnemű és felsőruházat került összegyűjtésre;

- az ellátó dandár készletében 300-300 rend felsőruházat és fehérnemű felhasználható állapotban rendelkezésre áll;

- a *TTJÜ* készletében levő felsőruházat 50%-a mintegy 1200-1300 rend, fehérneműből 18-20%-a 1800-2000 rend felhasználható, a további készletek feldolgozása folyamatban van.

d) A *TTJÜ helyzete, feltöltöttsége*:

A *TTJÜ* személyi állománya és technikai eszközök feltöltöttsége 100%-os. A személyi állomány jól kiképzett, a szakállományt az új eszközök kezelésére kiképezték. Egy MPP-79 - (DEVA) gépegység javítás alatt van, amely 6,20-án 23,00-ig az első *TTJ* századhoz üzemképesen bevonul. A második *TTJ* századtól kettő mosoda szakaszt a 373. eü. dd. megerősítésére az MN KHEL csapatok parancsnoka 6,22 24,00-ig átárendelt. A *TTJÜ* századai Kislak-Buga-Rózsamajor körletben települtek. Az 1. *TTJ* szd. egy PMÜ részleget küldött ki a nagylaki polgári mosodába, ahol kettő kisteljesítményű géppalackal 100 kg/h kapacitással üzemel. A 2. *TTJ* század kettő PMÜ részleget alkalmaz,

egyét Hóvár polgári mosodában, ahol három gépsorral 150 kg/h kapacitással mosást folytatnak és egy részleget a helyi ruhaipari szövetkezetben, ahol 40 fővel megszervezték a mosott ruházat javítását.

e) A hadtápfelderítés megállapította, hogy Szegővár városban 500 fő/h kapacitású hévíz gyógyfürdő és a helyi ipari üzemből 100 fő/h kapacitású fürdő, továbbá 200 kg/h kapacitású mosoda üzemképes állapotban rendelkezésre áll. A mosoda eredeti munkaslétszámából kb. 20%-a áll rendelkezésre. Hídvárosban 100 kg/h kapacitású 30%-os munkaerő-feltöltöttségű polgári mosoda van. Mindkét mosodában a munkaerő pótlásáról gondoskodni kell.

f) A TTJÜ parancsnoka 6,20-án 13,30-kor a vezetési pontján az ellátó-dandárparancsnok 012. számú működési intézkedésében az alábbi parancsot kapta.

A TTJÜ csökkentett műszaki követelmények bevezetésével (részleges vasalás, hajtogatás stb.) gyorsítsa meg a készleteiben levő szennyesruházat feldolgozását, PMÜ részlegek visszahagyása mellett az 1. sz. FGU-on települjön át Északi-híd-Szegővár-Homoki psz. körletbe. Megindulási pontja Kislak ÉNy-i kijárata, melyen 6,20-án 16,40-17,00 között, a szabályozó pontja Kólak K-i bejárata, melyen 6,20-án 21,40-22,00 között haladjon át. Egyéb mozgást az 1. sz. FGU-on csak előzetes kérés alapján engedélyezek. A forgalomszabályozást az Északi-hídon való áthaladásig biztosítom.

A TTJ századok működtetésével, PMÜ részlegek alkalmazásával végezze el a HDS RUHR, valamint a gl. ho. RUHR szennyezett ruházat mentesítését és a szennyes ruházat mosását, tisztítását, melyből 06,22-én 04,00-ig a gl. ho. RUHR-ba szállítson ki 35 ezer rend fehérneműt és 6 ezer rend felsőruházatot. Folytassa a szennyes ruházat feldolgozását és 6,23-án a délutáni óráktól legyen készen újabb 40 ezer rend tiszta fehérnemű és 10 ezer rend tiszta felsőruházat kiadására és egyidejűleg készüljön fel további nagy mennyiségű szennyesruházat átvételére és feldolgozására. A PMÜ részlegek működtetéséhez a szükséges hadifogoly állományt igénye szerint az MN KHEL hadifogoly-gyűjtőhelyről 06,20-án 20,00-tól biztosítom. A működőképességét a működési körletben 6,21-én 00,30-ig érje el. Az elhatározást 6,20-án 15,00-kor vezetési pontján jelentse.

2. A TTJÜ parancsnok elhatározása a TTJÜ tevékenység megszervezésére (6,20-án 15,00-kor.)

Elhatároztam, hogy a TTJÜ készletében levő feldolgozásra váró mintegy 4 tonna szennyesruha a PMÜ részlegeknek történő átadása után a TTJÜ-nél az 1. sz. FGU-on 30 km/h menetsebességgel mintegy 150 km-es előrevonást hajtok végre. Megindulási pont Kislak ÉNy-i kijárata, melyet élel 6,20-án 16,40-kor véggel 17,00 között - a TTJ századok között három km-es távköz megtartásával - lépek át. Szabályozó pont Kólak K-i bejárata, melyen 6,20-án 21,40-22,00 között haladok át. Egyórás pihenőt tartok a SZAP átlépése előtt. A működési hely elfoglalására az Északi-hídtól a forgalomszabályozást saját erővel és eszközzel szervezem meg.

A TTJ századokat 6,21 00,30-ig telepítem Északi-híd-Szegővár-Homoki psz. körletbe. Századonként egy-egy PMÜ részleggel használatba veszem Hídváros és Szegővár polgári mosodáit, ahol 6,21-én 06,00-tól nyolcvan fő hadifogoly igénybevételével megszervezem a folyamatos termelést.

Mentesítem a HDS RUHR-ban és a gl. RUHR-ban összegyűjtött vegyi és sugár-szennyezett felsőruházatot és fehérneműt, mosással, javítással feldolgozom a természetes szennyezett ruházati készleteket és 6,22-én 04,00-ra kiszállítok a gl. ho. RUHR-ba 35 ezer rend tiszta fehérneműt és hatezer rend felsőruházatot. (Számvetést az előírt tiszta-ruházat biztosítására a 4. sz. melléklet tartalmazza.)

Folytatom a szennyesruházat feldolgozását és 6,23-án 16,00-ra biztosítom 40 ezer rend fehérneműt és 10 ezer rend felsőruházat kiadását és felkészülök nagymennyiségű szennyes fehérnemű és felsőruházat fogadására és feldolgozására.

Az alárendeltek feladatai:

a) Az első TTJ szd. 6,20-án 16,00-g befejezi a szennyes-ruházat átadását a Nagylak polgári mosodában ideiglenesen visszamaradó PMÜ részlegének, 16,30-ig lebontja az MPP-79 (DEVA) gépegységeket, majd 16,35-re besorol a TTJÜ parancsnoksággal egy menetoszlopban 16,40-16,47 között halad át.

A szabályozó ponton - egyórás pihenő megtartása után - 6,20-án 20,40-20,47 között halad át, majd az Északi-híd DNY-5 km-Szegővár É-2 km-142. hárp. körletbe települ és 6,20-án 23,30-ra - kiegészülve a javításban levő gépszakasszal - eléri a működőképességet.

Egy PMÜ részleggel használatba veszi Szegővár 200 kg/h kapacitású polgári mosodát és 50 fő hadifogoly munkába állításával 6,21-én 06,00-ra üzembe helyezi azt. Mentési a HDS RUHR-ban külön tárolt vegyi és sugár-szennyezett mintegy 3,5 tonna ruhát, folytatja és a nap végére feldolgoz 11 tonna szennyesruházatot, végrehajtja az előírt napi karbantartást, 6,22-én 03,00-ig feldolgoz további 1,5-2 tonna szennyesruházatot, majd folytatja a tevékenységét.

b) A 2. TTJ szd. (- két gépszakasz) 6,20-án 16,10-ig befejezi a szennyesruházat átadását a hóvári polgári mosodában működő ideiglenesen visszamaradó PMÜ részlegének 16,20-ig befejezi az MPP-79 (DEVA) gépegységek lebontását, majd 16,35-re besorol a 3. sz. kút DK-1 km besorolási pontra. A megindulási pontot éllel 6,20-án 16,53 véggel 20-án 16,59-kor lépi át az 1. TTJ szd. mögött három kilométeres távköz megtartásával. A szabályozó ponton - egyórás pihenő megtartása után - 6,20-án 20,50-20,59 között lépi át, majd a Szegővár D-1 km-Homok psz.-142. hárp. D-3 körletben települ és 6,21-én 00,30-ra eléri a működőképességét. Egy PMÜ részleggel használatba veszi Hídváros 100 kg/h kapacitású polgári mosodát, harminc fő hadifogoly munkába állításával 6,21-én 06,00-ra üzembe helyezi azt. 6,22-én 03,00-ig - napi karbantartás végrehajtása mellett feldolgoz 8,5-9 tonna szennyesruházatot, majd folytatja a tevékenységét.

c) Együttműködést szervezek:

- az előrevonás előkészítésére és végrehajtására a komendáns körlet pk. és a TTJ szd.-ok között;

- a körlet elfoglalásakor az alegységek között;

- a működés alatt a HDS htp. és a TTJÜ századai között, valamint az ello. dd. és a TTJÜ századai között.

d) a TTJÜ működését Szegővár DK-3-kor vezetési pontról irányítom, helyettesem az 1. TTJ szd. parancsnoka.

3. A TTJÜ parancsnok működési parancsa:

(A TTJÜ pk. adja ki szóban, melyet a terv szerv. ti. írásban rögzít).

MN TTJÜ

Titkos

sz. példány

Nyt. szám:

A TTJÜ parancsnok 014. sz. működési parancsa
H. Buga É-4 km 06,20 15,00. Térkép 1:100 000
1968. évi első kiadás.

a) Az ellenség - csapataink eredményes térnyerése következtében - szívós védelmi harcot folytatva igyekszik akadályozni a HDS előrenyomulását azzal a céllal, hogy a hadművelati mélységben szilárd védelmi rendszert építsen ki. Ennek érdekében tömegpusztító fegyverekkel csoportos és egyes csapásokat vált ki, szórványos, kis kötelékekkel végrehajtott repülő és harci helikopter csapásokat mér az előretörő csapatainkra, vezetési pontjainkra és hadtáp objektumainkra. A hadművelati mélységben visszamaradó ellenség, vadászharccal és diverziós tevékenységgel zavarja a csapatok ellátását, a hadtápszervezetek működését.

b) A HDS csapatai és szervezetei 6,15-től hadművelati tevékenységet folytatnak, melynek során nagy mennyiségű szennyezett és szennyesruházat halmozódott fel. Az ello. dd. parancsnok elhatározta, hogy a TTJÜ előrevonása és telepítése után a helyszínen - hadművelati tagozatban - a szennyezett és szennyesruha-feldolgozásával biztosítja a szükséges tiszta ruházatot.

c) A TTJÜ feladata, hogy csökkentett műszaki követelmények bevezetésével, PMÜ részlegek ideiglenes visszahagyásával gyorsítsa meg a készleteiben levő szennyesruházat feldolgozását, majd önállóan települjön át az 1. sz. FGU-on Északi-híd-Szegővár-Homoki psz. körletbe. A TTJ szd.-ok és a PMÜ rlg.-ek működtetésével 6,22-én 04,00-ig dolgozzon fel és a gl. ho. RUHR-ba szállítson ki 35 ezer rend fehérneműt és 6 ezer rend felsőruházatot, majd 6,23-án 16,00-ra legyen készen további 40 ezer rend tiszta fehérnemű és 10 ezer rend tiszta felsőruházat kiadására és készüljön fel további nagy mennyiségű szennyes fehérnemű és felsőruházat fogadására.

Elhatároztam, hogy csökkentett műszaki követelmények bevezetésével és a TTJ szd.-ok készletében feldolgozásra váró szennyesruházatból mintegy 4 tonna anyag a PMÜ részlegeknek történő átadása után az 1. sz. FGU-n 30 km/h menetsebességgel mintegy 150 km-es előrevonást hajtok végre. Megindulási pont Kislak ÉNy-i kijárata melyen 6,20-án 21,40-22,00 között - TTJ szd.-ok között három km-es távköz megtartásával lépek át. Szabályozó pont Kólap K-i bejárata. A szabályozó pont átlépése előtt egyórás pihenőt tartok.

A működési hely elfoglalására az Északi hídtól a forgalomszabályozást a kom. sz. foszab. r.-al szervezem meg. A TTJ századonként egy PMÜ részleggel használatba veszem Hídváros és Szegővár polgári mosodáit, ahol 80 fő hadifogoly igénybevételével megszervezem a folyamatos termelést. Menteselem a HDS RUHR-ban és a gl. ho. RUHR-ban összegyűjtött vegyi és sugárszennyezett felsőruházatot és fehérneműt,

mosással, javítással feldolgozom a természetes szennyezett ruházati készleteket és 6,22-én 04,00-ra kiszállítok a gl. ho. RUHR-ba 35 ezer rend tiszta fehérneműt és 6 ezer rend felsőruházatot. Folytatom a szennyesruházat feldolgozását és 6,23-án 16,00-ra biztosítom 40 ezer rend fehérneműt és 10 ezer rend felsőruházat kiadását és felkészülök nagy mennyiségű szennyes fehérnemű és felsőruházat fogadására és feldolgozására.

d) Az ello. dd. pk. az előrevonáshoz a forgalomszabályozást az 1. sz. FGU-n biztosítja, előzetes kérés után engedélyez további mozgást, valamint a PMŰ részlegek alkalmazásához a szükséges létszámú hadifoglyot biztosítja.

e) A TTJŰ-feladat végrehajtása érdekében megparancsolom:

- Az 1. TTJ szd. 6,20-án 16,00-ig fejezze be a nagylaki polgári mosodában ideiglenesen visszamaradó PMŰ részlegének, a mintegy 2,2 tonna szennyesruházat átadását, az MPP-79 (DEVA) gépszakaszok lebontása után 16,35-re soroljon be Kislak D-1 km, besorolási pontjára. A megindulási pontot a TTJŰ parancsnoksággal egy menetoszlopban 16,40-16,47 között lépje át.

Egy órai pihenő megtartása után a szabályozó pontot 6,20-án 20,40-20,47 között lépje át, majd települjön az Északi-híd DNy-5 km, - Szegővár É-2 km, - 142,0 hárp. körletbe, - kiegészülve a javításban levő gépszakasszal - 6,20-án 23,30-ra érje el a működőképességet.

Egy PMŰ részleggel vegye használatba Szegővár 200 kg/h kapacitású folyamatos üzemeltetésű polgári mosodát, 50 fő hadifogoly munkába állításával 6,21-én 06,00-ra kezdje meg az üzemelését.

Montesitse a HDS RUHR-ban külön tárolt és sugárszennyezett mintegy 3,5 tonna ruházatot, folytassa és a nap végére dolgozzon fel 11 tonna szennyesruházatot. 6,21-én 20,30-tól 6,22-én 00,30-ig hajtja végre az előírt napi karbantartást, 22-én 03,00-ig dolgozzon fel további 1,5-2 tonna szennyesruházatot, majd folytassa a szennyesruházat feldolgozását.

- A 2. TTJ szd. (- két gépszakasz) 6,20-án 16,10-ig fejezze be mintegy 1,8 tonna szennyesruházat átadását a hovári polgári mosodában működő ideiglenesen visszamaradó PMŰ rlg.-nek 16,20-ig fejezze be az MPP-79 (DEVA) gépszakaszok lebontását, majd 16,36-re soroljon be a 3. sz. kút DK-1 km besorolási pontjára. A megindulási pontot élel 6,20-án 16,53-kor - véggel 16,59-kor lépje át. A szabályozó pontot - 1 óras pihenő megtartása után - 6,20-án 20,53-20,59 között lépje át, majd települjön Szegővár D-1 km, - Homoki psz.; - 142,0 hárp. D-3 km körletbe, ahol a működőképességet 6,21-én 00,30-ra érje el. Egy PMŰ rlg.-gel vegye használatba Hidváros 100 kg/h kapacitású polgári mosodát, és 06,21-én 06,00-ra 30 fő hadifogoly munkába állításával kezdje meg működését. Az előírt napi karbantartás végrehajtása mellett 6,22-én 03,00-ra dolgozzon fel 8,5-9 tonna szennyesruházatot, majd folytassa a tevékenységét.

f) A TTJŰ működését Szegővár DK-3 km vezetési pontról irányítom.

g) A vezetés átvételére a menet alatt a 2. TTJ szd. parancsnoka, a működési körletben az 1., TTJ szd. parancsnoka készüljön fel.

4. A TTJŰ működésének főbb mutatói:

A TTJŰ az adott feladatban meglévő kapacitását a 4. sz. melléklet tartalmazza. Általában a TTJŰ kapacitását az üzemképes MPP-79 (DEVA) gépegységek száma, valamint az adott hadművelleti területen felderített és működőképessé tehető stacionális polgári mosodák kapacitás adatai határozzák meg.

Egy MPP-79 mosoda gépegység műszaki-technikai adatait az 5. sz. melléklet tartalmazza.

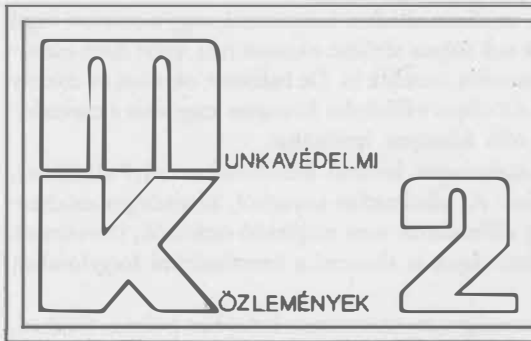
Összefoglalva:

Az esettanulmányban végigvezetem a TTJÜ működése megtervezésének, megszerzésének folyamatát, annak főbb logikai lépésein és alkalmazott módszerein keresztül.

Ennek keretében áttekintést kívántam adni a TTJÜ működésével foglalkozó parancsnok munkájának egyik leglényegesebb aktusáról, a TTJÜ működésére hozott elhatározás megalkotásáról. Ugyanakkor betekintést szeretnék adni a TTJÜ működésével kapcsolatos munka gyakorlati kérdéseibe.

Az itt vizsgált tervező-szervező munkára a jelenlegi feltételek és körülmények között igen rövid (1,5-2 óra) idő áll rendelkezésre. Ez viszont igen magas begyakorlottságot, szilárd elméleti megalapozást, a kialakult helyzet mindenkor pontos ismeretét, szervezett együttműködést követel valamennyi, ezen munkában részt vevő tiszttól, katonától.

(A mellékletek a folyóirat végén található.)

Öszeállította a HM MN
Pénzügyi Szolgálatfőnökség
baleset-elhárítási
és munkavédelmi osztálya

Tartalom

- 1. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás)**
- 2. Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1985. évi baleseti helyzetéről**

*

1. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás)

A következőkben a munkavégzéssel és a villamos berendezésekkel kapcsolatos alapvető biztonsági előírásokat ismertetjük.

A műhelymunkák általános biztonsági szabályai

Az eszközöket, a szerszámokat, anyagokat csak a rendeltetésüknek megfelelően, a kezelési utasításban, a szakmai előírásokban meghatározott célra és módon szabad használni. Csak az esetben mondható, hogy az eszköz használata veszélymentes.

Minden feladatot csakis a rendszeresített eszközzel és öltözetben kell végrehajtani. A szükségesszükszerek alkalmazása és a szabálytalan öltözék balesetveszélyes.

A felszereléseket, eszközöket, gépeket, a felhasznált anyagokat használat előtt mindenki vizsgálja meg abból a szempontból, hogy azok a követelményeknek megfelelnek-e? Azt a súlyos veszélyt, hogy egy elektromos fűrógép vezetéke megsérült vagy hogy a gyalulandó deszkában szeg van, csak az veheti észre, aki ezekkel az eszközökkel, anyagokkal dolgozik.

Hibás, vagy szennyezett szerszámokkal dolgozni tilos! A kicsorbult, a csavarfejről lecsúszó csavarhúzó vagy villáskulcs, az elhasználódott kalapácsról, vagy a szétvert végű vésőről, vágóról lepattanó acélszilánk sok súlyos sérülést okozott már, ezért ilyen eszközökkel ne dolgozzanak, azokat hibátlanokra cseréeljék ki. De balesetet okozhat az elszennyeződött szerszámok használata is. Az olajos villáskulcs könnyen leugorhat a csavarfejről vagy erő kifejtés közben a kéz róla könnyen lecsúszhat.

A kereskedelembe kapható, szabványos kivitelű kéziszerszám helyi előállítás, biztonságát csökkentő átalakítása tilos! Az alkalmatlan anyagból, kezdetleges módszerekkel készülő, pontatlan, a szabvány előírásainak nem megfelelő eszközök, szerszámok hamarabb meghibásodnak, használhatóságuk is elmarad a kereskedelmi forgalomban beszerezhetőkéitől.

A szerszámokat tárolni csak biztonságosan, szerszám szekrényben polcon, fiókban, szerszám ládában szabad. A szerszámokat zsebbe, vagy övbe dugva hordani tilos! A munka közben a nadrágzsebbe, az övbe dugott csavarhúzó, éles, hegyes tárgy lehajlaskor több alkalommal okozott már sérülést. Hasonlóan veszélyes a munkaköpeny felsőzsebébe tett szerszám is, amely előrehajlaskor a szem épségét veszélyezteti.

Általános előírás, hogy munka, illetve a feladatok végzése közben olyan felszerelést, öltözetet, (lógó ruházat, gyűrű, nyaklánc stb.), amelynek beakadása veszélyt okoz, viselni tilos!

A szigorú tilalom ellenére még mindig, évről-évre okoz csonkulásos baleseteket a tiltott gyűrű-viselés. Ezek a sérülések főként a gépkocsiról való leszállaskor, leugráskor a gyűrű felakadása következtében fordulnak elő. Akadnak, akik a gyűrű levételének ellenőrzése után - fittyet hányva a tilalomra és a józan észre - visszahúzzák a gyűrűjüket és emiatt szenvednek ujjcsonkolódást.

Hasonló súlyos sérülések történhetnek forgó vagy mozgó gépek közelében a bő ruházat, a szabálytalanul viselt nyaklánc és egyéb tárgy miatt, ezért fontos, hogy a katonák ruházatukat szabályosan viseljék, felesleges eszközöket, gyűrűt, nyakláncot munka vagy szolgálati feladat közben ne hordjanak. Ez egészségük és becses tárgyaik megvédését egyaránt szolgálja.

Nem gyakori, de a szolgálat, a munkavégzés során előfordulhat, hogy egészségre ártalmas anyagok akkumulátorsavval, fagyálló folyadékkal, üzemanyagokkal, esetleg a mezőgazdaságban használt szerekkel, vagy mérgező, fertőző hatású anyaggal kerülnek érintkezésbe. Ezekben az esetekben természetesen az anyaggal kapcsolatos biztonsági előírások szerint kell eljárni, de minden esetben közös szabály, hogy munka közben, illetve a veszélyes anyag közelében tilos enni, dohányozni, mivel ezáltal mérgező vagy fertőző anyag kerülhet a szervezetbe.

Általános szabály, hogy dohányozni csak a kijelölt helyen szabad. Ezt a szabályt elsősorban tűzvédelmi okokból kell szigorúan betartani. Tűz és baleset megelőzése érdekében fordítsanak különösen nagy figyelmet rágyújtás előtt a nyílt láng használatára, azok, akik előzőleg gyúlékony anyagokkal (benzin, hígító stb.) foglalkoznak, nehogy ruházatuk a szikra hatására belobbanjon.

A javítási, karbantartási munkákhoz tisztításra, mosásra tilos olyan anyagot felhasználni, amely az egészségre ártalmas vagy a levegővel robbanóképes elegyet képez. A szigorú tilalom ellenére évről-évre okoz súlyos balesetet a mosóbenzin használata. Balesetek különösen zárt térben, szerelőknában alkatrészmosáskor fordulhatnak elő, ugyanis itt az összegyűlt benzingőz belobbanásához már kis szikra is elegendő.

*Villamos berendezésekkel kapcsolatos
alapszabványok*

A villamos berendezések szabályos üzemeltetése teljesen veszélytelen, kereskedelmi forgalomból beszerzett eszközök áramütés elleni védelemmel el vannak látva. Ez a biztonság azonban csak addig áll fenn, amíg a védelmi berendezések működnek és az alkalmazás előírásait betartják. A villamos berendezéseken biztonságot csökkentő változtatást eszközölni, védelmi berendezést kiktatni, átkötni tilos!

Gyakori hiba, hogy a védőföldeléssel, nullázással védett eszközökhöz védővezető nélküli, kétvezetékes hosszabbító zsinórt használnak vagy védőérintkezővel ellátott dugaszt védővezető nélküli aljzatba dugják, így az eszköz érintésvédelem nélkül üzemel. A védővezetővel védett villamos berendezés üzemeltetéséhez kétvezetékes hosszabbító kábelt nem szabad használni!

Előfordul, hogy az elektromos berendezések meghibásodnak, zárlatossá válnak, kiolvad a biztosíték. Megtörtént már, hogy a hiba, a zárlat kijavítása helyett nagyobb áramerősségűre cserélték a biztosító betétet, amely így ugyan nem szakította meg az áramot, de ugyanakkor fennmaradt az áramütés veszélye is.

Veszélyes az is, ha a kiolvadt biztosító betétet „megtalpalják”, javítják, mert a felhasznált huzal műszaki jellemzői eltérnek a gyárilag alkalmazottól, zárlat esetén nem oldanak le és így áramütést vagy a vezeték melegedése miatt tüzet is okozhatnak. Az előírtnál nagyobb értékű olvadóbiztosítót, illetve helyileg javított olvadóbetét alkalmazni tilos!

A feszültség alatt álló vezetőrészek véletlen megérintésének elkerülése érdekében a berendezéseket karbantartás, javítás előtt le kell kapcsolni. A feszültség alatt álló eszközök veszélyeire kevésbé képes figyelni az, akinek figyelmét a karbantartási feladatok kötik le. Hasonló okok miatt tilos feszültség alatt álló hálózaton vagy berendezéseken munkát (szerelést, javítást) végezni, mert egy téves vagy kényszerű mozdulat, a figyelem legkisebb lazulása elég ahhoz, hogy feszültség alatt álló alkatrész, vezető érintése létrejöhessen. Még egy egyszerű izzócsere végrehajtása előtt is mindig ki kell kapcsolni az áramot, mert becsavarás közben az izzó összetörhet és áramütést okozhat.

A feszültség alatt álló berendezéseken végzett munka rendkívül veszélyes. Ezt csak megfelelően felkészült szakemberek is csak szigorú követelmények betartása mellett végezhetik. Aki nem szakember, feszültség alatt álló berendezéseken semmilyen, még életmentési feladatokat sem végezhet, mert hiába a jószándék, a tárgyi ismeretek hiánya miatt a mentés sikere, sőt még a mentést végző élete is veszélybe kerülhet. A mentés elsődlegesen mindig az áram kikapcsolására, a feszültségmentesítésre irányuljon.

A villamos berendezések burkolata védelmet nyújt a feszültség alatt álló alkatrészek, vezetékek stb. érintése ellen, ezért törött, repedt, hiányos burkolatú vagy a burkolatból kiszorult eszközöket az áramütés közvetlen veszélye miatt tilos feszültségre kapcsolni, illetve használni.

Hasonlóan veszélyesek a törött, repedt dugaszoló aljzatok, lámpafoglatok, a falból kilógó egyéb szerelvények, vezetékek is, ezért azokhoz nem szabad nyúlni, sőt meg kell akadályozni, hogy ilyeneket mások felelőtlenül használjanak. A szerelvények, eszközök meghibásodását azonnal jelenteni kell a közvetlen előjárónak.

Villamos berendezések kezelőterébe, a kezelőhelyiségekbe, illetve az elektromos javítóműhelyekbe, laboratóriumokba engedély nélkül belépni tilos! Ez az előírás azonnal érthető, ha meggondoljuk, hogy a villamos kezelőhelyiségekben szigeteletlen villamosok, kapcsolók, biztosítók és más berendezések lehetnek, amelyek megközelítése illetéktelenek részéről baleseti veszéllyel jár.

A feszültség alatt álló eszközök, alkatrészek érintése vagy megközelítése más területen is veszélyeztetheti a szabályokat nem ismerőket, vagy azok megszegőit. Több sérülést okozott már, hogy néhányan vasúti rakodás során a vasúti kocsi tetejére állva fejükkel megközelítették a vontatási felsővezetékét és átívelés folytán halálos áramütést szenvedtek. Villamosított vasútvonalon sohasem szabad a kocsi tetejére felállni, a vezetőket testtel vagy más eszközzel 2 m-nél jobban megközelíteni.

Hasonló megfontolásból soha nem szabad megérinteni ismeretlen eredetű földön fekvő vezetékét, különösen nem a láthatóan leszakadt villamos vezetékét. Azok áramtanulmányozása és a veszély felszámolása a szakemberek feladata.

Villamos berendezéseken keletkezett tüzet vízzel oltani tilos!

Műszaki hiba, szakszerűtlen kezelés vagy más ok miatt előfordulhat, hogy villamos berendezésen tűz keletkezik. Az ilyen tüzet csak a villamos berendezések oltására alkalmas poroltókkal szabad oltani. A víz alkalmazása, minthogy az vezeti az elektromos áramot, életveszélyes, áramütést okozhat.

Konyhai munkák alapvető biztonsági előírásai

A tennivalók egyszerűsége ellenére számos baleseti veszély kapcsolódik a legmindennapibb konyhai feladatok elvégzéséhez is. A balesetek gyakoriságát tekintve ki kell emelni az éles kés és más tárgyak okozta vágási sérüléseket. Ezek többsége egyszerűnek tűnő vágás, de mivel a konyhában közvetlenebb a fertőzés veszélye, így a legkisebb sérülést is komolyan kell venni és jelenteni. Gondolni kell arra, hogy nemcsak az éles kés, de mosogatás közben a forró vízben szét pattanó üvegpohár, tányér is megvághatja a kezét.

Forró vízzel, étellel teli nagy edényeket soha nem szabad egyedül emelni vagy vinni. Az ilyen munkához segítséget kell kérni. Az edények mozgatásakor legyünk óvatosak, mert figyelmetlenség, megcsúszás, vagy elbotlás következtében könnyen leforrázhatjuk magunkat, társainkat.

A konyhakövezeten, a forró üstök, edények, a gépek, az éles szerszámok között súlyos következményekkel járhat a megcsúszás, az elesés, ezért a munkahelyen meg kell őrizni a rendet, a kiloccsanó zsírt, ételt azonnal fel kell törölni.

A konyhákban egyre szaporodnak a nehéz-, vagy hosszadalmas munkák kiküszöbölésére alkalmas kisgépek, a daráló, hámozó, szeletelő berendezések. Ezek az eszközök – szabályos használatuk esetén – teljesen biztonságosak, ezért ezeket az előírásoknak megfelelően, körültekintően kell használni. Minden konyhai kisgépet csak a használatra jogosult és arra kioktatott személy jogosult kezelni.

A munka megkezdése előtt ellenőrizni kell, hogy az eszközök biztonságos berendezése kifogástalanul működik-e. Meghibásodás, vagy rendellenes működés esetén a munkát azonnal abba kell hagyni, a hibát pedig jelezni kell.

A kombinált konyhai gépekhez, a darálókhoz mindig alkalmazni kell az eszköz saját töltőberendezését vagy a rendszeresített tömőfát. A gépek adagolójába soha sem szabad kézzel benyúlni! Ugyanígy tilos a kenyérszeletelő gépbe a védőburkolatot megkerülve belenyúlni a levágott kenyérszeletekért.

2. Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1985. évi baleseti helyzetéről

A tájékoztató a polgári alkalmazottak üzemi baleseteinek adatait összegzi az 1986. március 31-ig beérkezett II. sz. Adatlapok alapján, valamint tartalmazza a Honvédelmi Minisztérium felügyeleti irányítása alá tartozó vállalatok és gazdaságok dolgozói baleseti helyzetének főbb jellemzőit is.

I.

A baleseti helyzet általános jellemzői

1. 1985-ben 402 üzemi baleset következtében 4033 polgári alkalmazott sérült meg, akik összesen 9321 napra estek ki a munkából. Két személy egyidejű sérülése egy alkalommal fordult elő.

Az üzemi balesetek közül 101 munkába menet, illetve onnan jövet közben történt, ezekkel az úgynevezett „úti balesetekkel” kapcsolatos megállapításokat a jelentés külön pontban ismerteti.

2. A *polgári alkalmazottak* baleseti helyzetének főbb adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Sérülések száma	Kiesett napok száma	Egy sérültre jutó kiesett napok száma
1984	310	7892	25,5
1985	302	5791	19,2
1984. év %-ában	97,4	73,4	75,3

A megelőző évhez képest a baleseti sérülések száma kismértékben, a kiesett munkanapok száma és a sérülések súlyossági mutatója egyenyedével csökkent.

A sérülések súlyosság szerinti megoszlását a következő táblázat mutatja:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos*	Könnyű	Összesen
1984	-	3	238	69	310
1985	-	6	232	64	302
1984. év %-ában	-	200,0	97,5	92,8	97,4

* Súlyos a sérülés, ha a kiesett napok száma meghaladja a nyolc napot.

A csontkulásos balesetek bekövetkezésének a hasonló esetek megelőzésére általánosan is hasznosítható tanulságai a következők:

- az MN Lenkey János Honvéd Kollégium, Eger állományaiba tartozó Bíró Sándor kpa. kombinált gyalugépen lécet gyalult. Munka közben keze a gyalukéshez ért és a jobb kéz mutatóujja olyan súlyosan roncsolódott, hogy annak első percét amputálni kellett. A sérült a rendelkezésére álló védőberendezést nem használta;

- az MN Kiképzési Eszkögyártó Üzem, Esztergom-Kertváros állományaiba tartozó Nöbel Gábor pa. betanított munkás ládakészítéshez deszkát gyalult. Munka közben keze az anyagról lecsúszott, és a késhez ért, ami bal keze III. ujjának első percét levágta. A gépen nem volt védőberendezés;

- az MN 4913, Recsk állományaiba tartozó Zám Ernő pa. körfűrészgéppel faanyag darabolását végezte. Munka közben kezéből az anyag kivágódott, keze pedig a körfűrészártárcsához ért, amely a bal kéz V. ujjának első két percét levágta. A baleset szintén a védőberendezés hiányának a következménye;

- az MN 7576, Táborfalva állományaiba tartozó Harazin Péter pa. a gyalugép javítás utáni kipróbálását végezte. Munka közben bal keze a késhez ért és mutatóujjának körömperce csontolódott. A sérült a rövid anyag gyalulásához nem használt segédeszközt;

- az MN Központi Katonai Kórház Budapest állományaiba tartozó Kónya János kpa. egy kábel végén levő saru furatát bővítette felfúrással. A lágy anyagban a fűrő megakadt, azt megforgatta és így a fűrőfejre felcsavarodó kábel a sérült bal hüvelykujját összeroncsolta. A dolgozó a munkadarabot nem rögzítette, hanem egy kombináltfogó segítségével szabálytalanul kezében tartva kísérte meg a fúrást elvégezni;

- a ZMKA Budapest állományaiba tartozó Viczek Sándor pa. konyhai kisegítő, káposztát szeletelt géppel. A gép szélére odakészített káposzta a rázkódástól legurult és a sérült könyökét olyan erővel lökte meg, hogy keze emiatt a forgó késhez ért és az az ujjából egy darabot levágott. A dolgozó nem használt a szeleteléshez tömőfát.

II.

A baleseti helyzet részletes elemzése

3. A polgári alkalmazottak baleseti sérülései a következő főbb tevékenységi területekhez kapcsolódnak:

- munka	208 sérülés	68,9%
- közlekedés	20 sérülés	6,6%
- sport	30 sérülés	9,9%
- egyéb	44 sérülés	14,6%
Összesen	302 sérülés	100,0%

A balesetek tevékenységi területek szerinti megoszlása az 1984. évihez hasonlóan alakult, de a feladatvégzéshez közvetlenül nem kapcsolódó, egyéb üzemi balesetek száma emelkedett.

a) A munkabalesetek száma csökkent, megoszlásuk tevékenységi körönként a következő:

	1985	1984
- javítás, karbantartás	66	48
- szállítás, tárolás, rakodás	40	70
- építő tevékenység	7	6
- konyhai munka	41	52
- egyéb munka	54	50
összesen:	208	226

A *javítás, karbantartás* során bekövetkezett balesetek száma jelentősen, az előző évinek mintegy másfélszeresére nőtt. A sérülések nagy része a gépjármű-telephelyeken, javítóműhelyekben, az elhelyezési műhelyekben, illetve a meghibásodott épületgépészeti eszközök javítási helyén történt. A balesetek jórészt a figyelmetlen, gyakorlatlan munkavégzés, a biztonsági rendszabályok megszegése miatt, továbbá az egyéni védőberendezések hiánya vagy használatuk elmulasztása következtében fordultak elő. Több baleset történt hegesztés során a forró anyag figyelmetlen megfogása, illetve a lepattanó salak okozta égés, vagy szemsérülés következtében. Gyakoriak az épületkarbantartással, az üvegezéssel, a víz- és fűtészerezéssel kapcsolatos balesetek is.

Néhány jellemző baleseti okot tartalmaznak a következő példák:

- az MN 1086 Cegléd állományaiba tartozó Támadi Ferenc kpa. agregátorjavítás közben az ékszíjat kézzel hajtotta. Eközben társa az indítókapcsoló javítása során a gépet beindította, aminek következtében a sérült két ujjja eltört és más sérülést is szenvedett. A balesetet a foglalkozási szabályok súlyos megszegése, a feladatvégzés összhangjának hiánya és a felügyelet lazasága okozta;

- az MN 6379 Izsák állományaiba tartozó Vida Jenő kpa. esztergályos, munka közben megérintette az esztergagép forgó tokmányát, ezért jobb keze mutatóujjáról levált a köröm. A balesetet a forgó tokmány burkolatának hiánya okozta;

- az MN Műszaki Technikai Ellátó Központ Budapest állományaiba tartozó Prán László pa. lakatos, hegesztés közben a varratról verte le a salakot, és közben egy darab a szemébe pattant. A sérült nem használta az előírt kivitelű hegesztőpajzsot.

A megelőző évhez képest mintegy négyszeresére nőtt a faipari gépekkel bekövetkezett balesetek száma. A csonkulásos baleseteken túl még további 11 sérülés történt faipari gép szabálytalan, figyelmetlen használata közben főként a védőberendezés hiánya, vagy alkalmazásuk mellőzése miatt.

A *szállítás, tárolás, rakodás* során megsérültek száma a felére csökkent. A balesetek jelentős része az elhelyezési anyagok, az élelmiszerek kézi anyagmozgatása, a gépjárműre fel-, illetve onnan lerakodás közben történt. A legtöbb sérülés az anyagok lezuhanása, dőlése következtében előforduló kéz-, illetve lábsérülés, de számos baleset a munka közbeni elbotlás, elcsúszás következménye. Előfordult néhány esetben a konténer helytelen használatával, illetve a targoncák szabálytalan üzemeltetésével kapcsolatos baleset is.

Néhány jellegzetes rakodási balesetet mutatnak a következő példák:

- az MN Ruházati Szolgáltató Üzem Budapest állományaiba tartozó Varga Imre pa. dobozott cipők rakodása közben felállt az állványra, amely hibás volt és a súlya alatt eltört. A dolgozó olyan súlyos térsérülést szenvedett, hogy 32 napig volt betegállományban;

- az MN Páncélos és Gépjárműtechnikai Ellátó Központ Budapest állományaiba tartozó Nyerges Józsefné pa. a hk. ezred készlet-konténer ajtaját kinyitotta, aminek következtében a benne tárolt tengelykapcsoló lamellaköteg a lábára dőlt és a lábujját eltörte. A baleset a helytelen rakodás következménye volt;

- az MN 2992 Kaposvár állományaiba tartozó Illés Csaba pa. társaival kazántagot emelt le tehergépkocsiról. A teher fordítása közben a sérült keze a kazántag és a gépjármű rakodófelülete közé szorult;

- az MN 1932 Karcag állományaiba tartozó Mészáros Ferenc pa. társával az épület padlásáról íróasztalt szállított le. Az egyik lépcsőfokon megcsúszott és jobb bokája kibi-saklott. Kétoldalt inszalagzúzódás miatt 41 napig volt munkaképtelen.

Az *építőtevékenység* során bekövetkezett balesetek száma ez évben sem emelkedett jelentősen, a sérülések súlyossága azonban az átlagot meghaladja. Három zuhanásos baleset történt. A sérülések alkalmatlan eszköz, szerszám használata, illetve szabálytalan, figyelmetlen munkavégzés következtében fordultak elő. *Igy például:*

- az MN Központi Üzemanyag Raktár Ócsa állományaiba tartozó Nyerges Pál kpa. épület tetőszerkezetének bontását végezte. Munka közben a hullámpalára támaszkodott, ami beszakadt alatta. A sérült a tetőről lezuhant és agyrázkódás miatt 35 napig volt munkaképtelen.

A *konyhai munkavégzés* közben bekövetkezett balesetek száma jelentősen csökkent. A sérülések fele a vizes, zsiros konyha-, illetve az éttermek kövén történő elcsúszás következménye. Néhány baleset forrázás, illetve a forró mosogatóvízben szétpattanó konyhai edények által okozott szúrás-vágás következtében történt. A kapkodó, figyelmetlen munkavégzés miatt 6 dolgozó vágta el a kezét késsel, illetve a felnyitott konzervdobozzal egy alkalommal pedig a kenyérszeletelőgép szabálytalan üzemeltetése miatt történt ujsérülés. *Néhány példa a gyakoribb konyhai balesetekre:*

- az MN 2. sz. Üdülő Mátraháza állományaiba tartozó Bagi Sándorné, munkatársa által előkészített mosószeres vízben, mosogatóhoz kezdett, eközben egy éles késbe nyúlt, amit munkatársa elmosás céljából tett a mosogató edénybe;

- az MN Killián György Repülő Műszaki Főiskola állományaiba tartozó Kovács József pa. hentes húscsontozás közben, - mivel a lánc-védőkesztyűt nem használta - bal kezének I. ujját megvágta és emiatt 12 napig munkaképtelen volt ;

- az MN 6336 Kecskemét állományaiba tartozó Szilágyi Jánosné pa. konyhai kiségitő munkavégzés közben a konyha vizes kövén megcsúszott és elesett. Esés közben bal kezét a mosogató széléhez ütötte és ennek következtében alkarja eltört.

b) A közlekedési balesetek száma csökkent, megoszlásuk eszköz szerint a következő:

	1985	1984
- gépjármű-közlekedés	18	16
- motorkerékpár, kerékpár	1	2
- tömegközlekedési eszköz	-	2
- gyalogos közlekedés	1	4
összesen:	20	24

Kismértékben tovább emelkedett a gépjármű-közlekedési balesetek száma, ezen belül még mindig gyakoriak a gyorsajtás és az elsőbbségadás elmulasztása miatt előforduló súlyosabb balesetek. Ez évben 3 alkalommal történt ütközés és két alkalommal gépjármű-felborulás a szabályok durva megszegése következtében. Többen ki- és beszállás közben, részben elcsúszás, elesés, gödörbe lépés, részben pedig járműajtó becsapódása következtében szenvedtek láb-, illetve kézsérülést. Egy sérültnek a tehergépjármű rögzítetlen ülőpadja zuhant a sarkára a kocsi rázkódása folytán.

A kerékpár-, illetve a gyalogos baleset a jeges úton történő óvatlan haladás miatt fordult elő. *Néhány példa a súlyosabb közlekedési balesetekre:*

- az MN Textiltisztító és Javító Üzem kalocsai üzemegységének állományaiba tartozó Szeile Józsefné, Romsics János pa. által vezetett gépjárművel Kalocsa irányába haladt, amikor egy kanyarban a gépkocsi megcsúszott, és a menetirány szerinti bal oldalon árokba borult, ennek következtében Szeile Józsefné súlyosan megsérült;

- az MN Gépkocsiszín Budapest állományaiba tartozó Juhász József pa. a HA-40-03 frsz. gépjárművel haladva nem adta meg az elsőbbséget a BU-04-61 frsz. BKV autóbusznak és a két gépjármű összeütközött. Juhász Józsefet fejsérüléssel kórházba szállították.

c) A sportbalesetek száma nem változott. A bekövetkezett 30 sportbaleset a következőképpen oszlik meg:

	1985	1984
- labdarúgás	14	17
- atlétika	3	1
- egyéb sport	13	12

A labdarúgás során bekövetkezett balesetek többsége továbbra is a durva, az életkornak nem megfelelő játék, illetve a bemelegítés hiányának a következménye. Jellemző, hogy a sérültek nagy része labda nélküli játék során, elesés, elbotlás, összefutás következtében szenvedte el sérülését. Kismértékben nőtt az egyéb sportágak során elszenvedett balesetek száma, ami a kötelező sportfoglalkozáson a futballon kívüli egyéb sportolási formák terjedésével függ össze.

d) Az egyéb tevékenységekkel összefüggő balesetek száma jelentős mértékben növekedett. A balesetek döntő többsége továbbra is az objektum területén a havas, jeges, illetve a rossz minőségű utakon, a hibás lépcsőkön, valamint a vizes helyiségekben történő elcsúszás, elbotlás miatt következett be. Néhány égési sérülés fürdés vagy figyelmen kívül hagyás közben fordult elő. Kettő rosszulletet követő elesés miatt szenvedtek balesetet.

4. A sérültek megoszlása a sérülés súlyossága és a sérültek szervezeti hovatartozása szerint a következő:

A katonai szervezet (alárendeltekkel együtt)	A sérülés súlyossága			Összesen		1984. év %-ában
	csonkulásos	súlyos	könnyű	1985	1984	
Csapatok:						
MN 5232	-	35	12	47	51	92,2
MN 6639	-	10	2	12	13	92,3
MN LÉREP-ség	-	24	4	28	30	93,3
MN HÁVA	-	4	1	5	7	71,4
HM-szervek:						
MNVK	1	20	5	25	50	52,0
MN Kik. Főf.-ség	2	24	4	30	27	111,1
MNHF-ség	1	45	8	54	58	93,1
MN FVSZF-ség	2	26	9	37	35	105,7
MN PCGTSZF-ség	-	10	5	15	5	300,0
MN BFF-ség	-	24	3	27	22	122,7
Többi HM-szerv	-	17	4	21	12	175,0

A csapatoknál az üzemi balesetek száma hozzávetőleg az összes baleset csökkenésének arányában csökkent, néhány HM-szerv alárendeltjeinél csekély mértékű növekedés tapasztalható. A balesetek mintegy fele három katonai szervezetnél, illetve alárendeltjeinél (MNHF-ség, MN 5232, MN FVSZF-ség) következett be. Jelentős javulás tapasztalható az MNVK alárendeltjeinél, ahol a balesetek száma a felére csökkent.

5. A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzetét a következő táblázat szemlélteti:

Megnevezés	Balesetek száma	Kiesett munkanap	Sérülés 1000 fő	Kiesett	Kiesett
				munkanap 1000 fő	munkanap sérülés
MN Gödöllői Gépgyár	23	540	17,9	421	23,5
MN ÉKV	40	735	26,2	482	18,4
MN Gazdaságok	71	2248	32,5	955	31,7
Összesen	134	3523	26,0	983	26,3
1984. év %-ában	110,7	93,0	92,9	78,0	84,3

A vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzete kismértékű változást mutat a megelőző évhez képest. A balesetek száma ugyan emelkedett, de a kiesett napok száma csökkent. Ennek következtében javult a balesetek súlyossági mutatója. Halálos baleset nem volt, míg csonkulásos baleset egy fordult elő.

A balesetet kiváltó okok közt továbbra is a figyelmetlenség és a foglalkozási szabályszegés tartja vezető helyét. Jelentős az elcsúszásból, elesésből származó, továbbá az anyagmozgatáshoz és gépi kiszolgáláshoz kapcsolódó balesetek száma. Több területen még nem kiemelkedő a munkahelyi fegyelem, a vezetők egy része elnéző a figyelmetlenkedőkkel szemben.

A sérült testrészek között továbbra is a kézsérülések a leggyakoribbak, főként a védőeszközök mellőzése miatt. Ugyanakkor öröndetes, hogy a dolgozók egyre nagyobb többsége érti meg a védőeszközök használatának szükségességét. Továbbra is gond, hogy a védőeszközök minőségében még mindig nem tapasztalható a kívánt javulás.

A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok baleseti helyzete a sérülések gyakoriságát tekintve kedvezőbb, súlyosságukat tekintve az ÉKV kivételével viszont kedvezőtlenebb a népgazdaság hasonló ágazataihoz képest.

6. A polgári alkalmazottak úti baleseteinek főbb adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Sérülések száma	Kiesett napok száma	Egy sérülltre jutó kiesett napok száma
1984	80	2071	25,9
1985	101	3492	34,6
1984. év %ában	126,3	168,9	133,7

A balesetek száma, az évek óta tartó növekedés mértékéhez viszonyítva is, kiugróan emelkedett. Ugyancsak nőtt a balesetek súlyossági mutatója is: az egy sérülésre jutó kiesett napok száma csaknem kétszerese az üzemi balesetek súlyossági mutatójának.

A sérülések súlyosságát a következő adatok jellemzik:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos	Könnyű	Összesen
1984	1	-	62	17	80
1985	-	-	90	11	101

Az úti balesetek megoszlása eszköz szerint a következő:

- gépjármű-közlekedés	9, előző évben 7
- motorkerékpár, kerékpár	18, előző évben 13
- tömegközlekedési eszköz	12, előző évben 25
- gyalogos közlekedés	<u>62, előző évben 35</u>
összesen:	101, előző évben 80

Az úti balesetek nagyobb része gyalogos közlekedés során, figyelmetlenség, sietség következtében jórészt a takarítatlan havas, jeges, illetve az elhanyagolt állapotú utakon következett be. Hasonló okkal indokolható a kerékpár-balesetek számának jelentős növekedése is. A sietségre utal az is, hogy a balesetek 2/3 része (67 sérülés) munkába menet közben fordult elő.

III.

Következtetések, feladatok

7. A néphadsereg polgári dolgozóinak baleseti helyzete az előző évhez képest javult, a balesetek száma kismértékben, súlyosságuk pedig jelentősebben csökkent.

A baleseti helyzet csekély javulása ellenére sem kielégítő a fejlődés a közvetlen munkahelyi vezetők szemléletének alakításában, ebből eredően egy részük továbbra sem fordít kellő figyelmet a munkavédelmi előírások betartásának ellenőrzésére, a rend és a fegyelem, a helyes munkahelyi magatartás megkövetelésére. Különösen szembeötlő ez az egyes veszélyesebb munkakörökben, (így például a faipari gépek kezelése során) az egyéni védőeszközök mellőzésének megtűrése esetében. Másfelől a dolgozók közt sem mindenütt szilárdult meg kellően a saját és társaik testi épségéért, egészségéért érzett felelősségtudat.

A polgári alkalmazottak baleseti helyzetének javítására – a néphadsereg 1985. évi baleseti helyzetéről szóló összefoglaló jelentésben a személyi állomány testi épsége, egészsége védelmének javítására miniszter elvtárs által jóváhagyott főbb tennivalókkal összhangban – a következő alapvető feladatokat kell elvégezni:

- tovább kell javítani a munkavédelmi oktatást, hangsúlyt helyezve a szak- és eseti feladatokhoz kapcsolódó szabályok, előírások ismertetésére, valamint azok ismeretének ellenőrzésére;

- jobban kell felhasználni a munkavédelmi propaganda adta lehetőségeket a dolgozók felelősségtudatának növelésére. Ennek részeként a munkavédelmi filmek felhasználásával, a balesetek tanulságainak, következményeinek széles körű tudatosításával kell a dolgozók munkavédelmi szemléletét befolyásolni;

- növelni kell a közvetlen munkahelyi vezetők felelősségtudatát a munkafeladatok balesetmentes végrehajtásában;

- minden munkahelyen rendszeresen fel kell tární a baleseti veszélyforrásokat és meg kell hozni a balesetek megelőzéséhez szükséges intézkedéseket;

- az előírt időszakonként felül kell vizsgálni, illetve ellenőrizni kell a munkaeszközök műszaki-biztonsági állapotát, megkövetelni a feltárt hibák kijavítását, az alkalmatlan eszközök használatát meg kell tiltani;

- szigorúan meg kell követelni az egyéni védőeszközök, a védőberendezések használatát, következetesen fel kell lépni azokkal szemben, akik ezek használatát elmulasztják.

A főbb feladatokból adódóan a polgári alkalmazottak baleseti helyzetének javítására, az 1985. évi célkitűzésekkel gyakorlatilag megegyezően 1986. évben is - kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a javítóműhelyek és felszerelések biztonságos állapotára, a veszélyek csökkentésére, a munkakörülmények fejlesztésére;
- a munkahelyi fegyelem szilárdítására, a felelőtlenség, a hanyagság visszaszorítására;
- a konyhák munkahelyi rendjének és tisztaságának biztosítására, a védőeszközök viselésére, a konyhai kisgépek biztonsági berendezéseinek üzemképességére, az üzemeltetési utasításaik betartására;
- az objektumok útjainak, járdáinak, a lépcsők, a folyosók előírás szerű állapotára, megfelelő karbantartására, takarítására;
- a sportfoglalkozásokon egymás testi épségének megóvására.

HASZNOS TAPASZTALATOK

„Az elmúlt háborúban a hadtáp munkájának fontos elveként jelentkezett a feltételek jó előre történő létrehozása, a fegyveres erők azon csoportosítása szikárd hadtápbiztosítása érdekében, amelyek a hadműveleteket, hadműveleti szünet nélkül vívták meg.”

(A szovjet fegyveres erők hadtápjá a Nagy Honvédő Háborúban, 460. oldal.)

Összegezett tanulságok (és tények) a moszkvai csata hadtápbiztosításáról

Csabai György őrnagy

A Vörös Hadsereg a Moszkváért folyó csatában 1941. szeptember és 1942. január között első ízben mért nagy vereséget a fasiszta német csapatokra, pontosabban fogalmazva a Közép Hadseregcsoportra.

A moszkvai csata előtt a Vörös Hadsereg által folytatott hadműveletek méreteiben is, de főként eredményeiben maradtak el a szovjet fővárosért vívott hadműveletektől.

Ebben a műhelytanulmányomban a moszkvai csata nagyon rövid általános katonai bevezetőjén túl a hadtáp munkájának „ott és akkori” kérdéseit kívánom bemutatni, – természetesen igen szerény keretek között – a tényeket, és a tanulságokat néhány következtetéssel ötvözve.

A katonaozvasók körében közismert, hogy a moszkvai csata világtörténelmi jelentőséggel bírt. Akkor vette kezdetét a második világháború menetében az a gyökeres fordulat, amely később kivette a német hadvezetés kezéből a hadászati kezdeményezést. A moszkvai csata sikere riasztotta el Japánt és Törökországot a Szovjetunió megtámadásától és fényesen bizonyította a szovjet hadtudomány fölényét a fasiszta hadtudomány fölött.

A három front által végrehajtott ellentámadás teljesen új volt a hadtudományban. A hadászati tartalékok rejtett összevonása, az ellentámadás tervezése és végrehajtása is eredményesnek bizonyult.

A hadműveleti felépítésre az volt a jellemző, hogy a frontok kettő, a hadseregek egy lépcsőben helyezkedtek el.

A frontok támadási sávjainak szélessége 300–600, a közelebbi feladat mélysége (csak ez került meghatározásra) 150–250 kilométert tett ki.

A hadtápnak a rendkívül feszített munkájára, a moszkvai csatában részt vevő csapatok hadtápbiztosítására az alábbi sajátos körülmények gyakoroltak minden korábbtól eltérő hatást:

1. - a hadműveletek már Moszkva közvetlen közelében folytak, először védelmi jelleget öltöttek, majd ellentámadás került végrehajtásra;

2. - a Honvédelmi Bizottság alárendeltségébe tartozó raktárak ebben a körletben diszlokáltak, s ez nagymértékben megkönnyítette valamennyi hadtáptagozat munkáját, és lerövidítette az anyagi eszközök szállítási idejét;

3. - a Nyugati Front Parancsnok hadtáphelyettes V. P. Vinogradov vezérőrnagy - hadtápjának a mélysége csak 100 kilométert tett ki, még a hadseregek hadtápkörletei, beleértve a csapathadtáp-körleteket is nem voltak több mint 150 kilométer. A hadtápkörletek ilyen kismérvű kiterjedése nagyon kedvező feltételeket biztosítottak a hadtápegységek és intézetek elhelyezéséhez, felépítéséhez;

4. - a fővárosban a hadsereg hadtápegységeinek és az intézeteinek a telepítését szigorúan megtiltották;

5. - valamennyi hadsereg az ellátás biztonsága érdekében vasútvonal-szakaszok és (hadsereg) elosztó állomások kerültek kijelölésre.

A hadsereghadtápok rendszerint úgy kerültek felépítésre, hogy a hadtápegységeket és intézeteket egy-kettő vasútállomáson (vagy közelében) bontakoztatták szét, azaz minél közelebb telepítették őket a csapatokhoz, ahova ugyanis a frontraktárakból - általában Moszkván keresztül - vasúton érkeztek meg az anyagi eszközök.

A *védelmi ütközetek* megvívása során a Vörös Hadsereg hadtápjának központi szervei (mai értelemben a központhadtáp) a fronttagozat kihagyásával közvetlenül a saját raktáraikból látták el a hadseregeket, a csapatokat. Lám már akkor, a kényszerszülte helyzetekben bátran alkalmazták a *tagozatkihagyásos*, vagy másnéven megkerüléses módszert.

Így a Nyugati Fronthoz vasúton - naponta átlagosan - *húszerelvénny* érkezett meg, anyagi eszközökkel megrakva. A front csapatai visszavonulásakor a vasúti csapatok felrobbantották a vasútvonalakat.

A front szállító csapatainál 1941 októberében 2000 darab, a hadseregeknél és a hadosztályoknál mintegy 6000 db szállító gépkocsi volt rendszeresítve.

Az ellátás nehézségei miatt drákói intézkedéseket vezettek be az anyagi eszközök takarékos felhasználása érdekében.

A *védelmi ütközet kezdetén és folyamán a front és a hadseregraktárakban mindössze 0,2-0,3 javadalmazás lőszer volt felhalmozva*. A meglevő élelmiszerkészletek 2-10 javadalmazás között ingadoztak.

Fontos feladatot jelentett (októbertől-decemberig) a *nyári ruházatnak a téli ruházatra történő kicserélése*. Ez a gondoskodás lehetővé tette a katonák és tisztek számára a későbbi hideg tél okozta nehézségek elviselését.

A Nyugati Front hadtápjának egészségügyi szolgálata alig 44 900 ágygal rendelkezett. Ez a mennyiség a front személyi állományának csak nyolc százalékát tette ki. A kórházakban meglevő hiányt a Szovjetunió Egészségügyi Népbizottság pótolta, a Moszkva környéki egészségügyi intézeteivel.

1941. december 5-én a szovjet csapatok megkezdték az ellentámadást. A szovjet csapatok térnyerésének megfelelően települtek át a front és a hadsereghadtáp-egységek és intézetek, törekedve a csapatok lehető legközelebb történő megközelítésére.

Az előretörés időszakában komoly problémák jelentkeztek az út- és vasútvonalak helyreállításában. A vasútvonalakon naponta csak 2,5-5,2 kilométert állítottak helyre, a vasúti csapatok. Ugyanakkor a támadás napi üteme 5-15 kilométert tett ki. Az összes úthálózat helyreállítása és berendezése az erők szétforgácsolásához vezetett.

Különösen az anyagi eszközök lőszer- és üzemanyag szállításával kapcsolatos nehézségeket (kevés volt a szállítóeszköz, az erős tél, bonyolult útviszonyok stb.) nem sikerült teljesen leküzdeni. Előfordult, hogy a fővárosból a lőszeret légi úton szállították az 50. hadsereg csapataihoz.

A szállítások jobb és időbeni végrehajtására 72 fogatolt szállító zászlóaljat alakítottak meg, amelyből 12 zászlóalj (zászlóaljanként 250 pár lóval) szánkókkal lett ellátva.

Ennek figyelembevételével kezdték el a csapatoknál a fogatolt szállító alegységek szervezését. Így a Nyugati Fronthoz tartozó összes hadosztálynál megalakítottak egy fogatolt szállító zászlóaljot, állományába három századdal (659 pár lóval).

A hidegben nem kis feladatot jelentett a katonák ételmezése, ellátásuk meleg étellel és itallal. A mozgókonyhák – és termoszkok – kezdeti hiánya, majd pótlásuk után a nagy hóban történt vontatásuk érdekében – azokat szánokra szerelték át, így a katonák melegételhez és teához jutottak.

Az anyagi eszközökállításának módszerére az volt a jellemző, hogy addig amíg a csapatok a saját bázisaiktól 100 kilométernél nagyobb távolságra nem távolodtak el, a hadsereg és a hadosztály szállító eszközei párhuzamos munkarendszerben kerültek alkalmazásra. Ha a bázistól való elszakadás több mint 100 kilométer, akkor a vegyes szállítási módszert alkalmazták. A lőszerket az összes hadosztálynak a hadsereg szállító eszközeivel szállították ki.

Voltak a hadművelet folyamán olyan napok, amikor az egyes parancsnokságok alárendeltségébe nem voltak lőszerkészletek, vagyis kritikus helyzet alakult ki – a lőszerellátás területén. Ilyen esetekben a lőszeret közvetlenül a gyártó üzemekből a Legfelső Főparancsnokság Főhadiszállása gépkocsi szállítóegységeivel vagy vasúton szállították a csapatokhoz, megkerülve a front és a hadseregaktárakat.

Az ellentámadás során az üzemanyag-fogyasztás a védelmi időszakhoz viszonyítva 40-50 százalékkal nőtt és meghaladta a meghatározott fogyasztási normákat. Előfordult, hogy a frontokhoz kiszállított üzemanyag nem biztosította a fogyasztást. E tapasztalatokra alapozva később módosították a tervezés rendjét és magasabb készletszintet állapítottak meg.

Az ellentámadás időszakában néhány hadsereg kórháza a vasútvonal közelében települt, egyeseket pedig előre vontak és földretelepítettek, a hadosztály egészségügyi zászlóaljak vonalában. A frontkórházak első lépcsőjét pedig előre vonták a hadsereg hadtápkörletébe és azok látták el a csapatoktól áramló sebesültek zömét.

Az utóbbit az élet igazolta, bár a háború kitöréséig ezt az elvet nem vették figyelembe. Előfordult az is, hogy az egészségügyi zászlóaljkánál a sebészeti beavatkozásokra szoruló sérülteknek csak 12-14 százalékát operálták meg. Az összes sebesültek 70 százalékát a front hadtápkörletein túra szállították.

A sebesültek hátraszállítására a vastag hótakaró miatt megalakították és alkalmazták a fogatolt sebesültszállító századokat.

A hadtápvezetés érdekében a Vörös Hadsereg vezérkarfőnökének és a hadtápfőnökének aláírásával hadtápdirektívát adtak ki a frontok részére.

A helyzet gyors és éles változásai következtében, a titoktartás megóvása miatt bevált módszer volt a parancsok, intézkedések szóban történő közlése. Az előbb említett okok miatt a hadtápmányok – általában – teljeskörűen nem kerültek kidolgozásra.

Az akkori helyzetben gyakran hoztak létre irányonként hadműveleti irány tiszti csoportokat.

E csoportoknak anyagi eszközökkel megrakott szállító egységeket rendeltek alá. Mindez az előljáró tagozatok operatív, azaz a beavatkozó és problémamegoldó képességét fokozta, és jelentősen hozzájárult a funkcionáló hadtápbiztosítási rendszer állhatóságához, flexibilitásához és szilárdságához.

A moszkvai csata sikeréhez, a főváros megtartásához a hadtáp is óriási erőfeszítéssel végrehajtott munkájával járult hozzá. Az is igaz, hogy a támadó hadműveletek korábbi befejezésével a kitűzött célok részben kerültek elérésre.

A hitlerista hadsereg Moszkvánál szenvedte el első jelentős vereségét, a legerősebb csoportosításával. A német csapatokat 150–300 kilométerre vetették vissza. A Vörös Hadsereg hadtápjja ebben a gigászi csatában olyan harci tapasztalatok birtokába jutott, amelyeket a Nagy Honvédó Háború további szakaszaiban gyümölcsözően kamatoztattott.

Befejezésül vegyük számba az általunk legfontosabbnak ítélt tapasztalatokat, – a teljességre való törekvés szándéka nélkül.

Ezek a tapasztalatok talán az alábbiak lehetnek:

1. A főváros, az arcvonal, és az ott levő központhadtáp bázisok, raktárak, termelőszolgáltató üzemek közelsége lehetővé tette a hadászati hadtáp számára annak a lehetőségnek a kihasználását, hogy a központhadtáp intézkedése alapján annak raktáraiból lássa el a hadseregeket, esetenként a frontok részvétele nélkül, hiszen a fronthadtáp többsége Moszkva mögött települt.

2. A Nagy Honvédó Háború történetében először került végrehajtásra olyan hadtápfeladat, mint az ellentámadás hadtápbiztosítása, amely elméletileg addig nem került kidolgozásra.

3. A front, a hadsereg és a hadosztályhadtáp-körletek mélysége jelentősen kisebbek voltak a háború előttiéknél. A fronthadtápok körlete csak 200–300 kilométert tett ki. Ezáltal a hadtápegységek és intézetek így a csapatokhoz közelebb települtek, ami megkönnyítette azok ellátását és kiszolgálását. Ugyancsak most alkalmazták először azt a módszert, hogy a hadsereg raktár-részlegek elszakadtak a vasútvonalaktól és földre kerültek telepítésre.

4. A régiektől eltérően közelítették meg a közúti biztosítás kérdéseit, az úthálózat felosztását (Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállása, front stb. katonai gépkocsikat) és berendezését.

5. A hadtápokat a hadművelési (harcászati) irányoknak és a csapatcsoportosításoknak megfelelően építették fel.

Az anyagi eszköz utánszállítására szállító gépkocsikat alkalmaztak a Főhadiszállás, front és a hadsereg tagozatokban, ezenfelül a fogatolt szállító eszközöket is igénybe vették. Az utóbbit alkalmazták a hadosztályban is.

6. Az egészségügyi biztosítás területén a hadseregekórházakat a csapatokhoz közelebb, a földre telepítették. Minden hadseregnél létrehozták a lábadozó-könnyűsebesült zászlóaljkat (500 fő). Könnyű sebesülteknek azok számítottak, akik nem szorultak 10–12 napnál hosszabb kórházi ápolásra.

7. A hadművelési és a csapathadtáp tisztjei, amint az eddigiekből is kitűnt számos kérdésben újszerűen oldották meg a felmerült problémákat, bátran sutba hajították a „megszokott és csak addig” bevált sémákat.

Mindezeket megtehették, hiszen képesek voltak a hadtáp elé állított feladatok szakszerű és eredményes végrehajtására.

A fasiszta Németország vezére, Adolf Hitler a szovjet fővárosért indított „Tájfün” megnevezésű hadműveleti parancsában elrendelte:

„A várost úgy kell bekeríteni, hogy egyetlen orosz katona, egyetlen polgár – legyen az férfi, nő vagy gyermek – se tudja azt elhagyni. Minden kitörési kísérletet erővel kell elfojtani. Meg kell tenni a szükséges előkészületeket ahhoz, hogy Moszkvát és környékét a nagy teljesítményű berendezések felhasználásával vízzel áraszszuk el.

Ott ahol ma Moszkva áll, tenger legyen, amely örökre elválasztja az orosz nép fővárosát a civilizált világtól.”

És Moszkva válaszul példát adott és mutatott a többi hős szovjet városnak. Katasztrófát idézett elő a náci német csapatoknak és a fasiszta hadvezetésnek.

Befejezésül hadd idézzek Alexander Werth: Oroszország nagy bravúrja 1941–1945 (Kossuth és Zrínyi Kiadó Budapest, 1973. 108 oldal) című, a szerzőnek a helyszínen megélt élményei alapján írt művéből:

„V. D. Szokolovszkij tábornok szeptember közepén

Vjazmában a nyilatkozatában *Három fontos* mozzanatra utalt:

először, a Vörös Hadsereg a szörnyű kudarckok ellenére fokozatosan „felőrli” a Wehrmachtot;

másodszor, a németek minden valószínűség szerint utolsó, kétségbeesett, sőt esetleg „több utolsó kétségbeesett kísérletet tesznek Moszkva elfoglalására, de ez nem sikerült nekik;

és harmadszor, a Vörös Hadsereg ruházat és felszerelés szempontjából jól felkészült a téli hadjáratra.”

És a fenti három tényezőbe jól és organikusán illeszkednek a harmadik pontban megfogalmazottak is. Ebben az esetben ma már egyáltalán nincs szükség szubtilis bizonyításra.

ВОЕННАЯ МЫСЛЬ

A csapatok hadművelet alatti hadtápbiztosítása elmélete és gyakorlata fejlődésének egyes irányzatai

(Történelmi tapasztalat és a jelen)

Írta: I. M. Golusko vezérezredes,

a hadtudományok doktora, professzor, a Szovjetunió állami díjasa

Megjelent: a „Vojennaja Mysl” c. folyóirat 1986/6. számában.

A csapatok a nagy honvédő és helyi háborúk alatti hadtápbiztosítása tapasztalatának, valamint a korszerű hadműveletek előkészítése és megvívása feltételeinek (körülményeinek) tanulmányozása azt mutatja, hogy annak tartalma a fegyverzet és harctevékenységek módjai fejlődése mérvének megfelelően változott.

Közülük az első és legfontosabb valamennyi hadtáptagozat, csapatokkal (erőkkel) egyenértékű harcászati fokának a biztosítása. Az első, második világ- és a helyi háborúk tapasztalata azt bizonyítja, hogy az agresszív országoknak a csapatai a harctevékenység kirobbanásának kezdetére, rendszerint teljesen bemozgósított és feladataik végrehajtásához szétbontakozott hadtápszervekkel rendelkeztek, ami nélkül lehetetlen lett volna a csapatok (erők) folyamatos anyagi és technikai biztosítása az első hadműveletekben. Ugyanakkor az agresszió kitétt országok hadseregei csapat és hadműveleti hadtápjának nem megfelelő készenléte lényegesen bonyolította a csapatok anyagi eszközökkel való ellátását.

Napjainkban a csapatok (erők) és a hadtáp azonos szintű készenléte biztosításának problémája még élesebbé vált. Ez annak a következménye, hogy a fontosabb hadszíntereken már szétbontakoztak a NATO agresszív katonai tömb erős, teljesen harcászati csapat csoportosításai. Ezért csapataink (erőink) és minden hadtáptagozatunk magas fokú harcászati fenntartása elsőrendű jelentőséggel bír. A csapatok és a hadtáp által a harcászati szemben támasztott egységes követelményeket a korszerű hadműveletek jellemző vonásai tették indokoltá. Ma a frontot már nem lehet a hadtáptól „mechanikusan” külön választani. Ez a két fogalom egyre jobban össze-(egybe-)olvad, különösen ha figyelembe vesszük azt, hogy a korszerű tüzesszerek hatótávolsága állandóan nő. Más részről, a hadtáp jelentősége a győzelem elérésében állandóan nő. Ezért teljesen törvényszerű, hogy a hadtáperők és eszközök csoportosítása mostantól kezdve a csapatok hadművelet megvívása létrehozandó hadműveleti felépítésének alkotó elemévé lett.¹

¹ Vojenno Enciklopedicseskij szlovor - M. Vojenizdat, sz. 515.

A következő fontos irányzat valamennyi hadtáptagozat mozgékonyságának a fokozása (növelése). Ismeretes, hogy a Nagy Honvédő Háború előestéjén erre a kérdésre nem fordítottak megfelelő figyelmet. A háború kezdeti időszaka nézeteinek megfelelően azt tartották, hogy a csapatok és a hadtáp ebben az időszakban tervszerűen fog szétbontakozni az első hadművelleti lépcső határmenti harcainak folyamán. Ezért a csapatok (erők) hadtápbiztosítását az „állandó jellegű” hadművelleti és mozgó csapathadtápra támaszkodva tervezték megvalósítani. Ez ugyanakkor meghatározta a megfelelő hadtáptagozatok készenlétének idejét, annak technikai felszereltségével és a helyzet különböző viszonyai közötti munkájával szembeni követelményeket is. A harctevékenységek kezdetével az állandó jellegű bázisokat, raktárakat, az élőerő és anyagi tartalékok katonai szállítására pedig elsősorban a vasúti szállítási ágazatot tervezték felhasználni.

A hadműveletek magasán dinamikus jellege a háború elején és annak folyamán azonban szükségessé tette a hadtáp technikai felszereltségének és működése módjainak gyökeres felülvizsgálatát. Jelentősen növelni kellett mindenekelőtt a csapathadtáp mozgékonyságát, az állományába tartozó gépkocsik számát, jelentős mértékben a mozgékony tábori, hadművelleti (hadsereg és front) hadtáp létrehozásának útján. Hadművelleti tagozatban a hadtápegységeket, magasabbegységeket, intézeteket feltöltötték gépjármű technikával. Új, a közlekedési utak üzemeltetésére és műszaki biztosítására szolgáló anyag és egészségügyi biztosító (ellátó) egységek, javítóegységek és alegységek jelentek meg. A front, a hadsereg és magasabbegység hadtápkompletteket jelentősen növelték.

A háború utáni időszakban ez az irányzat tovább fejlődött. Így pl. a hagyományos szárazföldi hadtáp elemei mozgékonyságának további fokozása mellett, az USA és a NATO szövetségeseinek fegyveres erőinél létrehozták a légi és tengeri hadtápszerveket és a hadtápbiztosítás ezeknek megfelelő módjait. Megjelentek nagy számban az üzemanyag-töltő repülőgépek és tengeralattjárók, a hadművelleti repülőszervezetek, a kórház-hajók, az üzbázisok stb. Mindez azt bizonyítja, hogy a korszerű hadtáp mozgékonyságának a kritériumát elemeinek mobilitása és azon képessége képezi, hogy bármilyen viszonyok között képesek eredményesen megoldani feladataikat különböző eszközökkel és módszerekkel.

Szemmel láthatóan felül kell vizsgálni a fegyveres erők hadtápjának az ország fontosabb gazdasági objektumaival való tartós integrálódásának irányzatait.

Ismeretes, hogy az imperializmus reakciós erői által kirobbantható háború folyamán a harcoló frontok és hadseregek érdekében a fegyveres erők hadtápjá mellett igénybe fognak venni minden közlekedési útfajtát vasúttakat és gépkocsitúttakat, csővezetékeket, víziúttakat és egyéb objektumokat az ország területén és a hadszíntéren. Figyelembe véve a háború globális méretét a csapatok hadtáp vonatkozású önállósága növelésének szükségességét fel lehet tételezni, hogy ezen gazdasági objektumoknak a szerepe az új viszonyok között a harctevékenység hadtáp és technikai biztosításának vonatkozásában jelentősen megnő. Ezért a hadtáp által megoldandó feladatokat jobban kell egyeztetni a csapatok és flottaerők harctevékenysége hadigazdasági biztosításának általános rendszabályaival.

Hangsúlyozni kell, hogy a szovjet fegyveres erők ellátása lényegében már a Nagy Honvédő Háborúnak éveiben is ennek az elvnek az alapján épült fel. Éppen a szocialista gazdasági rendszer tette lehetővé a Kommunista Párt részére azt, hogy mozgósítsa a szovjet népet és hatékonyabban használja fel az ország hadigazdasági potenciálját a fasiszta Németország feletti győzelemre. Korszerű viszonyok között, amikor a harctevé-

kenységek mérete hirtelen megnő, a hadigazdasági biztosítás szocialista rendszerének különleges lesz a jelentősége az agresszió elhárításához.

A harctevékenységek végrehajtása módjainak és jellegének megváltozása szükségessé tette a hadtápbiztosítás különböző ágazatainak egy egységes összefgyvernemi rendszerbe való egységesítését.

A Nagy Honvédő Háború éveiben ez az irányzat csapattagozatban elsősorban az elszigetelt raktáraknak tábori hadsereg bázisba történő egyesítésében, a front tábori raktárak létrehozásában jutott kifejezésre. A központi hadtáptagozatban a fontosabb hadászati irányokban a Vörös Hadsereg hadtápfőnökének közvetlen alárendeltségébe tartozó központbázisokat hoztak létre. Azoknak állományába, nem csak raktárak tartoztak anyagi tartalékokkal, hanem szállító, egészségügyi és javítóegységek, őr- és kiszolgáló alegységek is, ami önállóbbakká tette azokat.

A hadtápbiztosítási rendszer központosításának irányzata a háború utáni időszakban is fejlődött. Ezt nagyon sok olyan tényező indokolta, amelyek közül fontos szerepet játszik az erők és eszközök leghatékonyabb felhasználása elérésének szükségessége és azoknak a főfeladatok végrehajtásához való maximális összpontosításának a lehetősége. Ez továbbiakban a hadtáp majdnem valamennyi tagozatában kialakult és a hadtápbiztosítás alapvető funkcióinak komplex végrehajtására képes szervezeti korszerűsítésben nyilvánul meg.

Ez a folyamat végbemegy a külföldi hadseregekben is. Az USA-ban pl. 1961-ben a hadosztályoknál a két elszigetelt hadtáp szolgálatiág és azoknak alárendelt egységek (alegységek) helyett létrehozták az egységes hadtápszervet, állományában három (ellátó és szállító, javító, egészségügyi) zászlóaljjal. 1965-ben hasonló átszervezés történt a tábori hadseregnél is. A hadsereghadtáp állományában 4 ellátó (anyagi-technikai biztosító) és 1-1 lőszer ellátó (egészségügyi, szállító és katonai rendőr) dandárokot hoztak létre.² A külföldi szakemberek véleménye szerint ez tette lehetővé a hadtápbiztosítás rendszerének központosítását a hadosztály és a hadseregtagozatokban, azok rugalmasabbá és mozgékonyabbá tételét, azonkívül azok funkcionálása általános céljainak elérését, legkisebb erő-, eszköz- és időráfordítással még extrém viszonyok között is.

A hadtápbiztosítási rendszer központosításával kapcsolatos rendszabályok végrehajtásakor figyelembe kell venni azokat a tényezőket is, amelyek szükségessé teszik elemeinek bizonyos önállóvá tételét. A harc (hadművelet) dinamikusságának növekedése pl. indokolttá teszi a vezetési ciklus idejének csökkentését, szükségessé teszi a vezetés rugalmasságának és operativitásának növelését a hadtápbiztosítási rendszernek valamennyi szintjén, ami csak az elemek decentralizálásának esetén lehetséges. Ez lehetővé teszi az ellátás állapotának hatékony ellenőrzését.

Következésképpen tehát a csapatok (erők) hadtápbiztosítási rendszere fejlődésének logikája ellentmondásos irányzatot szül. Egy részről funkcionálása, nagyobb operativitása és hatékonysága elérésének céljából maximálisan központosítani kell; másrészről a rugalmasság és az életképesség igénye maga után vonja elemeinek decentralizálását. A rendszer fejlesztésének folyamán erről az ellentmondásról, valamint a hadügyben keletkező más, minden hadtápbiztosítási ágazattal szemben kiegészítő követelményeket támasztó tényezőkről nem szabad megfeledkezni.

A hadtápbiztosítási rendszernek alapvető funkcióját a múltban és most is a csapatok anyagi biztosítása képezi. Napjainkban, amikor a legfejlettebb országok hadseregei teljesen motorizáltak és gépesítettek, fel vannak szerelve nukleáris, és a legújabb nem csak nagy

² Weapons Technology, 1965. July-August, p. 77-79.

hatótávolsággal és pusztító erővel a csapatok (erők), hanem a mélységi hadtápterület objektumai pontos leküzdésére szolgáló képességekkel rendelkező, hagyományos fegyverekkel, jelentősen nő a csapatok (erők) anyagi szükséglete, a harctevékenységek tömeges fegyver, technika, élőerő és biztosító eszköz veszteséggel járnak.

Azt lehet mondani, hogy ez törvényszerű folyamat. A harctevékenységek anyagi kihatása háborúról háborúra nő. A Nagy Honvédó Háború hadműveleteiben pl. a csapatok és a flottaerők anyagszükségletének volumene 10–15-ször meghaladta a szemben álló koalíciók hasonló mutatóit az egész világháború alatt. Az alapvető fegyverzetfajták több generációja a második világháború befejeződése utáni váltakozásának következtében a külföldi sajtó adatai szerint az anyagi kiadások volumene 8–10-szeresére nőhet, ami összefüggésben áll mindenekelőtt a csapatok technikai felszereltségének növekedésével, a fegyver alkalmazási módjainak bonyolultabbá válásával. Ez maga után vonta a csapatok által használt anyagok, többmillió megnevezést tartalmazó nomenklatúrájának bővülését és katonai szakképzettség számának hirtelen növekedését (a második világháború alatti 160-ról, ez a szám napjainkban eléri a 2000-et). Mindezeknek eredményeképpen hirtelen nőtt az anyagi készletek volumene. A csapatok minden oldalú ellátásával szembeni követelmény – az időben történő ellátás. Ennek teljesítését azonban napjainkban egy sor nehézség teszi indokolttá. Először a csapatok technikai felszereltsége és a korszerű hadműveletek mérete növekedésének eredményeképpen a napi anyagfogyasztás folyamatosan nő. Míg a második világháború éveiben pl. egy katona napi anyagfogyasztása 20 kg, addig az a helyi háborúban 90–100 kg és még több is volt.

A csapatok 100 km-es előrevonásával kapcsolatos költségek 10–15-szörösére nőttek. Másodszor jelentősen megváltozott a csapatok anyagszükségletének a szerkezete. Az azokhoz kiszállítandó lőszer és üzemanyag mennyisége a Nagy Honvédó Háborúban az összutánszállításnak 55–60%-át, a helyi háborúban pedig 85–90%-át tette ki.

Az anyagellátás rendszerén belül a fő feladat az utánszállítás, aminek segítségével történik az anyagi készletek létrehozása, azok fogyasztásának és veszteségének pótlása, azokkal való manőverezés a hadtáp erőfeszítéseinek növelésekor vagy más irányokba történő áthelyezésekor. A csapatok anyagieszköz szükségleteinek hirtelen növekedésekor az időben való utánszállítást csak ezen problémarendszer szemléleti megközelítésének útján lehet biztosítani. Így többek között mind nálunk, mind külföldön a nagyteherbírású terepjáró szállítóeszközöket, a rakományok szállításakor az egységcsomagok és konténerek, valamint a rakodás gépesítő eszközök széleskörű használatát, a katonai rakományok szállításának és feldolgozásának korszerű technológiáját részesítik előnyben minden hadtáptagozatban. A csapatok anyagellátása operativitása növelésének céljából állhatatosan meg kell valósítani a mindennapi gyakorlatban a csapatok különböző anyagi eszközökkel való komplex ellátásának elvét.

A harctevékenységek magas fokú dinamikusságának viszonyai között az utánszállítás rendszerében különleges jelentőségre tesz szert az anyagi eszközökkel való manőver. Végrehajtása, ahogy azt a Nagy Honvédó Háború tapasztalatai is bizonyítják, történhet egy adott csapatcsoportosításnak más anyagellátó forrásokra történő átirányításával, a tartalékok felhasználásával, a készletek hadszíntéren való célszerű lépcsőzésével és elhelyezésével, valamint az anyagi készleteknek és szállítóeszközöknek a csapat- (erő-) csoportosítások közötti újraelosztásával.

A csapatok és anyagi eszközök szállítási módjainak vizsgálatokor ki lehet jelenteni, hogy nagy fokú sebezhetőségének ellenére a vasúti szállítási ágazat változatlanul meg-

tartja vezető szerepét a közlekedés biztosításában. Nagy áteresztőképességének következtében a Nagy Honvédő Háború éveiben például az összes katonai terheknek több mint 70%-át szállították vasúton. Korszerű hadműveletekben a vasút részvételének aránya az általános szállítási folyamatokban egyes tagozatokban csökkenhet ugyan, összességében azonban a vasúti szállítási ágazat működése abszolút mutatóinak a szerepe nő.

Napjainkban a helyi háborúk tapasztalata alapján a szállítás alapvető eszköze nemcsak a csapat, hanem a hadművelleti hadtápban is a gépkocsi szállítási ágazat válik. Ez a gépkocsiutak építésének elterjedésével, továbbá azzal magyarázható, hogy ellentétben a vasúttal a gépkocsikkal lehet manőverezni. A gépkocsiállománynak további mennyiségi és minőségi növekedése, mindenekelőtt azonban a nagy teherbírású gépkocsik használatára való áttérés fokozott követelményeket támaszt a katonai gépkocsiutak áteresztőképességével szemben.

Új problémaként jelentkezik a hadtápszervek előtt a szárazföldi utakon történő szállításoknak, többek között az anyagieszközök utánszállításának egyre növekvő volumene. A közlekedési utak fontosabb objektumaira az ellenség csapásokat fog mérni nagy hatótávolságú tüzesszökeivel. A NATO EFE gyakorlatainak tapasztalata szerint a nukleáris és a hagyományos fegyvernek mintegy 10%-át lehet a szárazföldi közlekedési utak rombolására felhasználni, az alapvető objektumok használhatatlanná tételének céljából, ami külföldi katonai szakemberek véleménye szerint teljes mértékben biztosítja a harctevékenység körletének elszigetelését.

Ezért korszerű hadműveletben a csapatok (erők) közlekedési biztosításának megszervezésével szembeni fontos követelmény: a közlekedési utak működésének a folyamatossága. Azoknak állapotától függ, nemcsak a hadtápfeladatok végrehajtása, hanem a csapatok harcckészültségének fenntartása is. Hogy ezen követelmény végrehajtását biztosíthassuk, törekedni kell a vasútak és gépkocsiutak gyors ütemű helyreállítására. A helyreállító munkáknak leghatékonyabb folytatása a legújabb anyag, konstrukciók és technológia, univerzális gépek és szerkezetek alkalmazásának útján lehetséges.

A vasúti, közúti és részben a műszaki csapatok közlekedési utak helyreállítása céljaira való felhasználásának vezérelvét azoknak komplex felhasználása képezi. A helyreállító erő- és eszközcsoportosítások időben való létrehozásáról, azok feladatainak pontos meghatározásáról, az anyagáramlás (mozgatás) rendszerezéséről, átrakó körletek szétbontakoztatásáról, azonkívül a szállítással való operatív manőverről stb. van szó.

A helyi háborúkban nőtt a csapatok és a rakományok légi úton történő szállításának irányzata.

A koreai agresszió (1950–1953) idején például az amerikai parancsnokság átdobott légi úton kb. 2,7 millió katonát, 670 ezer tonna katonai rakományt, hátraszállított több mint 325 ezer sebesültet és beteget. Ennek a háborúnak az elején az USA fegyveres erőinek parancsnoksága a távolkeleti zónában összpontosított 430 katonai szállítórepülőgépet. Azonkívül az USA-ból Japánba irányuló légi szállításoknak biztosítására az USA légierő parancsnoksága szerződéseket kötött polgári légi társaságokkal 70 szállítórepülőgép felhasználására.

Az USA-ból a hadművelleti területre irányuló légi szállításoknak havi volumene átlagosan 75 ezer főt és ezer tonna katonai rakományt tett ki, mintegy 250 repülőgép igénybevételével. A többi szállítórepülőgép a hadszíntéren belül szállított csapatokat és rakományokat.³

³ Vojennaja Miszl, 1982, N° 2, sz. 16.

• Napjainkban jelentősen nő a tengeri szállítási ágazat szerepe a hadműveletekben. A helyi háborúk tapasztalata azt bizonyítja, hogy az időnként még a fejlett szárazföldi közlekedési úthálózattal rendelkező körzetekben is a földi közlekedési utak dublirózásának és a tenger melléki irányokban működő csapatok érdekében végzendő utanszállítás folyamatossága biztosításának fontos eszközüül szolgált. Ezért az USA-ban lázasan munkálkodnak a tengeri szállítási ágazat lehetőségeinek lehetséges bővítésén. Az USA magántársaságainak tulajdonába több mint 248 óceánjáró, haditechnika és anyagi-technikai biztosító eszközök szállítására alkalmas száraz árut szállító hajó tartozik. Az USA Honvédelmi Minisztériuma és a Kereskedelmi Minisztériumának tengeri hajózási igazgatósága kidolgozta ezen erők fokozott készenlétének programját. A tengeri hajózási parancsnoksághoz utalt hajók száma - kb. 200 száraz árut szállító hajó. Ezen kívül az USA Kereskedelmi Minisztériuma még rendelkezik egy, 149 - második világháborúból való - száraz árut szállító hajóból álló tartalék flottával. Ezen hajóknak egy részét 30 napon belül fel lehet használni katonai rakományok szállítására. A mozgósítás kezdetével a tengeri szállításoknak lehetőségeit növelni lehet az USA zászlaja alatti közlekedő kereskedelmi hajók, valamint az idegen zászlók alatt közlekedő amerikai hajók, külön elnöki rendelettel történő lefoglalásának útján. A tengeri hajózási parancsnokság hajóinak és a magántársaságok magasabb fokú készenlétben levő hajóinak használatakor - katonai szakértők véleménye szerint - két-három hétre van szükség azoknak berakására, valamint a híradástechnikának és az anyagi-biztosító eszközöknek a rendeltetési helyekre történő elszállítására. Azonkívül arra az esetre, ha Európában rendkívüli helyzet keletkezne, igénybe lehetne venni a NATO-tagországoknak több mint 600 hajóját.⁴

Korszerű viszonyok között a nagy mennyiségű üzemanyag szállításának szempontjából nagy jelentőséget tulajdonítanak az *állandó jellegű közlekedési vezetéknek és a tábori fővonalai csővezetéknek*. Azoknak telepítése, üzemeltetése és helyreállítása azonban komoly szervezési-technikai problémát jelent.

Azok alkalmazásának hatékonyságát befolyásoló fő tényező - az üzemképtelenné válás, mind a nyomvonalaknak nyílt, mind annak földbe mélyített szakaszain az ellenség által valamennyi fegyverfajtaival intézett támadás, tüzek és diverzáns cselekedetek eredményeképpen. A közel-keleti helyi háborúk tapasztalata bebizonyította, hogy a csővezeték életképességének fokozását a fontosabb konstrukciók, tartalékok, közbülső raktárak létrehozásának és azok megbízható őrzése megszervezésének útján lehet elérni.

Korszerű viszonyok között tehát a csapatok közlekedési biztosítása, megbízhatósága növelésének szempontjából különös jelentősége van az összes szállítóeszköz-fajták komplex felhasználásának, amelynek az alkalmazása a hadművelet folyamán történhet felváltva, párhuzamosan és felváltva-párhuzamosan. A különböző közlekedési utaknak és szállítóeszközöknek szigorúan központosított felhasználása, azoknak egymással való dublirózása biztosítja azt, hogy a közlekedési irányok áteresztőképességéből nagy tartalékokat hozunk létre.

A csapatok hadtápbiztosítása elméletének és gyakorlatának fejlődését nagyban befolyásolta a *hadtápegységek, -alegységek és intézetek energiaellátottságának soha nem tapasztalt növekedése*. Ez fontos irányzat a hadtáp anyagi bázisának fejlődésében. A háború utáni években az tizszeresére nőtt, ami lehetővé tette a hadtápszervek termelési lehetőségeinek sokszorosára való növelését és azok mozgékonyságának, mobilitásának és életképességének jelentős fokozását. Ezzel kapcsolatosan felmerül egy új feladat - a csapa-

⁴ Vojennaja Míszl, 1982, M^o2, sz. 16.

tok technikai biztosítása hadtáp szolgálati áganként. Ennek alapvető rendeltetése: a hadtáp szolgálati ágak teljes technikájának állandó üzemképes állapotban való tartása, valamint javítása és helyreállítása üzemképtelenné válás esetén. Ezen technika közül sok (rakéta, repülőgép, hajó karbantartó és javító, lőszerelőkészítő, készletező és összeszerelő komplexumok) valóban harci jelentőségre tett szert.

Az elmúlt háború tapasztalata azt bizonyítja, hogy a technika javítási idejének csökkentésében fontos szerepet játszik a javítás technológiájának korszerűsítése. A javítás legprogresszívabb módjának pl. állandó jellegű viszonyok között a futószalagszerű javítás, tábori viszonyok között a fődarabcsere javítás bizonyult.

A légierő mennyisége és jelentősége növekedésének következtében korszerű hadműveletekben a hadtápbiztosítás rendszerében fontos helyet foglalnak el az olyan ellátási ágazatok, mint a repülő-műszaki és a repülőter biztosító ágazat, amelyek kedvező feltételeket teremtettek a légierő megnövekedett harci lehetőségei realizálásának érdekében és növelik a légierő harctevékenységének hatékonyságát. Azok tehát a feladatoknak egész körét oldják meg. Napjainkban az egyik ilyen feladat a lerombolt repülőterek záros határidőn belüli helyreállítása és újak építése. Ez a feladat eléggé bonyolult. Ennek hatékony megoldása csak komplex megközelítés mellett lehetséges, a hadszíntér teljes repülőter hálózatának figyelembevételével. Az adott probléma megoldása megkönnyítésének érdekében többek között a repülő műszaki biztosítás tervezésekor a NATO-tagországok légierőinél számításba veszik mind a saját, mind a más haderőnemek, a polgári légierő repülőtereinek és az autópálya-szakaszoknak felhasználását. Azonkívül a helyi háborúk tapasztalata alapján a NATO-országok repülőterein a fel- és leszálló mezőket, a gurulópályákat, a repülőgép állóhelyeket lefedik korszerű műanyagból készített burkolattal, amiből időben képeznek tartalékokat a hadszíntéren. Végezetül elvégzik azoknak műszaki berendezését is. A személyi állomány és a vezetési pontok tömegpusztító fegyverek elleni védelmére különböző fedezékeket emelnek, fedezékeket építenek a repülőgépek, a repülés földi biztosítóeszközei és az anyagi készletek részére.

Ismeretes, hogy a repülő-magasabbegységek és egységek intenzív és hatékony harctevékenységének megvívásához való állandó készenléte növelésének irányzata szükségessé teszi a repülések repülőter műszaki biztosításának időben való és teljes megszervezését, amivel szemben a légierő fejlődése és bonyolultabbá válása mérvének megfelelően egyre magasabb követelményeket támasztanak. Míg a Nagy Honvédó Háború éveiben a repülőgépek karbantartásához és a feladatok végrehajtására való előkészítéséhez kb. 10 fajta különleges járművet használtak, napjainkra azoknak száma többszörösevé nőtt. A repülőter műszaki biztosító eszközöknek konstrukciója és azok üzemeltetésének módjai állandóan tökéletesednek. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a repülőegységek bevetéshez való előkészítése idejének csökkentése a korszerű hadtápnak egyik legfontosabb tudományos és gyakorlati problémája. A hazai és külföldi tapasztalat figyelembevételével annak megoldásának az útjai a következők: a repülőtechnikai egységeknek a legújabb nagy teljesítményű eszközökkel való felszerelése; a repülőter műszaki biztosítás központosított rendszereinek és mozgóeszközeinek komplex felhasználása; a rakodási munkák teljes gépesítése a raktáraknál; az anyagi készleteknek közelítése a repülőgépek felszálláshoz való előkészítésének helyéhez.

Korszerű hadműveletekben az egészségügyi biztosítással szembeni követelményeknek növelését a tömeges egészségügyi veszteségnek a fegyveres harc új eszközei alkalmazása következtében való növekedése tette indokolttá. A veszteséget keletkezésének folyamatossága, bonyolult szerkezete és a

sérülés súlyossága fogja jellemezni. Mindez jelentős munkaráfordítást igényel a sebesültek segélyben való részesítésekor és gyógyításakor. Ha pl. az ellenség egyaránt alkalmaz hagyományos repesz-romboló lövedékeket és aerosolos lőszerket, akkor a veszteség aránya az utóbbi esetben 1,5-2-szeresére nő. Azonkívül a pusztítóeszközök nagy hatótávolsága hozzájárulhat a veszteség növekedéséhez is csapatainknak második lépcsőiben, tartalékainál és mélységi területén. Ezért az egészségügyi szolgálat kénytelen lesz egyidejűleg helyreállítani saját munkaképességét, részt venni az ellenség által alkalmazott valamennyi fegyverfajta következményeinek a felszámolásában és biztosítani a csapatok harctevékenységét. Az egészségügyi veszteség nagysága és az egészségügyi szolgálat sebesültek és betegek segélyben való részesítésével kapcsolatos lehetőségei között aránytalanság keletkezik. Ezen ellentmondás megoldásának fontosabb módjait a szolgálat szervezeti felépítésének minőségi korszerűsítése, technikai felszereltségének növelése, valamint a diagnosztizálás, a segélynyújtás és a gyógyítás legperspektivikusabb módszereinek és eszközeinek kidolgozása és gyakorlati alkalmazása képezi.

Ahhoz, hogy a csapatokhoz maximális számú sebesült és beteg minél gyorsabban visszatérjen szükség van idejében történő kiürítésre a harcmezőről és a tömegpusztulási gócból. Ezen feladat megoldásának érdekében korszerűsíteni kell a szervezési módokat és új típusú sebesültszállító eszközöket kell létrehozni. Csapattagozatban felmerült a szükségessége a páncélozott alvázú, terepjáró, többfőhelyes, légmentes kocsiszekerényre rendelkező, híradó és a sebesültek felkutatására szolgáló eszközökkel felszerelt sebesültszállító eszközök további széles körű rendszeresítésének.

A nukleáris és az új hagyományos fegyver ellenség általi alkalmazásakor valószínűek a jelentős rombolások a menetvonalakon, amelyek hosszabb időre megszakíthatják a kiürítést. Ilyen esetekben célszerű légi szállítóeszközöket igénybe venni. Azoknak – köztük a helikoptereknek – széles körű felhasználása a sebesültek csapattagozatból, különösen azokban a tömeges pusztulási gócból a kórházakba való hátraszállítására, lehetővé teszi az egészségügyi kiürítési szakaszok számának és ennek megfelelően a hátraszállítás idejének a csökkentését.

Az elemzés azt bizonyítja, hogy olyan esetben, amikor a valószínű ellenség tömegpusztító fegyvereket alkalmaz, bekövetkezhet az egészségügyi helyzetnek a romlása a hátszágban. Ezen folyamatoknak a lokalizálására jelentősen kell növelni a közegészségügyi – higiéniai és a járványvédelmi rendszabályoknak a volumenét. Ezért korszerűsíteni kell az egészségügyi egységek és intézetek szervezeti felépítését, azok felszereltségét, a csapatok egészségügyi biztosításával kapcsolatos kardinális kérdések megoldásának a módjait.

A hadtápbiztosítási rendszer dezorganizálásának nagy jelentőséget tulajdonító valószínű ellenségek, a mélységi csapásokkal kapcsolatos koncepcióknak keretén belül tervezik valamennyi fegyverfajtanak a hadtápbjektumok elleni alkalmazását, beleértve a nukleáris, a hagyományos nagy pontosságú, a távvezérlésű aknatelepítő eszközök alkalmazását, a légi és tengeri deszantok deszantálását, a különböző rendeltetésű diverzáns felderítőcsoportok ledobását a hadtápsávokba (hadtápbiztosítási övezetekbe). Nagy reményeket fűznek a mi mögöttes területünkön a legkegyetlenebb és gonoszabb eszközök és módszerek alkalmazásával folytatott diverzáns akna tevékenységhez, amit szemléltetően igazoltak a helyi háborúk és az afganisztáni hadüzenet nélküli háború tapasztalatai is. Következésképpen tehát az ellenség hadtápbjektumok elleni támadásának lehetséges méretei előtérbe helyeznek egy olyan fontos követelményt, mint azok életké-

pességének a biztosítása. Ezt a feladatot csak annak komplex megközelítése esetén lehet ésszerűen megoldani. Továbbra is folytatni kell a hadtáp-magasabbegységek, egységek, intézetek és azok vezető szervei szervezeti felépítésének korszerűsítését, és elő kell irányozni más rendszabályokat is. A hadtáp életképességének az alapját azonban annak a tömegpusztító fegyverek elleni védelme, valamint őrzése és védelme képezi, aminek végrehajtásába – ahogy az ismeretes – be kell vonni a szervezetszerű hadtáperőket és eszközöket, a hadtáp őrcsapatokat, valamint a parancsnokság által kijelölt harci egységeket és alegységeket.

A hadtápbiztosítás feladatainak bővülése és bonyolulttá válása szükségessé tette a hadtáp vezetésének további központosítását, ami fokozott követelményeket támaszt a vezető szervek munkamódszerével szemben, annak minden tagozatában. A Szovjet Hadsereg csapatai ellátó rendszere központosított irányításának (vezetésének) létrehozásában nagy szerepe van V. I. Leninnek. Aki „A Központi Bizottság utasítástervezte a katonai egységről” c. okmányban még a polgárháború éveiben a következőket javasolta: „le kell szögezni, hogy a szocialista védelmi háború egész tartamára feltétlenül egyesíteni kell a Vörös Hadsereg ellátásának egész ügyét az OSZFSZK Honvédelmi Tanácsának és más központi intézményeinek egységes vezetése alatt” (Összes Művei, 380. kötet, 390. oldal).

A szovjet csapatok hadtápbiztosítása vezetési rendszere központosításának tendenciája nyomon követhető a Nagy Honvédő Háború minden időszakában. Az mind a közvetlen alárendelt és alsóbb szintű hadtáp-magasabbegységek, -egységek és intézetek, -csapatok (-erők) időben történő és minden oldalú biztosítására irányuló erőfeszítéseinek egyesítésében, mind a vezetői funkcióknak központosításában jutott kifejezésre, annak minden tagozatában.

A Vörös Hadsereg, a seregtest, magasabbegység és egység hadtápfőnökök lényegében megoldottak minden, a hadtáp felépítésével, a közlekedési utak előkészítésével és felhasználásával, az anyagi eszközök utánszállításával, a csapatok (erők) hadtápbiztosításának irányításával, az őrzés, a védelem, a híradás megszervezésével és azok vezetésével kapcsolatos alapvető kérdést. Ez azonban nem kisebbítette a fegyvernemi és szolgálati főnökök szerepét, akik szakterületeik vonatkozásában közvetlenül szervezték meg a megfelelő ellátó ágazatoknak működését. Az alárendeltségükbe tartozó hadtáp-magasabbegységek, -egységek és intézetek elhelyezésével és áttelepítésével, őrzésével és védelmével, a helyi készletek felhasználásával, az anyagi eszközök utánszállításával, a hátraszállítással kapcsolatosan ők együttműködtek az illetékes seregtestparancsnok helyettesekkel – hadtápfőnökökkel és végrehajtották azok utasításait.

Korszerű hadműveletekben a korábbinál sokkal jobban nő a hadtápvezetés területén az egyszemélyi vezetés szerepe. A hadtáp irányításával kapcsolatos funkcióknak a központosítása a seregtestparancsnok (parancsnok) helyettes hadtápfőnök és annak apparátusának kezében teljesen törvényszerű. Nyilvánvalóvá válik, hogy az egyszemélyi vezetés további korszerűsítése nélkül elképzelhetetlen a hadtápvezetés operativitása növelésének lehetősége, és a csapatok (erők) hadtápbiztosításának hatékonysága, különösen az anyagi eszközök ésszerű elosztásának, az anyagi-technikai tartalékokkal, szállítóeszközökkel való manővernek és a közlekedési utak felhasználásának kérdéseiben.

Véleményünk szerint a központosított hadtápvezetés elvének realizálását napjainkban a hadtápbiztosítás egységes tervezésére, az utánszállítás, a közlekedési és technikai biztosítás, a hadtáp, valamint a híradás őrzésének és védelmének, a tömegpusztító fegyverek elleni védelmének egységes rendszerére, az egységes rendszertехnikai, informá-

ció, program és matematikai bázisra támaszkodó egységesített, automatizált vezetési rendszerek alkalmazásának és korszerűsítésének alapján kell megvalósítani.

A hadtápvezetési rendszer további korszerűsítését valószínűleg úgy kell megvalósítani, hogy ennek készleté valamelyest magasabb legyen a csapatok és flottaerők kiképzésének, életének és életkörülményeinek biztosítására békében szétbontakoztatott hadtáp készleténél.

Ebből a célból mindenekelőtt fokozni kell a híradórendszer életképességét, annak zavarvédeltségét és áteresztőképességét. Különös gondot kell fordítani az elektronikus számítógépek és más automatizáló eszközök felhasználására, az ember lehetőségeinek, a gépek, energetikai, információs és más jellemzőivel való optimális összekapcsolása mellett. Minden alrendszer felépítését és funkcióját hozzáértően kell összehangolni az előjáró, alárendelt és együttműködő rendszerekkel.

A rendelkezésre álló erők és eszközök hatékony felhasználásában nagyon fontos elemet képez a hadtáptisztek és középkapaderek magas színvonalú szakmai képzése.

Ez elérhető a hadtápszakemberek tanintézetekben és iskolákban, összevonásokon, gyakorlati munka és foglalkozások, terepgyakorlatok alatti képzésének rendszerével. Eközben fontos a szakmai ismereteknek állandó növelése, a kiképző-anyagi bázisok átépítésének, új technikai eszközökkel való felújításának, az oktatás intenzitása növelésének útján, ami hozzájárul a kiképzés felgyorsításához (időtartamának csökkentéséhez) és minőségének növeléséhez.

ТЫЛ „СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

A gépkocsiutak felderítése megszervezésének egyes kérdései

*Írta: V. ARHIPOV vezérőrnagy, a műszaki tudományok kandidátusa,
a Lenin Renddel kitüntetett Katonai Hadtáp és Közlekedési Akadémia tanszékvezetője*

(Fordítás: a „Тил и Снабжение” c. folyóirat 1986/6. számából.)

A csapatok korszerű harc- és szállítóeszközökkel való további felszerelésének, a szállítóeszközök teherbírása és a katonai közlekedés intenzitása növekedésének, valamint az ellenség közlekedési utak elleni támadása erősödésének viszonyai között egyre nagyobb jelentőségre tesz szert a gépkocsiutak állapotára, az azokon előforduló akadályokra és rombolásokra, valamint azok leküzdésének vagy megkerülési körülményeire, az átkelőhelyekre és azok lehetőségeire vonatkozó információ. A végzett kutatások bebizonyították, hogy ilyen adatok nélkül nem lehet biztosítani időben történő manővert a csapatokkal, a hadtápegységek és -alegységek áttelepítését, az anyagi eszközök csapatokhoz időben történő utánszállítását és hátraszállítását. Ezekre az adatokra különösen a közlekedési biztosítás tervezésekor és megszervezésekor, a KGU-ak közötti egységek és alegységek személyi állománya általi előkészítésekor, üzemeltetésekor és műszaki biztosításakor van szükség.

A gépkocsiutakra és az azokon kialakult helyzetre vonatkozó adatokat a közúti csapatok tevékenységének egyik legfontosabb részét és a hadtápfelderítés szerves részét képező felderítés alatt lehet beszerezni.

A Nagy Honvédő Háború, a helyi háborúk és a háború utáni gyakorlatok tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a céloktól, a megoldandó feladatoktól és a rendelkezésre álló időtől függően alkalmazható mind a szemrevételezés, mind a részletes felderítés.

Szemrevételezés: a parancsnok által folytatott felderítés az ellenségre, a terepre, a lakosságra, a csapatok harctevékenységének megszervezéséhez szükséges helyi tárgyakra és eszközökre vonatkozó adatok beszerzésének céljából. A csapatok menetvonalának, a folyószakaszának stb. szemrevételezését külön erre a célra kijelölt törzsben dolgozó tisztek végzik.

Részletes felderítés, az egyes útszakaszoknak és objektumoknak mindenre kiterjedő átvizsgálása, az út- és hídstruktúrák szilárdsága értékelésének, a megkerülés nyomvonal és a hídtengety kijelölésének, a munkák végrehajtása és az építőanyag beszerzése feltételei, azok minősége megállapításának, a technikai elhatározás meghozatalához szükséges adatok beszerzésének, az alegységek feladatai megszabásának és tevékenysége megszervezése céljából. Részletes felderítést rendszerint olyan körzetekben kell folytatni, ahol tervezik az utak helyreállítását, új útszakaszok (objektumok) építését.

Hogy a szemrevételezés és a részletes felderítés során mit kell megállapítani, az függ a megszabott feladatoktól és a helyi sajátosságoktól. A műszaki zárcsomópontok, tömegpusztítási góccok, omladékok, tüzek és az ellenség által szennyezett terepszakasz határain belüli útszakaszok szemrevételezésekor az alábbi adatokat kell megállapítani: az útszakasz helye, határai és hossza; az akadályok fajtája és sűrűsége; az alépítmény és az útburkolat szélessége és típusa; a rombolások és a torlaszok jellege és hozzávetőleges terjedelme; a tüzek intenzitása, a sugárszint, az akadályokon keresztül vezető átjárók, azok helye, szélessége, állapota; az oszlopok megengedett haladási sebessége az átjárókon, azok áteresztő képessége. Fontos annak pontosítása is, hogy át lehet-e haladni a pusztulási gócon, ha igen - milyen feltételek mellett; vannak-e kerülőutak, azok helye, hossza, jellemzői és állapota; a személyi állomány és a technika, a mentesítő állomások és a közúti alegységek elhelyezése rejtésének lehetősége. Össze kell gyűjteni a rombolási és pusztulási góccok határain belüli KGU-k helyreállítására és üzemeltetésére vonatkozó elhatározás meghozatalához szükséges adatokat is.

Levezetése módja alapján a közúti felderítés (szemrevételezés és részletes felderítés) lehet földi és légi. Az alapvető mód az első. Segítségével részletesebben, megfelelő pontossággal lehet tanulmányozni az utak és létesítmények állapotát, be lehet szerezni minden szükséges adatot. A földi felderítésre azonban jellemzőek az alábbi hiányosságok: végrehajtásának alacsony üteme, a vizsgálatot végző alegységek viszonylag alacsony mozgás sebességének következtében nagy fokú munkaigényesség, olykor pedig az, hogy a terep ellenség általi elaknásításának és sugárszennyezésének következtében nem lehet a tömegpusztulási góccok, a torlaszok, a tüzek megkerülésére szolgáló utakat felkutatni.

A gyakorlatok tapasztalata azt bizonyítja, hogy földi felderítésre célszerű utász-felderítőerőkből, vegyvédelmi-felderítőkből, közúti és hidász szakemberekből, rádiótávírászokból, és szállító járművezetőkből álló egységet (csoportot) kijelölni, állományában legfeljebb 6-8 fővel. A munka hatékonyságának fokozását a szakmák egyesítése (összevonása) és a technikai felszerelés korszerűsítése teszi lehetővé. Olyan esetekben, amikor a felderítés során ki kell választani (pontosítani) a menetvonalat, a hidátkelő tengelyének helyét, meg kell határozni az akadálygócok leküzdésének módjait, vagy más felelőségteljes elhatározást kell hozni, a felderítő-alegység (-csoport) élére tisztet kell kijelölni.

A harcosok külön az utak felderítésére szolgáló járművön vagy terepjáró gépkocsin mozognak. Minden mérést műszer- és szerszámkészletek segítségével kell végezni. A felderítés adatait egyezményes jelekkel kell a térképre rávinni. Készíteni kell vázlatokat legendákkal, felderítési naplót kell vezetni. A munka eredményeiről szóló jelentéseket rádión, a nap vagy a feladat befejezésének végén térkép vagy vázlat formájában kell felterjeszteni.

Egy útszakasz felderítésének időtartama függ a felderítő-alegység valószínű haladási sebességétől és az objektumok mérésekkel egybekötött átvizsgálásának sebességétől. A gyakorlatok tapasztalata szerint a szemrevételezés üteme, az útviszonyok bonyolultságának figyelembevételével 10-15 km/ó, a részletes felderítése pedig 3-5 km/ó lehet. És ahogy azt a gyakorlat is bizonyítja meghatározására időre van szükség. Mert le kell állítani a gépkocsit, abból ki kell szállni és el kell végezni, egy sor mérést, előfordulnak fennakadások is. Ahhoz, hogy ezeket el tudjuk kerülni, szükség van olyan különlegesen berendezett gépkocsikra, amelyek lehetővé teszik menet közben ellenőrizni az aknásítást, meghatározni az útfelület szélességét, a hajlatok sugarát, a hosszirányú lejtő-

ket, a szerkezetek szilárdságát, megmérni a vízi akadályok keresztmetszetét. Ilyen esetben a mérési időt kb. tízszeresére lehet csökkenteni, a felderítés üteme pedig megközelelti a felderítő jármű mozgási sebességét.

Az utak és az átkelők állapotáról sokkal rövidebb idő alatt lehet adatokat vizuális légifelderítés vagy légifényképezés útján beszerezni. Különösen értékes az, hogy a légifelderítés lehetővé teszi az utak tanulmányozását a tömeges rombolások, a torlaszok, a tüzek és a sugárszennyezett körzetekben, amelyek a földi felderítés számára rendszerint megközelíthetetlenek. Meggyorsul az akadály és rombolási gócek megkerülését lehetővé tevő utak, a gépkocsioszlopok veszélyes övezetekből való kivezetésére szolgáló utak és a KGU-akon megszakadt forgalom helyreállítása módjainak a keresése.

A légi úton egyszerű figyelés útján szerzett adatoknak a pontossága azonban aránylag nem nagy. Ezért azt ki kell egészíteni optikai irányzókészülékekkel, mérővonalzárókkal, más speciális műszerekkel, valamint sugárfelderítő eszközökkel végzett mérésekkel.

A vizuális légifelderítésre legalkalmasabbak a helikopterek, amelyek a 100–120 km/ó sebesség mellett fel tudnak emelkedni kb. 50 m magasságba. Azok függhetnek az egyes objektumok felett alapos tanulmányozás céljából, szükség esetén pedig landolni tudnak viszonylag kis területen.

A gyakorlatok tapasztalata azt bizonyítja, hogy légifelderítésre 2-3 fős (1 tisztaparancsnok, operátor-figyelő, rádiótávírász) csoportot kell kijelölni. A helikopter menetvonala az úttól 10–20 méterre húzódjon, ami biztosítja mind alapépitményének, mind a vízáteresztő műtárgyak tanulmányozását. A csoportparancsnok a menetvonal vizuális felderítését végzi, az operátor-figyelő figyelni a terepet az út másik oldala mentén, megállapítja annak járhatóságát, a párhuzamos utak nyomvonalait és az anyag beszerzőhelyeket.

Az úton elhelyezkedő földi vezetési pontokkal való összeköttetésre URH rádióállomást kell használni.

Az összegyűjtött információt egyezményes jelek segítségével fel kell vinni a térképre. A munka hatékonyságát nagyban lehet növelni videomagnetofon alkalmazásával, aminek segítségével el lehet végezni a menetvonal felvételét, kiegészítő magyarázatot fűzve hozzá a hangcsatormán. Ez lehetővé teszi a parancsnokságnak a repülést követően felterjesztendő információ terjedelmének jelentős növelését.

A közúti egységek igénylésére az előjáró törzs elvégezheti az utak légifelvételét 1:10 000, 1:20 000 méretarányban és az egyes objektumok függőleges és ferde tengelyű légifelvételét is. Ilyen légifelvétel különösen az ellenség területén húzódó utak tanulmányozásához szükséges. A Nagy Honvédő Háború tapasztalata azt bizonyítja, hogy ebből a célból célszerű megismerkedni a hadművelet előkészítésének érdekében végzendő légifelvétel anyagaival.

A visztula-oderai hadművelet időszakában az 1. Belorusz Front sávjában a területet az ellenség védelmének teljes mélységében 3-4-szer lefényképezték, ami lehetővé tette védelmi szakasz vázlatainak elkészítését, az utak állapotának, azokon levő akadályok és rombolások számának megállapítását.

A külföldi sajtó tájékoztatása szerint az utak állapotára vonatkozó adatokat be lehet szerezni a 0,3 mm felbontóképeségű felvételeket készítő űrfelderítés anyagok tanulmányozásának eredményeképpen is.

Az információ minden csatornán való rendszerű gyűjtését a felderítés feszesen megszervezett tervezése nélkül nem lehet beszerezni. Az elkészítendő tervben rendszer

rint fel kell sorolni az átvizsgálendő terepszakaszokat és objektumokat; a felderítés fajtáját és módját; a végrehajtókat, az azok részére kijelölendő erőket és eszközöket; a felderítés és az eredmények felterjesztésének időpontját. Tervezéskor véleményünk szerint elő kell irányozni, a hadművelleti-hadtáp és a közúti helyzet lehetséges változásait figyelembe vevő kiegészítő adatok beszerzését. Különösen kell vigyázni az információ operativitására és megbízhatóságára, amit beszerzési forrásai és módjai dublázásának útján lehet elérni.

A vezető szervekhez beérkező felderítő adatokat általánosítani kell, jelenteni kell a parancsnokságnak, fel kell vinni a közúti helyzetet ábrázoló térképekre vagy a parancsnokok munkatérképeire. Azokat fel kell használni az elhatározások meghozatalához, valamint az előljáró törzsekhez felterjesztendő felderítő jelentések és az együttműködő egységek részére készülő információs anyagok elkészítéséhez.

Ma, amikor egyre szélesebb mértékben kerülnek alkalmazásra az automatizált vezetési eszközök, meg kell teremteni a feltételeket az összegyűjtött adatok operatív feldolgozásának.

A legfontosabb információt külön program alapján be lehet táplálni az ESZG memóriaegységébe, fel lehet frissíteni az újabb beérkezése mérvének megfelelően, be lehet szerezni rendszerezett jelentések és számvetések formájában az automatizált munkahelyeken. Mindez kiindulási bázisul szolgál a KGU forgalmának tervezésekor, a sugáradagok meghatározásakor az ellenség által szennyezésnek kitett szakaszokon, a katonai közúti munkák volumenének számvetésekor és a hozott elhatározások megindulásakor.

Az ésszerűen megtervezett, feszesen megtervezett felderítés hozzájárul a rendelkezésre álló erőknek és eszközöknek a közúti biztosítás feladatai végrehajtására való hatékony felhasználásához.

Military Review

Mélyégi támadás hadműveleti hadtápbiztosítása

Írta: Albin G. WHEELER

Fordítás: a MILITARY REVIEW 1986. 2. számából

A hadműveletek esetében az egyike a könnyebb döntéseknek annak meghatározása, hogy hol kell támadni egy adott feladat végrehajtása érdekében. A nehéz dolog a hadművelet sikeres végrehajtása és a harcos erő megőrzése a feladat végrehajtása utáni időszakra is. A légi-földi ütközet doktrína szerinti mélyégi támadás olyan fenntartási problémákat vet fel, melyeket meg kell oldani. Ha ezek a biztosítási és támogatási követelmények nincsenek összehangolva a lehetőségekkel és a bennük rejlő kockázattal, akkor az eredmény katasztrófális lehet.

A légi-földi ütközet által felvetett problémák közül az egyik legbonyolultabb, ami a parancsnokok és a hadtáposok szembekerülhetnek, a mélyégi támadás hadtápbiztosításának a megoldása. Ahogyan azt csak már a II. világháború során tanulta meg George S. Patton tábornok, amikor elfogy az utánpótlás és nincs üzemanyag, akkor meg kell állni. Ami a problémát még összetettebbé teszi miután a jelenlegi hadműveleti doktrínánk jellege adott, hogy a mélyégi támadással való foglalkozás során nem szabad figyelmen kívül hagyni az arcvonalban folyó harc és a hátsó harcterületeken folyó harc hadtápbiztosítását sem. A hadműveleti realitásokkal szembenező hadtápos számára mindhárom helyen folyó harc elválaszthatatlanul összefügg. A mélyégi harc támogatásának a sikere attól függ, hogy képesek vagyunk-e megszerezni az eszközöket és kialakítani a megfelelő formákat a működőképessé hadtápbiztosításhoz az egész harcmező teljes mélyiségében.

Szerencsére sok olyan eszköz áll rendelkezésre, amelyik segíti a parancsnokot és a hadtápost a mélyégi támadás támogatása működőképessé hadműveleti koncepciójának a kidolgozásában. A 2. támogató parancsnokság (Hadtest) részt vett a 7. hadtest (USA) számos számítógépes szimulációval lefolytatott kísérletén, hogy feltárja a mélyégi támadás hadtápbiztosításának problémáit. A szerzett tapasztalatok nagyon értékesek voltak, két szempontból is. Betekintést adtak a hadműveleti problémák számítógépes szimulációval történő rendezésének a lehetőségeibe (ezeket éppen csak most kezdtük el használni), ugyanakkor a szimuláció adta eredmények is értékesek voltak.

Engedjék meg, hogy az adott eredmények közül néhányat megosszak önökkel, a légi-földi ütközet általános hadtápbiztosításáról és a mélyégi támadás feladatának hadtápbiztosításáról jelenleg folyó viták tükrében. Az őszinteség kedvéért meg kell mondanom, hogy a hátsó harcterületekre vonatkozó problémákat fogom először tárgyalni, majd a mélyégi támadás megindításához kapcsolódó hadtápbiztosítási feladatokat érintem. Befejezésül fogom magát a mélyégi támadást tárgyalni.

A 7. hadtest szimulációs kísérleteinél használt forgatókönyvet itt nem tárgyalom. Elegendő azt kimondanom, hogy a kísérlet a doktrína szempontjából korrekt forgatókönyv alapján folyt. Egy Európába átdobott hadtest tevékenységét szimulálták, melynek az volt a feladata, hogy egy mélységi csapással vegyen birtokba egy hadművelleti fontosságú célpontot. A harci kiszolgáló támogatás (CSS) problémáit és az általános követelményeket az ilyen hadművellet támogatása során részletesen tárgyalja Bloomer D. Sullivan alezredes cikke, amelyek a „Mélységi támadás, a légi-földi ütközet hadtápbiztosítása” címmel 1984 februárjában jelent meg a Military Review-ben.

A hátsó harc és a mélységi támadás

A hátsó harcterületet nem lehetne csak úgy tekinteni, mint egy olyan körzetet, ahol a hadtápalakulatok visszaverik az ellenséges légideszant csapatok támadásait, valamint a helikopteren odaszállított alakulatokat. Ez a terület hasonló fontosságú, mint a fő harcterület (MBA), hiszen annak integrált része, utánpótlásának forrása. Ezen a területen folyik intenzív közelharc is éppen úgy, ahogyan a hadtápalakulatok harcolnak a mélységben is, időben hosszán, elszigetelve, bonyolult viszonyok között, hogy biztosítsák az elől harcoló alakulatok azon képességének a fenntartását, hogy folytassák a közelharcot és végrehajthassák a mélységi támadást.

A hadtest hátsó harcterületén különböző alakulatok vannak. Megtalálhatjuk a harcoló alakulatokat, a katonai csendőrség alakulatait és mellettük a szövetségesek katonai alakulatait és a hadtápcsapatokat. Ezek a csapatok úgy vannak szervezve és elhelyezve, hogy végrehajthassák speciális támogatási feladataikat és képesek legyenek saját magukat megvédeni. A jelenlegi rendszerben a hátsó harcterületi hadművelleti központ (RAOC) a felelős az alapvető csoportosítás kialakításáért és a hátsó területen folyó hadműveletekért. Valójában azonban a szimulációk során kiderült, hogy a RAOC funkciója több, mint a terep figyelése és a különböző szervek irányítása és vezetése.

A mélységi támadás támogatása érdekében a hadtest hátsó területén központosított vezetésre és irányításra van szükség, ugyanolyan rendre, mint egy hadosztály szektorában. Az ilyen típusú centralizált irányítás nélkül a hadtáp alakulatok képtelenek az elől levők kiszolgálására. Valaki kell, aki felelős és megfelelő törzzsel rendelkezik az információ és a parancsok meghatározott rendben történő áramoltatásához. A szimulációk azt adták, hogy ezt a funkciót a hadtestparancsnoknak kell betöltenie, mint olyan személynek aki felelős a hadtest egészének a harcáért.

A hadtestparancsnok 24-48 órára szab harcfeladatot a hadosztályparancsnokának. 72-96 órára kell megtervezze a hadtest tevékenységét. Ehhez hasonlóan irányítania kell a hadtest hátsó területén levők tevékenységét, hogy a harci erői maximális mértékű harci kiszolgálásában és támogatásában részesüljenek.

A hátsó harcterületen az általában ott levő alakulatokat úgy kell felfegyverezni, hogy képesek legyenek megvédeni magukat. Jelenleg fegyverzetük a géppuskákra és a gránátvetőkre korlátozódik. Ez nem kielégítő. A kísérletek eredményei alátámasztották az USA Szárazföldi Csapatok Hadtápközpontjának azt a kezdeményezését, hogy erősítsék a szárazföldi csapatok hadtápalakulatainak az önvédelmi képességét.

A harci kiszolgáló és támogató alakulatok (CSS) nem várhatják és nem is szabad elvárják, hogy jelentős harcos erőket jelöljenek ki a hátsó terület védelmére. Képesek kell legyenek a betolakodó ellenséggel szembeni ellenállásra, annak legyőzésére anélkül,

hogy jelentős harcos erőket kellene elvonni a fő harcterületről. Az USA Szárazföldi Csapatok Hadtápközpontja kezdeményezései nem arra irányulnak, hogy minden hadtápalakulat egyenlő erejű legyen egy harcokszízáslóaljjal harci erőben, de azt akarják, hogy a CSS alakulatok eredményesen meg tudják védeni magukat.

A mélységi támadás hadtápbiztosítása kulcsa az, hogy meg kell szervezni a hadtest hátsó harcterületét. Úgy kell feltölteni emberekkel és felszerelni, hogy képessé váljon a támogatás és a védelem kettős feladatára. A hátsó harcterületnek egy közös parancsnokság alá kell tartozni, amely parancsnokság a hátsó területen összehangolja a hadművelleti követelményeket és prioritásokat, megjelöli azokat a feladatokat, melyek végrehajtása támogatja a hadművelleti követelmények megvalósulását.

A hadtest területének az irányítása és vezetése problémakörének egy részét képezi a hadtest területén a mozgás irányítása és a terület kezelése. A jelenlegi doktrínának a mozgással kapcsolatos álláspontja az, hogy külön kérdésként kezeli a fő ellátó utak (MSR) irányítását. Az MSR kezelés csak egy része a teljes terület kezelésének. Az alakulatok elhelyezése, az ellátó körzetek megközelítése a fő ellátó utakról és a fő ellátó utak állandó védelme integrálva kell legyen a hadtest területének átfogó támogató és védelmi tervében.

A mélységi támadás megindítása

A fő ellátó utak ellenőrzését össze kell hangolni az egész terep ellenőrzésével, hogy a hadtest megfelelő ellátó erői végrehajthassák a mélységi támadás harci tervének megfelelően az ellátást. A mélységi támadás hadtápbiztosítását a normális forgalom felett és azon túl kell végezni. Ezt a normális forgalmat most a mozgás irányító rendszer vezeti. A terepet ellenőrző hatóság nélkül az alakulatok és a járművek mozgásának az irányítása a hadtest szektorán keresztül lehetetlen lesz. Az oszlopok és a járművek „helyi” feladatok érdekében eltorlaszolják majd az utakat, hadműveleteket és beszivárgó hadműveleteket indítva.

A mélységi támadást végrehajtó erők hadtápbiztosításához szükséges anyagok és alakulatok mennyiségének és méreteinek a kialakítása egy második tapasztalattal is szolgált. A hadtápalakulatokat – a harci támogató (CS), valamint a harci kiszolgáló és támogató (CSS) alakulatokat – elől kell elhelyezni, hogy közvetlenül azután támogathassák a mélységi támadást végrehajtó csapatokat, miután azok átlépték a peremvonalat (FLOT). Ez a tapasztalat valószínűleg oda vezet, hogy ezeket az alakulatokat áthelyezik, így adva újabb okot a torlódásra és a mozgási problémák súlyosbodására. Ezek a problémák különben is fellépnek a peremvonalban levő erők és a mélységi támadást végrehajtók mozgásakor. Miután a hadtápalakulatok az üzemanyag feltöltését és az egyéb anyagok utanszállítását befejezték, a harcoló alakulatok folyamatosan előrevonásra kerülő oszlopaival szemben mozogva kell visszatérjenek. Ki határozza meg az elsőbbséget a mozgásnál és az utakon egy olyan körzetben, melyet egy oda helyezett hadosztály ellenőriz – egy olyan körzetben, ahol számos harcoló, harci támogató, harci kiszolgáló és támogató alakulat versenyez majd az utakért és olyan helyzet elfogadásáért, ahonnan támogathatja a mélységi támadást végrehajtó erőket?

A mélységi támadást támogató alakulatok között a hadtest támogató parancsnokság üzemanyag-szállító és lőszerszállító járművein felül lesznek műszaki, táborigényező és csapatlégierő erők is. Mindezen erők bizonyára mindent meg fognak próbálni annak

érdekében, hogy sikeresen végrehajtsák saját egyedi feladataikat. Több alkalommal fog előfordulni, hogy más alakulatok kiszorításával próbálkoznak majd. Ha az autóutak forgalmát nem fogják határozottan szabályozni, akkor a mélységi támadást végrehajtó erők várakozni fognak még azelőtt, hogy elérnék a peremvonalat.

A hadtest hadműveleti főnöke (G3) ugyan kiadja a parancsokat az alakulat feladataira, de nem elemzi a terepet és nem határozza meg az alakulatok közötti sorrendet a mozgás szempontjából. Így aztán a hadtest mozgásirányító központ (CMCC), vagy a hadosztály szállító tiszt (DTO) egyedül nem képes meghatározni a sorrendet az előrevonási útvonalakon és a fő ellátó utakon, melyek átszelik a hadtest, vagy a hadosztályok sávhatárát és nyilvánvalóan túlnyúlnak a peremvonalon. A hadtest törzs, a CMCC és a DTO-k összehangolt erőfeszítésére van szükség annak érdekében, hogy a támadást végrehajtó erők és a támadást támogató alakulatok gyors mozgása biztosítva legyen.

Egyik végső következtetés az ellátási sorrend megállapítását illetően - a mélységi támadást végrehajtó és a fő körzetben levő csapatokat figyelembe véve - az, hogy a döntést nem szabad mechanikusan hozni, a csapatok egyszerű első, második, harmadik stb. helyre való sorolásával. Mindegyik ellátási körzetben elemezni kell a következményeket, összevetni azokat a kapacitásokkal és a kockázattal. Ezután a körzetre vonatkozóan a kifizetődőség alapján kell meghozni a döntést. Ennek a döntésnek a meghozatalát a hadtestparancsnoknak kell elvégezni, a hadtesttörzs ajánlásaira alapozva. Viszont ezeket az ajánlásokat azután kell meghozni, miután gondosan megvizsgálták a hadtest feladataival járó kockázatot, valamint az alárendelt alakulatok feladataiban rejlő kockázatot. Különös tekintettel kell lenni a lőszer, az üzemanyag és a szállítóeszközök helyzetére. Ha ezeket az anyagokat és eszközöket rosszul osztják el, akkor ez a nagyobb alárendelt alakulatok vereségéhez vezethet, ami aztán a hadtest elsődleges feladatának az elhibázását okozhatja, nem is szólva semmit a mélységi támadás végrehajtásáról.

A mélységi támadás végrehajtása

A kísérletek során meghatározták, hogy egy durván megerősített hadosztály méretű támadó erő három-négy napig képes harcolni saját anyagi készleteivel. Ez lehetővé teszi, hogy lényegében a harc egy pillanatnyi szünetében hajtsák végre a feltöltését, miután elérte támadási céljait. Azonban az önmagát ellátó támadó erő ezen feltételezése nem adott meg minden szükséges tapasztalatot így egy sor más, lehetséges ellátási helyzetet is szimuláltak. Hogyan hat a terep a támadásra? Hogyan érintheti az ellenség elhelyezkedése a mélységi támadás támogatásának képességét? Hogyan képes a hadtest biztosítani az ellátás és a támogatás erőinek, eszközeinek és az anyagnak a rendben történő előrevonását?

Nagyon hasznosnak bizonyult a terepre való odafigyelés. Amikor az előnyomulás harcászati nyomvonalait kitűzik, akkor nem okoz problémát a harcjárművek számára a terepen való manőverezés, ha nem veszik figyelembe a vasút, vagy az úthálózatot. ezzel szemben viszont ez jelentős problémát okoz a szállító járművek számára. A most meglévő szállító járművek lényegében a szilárd burkolatú utakra készültek. Kezdeti időszakban egyedül ezek a járművek oldhatják meg azoknak az anyagoknak - sok-sok tonna anyagnak - az elszállítását, mely anyagok egy mélységi támadást végrehajtó hadosztály számára szükségesek. Ugyan a légi utánszállítás jól hangzik, azonban a repülőgépek túlélőképessége és a szállítás nagy akadályt jelentenek. A repülőgépek egyedül

nem képesek a lőszer többezer tonnájának, a több százezer gallon üzemanyagnak a szállítására, amire egy nagyméretű hadműveletnél szükség van.

Hadtestszinten az ellátás szempontjából hosszú ideig a vasút a kedvező eszköz, az ellátási problémák méretei miatt. De a vasútvonalak gyors újjáépítését az első vonalban nem lehet megoldani. Így aztán a terep megőrzi fontosságát ott. Egy mélységi támadás irányának a megválasztásakor egyik alapvető befolyásoló tényező a terepnek a szállítójárművek mozgására gyakorolt befolyása kell legyen.

Tételezzük fel, hogy megfelelő út- és vasúthálózat áll rendelkezésünkre. Azonban ez sem oldja meg biztosan a mélységi támadás hadtápbiztosításának a problémáit. Az utakat meg kell tisztítani, javítani és biztosítani kell azokat. A hadosztály szállító tisztnek nincs olyan személyzete, akikkel ellenőriztethetné ezeket a fő utánpótlási útvonalakat és a katonai rendőrséghez, vagy a befogadó nemzethez, annak támogató alakulataihoz kell forduljon. Előfordulhat, hogy ezek az alakulatok már le vannak kötve biztonsági, hadifogoly kíséresi és menekültekkel kapcsolatos feladatokkal. A CMCC-nek vannak szervezetszerű erői az autóutak forgalmának a biztosításához, de ahhoz nincsenek elegendően, hogy a hadtest egész hátsó területén szabályozzák a fő utánszállítási útvonalak forgalmát, mégkevésbé ahhoz nincsenek elegendően, hogy egy hadosztályt támogassanak. Ha ezeket a csoportokat átadná egy hadosztálynak, az esetleg azzal járna, hogy csökkenne az ellátó kapacitás a hadtest hátsó harcterületén. De ez egy olyan kockázat, amelyet vállalni kell, ha biztosítani akarjuk a forgalom megfelelő irányítását a mélységi támadás sávjában.

Hasonló módon a hadtest műszaki munkák vonalát is előre kell vinni a mélységi támadás irányában. A hadtest műszaki alakulatainál a hangsúlyt a mozgás akadályozásáról a mozgás biztosítására kell áthelyezni. A hadosztály műszaki erőit szabadon kell hagyni arra, hogy végrehajtsák a harcászati szintű mozgásbiztosítási feladatokat, míg a hadtest eszközeivel elvégzik a mögöttük adódó feladatokat.

Az ellenség elhelyezkedése két rendkívül fontos kérdést vet fel - a támadó erők hátának és a szárnyainak a biztosítását a betörés folyosójában. Ezeknek a részeknek a biztosítására hozott döntések fogják meghatározni a támadó erő utánpótlásának a módját. Ha a folyosót nem biztosítják, akkor a hadtest és a hadosztály szállító eszközeit megtizedelheti egy viszonylag kis ellenséges légi, vagy szárazföldi erő is. A szállító járművek nagyon sebezhetőek és a harcos erőket nem szabad konvoj kíséresi feladatokra felhasználni.

A kísérletek eredményei azt sugallják, hogy az ellátó elemek biztonsága döntő fontosságú lesz bármely mélységi támadásnál. Csak két lehetőséget találtak - a kapcsolódást a mélységi támadó erőkhöz, vagy egy nyitott folyosón lefelé való tevékenységet. Ugyanez úgy hangzik, mint egy könnyű döntés, azért emlékezzünk arra, hogy egy hadosztálynak az 50 kilométeres előretörés után körülbelül 70-80 húszezer literes tartálykocsira van szüksége az elfogyasztott üzemanyag pótlására. A döntési mátrix bonyolultabbá válik. Amikor az alakulatok zárolt készletének (UBL) a pótlása is szükséges, akkor körülbelül 140 teherautó és tartálykocsi szükséges.

A hadosztálynak a támadási irányban előremozgó járművein felül ennek a sok ellátó járműnek a mozgatásához sok járható fő ellátó útvonalra van szükség, valamint várakozási körletekre, ahol lerakhatják ezt a drága és nagyon sebezhető célpontokat. Sőt a kérdés kritikus, mivel a zárolt készletek pótlása elsőbbséget kell kapjon a mélységben támadó erőknél, amelyek az ellenség üldözését végzik. Ahogyan azt a kísérletekben részt vevők megtanulták, az utánpótlás mennyisége egyetlen területen, a lőszer területén

csökkenthető. Ha a szükséges lőszer mennyiség kevesebb, akkor várható el, hogy az utánpótlási problémák enyhülnek.

A mélységi támadó erők fedezete melletti utánszállítást választva a nyílt térben végrehajtandó szállításokkal szemben felvetődik a probléma második része, a szállító járművek visszatérésének a problémája. A mélységi támadásról készült elgondolások legtöbbször feltételezi, hogy a támadási cél elérése után az ellenséges front összeomlik. Megvan annak a reális valószínűsége, hogy az ellenség ellenállása nem omlik össze és a mélységi támadást végrehajtó erők ellátó eszközeikkel együtt ideiglenesen elszigetelődnek az ellenség hátában. Hogyan fognak a szállító eszközök visszatérni a hadtest hátsó harcterületére, hogy felvegyék ismét a lőszeret és az üzemanyagot? Sokkal reálisabban felvetve, hogyan maradnak meg?

A szimulációs kísérletekre alapozva az utánszállítás problémáinak a megoldását a legelőnyösebb változattól a legkevésbé előnyös rendbe lehet szedni. Az optimális megoldás a támadó alakulatok számára, ha biztosítják a vasúti szállítást a dandárok területéig. Ilyen esetben azok a vonalak gyorsan kijavíthatók. A következő legjobb megoldás, ha egy biztonságos folyosót hoznak létre, megfelelő számú és állapotú úttal, melyek mindegyikén bonyolódhat teherautó forgalom. Végül ha nincs más megoldás, akkor a hadtest támogató eszközeit át lehet adni a támadó erőnek.

Amikor ezt teszik, akkor a hadosztályparancsnoknak kell terveznie a mozgást, ezeknek a járműveknek a védelmét és az irányítását. Meglehet, hogy ezzel már túlfeszíti az amúgy is túlterhelt szervezetszerű harci kiszolgáló és ellátó szervezeteit. De lehet, hogy csak ez az egyetlen megoldás arra, hogy az alakulata megkapja az utánpótlást, miután elérte célját. Következésképpen az átalárendelést vizsgálnia kell a harcászoknak és a harci ellátást és kiszolgálást tervezőknek.

Az ilyesfajta harci kiszolgálási és támogatási kérdéseket a hadtest tervezőinek már a kezdeti szakaszban fontolóra kell venni. Ha nem végzik el a kockázat elemzését az egész feladatra vonatkozóan, annak kezdetétől fogva, beleértve a harci kiszolgálási és támogatási feladatok mindegyikét, akkor a hadtest törzs azt kockáztatja, hogy egy olyan harcászati feladatot ajánl, melynek lehetetlen megoldani a hadtápbiztosítását.

A zászlóalj, vagy egy dandár méretű támadás esetén a harci kiszolgálás és támogatás megtervezése sokkal könnyebb, mint ugyanez egy hadosztály, vagy több hadosztály támadása esetén, amennyiben a támadást egy keskeny sávban hajtják végre. Ugyan a szárazföldi csapatok számára olyan fegyverrendszereket terveznek, melyek gyorsabban tüzelnek és mozognak a terepen, mint elődjeik, azért az ellátó rendszer még a vasúttól és a rengeteg teherautótól függ. A teherautók nem képesek a terepen közlekedni, de kulcsfontosságúak a több ezer tonna anyag és a több millió liter üzemanyag mozgatásánál. Ezek az anyagok kellenek a magas technikai szintű harc megvívásához.

Az az érzésünk - a kísérletek eredményeképpen - hogy a szárazföldi csapatoknak sokkal tudatosabb munkát kell végezni. Itt az idő arra, hogy a hadtest hátsó terület szervezésére kidolgozzanak egy jó elgondolást. Az ellátási feladatokat, a védelmi ügyeket és a terület igazgatását egy hatékony irányítás és vezetés alá kell rendelni, hogy támogassák az elől folyó harcot. A mélységi támadást végrehajtó nagy erők hadtápbiztosítása eljárásait, mechanizmusát - beleértve a nagyméretű légideszant műveletekét is - nagyobb mélységben kell tanulmányozni. A jelenlegi gondolkodásmód és a javasolt megoldások megfelelőek lehetnek harcászati szinten, de nem alkalmazhatók hadműveleti szinten.

A támogató alakulatok feladatának a megszervezését és a támogatott alakulatokkal való kapcsolatukat a kockázat és a várható előnyök összevetése alapján kell elvégezni. Ez különösen igaz akkor, ha tekintetbe vesszük az állandó összeköttetési vonalak megteremtése és a nagyobb tüzerő és a nagyobb sebesség felhasználása költségeit a nagyobb védetség érdekében. Végül alaposabban meg kell vizsgálnunk az „improvizációs harci kiszolgálást és támogatást”, amibe beleértjük a spontán kezdeményezést, az alkalmazkodást, a hátrahagyott anyagok felhasználását, vagy a zsákmányolást. Reális lehetőség az üzemanyag-ellátás megoldása és a CSS egyéb feladatainak improvizációs megoldása, de ehhez szükség van a megfelelő eszközök kifejlesztésére és rendszeresítésére. Például ilyenek az üzemanyag-pumpák a járműveken.

A 7. hadtest kísérletei kimutatták, hogy ahogyan a lövöldözés megkezdődik, kis különbség van csak a harcolás és a hadtápbiztosítás között. A hadtáposoknak harcászoknak is, a harcászoknak hadtáposoknak is kell lenniük. A siker kulcsa az, hogy a hadtápos és a harcász egyaránt értse a dolgok kölcsönös összefüggését a légi-földi ütközetben belül.

A végső elemzésben úgy találtuk, hogy a siker és a győzelem a szimulált harcmezőn sokszor attól függött, hogy mennyire voltunk képesek függetleníteni magunkat az előre elképzelt hadtápbiztosítási terveinktől, vagy sokszor attól, hogy hogyan hajtottuk végre azokat. A végső elszámolás azt mutatta, hogy az akarat, vagy annak hiánya határozta meg a kimenetet. Az hogy mennyire voltunk képesek a rögtönzésre, a kockázatvállalásra, a tervek megváltoztatására.

HADTÁPTÖRTÉNET

A Magyar Néphadsereg személyi állománya szolgálati-, élet- és munkakörülményeinek alakulása az 1968–1980-as időszakban

Tóth József ezredes

Az MN hadtáp vezetése az általános életszínvonal politikai célkitűzéseinek megfelelően különböző intézkedéseket hozott annak érdekében, hogy a személyi állomány szolgálati-, munka- és életkörülményei lépést tarthassanak a társadalom fejlődésével, a katonai szolgálatból eredő sajátos követelményekkel.

Az 1970-es évtizedben folytatódott a néphadsereg minőségi fejlesztése, a Politikai Bizottság 1968 novemberi határozatának megfelelően lehetőség nyílt az arányos és harmonikus fejlesztés követelményeinek tervszerűbb és fokozott érvényesítésére, az eddig vállalt belső feszültségek nagyobb részének feloldására. A határozat kapcsán kiemelt feladattá vált a személyi állomány szolgálati-, munka- és életkörülményei intenzívebb javítása az azt megalapozó anyagi, pénzügyi keretek és lehetőségek viszonylagos növekedése mellett.

A személyi állomány ellátásának javítása érdekében meghatározott célkitűzések végrehajtására kedvezően hatott az 1968. január 1-vel bevezetett új gazdaságirányítási rendszer, a közgazdasági szabályozók kiadása a katonai gazdálkodáson belül a pénzgazdálkodás kiterjesztése, a rugalmasabb hitelgazdálkodás során megindult integráció, a központi és csapatgazdálkodásban rejlő rejtett tartalékok feltárása, a csapatok kezdeményezőképességének kibontakoztatása és mások. Mindezek hatása a katonák ellátására különösen az időszak első felében volt érezhető, de a további években is meghatározó elemévé vált a gazdálkodásban.

A szóban forgó évtized meghatározó jelentőségű a személyi állomány szolgálati-, élet- és munkakörülményei biztosításában, amennyiben ezen időszakban alakult ki az az elvi, szervezeti és eszközrendszer, továbbá az ellátás olyan infrastruktúrájának alapjai, amelyekre a későbbi évek ilyen irányú munkája épülhetett.

A személyi állományról való sokoldalú gondoskodás valamennyi katonai szervezet összehangolt tevékenysége eredményeképpen valósult meg, ebben kiemelt feladatai voltak a hadtápszolgálatnak, melynek fejlődését az 1968–1980. időszakban a következőkben lehet összefoglalni:

A személyi állomány élelmezésének fejlődését a minőségi tényezők előtérbe kerülése jellemezte.

A táplálkozás élettani követelmények tudatos érvényesítésének eredményeképpen a hús és húspari készítmények viszonylag magas fogyasztási szintje mellett elsősorban a tej és tejipari készítmények részarányának erőteljes növekedése jelzi a fejlődést. A zöldség, zöldsézelék- és gyümölcsfélék fogyasztása alig érezhetően változott, melynek okai az árak alakulása mellett a katonai élelmezésben még fellelhető régi helytelen szokásokból erednek.

A sorállomány étel- és ital-fogyasztásának kalóriában kifejezett mennyisége 4000-4200 között mozgott, ami a nehéz fizikai munka kalóriaszükségletének felel meg.

A katonák ételmezésének változatosabbá tétele feltételeinek megteremtésében meghatározó szerepet játszott a hazai étel- és italipar gyors fejlődése, melynek eredményei a pénznorma-gazdálkodás körülményei között viszonylag rövid idő alatt érezhetővé váltak az ellátásban.

Az időszak nagy eredménye az új étkeztetési és kiszolgálási formák alapjainak lerakása és teljes bevezetésük megvalósítása. A napi négyeszeri étkeztetés, a választásos menürendszer, a büfészerű vacsoráztatás, az önkiszolgáló étkeztetés jelzik a katonák ételmezésében hosszú évtizedekig uralkodó módszerek és szemlélet alapvető megváltoztatását, a megvalósítás szervezeti, technikai feltételeinek biztosítását.

A katonák ételmezési ellátásának javítási törekvéseiben fontos szerepet kaptak a kiegészítő gazdaságok, melyek hozama jelentősen megnőtt szervezésük korszerűsítése, hatékonyságuk fokozása következtében.

Az étel- és italok biztosítása mellett tervszerűen fejlesztették az ételkészítés feltételeit, mint a konyhák korszerűsítését, a konyhagépek beszerzését. Ezen időszakban kerültek a rendszerbe jelentősebb számban nagy teljesítményű étel- és italfeldolgozó eszközök. A főzéstechnikai feltételek mellett erőfeszítések történtek a szakcsoportok és a katonák képzésének és -biztosításának javítására is.

A személyi állomány ruházati ellátásának színvonala az utóbbi évtizedben több vonatkozásban is emelkedett. A hadseregfejlesztés ezen időszakában a néphadsereg öltözeti rendszere modern cikkekkel egészült ki, szélesedtek az öltözködés variációs lehetőségei, egyes cikkeknel javult az alapanyagok minősége és használati tulajdonságai.

A sorállomány ruházati ellátásában a rendszeresített 70 M kimenőruházat jelentette a minőségi változást, mely mind anyagában, mind szabásában ekkor kielégítette a katonák kényelmes öltözetével szemben támasztott követelményeket és a laktanyán kívüli kulturált megjelenést.

Komoly erőfeszítések történtek a légénységi állomány ruházata és fehérneműje állapotának szinten tartása érdekében a karbantartás, javítás, mosatás és vegytisztítás biztosítása érdekében.

A textiltisztító hálózat két ütemben megvalósult fejlesztése (1968-1973-ig és 1974-1978-ig) megteremtette a használatban levő nagytömegű ruházati készletek komplex karbantartását és annak egész hadseregére történő kiterjesztését. A komplex karbantartás magában foglalta a mosatást, vegytisztítást, javítást, vasalást és a szállítást. A kapacitás bővítése lehetővé tette, hogy a korábbi 10, illetve 7 napos fehérneműváltás a továbbiakban a szükségletek szerint történhessen: a katona mind a napi foglalkozások, mind a laktanyából való eltávozás alkalmával tiszta, vasalt, javított, az újhoz közelálló küllemű öltözetben jelenjen meg.

A hivatásos és továbbszolgáló állomány ruházati ellátása kiegyensúlyozott volt. A tisztai és tiszthelyettesi ruházat megőrizte a korábban kialakított és bevált külső megjelenését, melyet csak fokozott az újonnan kialakított szövet-alapanyagok választékának növelése. A megfelelő ipari háttér és az ellátás technikai feltételeinek létrejöttével az ellátásban új vonásként jelent meg a konfekcionálás előnyeinek kihasználása.

A polgári alkalmazottak munka- és védőruha-ellátása rugalmasan igazodott az egyéni ízléshez és a munkahelyi sajátosságokhoz. Az ellátás rendszere megegyezett a népgazdaságban érvényben levő szabályozásokkal, a juttatások mennyisége és színvonala azonos volt.

A kialakított és alapjaiban eredményesen megvalósított *katonai egészségpolitikában - teljes összhangban a szocialista egészségügy alapelveivel - mindenkor prioritást élvezett a megelőzés érve és gyakorlata*. A korábbi időszakban a megelőzés fő területeit a fertőző megbetegedések által okozott járványok elkerülése, illetve felszámolása képezte. Mindezzel kapcsolatosan, főleg a csapategészségügyi tagozatban a közegészségügyi-járványügyi higiénie követelményeinek betartása, a védőoltások alkalmazása, szükség esetén a megfelelően szervezett karantén intézkedések végrehajtása jellemezte az egészségvédelmi munkát. Az utóbbi évtizedben a jelzett okok miatt az egészségpolitika célrendszerében növekvő hangsúllyal jelent meg a nem fertőző idült megbetegedések, kóros állapotok (szívérrendszeri, mozgásszervi, emésztőrendszeri, funkcionális idegrendszeri megbetegedések, illetve az úgynevezett szenvedélybetegségek) megelőzésének és gyógykezelésének nagy és komplex problematikája.

A személyi állomány egészségi állapotának ilyen jellegű változásai idézték elő, hogy az egészségpolitika elemeivé váltak a nem fertőző, idült betegségek leküzdésében a preventív gyógyítás alapvető eszközrendszerét jelentő egészségügyi-szűrőgondozói tevékenység megalapozásában, az általános és intézeti tagozatban a szakgondozás, valamint mindkét tagozatban a mentálhygiénes ellátás kifejlesztése, az egészséges életmódra nevelés komplex szemléletének elterjesztése.

Az egészségügyi ellátással szemben támasztott feladatok, valamint az orvostudomány fejlődéséből eredő szakmai követelmények valamennyi tagozatban a kapacitások dinamikus növelését, az elhelyezési és szaktechnikai és szervezeti feltételek korszerűsítését igényelték. Ezzel összhangban a fejlesztési tervekben új intézetek és csapatrendelők építésberuházási és felújítási programjai jelentek meg. (6. sz. Katonai Kórház Győr; 5. sz. Szanatórium Balatonfüred; 4. sz. Szanatórium új épületei, Hévíz; a 2. sz. Katonai Kórház Kecskemét és a pécsi 3. sz. Katonai Kórház új szárnyépületei, az 1. sz. Katonai Kórház Budapest rekonstrukciója; a Központi Katonai Kórház rekonstrukciós programja). Új segélyhelyek, korszerű csapatrendelők (Nagykanizsa, Börgönd, Szentkirályszabadja helyőrségekben történő) rendszerbe állítása stb.

Az építés-beruházási és felújítási programok egyidejűleg növelték az ellátási kapacitásokat, a szakrendelési munkahelyeket és a betegápolás szakmai színvonalát, összességében a gyógyító munka hatékonyságát és humánus követelményeit. Az ellátó hálózat és szervezet fejlesztése nyomán az alapellátásban 1980-ra egy általános orvosra 1000-1200 ellátandó jutott. A 10 000 ellátandóra eső gyógyintézeti ágyak száma mintegy 100-ra nőtt, melyből kereken 50 új vagy korszerűsített feltételek közepette működött.

Az egyes tagozatokon belül úgynevezett integrált szervezeti-szervezési elvek megvalósítása került napirendre.

Az intézeten belüli integráció a fekvőbeteg-ellátó osztályok és a járóbeteg-szakrendelések szakmai-szervezeti egységként történő működésével valósult meg.

Csapattagozatban a progresszív ellátás elvének megfelelően az eszköz és személyi feltételek javításával a helyben végzett betegellátás arányának növelésére, szervezeti téren az egy szervezetbe összevont laktanya-, illetve helyőrségi egészségügyi szolgálatok kialakítására került sor.

A megelőző és rehabilitációs törekvésekben jelentős elemként került alkalmazásra a gyógyüdültetés intézményesített gyakorlata. A gyógyüdültetés a szanatóriumi kezelés bővítésével együttesen a megelőzés és a gyógyító rehabilitáció hatékony bázisává vált.

A személyi állomány üdültetése, pihentetése terén az 1968–80-ig tartó időszak meghatározó eredménye, hogy annak tudományos igényű szervezése vált uralkodóvá, melyre a pihentetés tervező-szervező munkáját építeni lehetett. Kitzúzott cél volt, hogy a szociálpolitika mint tevékenység és mint eszköz érvényesüljön, a minden oldalú ellátás és gondoskodás összetevője legyen.

Az 1970-es évek elejétől a szervezeti fejlesztés mellett jelentősen nőtt az üdülői férőhelyek száma, a rendszerbe bevonható bel- és külföldi objektumok mennyisége, bővültek az üdültetési formák, fejlődött az üdültetést szervező munka. Mindezek eredményeképpen az igényjogosult állományúak egyre nagyobb számban vehettek részt a szervezett pihentetésben, a minőségileg jobb üdülői ellátásban.

A fejlesztés alapján megállapítható, az intézkedések hatására lehetővé vált, hogy a pihentetés objektumai és rendszere az időszak végéig hosszabb időre stabilizálódjon és növekvő szinten biztosítsa az ellátás feltételeit.

Megszervezték az építési beruházást nem igénylő üdültetési kapacitásokat, mint az egyszerűsített katonai csereüdültetést, a hazai és külföldi bérleményes üdültetést, az idegenforgalmi vállalatok bekapcsolását az üdültetésbe.

Hatékonyan egészítette ki a központi lehetőségeket a csapatpihenőhelyek szervezett létesítése, egyrésztük bekapcsolása átmenetileg a minisztériumi szintű üdültetésbe.

A pihentetési formákat bővítették a regeneráló üdültetés bevezetésével, mely ugyanakkor enyhítette a főszezonon kívüli szabad üdülői kapacitások kihasználatlanságát. A továbbiakban bevezették a hétközi és a hétvégi pihentetést is azzal a céllal, hogy az igényjogosultak köre minél nagyobb létszámban és gyakrabban vehesse igénybe az üdültetési intézményeket családdal együtt. Továbbra is szervezeten folyt a repülő és ejtőernyős állomány kötelező kondicionáló pihentetése az élettani túlterhelés kivédésére.

A katonai üdültetés az 1968–80-as évek közötti időszakban a hadseregfejlesztést követve jelentősen fejlődött. Férőhelyeinek száma mintegy 1000 fővel nőtt és 1980-ban már 5,5 főidényi évátlagot tudott felmutatni.

A katonafeleségek foglalkoztatásának szervezése terén alapvető változást eredményezett az 1968. október 7-én megjelent 022. számú miniszteri parancs, amely létrehozta az MNHF-ség üdültetési és kommunális osztályát, feladatkörébe utalva a hivatásos állomány kommunális helyzetének, ellátásának rendszeres figyelmét és javítását. Az MSZMP Néphadseregi Bizottsága több ízben megtárgyalta a katonafeleségek foglalkoztatását is. A tett intézkedések során 1971–1980 között összesen 59,1 mFt-ot fordítottak (részben néphadseregi, részben vállalati forrásokból) az üzemek korszerűsítésére és felújítására. Felszámolták a korábban eltérő színvonalon létesített műhelyeket és helyettük korszerűbb feltételeket alakítottak ki. Az újonnan létesített és felújított munkahelyekkel a néphadseregi objektumokban levő üzemek 65%-a vált korszerű termelőegységgé.

A változó állomány szolgálati körülményeinek további javítását eredményezte, amikor az új szállítási utasítás kimondta, hogy a csapatok, illetve a katonák vasúti szállításához személy- és fedett teherkocsikat kell biztosítani, évtizedes intézkedést változtatva meg ezzel.

A hadseregfejlesztés 1968–1980-as időszakában a hadtápszolgálat a személyi állomány szolgálati, élet- és munkakörülmények javítása területén részleteiben a következő eredményeket produkálta:

1. Élelmezési ellátás

A teljeskörű pénzgazdálkodás bevezetésével jelentős előrelépés történt a szolgálat területén, a beszerzési lehetőségek bővítése tovább segítette az ellátás színvonalának emelését.

A fontosabb élelmiszerek MN szintű felhasználásának vizsgálata az 1960-as évek második felében a fogyasztás szerkezeti változását mutatja, mely azonban csak a változatlan vásárló értékű norma keretén belül tudott a társadalmi szintnek megfelelően fejlődni. *A kalória, szénhidrát és zsír biztosítása magasabb, az állati eredetű fehérjéké alacsonyabb volt az optimális szintnél.*

Az élelmiszer-fogyasztás, illetve az élettani mutatók 1970. évi alakulásában szerepet játszott egyrészt az árvízvédelmi területekre kirendelt személyi állomány ellátása, miután igen nehéz fizikai igénybevétel és az ételkészítés körülményei az egyszerűbben megfőzhető, kalórikus ételek beállítását indokolták; másrészt a negyedik étkeztetéshez – tizórai – nagyrészt magas szénhidrát tartalmú élelmiszerek kiadása történt.

A kisegítő gazdaságok tovább fejlődtek, jelentős mértékben járultak hozzá a személyi állomány nehéz fizikai igénybevételekor szükséges – élelmezésének feljavításához. A termények mennyisége népgazdasági szempontból is jelentős (sertéshúsból mintegy 57, zöldség és gyümölcsből 90, termény és takarmányból 180 vagon). Az egy főre jutó feljavítás értéke az 1965. évihez képest 1970-re több mint háromszorosára növekedett.

A szolgálat a rendszerbe állított korszerű hűtő-, kenyér- és vízszállító járművekkel megkezdte e területen fennálló lemaradások pótlását. A hetvenes években ezen eszközökből elérték a 40–60%-os feltöltöttséget. Fejlesztési problémák és a tervmódosítás miatt azonban nem sikerült megvalósítani a törzskonyhák és korszerű mozgókonyhák rendszerbe állítását. Ebben az időszakban lerakták az új étkeztetési és kiszolgálási formák alapjait. 77 alakulatnál valósult meg az önkiszolgáló étkeztetés (az eszközökkel való ellátottság szintje 45%-ra emelkedett).

A négyszeri étkezés bevezetésével megoldódott a napi kalóriaszükséglet ésszerűbb, a kiképzési követelményekhez igazodó elosztása. Az alakulatok nagy részénél alkalmazták a választásos menürendszert, mellyel jobban tudták biztosítani a katonák ízléséhez, kívánságához alkalmazkodó élelmezést.

Megkezdődött a csapatkonyhák nagyobb ütemű gépesítése, azonban főként ipari problémák miatt az alapvető, nagy kapacitású eszközökkel való ellátás nem valósult meg a terveknek megfelelően, s emiatt a konyhák felszereltsége alacsony szinten maradt.

Megállapítható, hogy az élelmezési ellátás a minőségi fejlődés szakaszába lépett. Az elért jelentős fejlődés ellenére több problémát nem sikerült megoldani, az arányos fejlődést biztosítani. Aránytalanságot okozott, hogy egyfelől az élelmiszerellátottság viszonylag magas színvonalat ért el, ugyanakkor a szaktechnikai eszköz biztosítottsága nem volt kielégítő mértékű, elmaradt a néphadsereg, a hadtápszolgálat és az élelmezési

szolgálat más területei általános fejlődési ütemétől és fokától. Az ételmezési szolgálat aránytalanul alacsony fejlettségű területei maradtak a csapatkonyhák speciális gépekkel való ellátottsága és az étkeztetés körülményei, a konyhák és éttermek kultúráltsága.

Az 1970-es évek közepéig az étkezés élettani vonatkozású minőségi javítása mellett az ételmezési ellátás technikai színvonalának emelésére 35%-kal tervezték emelni a szolgálat költségvetését. Tervezték az 1971–1975 közötti időszakban 600 db 52 M mozgókonyha fűtésének korszerűsítését (olajfűtésre való átállítását saját fejlesztésű berendezéssel). A következő 10 évben 29 000 db háti éthordó, 100 db kenyérszállító láda és 50 db hűtőláda beszerzését, a csapatkonyhák gépi eszközökkel való felszerelésének folytatását tervezték. Célkitűzésekben szerepelt még az önkiszolgáló étkeztetési rendszer további kiterjesztése, ehhez a csapatéttermek higiénikus műanyag éttermi felszereléssel, rozsdamentes önkiszolgáló tálcával való ellátása.

Az ételmezési norma módosítása emelte az állomány ellátásának színvonalát, melyet az MNHF 2. sz. Utasítása rendelt el 1973. január 1-i hatállyal, ez elsősorban a sorállomány ételmezési norma korrekcióját jelentette, pénzértéke 16%-kal emelkedett.

A korrekció a megelőző kidolgozó munka során abból indult ki, hogy:

- az 1957-es belső szerkezetre alapozott pénzérték 17,60 Ft már irreális, túlhaladott volt, nem tette lehetővé a változott fogyasztási tendenciák érvényesítését. Pl. a régi norma szerkezetén belül a hús aránya 70% marhahús, 30% sertéshús volt, tejből 1 dl naponta, noha a tényleges fogyasztás húsból 50–50%-ban oszlott meg, tejből elérte az 1,5 dl-t. Vagy: tejtermékek, készételek a régi norma alapjaként nem is szerepeltek, a valóságos fogyasztással ellentétben. Az ételmiszeripar 1968-tól 130–140 új cikkel jelent meg a piacon, 30 féle konzervipari és 70 féle édesipari termék formájában. Ezek mind magasabb feldolgozású, jobban csomagolt, nagyobb tápértékű, de árban is magasabb termékek, amelyek egy részét a változatlan összetételű norma csak elvétve és szükség-szerűen tudta befogadni;

- az utóljára 1968. január 1-vel megállapított pénzérték nem biztosította az idő-közben beálló, kedvezőtlen ármegmozgás követését a szabadáras kategóriába tartozó mező-gazdasági termékeknél. Tehát a változatlan névleges értékű pénznorma terhére csökkentett mennyiségű beszerzés vált csak lehetővé a csapatoknál. Az 1. számú ételmezési normában szabadáras termékek beszerzésére tervezett értékhányad reálértéke 1968-tól mintegy 30–40%-kal csökkent.

A sorállomány részére megállapított új ételmezési pénznorma nemcsak az elmúlt évek árszint növekedésének utólagos korrekcióját, hanem szerény mértékben a fogyasztás szerkezetének korszerűsítését is lehetővé tette.

Nagy eredménye az időszaknak, hogy általánossá vált a választékos menürendszer, a tíz-órás biztosítása, az önkiszolgáló rendszerű étkeztetés, kedvező irányban változott az ételmezés szerkezte, mely elsősorban a tej- és tejipari termékek fogyasztásában volt érzékelhető.

Problémák az ételkészítés minőségében jelentkeztek, alapvetően a szakállomány alacsony szakképzettsége, az igényesebb szakképzés megoldatlansága miatt.

Bár az ételmiszer-fogyasztás szerkezte összességében megegyezett a tervezettel, még mindig a kívánatosnál alacsonyabb maradt az idényen kívüli zöldségfélék felhasználása, különösen a gyümölcsfogyasztás csökkent.

A hetvenes évek közepétől a szolgálat célul tűzte ki:

- az ételkészítéskor használt eszközök, szerkezeti változásának elősegítését, a tápanyagfogyasztás optimumának közelítését és az étkezési normák időszakos pontosítását;

- a csapatkonyhák, tiszti, és klubétkezdék berendezéseinek és felszereléseinek további korszerűsítésével, az önálló gazdálkodást folytató katonai szervezetek alapvető konyhágepekkel való ellátásával az étkeztetések kulturáltságának növelését;

- a csapatok 69 M mozgókonyhával történő ellátásának befejezését, sütőüzemek importálásával sütődék korszerűsítésének megkezdését, a hűtőlánc 15%-os és a kenyérszállítólánc 40%-os kialakítását, vizszállító eszközökből a teljes feltöltöttséget, korszerű törzskonyha-gépkocsik és tábortiszti étkezdék kísérleti jelleggel történő beszerzését.

Mindezek eredményeként tovább folytatódott a konyhák korszerűsítése és új típusú legénységi önkiszolgáló éttermi felszerelés rendszerbe állításával korszerűsödtek az ételkészítéskor feltételei, bővültek a büférendszerű vacsoráztatás lehetőségei.

Az árszintnövekedés mértékében végrehajtásra került az étkezési normák korrekciója. A szintentartás érdekében arányosan növekedtek a cigaretta- és borotvaszappan-, az anyagjárandósági és felszerelési pénznormák.

Az ételkészítés-ellátás alapvetően kiegyensúlyozott volt, esetenkénti, népgazdasági szinten is meglevő egyes ételkészítési gondok kivételével.

Megvalósult (terven felül) a 400 fős és nagyobb csapatkonyhák kinevezett polgári főszakács, a kisebb konyhák oktató polgári főszakács státuszok szervezése.

Az étkeztetési színvonal növelése érdekében új típusú önkiszolgáló éttermi felszereléssel láttak el négy magasabbegységet.

Tovább növekedett a korszerű konyhágepekkel történő ellátás mind a sorállomány, mind a tiszti konyhák vonatkozásában, ennek ellenére még mindig nagy volt a szakállomány leterheltsége.

A tervidőszak végére a feltöltés elérte mozgókonyhából a 100%-ot, sütőkemencéből (34 mintájú) 100%-ot, vizszállító utánfutóból 99,8%-ot, vizszállító gépkocsiból a 37%-ot, kenyérszállító gépkocsiból a 22%-ot és hűtőgépkocsiból a 30%-ot. az elhúzó fejlődés miatt nem valósult meg a törzskonyha-gépkocsi rendszerbe állítása.

A laktanyai bolthálózat a fejlődés eredményeképpen tovább korszerűsödött.

A kisegítő gazdaságok eredményesen szolgálták a tervidőszakban az ellátási színvonal növelését. A gazdaságok állagának elhanyagoltsága, a szakszerűtlen kezelés következtében indokolatlanul magas (30% feletti) volt a sertéselhullás.

Az étkezési ellátás javítására és az egységesebb követelménytámasztás érdekében 1978 szeptemberében módszertani bemutatót szerveztek Szabadszálláson, amelynek tapasztalatait nem mindenütt hasznosították a várt színvonalon.

Az étkezési pénznormák korrekciója mellett már nem volt lehetőség azok reálértékének növelésére, azonban az állami árváltozások kompenzálása miatt a normák névleges értéke lényegesen megnőtt, így 1975-1981 között a sorállomány étkezési pénznormája - változatlan vásárlóérték mellett - 61,1%-kal emelkedett. Az 1979 elején a HM-költségvetés tartalékából biztosított 1,- Ft/fő/nap normaemelés 2,5%-os reálérték-növekedést eredményezett, de ezt a következő ártrendezéskor már nem lehetett figyelembe venni.

Az ellátás mindenkori szintje jelentősen befolyásolja az állomány élelmiszerfogyasztásának, tápanyag-ellátottságának alakulását. A sorállomány fogyasztása a tervezetthez közeli szinten realizálódott. A hús és hústermékek fogyasztása évek óta azonos maradt (104,6 kg/fő/év), kismértékű visszaesés volt tapasztalható a tej- és tejtermékek fogyasztásában annak ellenére, hogy ez a tendencia 1980. évre lelassult.

A kívánatosnál kedvezőtlenebb maradt a zöldség- és zöldséfgazdálkodás fogyasztása a lakossággal (80 kg/fő/év) szemben 43 kg/fő/év. A polgári és a sorállomány élelmiszerfogyasztását összehasonlítva megállapítható, hogy a néphadseregben - a halfogyasztás jelentős elmaradása miatt - a hús- és húskészítményeknél kismértékű visszaesés, az egyéb élelmiszerek esetében nagymértékű szóródás mutatkozott.

Mindezeket figyelembe véve a fontosabb élettani mutatók az elmúlt években nem romlottak, a tervezett értékektől elmaradás csak a növényi eredetű fehérje és szénhidrát biztosításánál volt tapasztalható, de jelentős eredmény volt az állati eredetű fehérjefogyasztás tervezettnél nagyobb értéke.

Az állandó állomány élelmezési ellátásának színvonala a sorállományéhoz hasonlóan alakult. A természetbeni ellátásban részesülő hivatásos állomány (repülő-hajózó, ejtőernyős, bűvár állomány) élelmezési normája 53-55%-kal, a csapatgyakorlatokon részt vevő hivatásos állományé és polgári alkalmazottaké a sorállománnyal közel azonos mértékben, 58,5%-kal nőtt. A repülő műszaki élelmezési váltásig az időszakban - 1976. január 1-től 1980-ig 63,2%-kal nőtt.

A tisztí étkezésekben biztosított ellátás szintje, a berendezések kultúráltsága, az étel-féleségek választéka kielégítette az állomány nagy többségének igényeit. Az étkezések - a polgári életben elterjedt önkiszolgálással szemben - felszolgálással működnek.

Az MN lehetőségeinek megfelelően alakult az üdülőke utaltak, a kórházakban, szanatóriumokban áptoltak élelmezése.

A katonák ellátását negatívan befolyásolták olyan tényezők, amelyek a személyi állomány érdekeit, jogos járandóságait csorbították (sorállomány terhére történt jogtalan felhasználások stb.). A konyhák működését nehezítette, hogy a konyhagépek egy része amortizálódott, illetve a szakszerűtlen kezelés következtében idő előtt elhasznált és javításukat alkatrészhiány fékezte.

Összességében: az MN élelmezési szolgálat szociál-politikai elgondolásokból a költségvetési lehetőségekkel összhangban biztosította a pénznormák szintentartását, szerény mértékű növelését, ezen keresztül a személyi állomány élelmezési ellátását. Az illetékes szervekkel együttműködésben javították a katonák kereskedelmi és büféáruval való kulturáltabb ellátását.

2. Ruházati ellátás

A ruházati szolgálat gazdálkodásának főbb célkitűzései voltak az 1966-1970. években a személyi állomány norma szerinti ellátása mellett a hadiruházat továbbfejlesztése, a kényelmes ruházat minőségének javítása, a legénységi kimenőruházat korszerűsítése, a ruházati cikkek választékának bővítése.

A szolgálat tényleges költségvetési felhasználása a tervidőszak keretéhez képest 8%-os emelkedést mutatott. A többletfelhasználás jelentős terven felüli ruházati készletképzésből, a tisztí és tiszthelyettesi ruházati illetmények árrendezése miatti növekedésből nagyobb mennyiségű sátor és az új legénységi kimenő ruházat beszerzéséből, ár-emelkedések kiegyenlítéséből adódott.

Általában megállapítható, hogy a tervben kitűzött feladatok megvalósultak. Meggyorsult a ruházati készletek feltöltése. Fejlődött a ruházati gazdálkodási rendszer. Eredményeket értek el az állomány ruházati ellátottságának mennyiségi és minőségi növelésében.

A tervidőszakban megvalósult az állomány korszerű:

- 65 M gyakorló ruházattal, lábbelivel;
- hálóruhával;
- szalmazsák helyett poliuretánhab töltésű derékaljjal és fejpárnával;
- evőeszköz-készlettel és
- gyengélkedő köntössel való ellátása.

Megkezdődött a tisztí, tiszthelyettesi állomány számára hálósák beszerzése, (1970. végéig 8000 készlet).

A sorállomány részére új szintetikus keverésű alapanyagból készített kimenőruházat (öltöny, sapka, ingblúz, nyakkendő) került a rendszerbe, *1970-ben megkezdődött az állomány új minőségű - az öltözködési kultúra fejlődési igényeit jobban kielégítő - kimenő ruházattal való ellátás.*

A 65 M bakancs bevezetésével lényegében megszűnt az MN-en belüli lábbeli javítása. Karbantartására, vízhatlanságának növelésére korszerű hidrostopp olaj- és pasztakeverék összeállítást, a téli és nyári talpbélések helyett a mindkettőt helyettesítő, de a követelményeket magasabb színvonalon kielégítő polietilén talpbélést kísérleteztek ki, vezették be.

A csapatok részére lehetővé vált a *gyakorló ruházat utánszínezése, megkezdődött az MN mosodák melletti javítóhálózat kiépítése.* A felsoroltakkal tovább bővültek a szolgáltatások, a csomagolótechnikai módszerek, a választék.

A hivatásos és továbbszolgáló állomány számára biztosították a ruházati, felszerelési szükségletek szélesebb választékát és jobb minőségű cikkekkel való kielégítését (100% gyapjútartalmú fésűs öltöny és köpeny, sertésbőr helyett nappa kesztyű, nylon ing stb.). Kísérletek folytak a gyakorló ruházat és lábbeli igények célszerűbb kielégítésére, a csapadék elleni védőöltözet kialakítására.

Nehézségeket idézett elő az ellátásban az árváltozások gyakorisága. 1968-1970. között az egységárak 14,8%-os emelkedése következtében a ruházati szolgálat kiadásai mintegy 30-32 mFt-tal növekedtek.

Az 1970-es években a *ruházati szolgálat* kitűzött feladatait alapjaiban teljesítette. Tovább javult a személyi állomány ruházati ellátottsága.

Befejeződött az MN öltözeti rendszerének fejlesztése, az új kimenő ruhával való ellátás. Hosszú időre állandósult a ruházati cikkek kivitele és jellege, ezzel kedvező körülmények alakultak ki az öltözködési kultúra és fegyelem további javításában.

A sorállományt és a behívott tartalékosokat folyamatosan sportöltözettel, kiegészítéssel látják el.

A hivatásos és a továbbszolgáló állomány részére megkezdődött az új cikkek (ballonkabát, bélelt felöltő, 3/4-es ballonkabát) biztosítása.

A terveknek megfelelően folytatták a szolgáltató ágazat korszerűsítését. *Számos elemmel bővültek a csapatoknak nyújtott szolgáltatások, megteremtették a szükséglet szerinti fehéreműváltás feltételeit.*

Az erőfeszítések ellenére a helyi karbantartás feltételeinek megteremtésében, a fehéreműváltás gyakorisága bővítésében az ütem a tervezettnél lassabban valósult meg.

A ruházati szolgálat az 1970-es évek végére megoldotta azokat a problémákat, amelyek az állomány körében jogos kritikái észrevételeket váltottak ki. Az öltözeti rendszer fejlesztésének befejezéseként a rendszeresített új cikkeket (3/4-es és 4/4-es ballonkabát, esőgallér és -köpeny) ellátták a hivatásos állományt. Megkezdték a tiszt ruházati cikkek konfekcionálását és forgalmazását, megszervezték annak belső szervezeti és anyagi feltételeit. Új zöld inggel látták el a sorállományt.

Az egységes kabát és a téli védőcikk korszerűsítése megtörtént, az ellátás 1981-től az utánpótlás mértékében végrehajtásra került.

Hatféle új szövettel bővítették a katonai ruházat választékát, az ellátásba való bevezetésük fokozatosan történt.

A ruházati anyagok fejlesztési munkálatainak új vonásaképpen összekapcsolták a viselést követő nagyüzemi karbantartás feltételeinek javításával.

Befejezték az MN Textiltisztító és Javító Üzem rekonstrukcióját, ennek eredményeként közel kétszeresére bővült az üzem kapacitása, mód nyílt a szolgáltatás MN egészére történő kiterjesztésére és annak egy főre számított 30%-os növelésére. Lehetővé vált a szolgáltatások körének szélesítése: mosás, vegytisztítás, javítás és szállítás vonatkozásában. Mindezek mellett javultak a dolgozók munkakörülményei, szociális ellátottsága.

Megalakították a fegyveres erők és testületek ruházati ellátó szerveinek tanácskozó testületét.

Az ellátás és gazdálkodás terén a tervidőszakban fokozatos javulás volt tapasztalható, megszűnt a cikkek túlhordása, javult a laktanyai öltözeti kép. A gazdálkodó szervezetek készletei nőttek, anyagaik minőségi összetétele általában arányossá vált.

A népgazdaságban bekövetkezett áremelkedések kedvezőtlenül hatottak a gazdálkodásra. Az 1979-ig bekövetkezett áremelkedések egy részét 39,9 mFt-ot a központi gazdálkodás terhére, a törzskészletek csökkenése révén tudtak csak fizetni.

Az árváltozások a tiszt és legénységi ellátást nem érintették, az árak és a ruházati illetmények összhangját fenntartották.

Összességében: a szolgálat alapvetően végrehajtotta feladatait. Eleget tett a személyi állomány szükségleteinek kielégítéséből adódó kötelezettségeinek, a kedvezőtlen körülmények ellenére is tovább javította az ellátás színvonalát. A textiltisztító kapacitás növelésével megteremtette a nagyüzemi karbantartás feltételeit.

3. Egészségügyi biztosítás

A személyi állományról való gondoskodás terén az egészségügyi szolgálattal szembeni fő követelmény volt a III. ötéves terv éveiben, hogy az orvostudomány és az egészségügyi technika fejlődésének megfelelő ütemben fejlesszék az MN egészségügyi hálózatát és kórházait, végezzék a gyógyító-megelőző munkát, annak anyagi-technikai biztosítását.

A tervidőszak utolsó éveiben 10 csapatgyengélkedő felújítása mellett 3 helyőrségben új gyengélkedő épült. *Meggyorsult az egészségügyi blokkok felszerelésének korszerűsítése is.* Újabb 8 fogászati egység kiadásával 62-re emelkedett a csapatfogászatok száma. Megkezdődött - a csapatok 70%-a részére - a fizioterápiás készülékek kiadása, mely lehetővé tette az eddigi csak szakrendeléseken biztosítható kezelések laktanyában történő elvégzését, a kiképzésből kieső órák számának csökkentését. Az alakulatok részére kiadásra kerültek az életmentő elsősegélynyújtás korszerű eszközei.

Megoldódott az MN KÖJÁL-nak a Gyáli úti kórházban való elhelyezése és ezzel kapcsolatban az MN szintű működéséhez szükséges nélkülözhetetlen egészségügyi felszerelések biztosítása. Ezek a korszerűsítések összességükben lehetővé tették a csapatrendelőkben az alapvető orvosi, a honvéd kórházakban pedig a megyei kórházak ellátási színvonalának megfelelő ellátást, az egészségügyi anyagok, gyógyszerek és berendezések biztosítását.

A tervidőszak költségvetése biztosította az orvosi műszerek és készülékek, beszerzési, valamint a néphadsereg egészségügyi igényjogosultjai által a polgári gyógyszerárakban beváltott vények kiegyenlítésére évente emelkedő tendenciájú költségeit.

A legerőteljesebb fejlesztést az időszakban az egészségügyi ellátás terén tervezték, ahol a költségvetési keretek 42%-os növelését irányozták elő.

A kórházak technikai felszereltségének emelése, Központi Rendelő Intézet átadása, a balatonfüredi szanatórium továbbá az I. sz. Katonai Kórház új szárnyának átadása szerepeltek a főbb tervek között.

Célul tűztük ki a tábori egészségügyi ellátás korszerűsítésére többek között a műtők számának felemelését, azoknak és más helyiségek korszerű fűtőberendezéssel való ellátását, a teljes személyi állomány egyéni egészségügyi felszerelésének korszerűsítését és azokkal való ellátását.

Az 1971-80 között a megemelt költségvetési előirányzat tervezését a létszámemelkedés mellett az ellátás minőségének javítása, az ellátás bázisai technikai felszerelésének növelése indokolta.

A negyedik ötéves tervidőszak során az MNHF-ség gazdálkodása rendelkezésre álló pénzkeretek, anyagi eszközök hatékony, takarékos felhasználásával biztosította a fejlesztési célkitűzések teljesítését, az ellátás zavartalanságát, a személyi állomány szolgálati-, munka- és életkörülményeinek folyamatos javítását.

Az egészségügyi ellátás az 1970-es évek közepétől tovább korszerűsödött. Az egészségügyi szolgálat minőségi fejlesztésében jelentős állomás volt a 0018/1974. számú HM Direktíva megjelenése, mely hosszabb távra határozta meg az egészségügyi ellátásnak feladatait pártunk és kormányunk által támasztott egészségpolitikai irányelvek, a Varsói Szerződésben vállalt kötelezettségek, valamint a néphadsereg feladataiból és

technikai fejlődéséből származó egészségügyi követelmények alapján. Az MN egészségügyi szolgálatának feladatait az orvostudomány legújabb ismereteinek és módszereinek felhasználásával hivatott teljesíteni. Ennek megfelelően biztosítani kell a katonaegészségügyi ellátásra jogosultak egészségének védelmét, a betegség megelőzését, a betegségek megelőzését, azok korai felismerését, kellő időben történő szakszerű kezelését békében és háborúban. E feladatok megoldása az egészségügyi szolgálat tevékenysége mellett a parancsnokok, politikai szervek és más fegyvernemi, szolgálati ágak együttes munkáját igényli.

Az MN színvonalas egészségügyi ellátása és annak megalapozott fejlesztése jelentős eleme hazánk honvédelmi egészségügyi felkészítésének, ugyanakkor közvetlenül kihat a Magyar Néphadsereg kiképzésére, hangulatára.

A személyi állományról való gondoskodás terén a gyógyító-megelőző munka állt a figyelem előterében, amelynek fejlesztéséhez jelentősen hozzájárultak a különböző egészségügyi építkezések és objektumbővítések.

A jelentősebb egészségügyi beruházásokra, fejlesztésekre az alábbiakban került sor:

- 1973-ban a Központi Katonai Kórház Rendelő Intézete;
- 1974-ben a 4. sz. Honvéd Szanatórium, Hévíz új tömbje;
- 1975-ben az 5. sz. Honvéd Szanatórium, Balatonfüred;
- 1975-ben az I. sz. Katonai Kórház új szárnyépülete.

A Központi Katonai Kórházban:

- 1971-ben befejeződött a pavilonok felújítása a műszaki rekonstrukcióval és egyes osztályok korszerűsítése;
- 1970-től önálló osztályként folytatta működését a mellkassebészet;
- 1971-ben megvalósult a központi laboratórium automatizálása. Teljesen átszerveződött az anaesthesiológia.

A gyógyító-megelőző munka intenzívebb fejlesztési bázisaként megtörtént a Katonai Orvosi Kutató Intézet szervezése.

A tervidőszakban megoldották a klinikai laboratóriumoknak egyes automatikus készülékekkel való ellátását. Megtörtént a központi sterilizálók felállítása, a röntgenek korszerűsítése, a rendelőintézetek felszerelésének felújítása.

A csapatrendelők felszereltsége a tervidőszakban meghatározott szintet ért el. A tömeges oltásokhoz oltópisztoly, a fogászati ellátás javításához a rendelők 90%-ban korszerű felszerelést, a távoli helyőrségekben levők ellátására fogászati gépkocsit biztosítottak. *A kórházak orvosi műszerekkel, készülékekkel az 1971. évi normatívákhoz képest 90%-ban kerültek feltöltésre, mintegy 20%-kal meghaladva a polgári kórházak átlagos felszereltségét.*

Továbbra is megoldatlan maradt azonban a technikai eszközök szervezett javítása, karbantartása. Egyre nagyobb gondot jelentett az egészségügyi anyagi készletek mennyiségi és minőségi változásával párhuzamosan növekvő tároló és szállítótér-hiány, ami negatívan hatott ki az ellátás folyamatosságára.

Az egészségügyi ellátásban a gyógyító-megelőző munka színvonalának emelése, a szűrővizsgálatok hatékonyságának növelése, az aktív gondozásban részesülők körének szélesítése, a munkaártalmak és a járványos megbetegedések megelőzése volt a legfontosabb feladat.

Az egészségügyi ellátási tevékenység eredményeképpen a tervidőszakban az állomány egészségi állapota lélegítően alakult. Javultak az intézeti és szanatóriumi ellátás objektív feltételei, a tervezett ütemben haladtak a 6. sz. Katonai Kórház (Győr) kivitelezési munkálatai, 150 ágygal bővült a 4. sz. Szanatórium (Hévíz) és rendszerbe állt 100 ágy kapacitással az 5. sz. Kórház-Szanatórium (Balatonfüred).

Kedvezően alakult a közegészségügyi-járványügyi helyzet is. Jelentős tevékenységet fejtett ki az egészségügyi szolgálat a környezetvédelem katonai-egészségügyi feladatainak elvi kidolgozásában és gyakorlati végrehajtásában.

Az intézeti ellátás javítását szolgálta az 1., 2. és 3. sz. Katonai Kórházak középáder állományának emelése is.

A tervidőszakban javult a hivatásos állomány egészségügyi helyzete. Az egészségesek aránya az 1972. évi 60,7%-ról 1979-re 65,2%-ra emelkedett.

A tervszerű rendelőintézeti és kórházi kezelésre, illetve a megelőző gyógyüdtetésre szoruló aránya az 1972. évi 22,5%-ról 1979-re 17,3%-ra csökkent.

Az országos átlaghoz mérten azonban magasabb számokat ért el a mozgásszervi, szív- és érrendszeri megbetegedések és a különböző eredetű baleseti sérülések gyakorisága. A 46 éven felüli korosztályokra fokozatosan a hosszantartó, krónikus kórformák túlsúlyba jutása vált jellemzővé. Az országos átlagnak megfelelően alakult a heveny szívizomelhalásban szenvedők száma és növekvő tendenciát mutatott az ebből eredő elhalálozás gyakorisága.

A megelőző évekhez képest bár csökkent a kifáradásos idegrendszeri megbetegedések gyakorisága -, ami a regeneráló gyógyüdtetésre vezethető vissza - de ez még mindig nem vált eléggé széles körűvé, figyelembe véve a hivatásos állomány leggyakoribb betegségcsoportjait, mint a pszichikai terheléseket és az életkori tényezőket illetően. A helyzet javítására a regeneráló gyógyüdtetés bővítését és az adott rendszer teljes átszervezését irányozták elő.

A nyugállományúak és igényjogosult családtagjaik egészségügyi ellátása megoldódott. 1980 júliustól a katonai kórházakban külön nyugdíjas rendelést állítottak be.

Kedvezően alakult a sorállomány egészségügyi helyzete is, a behívottak aránya az 1965. évi 76,2%-ról 1979-re 89,9%-ra növekedett, ezen belül a korlátozással alkalmasak aránya 5,7%-ra csökkent. Körükben a leggyakrabban előforduló betegségcsoportok: a szezonális heveny légzőszervi megbetegedések és a különböző eredetű balesetekből származó sérülések. Mérsékeltén fokozódott az agyi, idegrendszeri és emésztőszervi megbetegedések előfordulása. A mozgásszervi megbetegedések aránya közel kétszeresére nőtt. A korábbi években legtöbb gondot okozó szívérrendszeri megbetegedések nagyságrendje csökkent.

Az országosan kedvezőtlen fogászati helyzetből adódóan a bevonulók mintegy 50-60%-a, a feladatteljesítését befolyásoló foghiány miatt ellátást igényelt. Körükben túlzott alkoholfogyasztás és dohányzás észlelhető.

A csapattagozatban az ellátás színvonalának emelésére a rendelők mintegy 35%-át felújították, az egészségügyi technikai ellátottságukat 34%-kal növelték.

Az orvosi helyek feltöltöttsége az 1973. évi 55,2%-ról 1979-re 83%-ra növekedett.

A laktanyahadtáp szervezéséhez kapcsolódva laktanya-egészségügyi szolgálatot alakítottak ki, amelyek az erők és eszközök összevonásával hatékonyabb szakmai munkát tesznek lehetővé.

Megkezdődött a kísérleti jellegű helyőrségi rendelőintézet építése Nagykanizsán.

1976. január 1-től az új norma szerint ellátták fogyóanyaggal a csapatokat, amely lehetővé tette többek között az egyszer használatos steril tűk és gyorsdiagnosztikai tesztek alkalmazását.

A csapatorvosi rendelőket és az ezred szintű csapatrendelők sebesültszállító gépkocsijait az elsősegélynyújtás hatékonyabbá tételére felszerelték reanimációs (újraélesztő) készülékkel.

A starthelyeket felszerelték diagnosztikai táskákkal a repülések előtti kötelező orvosi vizsgálatok megbízható elvégzésére.

Az MN kórházaiban lényegében befejezték a laboratóriumok automata és félautomata készülékekkel való felszerelését.

Az MN valamennyi hivatásos és főfoglalkozású polgári orvosát ellátták sürgősségi orvosi táskával, amely lehetővé teszi a gyors és hatásos elsősegélynyújtást.

Az MN gyógyító-megelőző ellátása az ötéves tervidőszakban arányosan fejlődött, de a szükségletek növekedése meghaladta a feltételek javulását. Az alapellátó tagozatban az ellátás színvonalának növekedése elmaradt a tervezettől, az intézeti tagozatok fejlesztésének több jelentős építés-beruházási célkitűzése húzódott át a következő tervidőszakra. Ezen gondok miatt csak részben lehetett végrehajtani a területi ellátási rendszer fejlesztését. További problémákat jelentett az 1. sz. Katonai Kórház és a Központi Kórház elavultsága. A nővérszállóhelyek hiánya gátolta a munkaerő-ellátást.

Örzségében: az egészségügyi szolgálat a három tervidőszakra meghatározott feladatokat teljesítette. Emelkedett a gyógyító-megelőző munka színvonala, szélesedett – a szűrővizsgálatok növekedésével – az aktív gondozottak köre. Hatékonyabbá vált a munkaártalmak és a járványos megbetegedések megelőzése.

A befejezett építési beruházások, a felújított csapatgyengélkedők, a műszerezettség növelése hatékonyan segítette az egészségügyi ellátás magasabb szintű végrehajtását.

4. Szociális, kommunális biztosítás

A hivatásos állomány szervezett pihentetési lehetőségei és annak körülményei előnyösen változtak. Balatonlelle kivételével lényegében befejeződött a központi üdülők rekonstrukciója. Nőtt az üdülők komfortja, bővültek a sport és kulturális lehetőségek. Kezdeti eredmények születtek azon a téren, hogy megszűnjön az üdülők igénybevételenek szezonális jellege. A főidény kapacitáshiány-csökkentését szolgáló bérleményes üdültetés kedvelt formává vált. Az egyszerűsített külföldi csereüdültetésben részesülők száma, ezzel az üdülői beutalások gyakorisága a IV. ötéves tervidőszakban főszezonban 9, elő- és utószezonban 7 évenként volt biztosítható. A központi üdültetési lehetőségeket jól egészítette ki a csapatok által – a tervidőszak második felében – létrehozott hétvégi pihenő hálózat. Összesen 25 helyen 1175 férőhellyel rendelkeztek, az 1970. évi nyolcszorosával.

Fokozott figyelmet fordított a hadtápvezetés az óvodás és bölcsődés korú gyermekek ellátására, mely elsősorban a meglévő intézményekben folyó oktató-nevelő munka színvonalának javításában és a berendezések korszerűsítésében jutott kifejezésre. 1975-ben 9 bölcsődei (360 férőhellyel), 15 óvodai (1520 férőhellyel) és 2 iskolai napközi otthon (100 férőhellyel) működött. Ezt egészítette ki - szerződéses formában - 9 óvoda (305 férőhellyel) és 1 napközi otthon (52 férőhellyel). Bizonyos aránytalanságot mutatott, hogy az intézmények 50%-a Budapesten, a többi vidéken üzemelt. Részből ebből fakadt, hogy jelentősek maradtak továbbra is MN viszonylatban és helyőrségenkénti differenciáltsággal a férőhely gondok. Ennek központi erőből történő megoldását nehezítette a helyőrségek nagy száma. Az időarányos növekedést a járulékos központi beruházások elhúzódnása, a csapatépítkezésben rejlő lehetőségek ilyen célra való jobb kihasználásának elmaradása is hátráltatta. További nehézséget jelentett, hogy új férőhelyek létesítését az esetek többségében az üzemeltetési létszám növekedése nélkül kellett megoldani, mely elsősorban a tanácsokkal való kooperáció felé orientálta a vezetést.

A személyi állományról való gondoskodás fontos területe maradt a családtagok foglalkoztatásának segítése, melynek keretében megállapítható, hogy az időszakban az ilyen célt szolgáló üzemek szervezése lényegében befejeződött. Összesen 104 munkahelyen 2900 családtag dolgozott, havi átlagkeresetük 1900 Ft volt, mely 1970-hez viszonyítva 35%-os emelkedést jelentett. Az üzemben dolgozók mellett jelentős volt a bedolgozók száma is (700 fő), akiknek átlagkeresete ugyancsak nőtt (50%) és elérte az 1300,- Ft-ot.

A tervidőszakban a fő figyelem az iskolai végzettség szakképzettség emelésével összhangban levő kvalifikáltabb munkalehetőségek biztosítására, a munkahelyek kultúráltságának növelésére irányult. E téren azonban még sok tennivaló maradt.

A párt- és az állami intézkedésekkel összhangban a tervidőszakban a néphadsereg polgári alkalmazottait - köztük a nőket és fiatalokat is - kedvezően érintő intézkedések kerültek megvalósításra. A lakáshoz juttatás, a szociális létesítmények bővítése, korszerűsítése mellett megkezdődött a nehéz fizikai igénybevétel csökkentését szolgáló gépi anyagmozgató és takarító eszközökkel való ellátás, egyes üzemekben a különösen nehéz munkafolyamatok gépesítése.

A szociális és üdülteségi szolgáltatások terén az üdülőkben a turnusonkénti férőhelyek száma 17,5%-kal, az üdültesítésben részt vevők száma 21%-kal növekedett. Új szolgáltatás bevezetése Bulgáriában, Romániában és Jugoszláviában 1980-ban pedig Románia helyett Szovjetunióban - az Idegenforgalmi Vállalatok szervezésében - évente mintegy 1300 fő pihenését tette lehetővé. Csehszlovákiában az Alacsony Tátrában a camping-szerű üdültesítés megszervezésével évente mintegy 400 fő üdült. Továbbra is fenntartották az egyszerűsített cserüdültetés rendszerét. Az előzőek, valamint az egyes csapatpihenőhelyek férőhelyei 50%-nak a központi rendszerbe történő bevonásával főidényben mintegy 600-zal több személy üdültesítését tudták biztosítani. A főidényi üdültesítés gyakorisága 1980-ban már hat évre csökkent, amely kedvezőbb lett a SZOT átlagánál.

Folytatódott a csapatpihenőhelyek saját erőből való létesítése, az időszak végén 32 csapatpihenő üzemelt, összesen 1160 férőhellyel.

A gyermekintézményekben - néphadseregi, tanácsai és üzemi konstrukcióban összesen 3177 férőhely állt rendelkezésre, amely a tervidőszakban 53%-os növekedésnek felelt meg. A férőhelyek száma mellett ugyanakkor kedvezően emelkedett azok

kihasználtsága, mintegy 13%-kal. A viszonylag magas, 107%-os kihasználtság meghaladta a Fővárosi Tanács hasonló intézményeit. Mindemellett továbbra is gondot okozott néhány nagyobb helyőrségben, de főleg a fővárosban a bölcsődés korú gyermekek elhelyezése.

Az üdülők, csapatpihenőhelyek és gyermekintézmények vonatkozásában jelentősnek ítéhető az a fejlődés, amelyet a működés feltételei, a szolgáltatások javítása, bővítése terén értek. Gondot és problémát okozott azonban az egyes intézmények közötti színvonalkülönbség, valamint az üdülői férőhelyek főszezonon kívüli alacsony kihasználtsága. Ez utóbbi viszont nagyobb lehetőséget teremtett a hivatásos állomány fokozottabb megelőző egészségvédelmére irányuló törekvéseinek valóra váltására.

A *katonahozzá tartozók foglalkoztatásában* is hathatós segítséget nyújtottak. A szervezett foglalkoztatás 1980-ban 3088 család jövedelmére hatott ki kedvezően, átlagosan 2700 Ft keresetet jelentve az üzemi foglalkoztatásúaknak és 1450 Ft-ot a bedolgozóknak. A keresetek nagysága 1975-höz viszonyítva 43%-kal lett magasabb.

5. Következtetések:

Az 1968–1980-as időszakban a költségvetési gazdálkodás kapcsán fontos feladat volt a bekövetkezett árváltozásokra való reagálás.

Az élelmezési ellátásban az árak alakulása különösebb problémát nem jelentett. Az 1968 januárjában végrehajtott központi árrendezés magával hozta az élelmezési normák átdolgozását, ellátási zavar nem keletkezett. A szabadáras mezőgazdasági termékek ár alakulása az országos hullámnak megfelelően évenként változott. Jelentős eltérés, árnövekedés csupán a hüvelyeseknél állandósult.

Az élelmiszerek túlnyomó többsége forgalmi adóval növelt, illetve árkiegészítéssel csökkentett termelői áron került beszerzésre. Az e csoportba tartozó élelmiszerek egyedi ármódosítása a csapatok részére 1968-ban a meghatározott eladási árakat nem befolyásolta, mivel értékesítésük változatlan elszámolói áron történt. A jelentkezett árkülönbözlet a gazdálkodás keretében képzett „árkockázati alap” terhére került elszámolásra. A HÁB termékeknél a tervidőszakban áremelkedés nem volt.

A ruházati ellátásban már jelentős gondokat idézett elő az árváltozás gyakorisága. A nehézségek elsősorban a terví és a tényleges beszerzési árak, kisebb jelentőséggel a belső elszámoló árak vonatkozásában merültek fel. Az új gazdasági mechanizmus nyomán tett intézkedések hatására a ruházati és felszerelési cikkek beszerzése 53%-ban HÁB által maximált, 47%-ban szabadárakon történt. 1968–70 között az egységárak 14,8%-os emelkedése következtében: a legénységi első ellátás költsége 11,6%-kal, az évi utánpótlás költségei 12,3%-kal és a ruházati szolgálat egyéb kiadása 30–32 mFT-tal növekedtek.

Az árváltozások az egyes fogyasztási keretekben kiegyenlítették voltak, vagy csak minimális eltérést idéztek elő. A hivatásos állomány ruházati ellátásának költségei – annak ellenére, hogy egyes cikkek árindexében lényeges változás volt tapasztalható (árindex szóródás: 72,1–119,7) – az évi utánpótlásnál alig 0,9%-kal növekedett, az első ellátásnál pedig változatlan maradt.

Általában az ármozgások kedvezőtlenül befolyásolták a költségvetés tervezését, végrehajtását az indokolt igények maradéktalan kielégítését. Problémák jelentkeztek a belső elszámolásoknál, mivel a beszerzési árak állandósult mozgásával szemben a költségvetés tervezési és elszámolási árai merevek voltak, változtatásuk bonyolult és hosszadalmas eljárással volt lehetséges.

A személyi állományról való gondoskodás javulásához járult hozzá az ellátó központok létrehozása, a csapatok és az ellátást irányító szervek közötti kapcsolat szorosabbá tétele fokozta az ellátás rugalmasságát. Ilyen irányban hatott a szélesebbé tárt csapatgazdálkodás, a helyi lehetőségek és a központi erőforrások koordináltabb aktivizálása. A hadtáp költségvetési keretek mintegy 52%-a csapathatáskörbe került, ezzel nagymértékben növekedett a végrehajtók helyi és fegyvernemi sajátosságokhoz, körülményekhez alkalmazkodó gazdálkodási lehetősége és egyben felelőssége a katonákról való gondoskodás terén is.

Az 1970-es évek folyamán az árváltozások gyakorisága és főképpen emelkedő tendenciája a hadtápgazdálkodásban is gondokat okozott többek között a személyi állomány ellátásában is. Az árak mozgása mind a központi, mind a csapatbeszerzéseknél éreztette hatását, mivel az ellátás és szolgáltatás szabad árformában tartozó árváltozásai, - a népgazdasági emelkedések hatására - a néphadseregben is érvényesültek.

Az áremelkedések szintje - differenciált mértékben ugyan - de főbb anyagcsoportonként az egészségügyi szakanyagoknál öt év alatt átlagosan 20-35%-ot, a ruházati és felszerelési cikkekénél 14,0-23,5%-ot, az elhelyezési anyagoknál 17,6%-ot ért el. Annak ellenére, hogy a vezetés az árkihatások finanszírozásának jelentős részét biztosította, a személyi állomány ellátása érdekében - költségvetési átcsoportosítások útján a hadtáp saját kereteiből közel 1,0 milliárd Ft-ot fordított az árkihatások ellensúlyozására, így az ellátás terén sikerült teljesen, vagy nagymértékben kiküszöbölni.

Az elmúlt tervidőszakban a csapatgazdálkodás területén aktívabb és átfogóbbá váló gazdálkodás parancsnoki és szakvezetői irányításának eredménye is hozzájárult az ellátás, a katonákról való gondoskodás minőségi javulásához, szervezettebbé vált a takarékos gazdálkodás, a belső tartalékok célirányosabb felhasználása a személyi állomány ellátása érdekében. A pénzgazdálkodás rendszere bevált, az időközbeni módosításokkal együtt jól biztosította az önálló gazdálkodás végrehajtásának, a felelősség növelésének feltételeit.

(A részletes irodalomjegyzék és a forrásanyagokra vonatkozó utalás a Szerkesztőségben megtekinthető.)

KÖNYVSZEMLE – ÚJ KÖNYVEK

Dr. Losoncz Miklós: Nyugati stratégiai koncepciók

Az utóbbi években egyre több szó esik a fegyverkezésről, a tőkés világ katonai programjairól és doktrínáiról.

– A szerző ezúttal átfogó elemzést ad a doktrínák alig ismert területeiről is, közöttük a szocialista országok elleni diszkriminációs intézkedéseikről, a COCOM érvényesítéséről is. A kötet feltárja a NATO-n belüli érdeklentéteket új megjelenési formáit, a Nyugat–Kelet együtt működésének közeli múltját és perspektíváját. Újszerű a szerző elemzése a nyugati stratégiai koncepciók vizsgálatáról.

Zrinyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, 1986.

P. Szabó József: Kínában jártam

Reform, modernizálás, a külvilág felé való nyitás, a bürokratikus béklyók levevése, fiatalítás – talán e fogalmakkal jellemezhető legjobban a hihetetlenül gyorsan változó kínai valóság.

P. Szabó József, az ismert külpolitikai újságíró, a délkelet-ázsiai térség egyik legkiválóbb hazai szakértője, abba az egymillió fős országba kalauzolja az olvasót, amelyben néhány éve a kerékpárjavítást fejlett technológiai feladatként emlegették – s amelyet ma, szinte páratlan merészséggel és bátorsággal elindítottak egy röppályán a XX. század felé.

Mit illik tudni a magyar átlagolvasónak a mai Kínáról? Bizonyára ez a kérdés vezérelte a szerzőt, amikor a rendelkezésre álló roppant tényanyag és a személyes élményei között tallózott. P. Szabó József a kínai független és önálló külpolitikai koncepciótól a milliós létszámmal csökkentett, ugyanakkor jelentősen korszerűsített hadsereg szerepéig, a katasztrófális gazdasági következményekkel járó maói nagy ugrás politikájával szöges ellentétben levő gazdasági reformig, a népességpolitikától a kulturális forradalom idején szétzilált oktatási rendszer megújításáig minden olyan témáról szól, mely jellemzője a ma és várhatóan meghatározója lesz a holnap Kínájának.

Az egzotikus, világrésznyi ország jelenéről képet adó kötetet a szerző dokumentumértékű fotói teszik teljessé.

Zrinyi Kiadó, 1986.

Dombrády Lóránd: Hadsereg és politika Magyarországon 1938–1944

Az elmúlt években különösen a politika, diplomácia, gazdaság és hadtörténelem átfogó munkák vagy részmonográfiák közreadásával nagyon sokat tettek történelmi közelmúltunk alaposabb megismertetéséért, s ezáltal a napjainkat jobban megérteni vágyók tudásszomjának enyhítéséért.

Dombrády Lóránd, az ellenforradalmi rendszer hadtörténelmének egyik legkiválóbb kutatója újabb fontos monográfiával lepte meg a téma iránt érdeklődők mind népesebb táborát.

A szerző természetesen épített bizonyos diplomáciatörténeti forráskiadványokra, egyúttal bőségesen kiegészítette ezeket a különböző levél- és könyvtárakban általa felkutatott, eddig ismeretlen dokumentumokkal, így vázolvá fel a magyar uralkodó osztály 1938–1944-es években folytatott katonapolitikáját. Ennek köszönhetően a legszélesebb olvasóközönség kap egy hiteles, árnyalt, átfogó, sőt – az adott lehetőségekhez képest – teljes képet Magyarország második világháborús pusztulásának egyik nagyon fontos okáról, a „katasztrófolitika” meghatározó elemeinek egyikéről.

Kossuth Kiadó, 1986.

Szabó János: Társadalmi hatások a hadseregben (szociológia)

Napjainkban megkülönböztetett figyelem irányul az ifjúságra. Rangos fórumok, tudományos alkotócsoportok, szociológiai műhelyek vizsgálják, elemzik a fiatalok helyzetét.

A Magyar Néphadseregben folyó szociológiai kutatásban is központi helyet foglal el a bevonuló fiatalok hadseregben való szocializációjának vizsgálata.

A szerző feltárja és elemzi azokat a – nemritkán megdöbbentő – társadalmi hátrányokat, amelyeket a bevonulók magukkal hoznak, s amelyek erősödhetnek, illetve gyengülhetnek a katonai szolgálat sajátos viszonyai között.

Esetek tucatjainak elemzésével bizonyítja, hogy jó parancsnoki munkával, hatékony módszerekkel jelentősen csökkenthetők a feszültségek, megelőzhető a súlyosabb konfliktusok. A legújabb kutatási eredmények felhasználásával megírt kötetet elsősorban a néphadsereg hivatásos állományának, illetve a katonaszociológia iránt érdeklődők figyelmébe ajánljuk.

Zrínyi Kiadó, 1986.

Jaroslav Hasek: Alserbach százados háborús zárszámadása

Jaroslav Hasek – aki a Svejka a derék katona című halhatatlan remekléssel a világirodalom egyik legnagyobb szatírját alkotta meg – százával ontotta ragyogó humoreszkjeit, krokijait is. A számtalan miniatűr remeklés tekintélyes részét a monarchia hadseregének szentelte. Ezekből a groteszk, bizzar villanásokból nemcsak a Szejka előképe rajzolódik ki, hanem egy ragyogó tollú humorista sajátos világa is.

A kötetbe felvett mintegy harminc humoreszk az egykori k.u.k. hadsereg hétköznapijainak és parádéinak minden bizonnyal legkajánabb és legmulatságosabb ábrázolása. A most megjelenő Hasek-válogatás az első olyan gyűjtemény, amely a világhírű író katonahumoreszkjeit kötetbe sorakoztatja.

Zrínyi-zebkönyvek sorozat, 1986.

TARTALOMJEGYZÉK

	Pályázati felhívás - - - - -	3
	<i>A hadtápbiztosítás elmélete</i>	
Pártos János ezds.	A baráti hadseregek hadműveleti és csapathadtápjának helyzete, korszerűsítésük néhány tendenciája -	5
Dr. Kazinczi István nyá. alez.	A minőség kérdései a fegyveres erők és testületek gazdasági jellegű (kiszolgáló, szolgáltató) tevékenységében II. rész - - - - -	14
	<i>Politikai munka a hadtápban</i>	
Kovács Károly alez.	A Központhadtáp katonai szervezetek sorállománya körében folyó közművelődési munka néhány tapasztalata, feladataink - - - - -	23
Petrák Béla alez.	KISZ-megbízotti rendszer a szállítványkísérői őrszolgálatban - - - - -	30
	<i>Harckészültség és hadtápkiképzés</i>	
Eőri Tibor ezds.	Egy gépesített lövészadosztály hadtáp rendszergyakorlat tapasztalatai - - - - -	32
Skrabán László ezds.	A HDS második lépcsőjében levő hk. ho. ellencsapás végrehajtására történő előrevonása és ütközetbe vetése hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése és végrehajtása - - - - -	41
Korom Károly őrgy.	A környezetvédelem sajátossága és eredményei az MN Hátországvédelmi Parancsnokság alárendeltjeinél -	54
	<i>A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés</i>	
Szabó Attila mő. mk. ezds.	A munkásőrség ellátásának, gazdálkodásának módosított, korszerűsített rendje - - - - -	58
Dr. Villányi Ferenc o. ezds.	Az ápolási munka egységesítésének kialakítása a korszerű ápolási tevékenység követelményrendszerének biztosításához - - - - -	65
Semperger Imre szds.	A Tábori Textiltisztító és Javító Üzem működésének megtervezése, megszervezése a hadműveleti tevékenység folyamán - - - - -	72
		143

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi oszt.	1. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - - 85
	2. Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1985. évi baleseti helyzetéről - - - - - 89

Hasznos tapasztalatok

Csabai György őrgy.	Összegezett tanulságok (és tények) a moszkvai csata hadtápbiztosításáról- - - - - 98
---------------------	---

Folyóiratszemle

I. M. Goluskó vezds.	A csapatok hadművelet alatti hadtápbiztosítása elmé- lete és gyakorlata fejlődésének egyes irányzatai - - 103
V. Arhipov vörgy.	A gépkocsiutak felderítése megszervezésének egyes kérdései - - - - - 113
Albin G. Wheeler	A mélységi támadás hadtápbiztosítása - - - - 117

Hadtáptörténet

Tóth József ezds.	Az MN személyi állománya szolgálati-, élet- és mun- kakörülményeinek alakulása az 1968-1980-as időszak- ban - - - - - 124
-------------------	---

Tájékoztató közlemények

x x x	Könyvszemle - - - - - 141
-------	---------------------------

СОДЕРЖАНИЕ

		стр.
	<i>Теория тылового обеспечения</i> — — — — —	3
Полковник ПАРТОШ Янош	Состояние и некоторые тенденции совершенствования оперативного и войскового тыла дру- жественных армий — — — — —	5
Подполковник в отставке КАЗИНЦИ Иштван	Вопросы качества в деятельности вооруженных сил хозяйственного характера, часть II — —	14
<i>Политическая работа в службе тыла</i>		
Подполковник КОВАЧ Карой	Опыт работы просвещения, проводимой среди рядового состава военных организаций тыла центра и задачи связанные с этим — — — —	23
Подполковник ПЕТРАК Бела	КИСовская (комсомольская) работа в службе ох- раны и сопровождения эшелонов — — — —	30
<i>Боевая готовность и подготовка тыла</i>		
Полковник ЭРИ Тибор	Опыт тылового учения мотострелковой дивизии	32
Полковник ШКРАБАН Ласло	Подтягивание, ввод в сражение танковой дивизии, находящейся во втором эшелоне армии с целью проведения контратаки, планирование, организа- ция и осуществление ее — — — — —	41
Майор КОРОМ Карой	Особенности и результаты защиты окружающей среды в подчиненных частях управления терри- ториальной обороны ВНА — — — — —	54
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение</i>		
Полковник САБО Аттила	Усовершенствованный порядок обеспечения, хозяй- ствования рабочей милиции — — — — —	58
Полковник ВИЛЛАНИ Френц	Проведение унифицирования работ по уходу за больными для обеспечения требований современной деятельности по уходу — — — — —	65
Капитан ШЕМПЕРГЕР Имре	Планирование, организация работы полевого предприятия химчистки и ремонта текстильных изделий — — — — —	72

Сообщения по охране труда

Отдел предотвращения несчастных случаев и охраны труда Управления Финансовой службы ВНА	1. Пособие по обучению рядового состава охране труда (продолжение) — — — — —	85
	2. Информация о несчастных случаях среди служащих в 1985 г. — — — — —	89

Полезный опыт

Майор ЧАБАИ Дьердь	Итоги и факты тылового обеспечения битвы под Москвой — — — — —	98
-----------------------	--	----

Обзор журналов

Генерал-полковник ГОЛУШКО И. М.	Некоторые тенденции развития теории и практики тылового обеспечения войск в операции	105
Генерал-майор АРХИПОВ В.	Некоторые вопросы организации разведки автомобильных дорог — — — — —	113
Албин Г. ВЕЕРЕР	Тыловое обеспечение наступления с выдвижением из глубины — — — — —	117

История тыла

Полковник ТОТ Йозеф	Формирование служебных, бытовых и рабочих условий личного состава в 1968-1980 гг. — —	124
------------------------	---	-----

Сообщения информационного характера

* * *	Обзор журналов	
* * *	Обзор книг — — — — —	141

MELLÉKLETEK, ÁBRÁK, VÁZLATOK

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

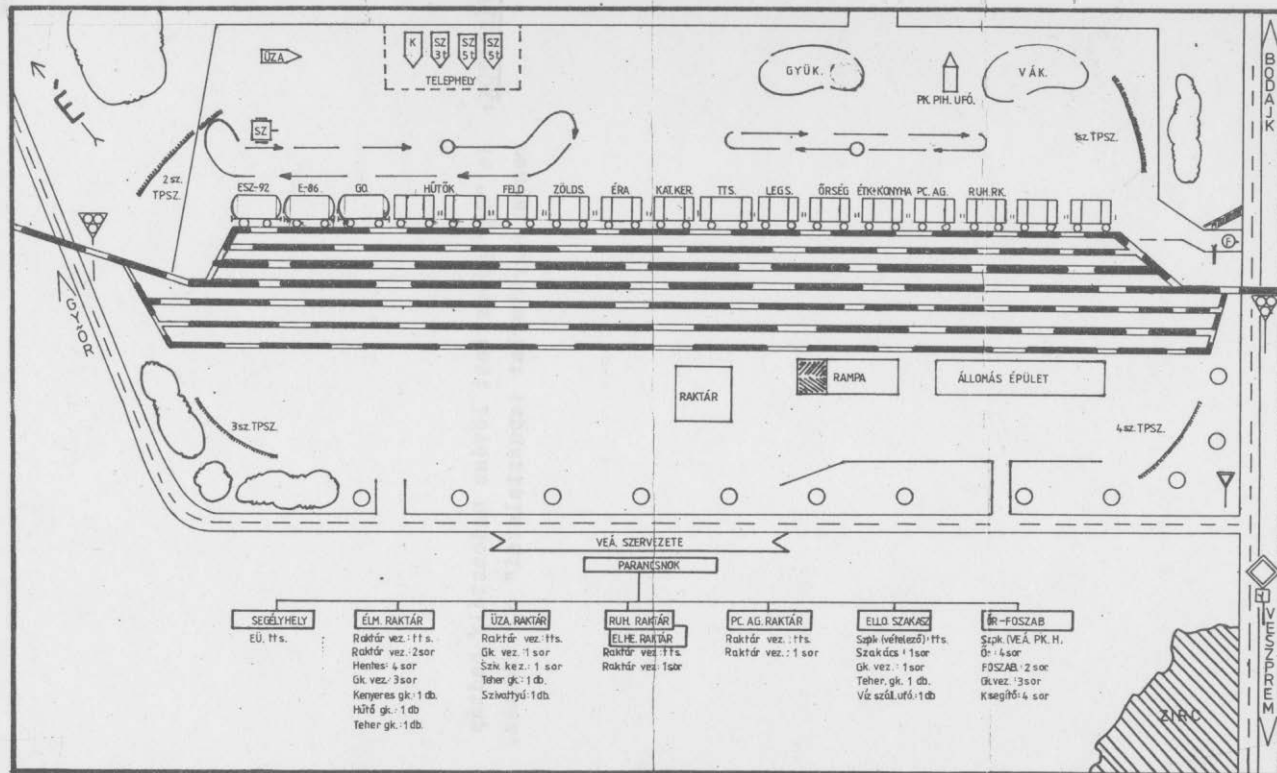

VÁZLATOK: Az "Egy gépesített lövész hadosztály hadtáp
rendszergyakorlat tapasztalatai" c. cikkhez.

VEGYESANYAGELLÁTÓ ÁLLOMÁS / ZIRC /

1.sz. vázlat

Titkos

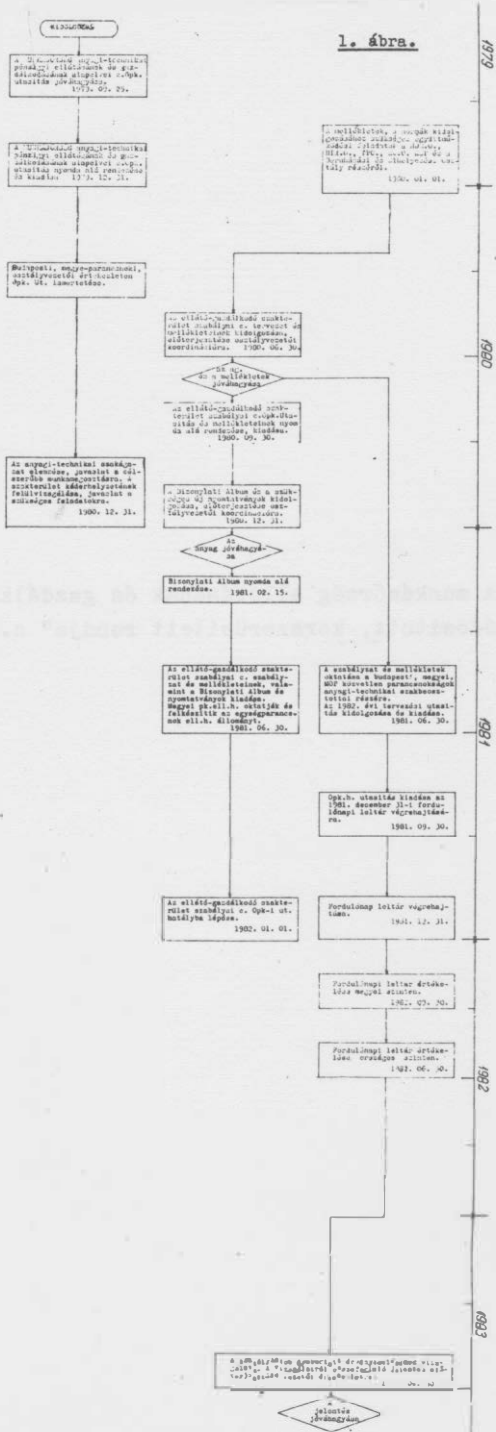
Zellegerszeg, 1986. június 27.

MAP OF THE DISTRICT OF ...

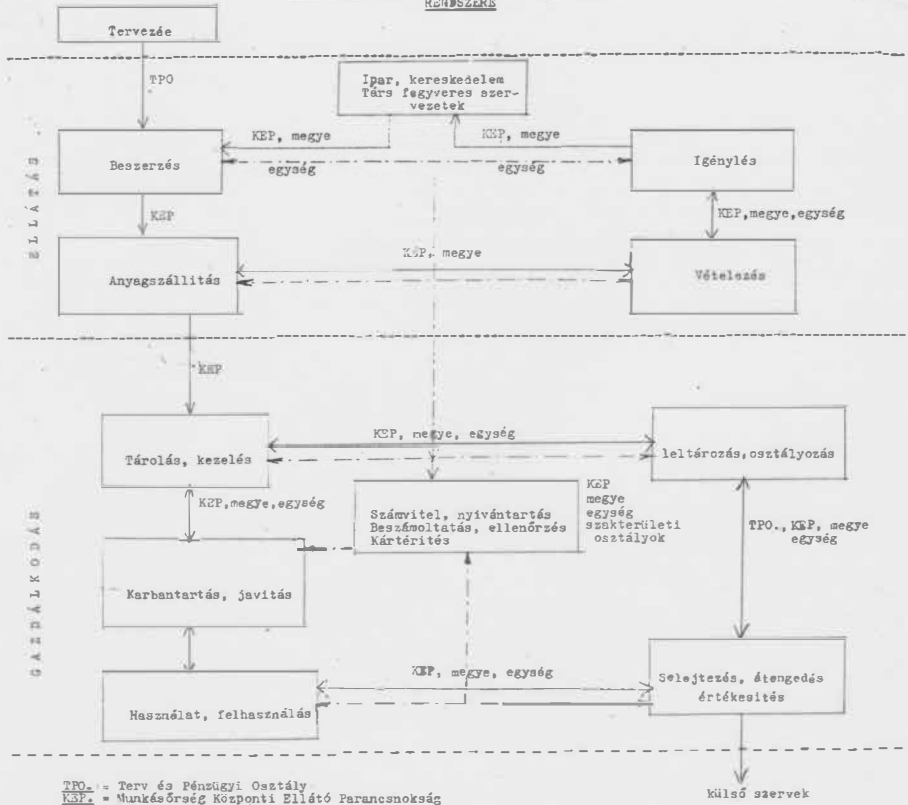
ÁBRÁK:

"A munkásörtség ellátásának és gazdálkodásának
módosított, korszerűsített rendje" c. cikkhez.

AZ ÉLLÁTÓ - GAZDÁLKODÓ SZAKTERÜLET MŰKÖDÉSÉNEK

RÉVISEZÉSE

TPO. = Terv és Pénzügyi Osztály
 KEP. = Munkásország Központi Ellátó Parancsnokság
 Megye = Megyeparancsnokság
 Egység = Egységparancsnokság

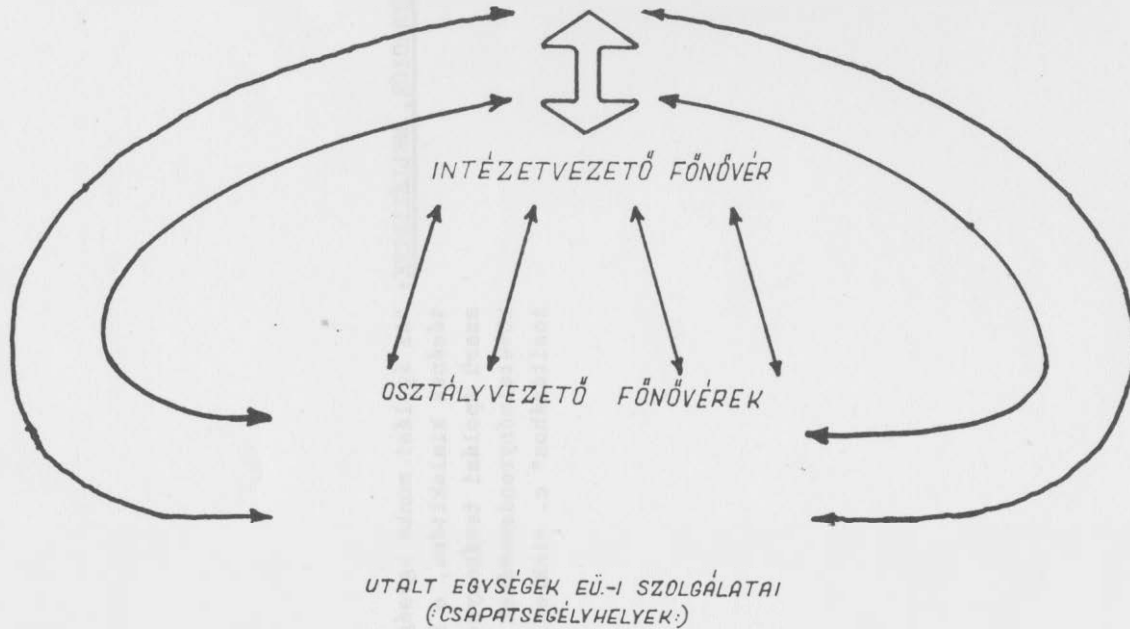
Külső szervek

Diagram illustrating the structure of a [faint title]

ILLUSZTRÁCIÓK, MELLÉKLETEK: "Az ápolási munka egységesítésének kialakítása, a korszerű ápolási tevékenység követelményrendszerének biztosításához" c. cikkhez.

MN. EGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLAT FŐNÖKSÉG

MEGJEGYZÉS: AZ INTÉZETVEZETŐ FŐNÖVÉREK AZ IGÉNY FÜGGVÉNYÉBEN SZAKMAI FELÜGYELETET GYAKOROLHATNAK A TERÜLETILEG ILLETÉKES MAGASABB EGYSÉGEK EÜ. SZOLGÁLATAI FELÉ ÁPOLÁSTANI VONATKOZÁSBAN.

OSZTÁLYOS ÁPOLÓNŐK MUNKAKÖRI LEÍRÁSA:

Közvetlen felettese az osztályvezető ápolónő, az osztályvezető főorvos által jóváhagyott munkarend alapján dolgozik.

Munkáját az osztályos orvos utasításai szerint végzi, A szolgálat érdekében bármelyik osztályon köteles működni, helyettesíteni háromműszakos munkabeosztásban.

Felelős:

- az orvosi rendeléseknek időbeni és szakszerű végrehajtásáért, a betegek szakszerű és gondos ápolásáért,
- működési körletében a tisztaságért, hygiénés előírások betartásáért, működési területén a kórházi rend megtartásáért,
- a rábizott anyagokért, leltári tárgyakért, a részükre előírt adminisztráció és dokumentáció pontos vezetéséért.

Kötelmei:

- műszak kezdetén köteles a beosztásának megfelelő kórteremben megjelenni,
- az előző műszaktól a betegeket szóban és írásban közvetlen a betegágy mellett átvenni, munkaidejének leteltével azonos feladatok mellett átadni,
- a kórház házirendjét, illetve az osztályra, kórtermekre vonatkozó részét betartani, és a betegek magatartását ennek megfelelően irányítani,
- felelős a rábizott textiliák, gyógyszerek, műszerek és gyógyászati segédeszközök megőrzéséért, azok rendeltetésszerű felhasználásáért,
- a beteg elhalálása esetén felelős a hagyatéki tárgyak leltárba vételéért, kezeléséért, leadásáért,
- felelős az orvos utasításának megfelelően a betegek gyógyszereléséért, tartalék gyógyszert a betegnek nem ad, jelenti, ha a beteg nem a kezelő orvosa által rendelt gyógyszert tart magánál,
- felelős az orvos által elrendelt vizsgálatok /laboratóriumi, rtg. EKG, stb./ időben történő lebonyolításáért, és a vizsgálati eredmények beszerzéséért,
- operatív osztályon köteles az orvos rendelkezéseinek megfelelően a beteget műtetre előkészíteni, a műtét után a rábizott beteget az utasításoknak megfelelően átvenni és ellátni,

- észlelni és jelenteni a szolgálata alatt a betegek állapotváltozásait, azokat az átadókönyvben rögzíti,
- végzi a súlyos betegek rendszeres észlelését, adatokat megfigyelő lapon jelzi,
- az orvos utasításának és a szabályoknak megfelelően pulzust számlál, vérnyomást és lázat mér, adatokat a lázlapon rögzíti,
- felelős a betegek étkezésének zavartalan lebonyolításáért, a vonatkozó hygiénés szabályok betartásáért,
- gondoskodik a súlyosabb betegek tápanyag és folyadék pótlásáról,
- az orvosi vizitek alkalmával a kórteremben tartózkodik, a betegeket és a kórtermet vizitre előkészíti, a vizit alatt a rá háruló teendőket ellátja,
- előkészíti a diagnosztikus és therápiás műveletekhez és elvégzésükhöz szükséges eszközöket, elvégzésükhöz segít az orvosnak,
- gondoskodik a járásképtelen betegek vizsgálatra szállításáról,
- különösen felvételnél, de az ápolás időtartama alatt is ellenőrzi a reá bízott betegek személyi gyiénés állapotát, az ezzel kapcsolatos teendőket ellátja és a vonatkozó jelentési kötelezettségeinek eleget tesz,
- gondoskodik a betegek ruházatának ruhatárba történő leadásáról,
- éjszakai szolgálatot teljesítő egészségügyi szakdolgozó ügyel a betegek éjszakai nyugalma, különös eseménytől függetlenül óránként ellenőrzi a reá bízott betegeket. Reggel 5 órától kezdődően biztosítja a betegek tisztálkodását, műszak befejeztével külön jelentést tesz az osztályvezető főnővérnek,
- engedély esetén biztosítja a betegek kerti sétáját,
- gondoskodik a betegek könyvvel, hírlappal és fejhallgatóval való ellátásáról,
- ügyel a betegek látogatásának rendjére,
- részt vesz szakmai továbbképzéseken,
- ismeri a reá bízott betegek kórképét a rávonatkozó mértékben,
- azonnal jelentést tesz tudomására jutott minden rendelleneségről,
- köteles az előírásoknak megfelelően öltözködni szolgálata alatt,
- munkaidejében a reá bízott betegek között köteles tartózkodni, a betegek között egészségügyi felvilágosító munkát végez.

ÁPOLÁSI-LAP

Név: Kovács Péterné

Kórteremágyszám: 412/3

Felvétel napja: 1983.09.11

Kora: 41

Vizsgálatok felvételkor

Diagnózis: hyperfunctionis struma

Vizelet Sü. Ca. Vércép Májf. Mellkas.

Diéta kalóriadus-vitamindus

Kiegészítő viszg. kétirányu nyaki felvétel alapanyagcsere
vizsg.

Dátum:.....

Dátum	GYÓGYSZERELÉS			Ápolási teendők	Megjegyzés	Osztály átvétel igazolás
	Reggel	Délben	Este			
09. 11.	Plummer 1 cs 1/4 mg. Strophantin iv. Seduxen 1 tbl	1 cs 1 tbl	1 cs 1 tbl	Pulzus számlálás 3x 11o, 116, 11o, Tensió: 16o/9o Megfigyelőlapon jelezni	Éjszakára sz.e. 1 tbl Eunoctin	Kiss Éva Gál Anna Péter Judit
09. 12.	Plummer 2 cs 1/4 mg. Strophantin i.v. Seduxen 1 tbl	2 cs 1 tbl	2 cs. 1 tbl	Testsúly 47 kg. Ellenőrzés naponta P: 98-92-94 T: 15o/8o 14o/8o	8-kor Rtg.-be megy a beteg. PBJ-vizsgálatra vért kell leadni.	
09. 13.	Plummer 2 cs. 1/4 mg. Strophantin i.v. Seduxen 1 tbl	3 cs 1 tbl	3 cs 1 tbl	P: 96, 98, 94, T: 15o/9o 14o/8o	Alapanyagcsere viszg. előkészítés	

Dátum	GYÓGYSZERELÉS			Ápolási teendők	Megjegyzés	Osztály átvétel igazolás
	Reggel	Délben	Este			
09. 14.	Plummer 5 cs. 1/4 mg Strophantin i.v. Seduxen 1 tbl	5 cs 1 tbl	5 cs 1 tbl	P. 86-84-86	Alapanyagcsere vizsg. megtörtént	
09. 15.	Plummer 6 cs 1/4 mg Stropantin i.v. Seduxen 1 tbl	6 cs 1 tbl	6 cs 1 tbl	P : 83-84-82 T: 140/80 140/80 Ne vacsorázzon 1 tbl Eunoct,	A beteg a műtét idő- pontját nem ismer- heti.	
09. 16.	50 mg. Dolorgán			Praemedikációt 8-kor kapja Strophantint a műtő- ben kapja 2500 ml Infúzió 24-kor	Műtét Megfigyelés - pulzus - tensió - hőmérséklet	óránként
09. 17.	Plummer 4 cs 1/4 mg Stropha tin	4 cs	4 cs	Mosdatás 1.000 ml. 5%-os Glucos oldatot kap	Éjszaka nyugtalan volt, 50 mg Dolorgánt kapott 02 ^h -kor Vizelet 500 ml	
09. 18.	Plummer 2 cs	2 cs	2 cs	Fokozatosan mobili- zálni	Folyadékot fogyaszt.	

MAGYAR NÉPHADSEREG
1. KATONAI KÓRHÁZ

OSZTÁLYÁTADÓ KÖNYV

OSZTÁLY: I. BELGYÓGYÁSZAT
KÖRTEREM: 124

KÖRTEREM: 124

1986 szeptember 12

BETEG NEVE DIAGNÓZIS	GYÓGYSZERELÉS	ÁPOLÁSI FELADATOK	VIZSGÁLATI ELŐKÉSZÍTÉS	OSZTÁLYTÁDÁS IGAZOLÁSA
KISS ÁRPÁD Diabetes mell.	24 E kristályos Insulin	Vizeletgyűjtés I. : II. : III.:	Vércukor vizsgálat szemészeti kontroll	
GAÁL GÁBOR Card.decomp.	1/4 mg. Strophantin 1 tbl. Hypothiazid 1 g. Kálium	Vizeletgyűjtés I. : II. :	EKG.	
KOVÁCS ANDRÁS Hypertonia	2x0,25 mg Rausedyl 1 tbl. Hypothiazid	Tensio ellenőrzés I. : II. : III.:	Se-Na-K vizsgálat	
Major Lajos Asthma bronchi- ale	1 tbl. Prednisolon	Roham esetén or- vost értesíteni Testsúly : Vizeletmérés : T :	vérvizsgálat : eosinophilia	

Időszak	Előzetes	Valós	Elmaradás
1952. I. félév	1000	1000	0
1952. II. félév	1000	1000	0
1952. évi összesen	2000	2000	0

MELLÉKLETEK:

"A Tábori Textiltisztító és Javító Üzem működésének megtervezése, megszervezése a hadműveleti tevékenység folyamán" c. cikkhez.

Időszak	Előzetes	Valós	Elmaradás
1952. I. félév	1000	1000	0
1952. II. félév	1000	1000	0
1952. évi összesen	2000	2000	0

1.sz. melléklet

Egy katona ruházatának súlyadatai
/az MN KRAR súlytáblázata alapján,
kerekítve/

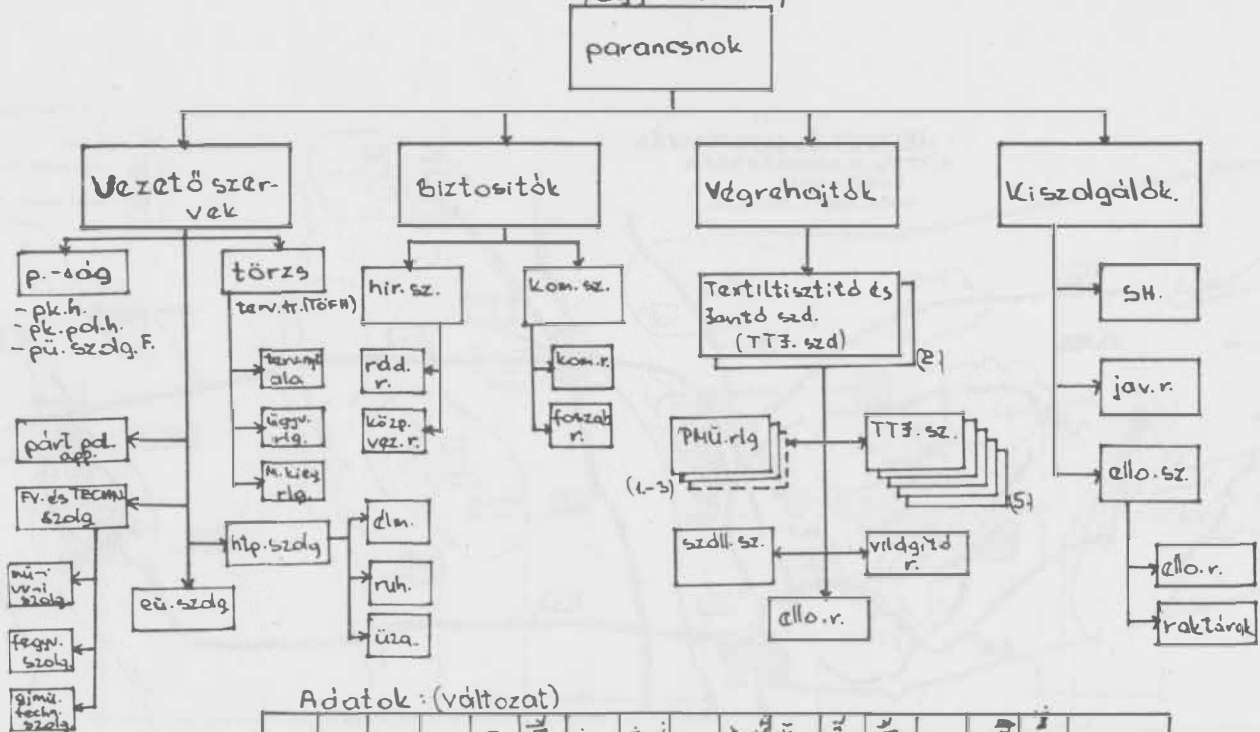
1.sz. táblázat:

Megnevezés	időszak	súly	megjegyzés
Fehérnemű	nyáron	0,70 kg/fő	
	télen	1,5 kg/fő	
Felsőruházat	nyáron	1,20 kg/fő	gyak. öltöny
	télen	2,20 kg/fő	

2.sz. táblázat: MN. ruházat mosatási, fertőtlenítési szükséglete:

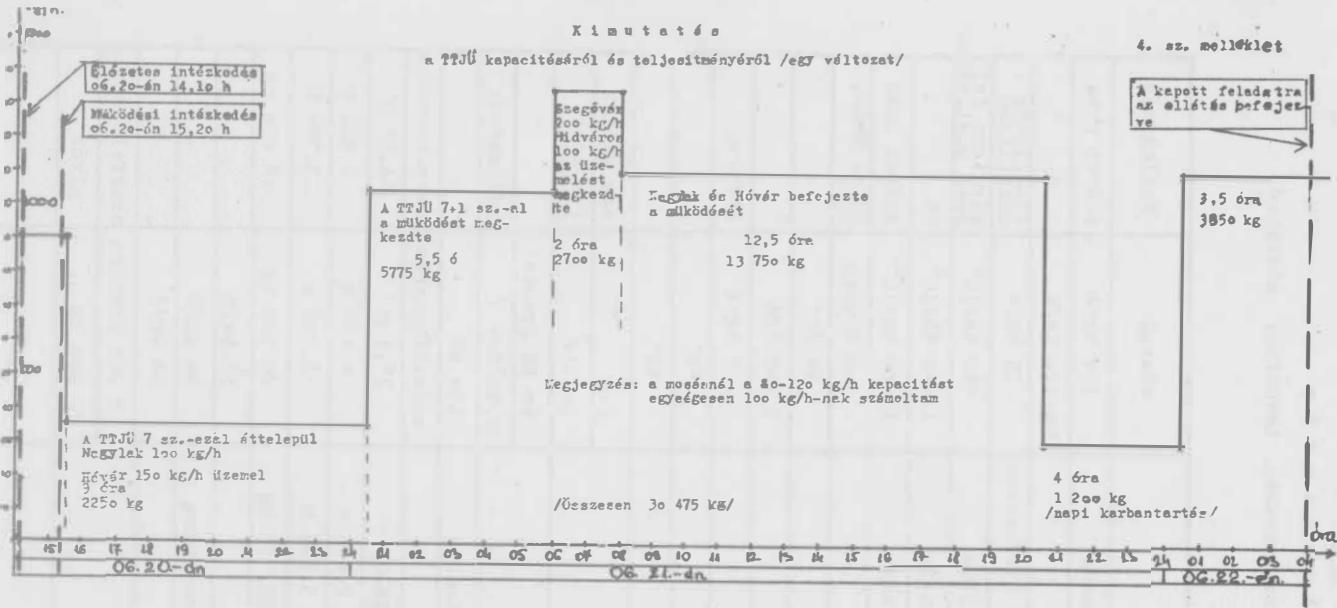
Esetei	Ag.megnevezése	mennyisége	súly	megjegyzés
Műtétenként a sérültek után	lepedő	5 db	3,75 kg	
	fehér köpeny	5 db	2,40 kg	
Feltetéshez a sérültek után /7-10 napra/	lepedő	5 db	3,75 kg	2,5 váltás
	fehérnemű	2,5 rend	1,75 "Ny" 3,50 "T"	2,5 váltás
	törülköző	1 db	0,13 kg	1 váltás
Szakállomány részére ellátó helyenként /7-10 napra/	fehér-szines köpeny	60 db	48 kg	2 váltás
	törülköző	60 db	1,8 kg	2 váltás
	fehérnadrág	30 db	15 kg	2 váltás
	fehér ing	60 db	18 kg	4 váltás

TT3Ü. szervezete
(egy változat)

Adatok: (változat)

ti	tl.s.	legb.	össz.	HPP -fg	Gt.ti:tgk	Viz.stell. tsgk	S-t.üza. tsgk	gk. szar. tsgk	Konst.ér. rakt.szall. szolg.vez. pátkoeri	autóbusz	gyógyb. gk	R-110. tsgk	Tabori varrógépl	gim. techn. szolg.	megj.	
25	60	360	445	10	65	12	8	2	2	35	5	10	1	20	25	

Számvetés az előírt tiszta ruházat biztosítására

Ütem	Biztosítás módja, üteme	Felszruházat		Fehérnemű		Megjegyzés
		rend	kg	rend	kg	
1.	TTJ. szd-oknál 6.20-án 16,00-ig tiszta melyet meglikkel vizszek	1 300	1 560	5 500	3 850	
2.	A PMÚ rlg-től 6.21-én 16,00-ig kep /Nagytek+Kóvér/	1 200	1 840	3 500	2 450	
3.	TTJ. szd.-ok feldolgoznak a nap végére	2 500	3 000	18 500	13 000	
4.	PMÚ rlg-ek 6.21-én 06,00-ig 22-én 03,00-ig	1 000	1 200	7 300	5 100	
5.	TTJ. szd.-ok feldolgoznak 06.22-én 00,30-03,00-ig	500	600	2 100	1 500	
Az előírt határidőre less		6 500	7 800	36 900	25 900	
Tartalék		500	600	1 900	1 330	

Szdg.h.
K i m u t a t á s

5.sz. melléklet

a MPP-79 mosoda gépszakasz műszaki, technikai adatairól

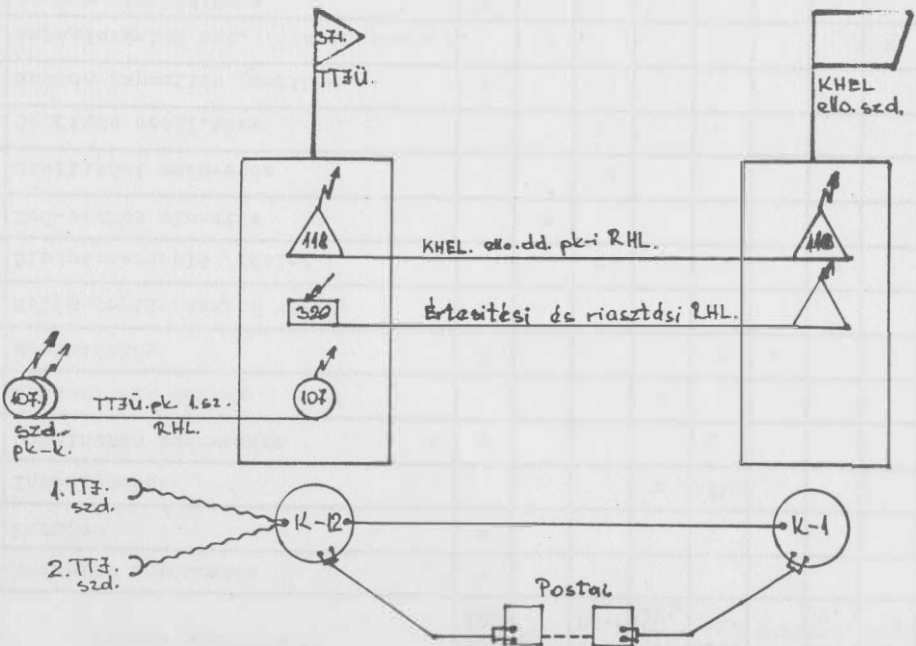
M e g n e v e z é s		Adatok	Megjegyzés
1 gépszakasz kapacitása	mentesítésnél	120 kg/h	száraz ruha
	mosásnál	80-120 kg/h	" "
	kombinált kikészítés	25 kg/h	tűzállóság + vízállóság
	vegytisztítás	960 db/10 ^h	gázálarc fej- részt must.szom.
	vegytisztítás	1 440 db/10 ^h	WX
	vegytisztítás	1 200 kg/10 ^h	száraz ruha
Mosószer készlet		100 ó üzem	ODD-1, NaOH, NCOH
Kenő üzemanyag készlet		20 ó "	
Víz fogyasztás		3 000 l/ó	ü
Üzemanyag fogyasztás		55 kg/ó	gázolaj
Telepitési idő		60'	
Lebontási idő		60'	
Kezelőszemélyzet		1+6	egy váltás
		1+1+14	ruh, ment. szakasz
Áramforrás		60 KW áramfejl	
		3x380/220 V	hálózatról
Gőzkazán névleges teljesítménye		190 kW	
Méretek	mosókonténer	száritókonténer	szer.konténer
	hossza: 14,15 m	17,4 m	14,15 m
	szélesség: 2,438 m	2,438 m	2 438 m
	magassága: 3,998 m	3,998 m	3,998 m
	tömege: 23 774 kg	20 580 kg	10 910 kg
Sebesség	terepen	15 km/ó	
	rongált bitumenes uton	60 km/ó	
	maximális	80 km/ó	
Üzemi idő nagyjavításig		2 000 üzemóra	szakfelszerel.
		72 000 km	alváz

K i m u t a t á s
a TTJÜ-nél készítendő okmányokról

Rsz	Okmány megnevezése	Készítő szerv, szolgálati személyek							Megjegyzés
		TTJÜ Tö.	ÁOP	TTJÜ pk. h szolg.	pk. póh. ntp.	szd. pk.	előszólj. szpk.	nyl raj. rlg	
1.	Előzetes intézkedés	x							
2.	Parancs	x				x			
3.	Intézkedések				x szóban				
4.	Alkalmazás számvetése	x				x			
5.	Dizsositási tervek				x				
6.	Munkatérkép	x				x	x		folyamatosan
7.	Helyzetnyilvántartó térkép	x							folyamatosan
8.	Diszpécsernapló /tábla/			x				x	
9.	Erő-eszköz elosztás		x						esetenként
10.	Szállítási számvetés			x					
11.	Grafikus száll.terv			x					
12.	Mocoda kapacitás grafikon	x							
13.	Anyagforgalmi nyt. /tiszte menny/							x	
14.	Terv a vízellátásra	x							
15.	Évesfoglaló jelentés	x							naponta

TITKOS.

A TT3Ü. rádió és vezetékes híradó terve

Terv
a vízellátásra /minta/

9.sz. Melléklet

3. sz. tábla

Nevnevezés	Víz- mennyiség	Rend- szám	Vízszállí- tás			Mű- ködés idő	Pri- oritás	1 for- duld- ide- je	nap- vi- szük- ség	Megjegyzés	
			táv	hő- pot- ent- ségi	te- het- ségi						
1. TíJ. század	ipari víz										
	ivó víz										
2. TíJ. század	ipari víz										
	ivó víz										
TíJ. tö. kiszolgálók	ivó víz										

Terv a mosószér ellátásra
/minta/

4.sz. tábla

Nevnevezés	Tervezett fel- dolgozás /kg/			Kell			Megjegyzés			
	ODD- 1	Ca OH	Na OH	fo- sós	sz- gór- men- te- si- tés	vegyi mentes. aus- tár MK		ODD- 1	Ca OH	Na OH
1. TíJ. szd.										
2. TíJ. szd.										

Titkos.
Erő- eszköz elosztás

Megnevezés	Saját erők- eszközök							Megerősítő erők- eszközök										
	MP-79. sz.	MP-79. sz.	-79. sz.	-79.sz.	-79.sz.	Viszállító tég.	Úza.száll.tég.	6.t.tj.tég.	Pótkocsi	Ck.szereelő Kocsi	Viszállító tég.	Úza. száll.tég.	Száll.tj.tég.	Hadifogoly				
1.TTJ.sz.d.	x	x	x	x	x	6	2	25	15	1				50				
2.TTJ.sz.d.	x	x	x			5	2	20	10	1				30				
PMÜ. rlg.								2	2									
PMÜ. rlg.								2	2									
Pk.alárendelt ségében marad							1	10	2									
TTJ.részleg				x	x	1	1	6	4									

A TT3Ü. telepítése, őrzés-védalma
/elvi vázlat/

11.sz. melléklet

